MAINIOITTEN MIESTEN ELÄMÄKERTOJA

4.

ABRAHAM LINCOLN.

UUTISASUKKAAN POIKA JA MITEN HÄNESTÄ TULI PRESIDENTTI.

KUVANNUT

W. M. THAYER.

SUOMENTANUT

W. KANTELE.

K. J. GUMMERUS, JYVÄSKYLÄ.

Hinta 2 mk.

UUTISASUKKAAN POIKA

JA

KUINKA HÄNESTÄ TULI PRESIDENTTI.

ABRAHAM LINCOLNIN ELÄMÄKERTA.

KUVANNUT

W. M. THAYER.

SUOMENTANUT

W. KANTELE.

K. J. GUMMERUS, JYVÄSKYLÄ.

Jyväskylässä,
K. J. Gummeruksen kirjapainossa,
1902.

ENSIMMÄINEN LUKU.

Synnyinseutu.

Abraham Lincoln syntyi vähäisissä ja köyhissä oloissa kurjassa hirsihökkelissä. Tuo puutteellinen asumus, jossa ei ollut lattiaa, ikkunaa eikä ovea, oli Kentuckyn mitä autioimmassa ja karuimmassa seudussa. Hänen isänsä oli asettunut sinne ainoastaan siitä syystä, että hän oli liian köyhä hankkiakseen itselleen parempaa kotia. Ei hänen varattomuutensa ja puutteensa ollutkaan mikään poikkeustapaus, sillä tämän seudun asujaimet olivat yleensä köyhiä ja tietämättömiä, kyeten vaivoin haalimaan kokoon kylliksi varoja nälänhädän torjumiseksi.

Tässä kodissa syntyi Abraham Lincoln 12 p:nä helmikuuta 1809. Hänen isänsä nimi oli Tuomas Lincoln ja äiti, Nancy, oli omaa sukua Hanks. He olivat olleet naimisissa kolme vuotta, kun Abraham syntyi.

Heidän asuntonsa sijaitsi pienen Nolinjoen varrella, joka kirkkaine läheiseltä kalliolta alassyöksyvine vesineen jossain määrin lievensi paikan kolkkoutta ja oli hankkinut sille tuon komealta kuuluvan nimen Kalliokoski.

— Miten tuli Tuomas Lincoln sinne, kysynee lukija. Mistä tuli hän, ja keitä olivat hänen esi-isänsä?

Tuomas Lincoln oli syntynyt Virginiassa 1778. Kaksi vuotta myöhemmin houkutteli huhu Kentuckyn ihmeellisen viljavasta maaperästä ja väestön nopeasta lisääntymisestä

hänen isänsä muuttamaan sinne. Hänellä oli silloin viisi lasta, joista Tuomas oli lähinnä nuorin.

Siihen aikaan — noin sata vuotta sitten — olivat intiaanit niillä tienoin ja koko luoteisessa alueessa valkoihoisten verivihollisia. Uutisasukas, joka muutti sinne, sai elää «sydän kourassa«. Pyssyn täytyi olla hänellä alituisena kumppalina, että hän, niin kotona kuin muuallakin, voisi puolustautua villiä vihollistaan vastaan. Meni hän pellolle kyntämään tai aidanpanoon tai metsään kaatamaan puita, pyssy oli välttämätön. Hän ei tiennyt, milloin tai missä viekas intiaani yllättäisi hänet.

Neljä vuotta sen jälkeen, kun Tuomas Lincolnin isä muutti Kentuckyyn, meni hän eräänä päivänä aitaamaan erästä vainiota. Hän otti mukaansa Tuomaan, joka oli silloin noin kuuden vuoden ikäinen, ja lähetti molemmat vanhemmat pojat, Mordekain ja Josian, työhön toiselle vainiolle, joka ei ollut kaukana sieltä. Sillä aikaa kun he olivat työssä, tuli joukko intiaaneja, jotka asettuivat väijyksiin ja ampuivat isän kuoliaaksi. Pojat joutuivat kauhusta suunniltaan, ja pikku Tuomas oli melkein hervotonna säikähdyksestä. Josia juoksi kahden Englannin penikulman päässä*) olevaan pieneen linnoitukseen, ja Mordekai, joka oli vanhin, riensi asuinrakennukseen, jonka ullakosta hän eräästä kolosta voi nähdä intiaanit. Eräs villi oli juuri nostamaisillaan hänen pientä veljeään maasta; Mordekai pisti pyssyn ulos reiästä, ampui ja tappoi «punanahan«. Samassa silmänräpäyksessä kun tämä kaatui, hyppäsi Tuomas ylös ja kiiruhti henkensä edestä kotiin. Mordekai pysyi vahtipaikallaan ja ampui jokaista intiaania, joka näyttäytyi pensaikon edustalla. Pian palasi kuitenkin Josia joukko uutisasukkaita muassaan; villit pakenivat silloin, jättäen kuolleen

*) Yksi Englannin peninkulma on vähän yli 1 $^1/_2$ kilometriä.

toverinsa ja yhden haavoitetun. Mordekai oli pyssyineen ollut suureksi hyödyksi.

Tämä päivä oli vaikein, minkä Lincolnin perhe oli nähnyt. Vankan suojelijan hengetön ruumis kannettiin matalaan tupaan, joka nyt todella oli autio. Kuka heitä nyt puolustaisi? Kuka heille leipää hankkisi? Koti erämaassa on kyllin vaikea, mutta intiaanin tuhoisa laukaus lisäsi huolet tuhatkertaisiksi.

Abraham Lincoln kuuli lapsena usein tämän surullisen kertomuksen. Se oli aivan liian tärkeä ja kauhea luku perheen historiassa kerrottavaksi ainoastaan yhteen kertaan. Abrahamin nuoreen mieleen juurtui häviämättömäksi tämä ynnä useat muut tapaukset ja seikat, jotka kuuluivat Kentuckyn elämään näinä ammoisina aikoina. Hänen isänsä kertoi erittäin hyvin ja oli tunnettu jutuistaan, ja sen ohessa saattoi jonkunlainen ylpeys häntä yhä uudelleen kertomaan tuota tärisyttävää tapausta ja sen yhteydessä olevia seikkoja.

— Minä saisin koko viikoksi kertomista, oli hänen tapana sanoa, jos minä puhuisin teille kaikista, mitä olen teidän iso-isältänne kuullut noista kovista ajoista. Samana vuonna, 1780, kun hän tuli tänne, kävivät intiaanit mieslukuisina valkoihoisten kimppuun. Kaikki miehet kutsuttiin aseihin, ja he muodostivat komppaniioja; Daniel Boone, «Kentuckyn suuri metsästäjä«, joka oli sinne asettunut viisi vuotta ennen Lincolnin perhettä, tuli everstiluutnantiksi, ja koko joukko asetettiin kenraali Clarkin komennettavaksi. Hän marssi etsimään vihollista, joka tavattiin lähellä Blue Licks'iä. Siellä taisteltiin kauhea taistelu, jossa intiaanit voittivat ja julmasti surmasivat valkoihoisia. Boonen poika haavoittui ja hänen isänsä koetti kulettaa häntä mukanaan paluumatkalla. Hän heittäytyi poika selässä jokeen, mutta poika kuoli, ennenkuin he saapuivat toiselle rannalle. Kun Boone oli tullut virran yli, kääntyi hän ja näki intiaanien

uivan jälessään. Hänen täytyi silloin heittää pojan ruumis luotaan ja juosta oman henkensä edestä. Hän pääsi pakoon ja saapui onnellisesti Bryant'in vartiostoon. Vähää ennen olivat intiaanit ottaneet kolme pientä tyttöä vangiksi ja vieneet heidät pois. He kuuluivat Boonesboron linnoituksen asukkaisiin ja yksi heistä oli Boonen tytär. He olivat leikkineet venheessä Kentuckyjoella ja soutaneet toiselle rannalle, kun viidakosta syöksyi jokeen joukko intiaaneja, jotka vetivät venheen maalle. Tytöt pelästyivät melkein kuollakseen ja kirkuivat niin kovasti, että se kuului linnoitukseen. Linnoituksen miehet juoksivat ulos auttamaan heitä, mutta kun he saapuivat venheelle, olivat intiaanit paenneet, vieden tytöt muassaan. Oli iltamyöhä, liian myöhäistä takaa-ajoon, ja sentähden he yön kuluessa kokosivat kaikki saatavissa olevat miehet ja lähtivät päivän koittaessa liikkeelle. Mutta vasta seuraavana päivänä saivat uutisasukkaat illan tullen näkyviinsä intiaanit, neljänkymmenen Englannin peninkulman päässä linnoituksesta. He olivat asettuneet leiriin yöksi ja keittivät paraikaa illallistaan. Pelosta, että intiaanit mieluimmin tappaisivat kuin jättäisivät tytöt, olivat uutisasukkaat sopineet, että he ampuisivat heidät niin pian, ettei intiaaneilla olisi aikaa tappaa vankeja. Niin pian kun he siis pääsivät ampumamatkalle, laukaisivat kaikki yhtä aikaa villejä kohti, mutta varoivat tarkasti ampumasta lapsia. Ei yksikään kuula sattunut kehenkään intiaaneista; mutta hyökkäys oli niin odottamaton ja niin melskeinen, että punanahat säikähtivät kovasti ja juoksivat niin nopeasti kuin jalat voivat kantaa jättäen tytöt ja kaikki aseensa.

Usein sai Abraham lapsuudessaan kuulla sellaisia juttuja — tosi tapauksia — esi-isiensä ajoilta ja kokemuksista. Minkä vaikutuksen nämät kammottavat kuvaukset yleensä lienevätkin häneen tehneet, varmasti täytyi hänen

vastakohdasta huomata, kuinka hänen oma asemansa kaikkine puutteineen ja huolineen oli eittämättä etuisampi sitä, missä isoisän perhe oli ollut.

Mutta palatkaamme kertomukseemme. Abrahamin isoäiti muutti pois miehensä kuoleman jälkeen; hänen isänsä Tuomaan täytyi tulla toimeen omin neuvoin, niin pian kuin hän tuli kyllin suureksi tehdäkseen työtä elatuksekseen. Kun hän luonteeltaan oli seikkailija, vaelteli hän ympäri paikasta toiseen etsien työtä ja pysähtyi sinne, missä vain luuli voivansa ansaita leipänsä. Hän ei ollut näinä aikoina erittäin yritteliäs eikä hyvin ahkerakaan. Hän rakasti liiaksi maankiertäjän elämää ja seurusteli liian mielellään iloisten toveriensa kanssa rakastaakseen työtä. Vaeltaissaan ympäri sai hän kuitenkin nähdä kaikenlaista maailmassa ja kokosi varaston juttuja sekä myös hyödyllisiä tietoja, joita hän myöhemmin usein käytti ja joitten kautta hän tuli naapuriensa suureen suosioon.

Kun Tuomas Lincoln oli noin 26-vuotinen, asettui hän Kentuckyyn erään puusepän, Jooseppi Hanks'in, luo oppiakseen tämän ammattia. Täällä teki hän tuttavuutta Nancy Hanksin, Joosepin veljentyttären kanssa, jonka kanssa hän sittemmin meni naimisiin, ja sai siten ei ainoastaan ammatin, vaan myös vaimon. Jälkimmäinen oli hänelle sittemmin paljon suurempi voitto kuin edellinen; sillä hän ei koskaan oppinut tekemään muita kuin kaikkein yksinkertaisimpia kapineita. Kun hän meni naimisiin Nancyn kanssa, asettui hän asumaan aluksi Elisabethtown'iin eräseen tölliin, joka oli vielä kurjempi kuin ennenmainittu hirsihökkeli Nolinjoen rannalla, jonne hän sitten pian muutti.

Siten oli Tuomas Lincoln, Abrahamin isä, saanut omakseen sen puutteellisen asunnon, jota lukijallemme olemme kuvailleet. Siellä syntyi hänen kolme lastaan, Saara, Abraham ja Tuomas. Viimemainittu kuoli aivan pienenä.

Tuomas Lincoln ei osannut lukea eikä kirjoittaa. Hän ei ollut yhtään ainoata päivää ollut minkäänlaisessa koulussa. Hänen vaimonsa osasi lukea jotenkin hyvin, mutta ei ollut tarpeeksi oppinut kyhätäkseen kirjettä. Hän osasi kirjoittaa nimensä asiakirjan alle ja kenties vähän sen lisäksi, mutta hänen miehensä osasi vain panna puumerkkinsä.

— Sinä voit oppia, sanoi hänen vaimonsa, vähän sen jälkeen kun he olivat tulleet naimisiin; kukaan ei ole liian vanha oppiakseen.

— Siitä kysymys onkin, vastasi hänen miehensä, jonka mielestä tuskin maksoi vaivaa ruveta kahdenkymmenen kahdeksan vuoden ijässä koulua käymään, ei edes vaimonsa oppilaana.

— Ei siitä ole ollenkaan kysymys, vastasi vaimo. Sinä voit ainakin oppia kirjoittamaan nimesi, ja se on joka tapauksessa hyvin paljon parempi kuin asettaa puumerkkinsä. Niin paljon voin minä opettaa sinulle.

Hyväntahtoinen aviomies suostui vihdoin oppimaan kirjoitustaitoa vaimoltaan; hän ei kuitenkaan koskaan päässyt pitemmälle, kuin että hän osasi kirjoittaa nimensä niin hyvin, että ymmärtäväiset ihmiset saivat siitä selvän.

Tähän aikaan tulivat Tuomas Lincoln ja hänen vaimonsa baptistiseurakunnan jäseniksi ja osoittivat siten, että he tahtoivat pitää yhtä seudun parhaitten ihmisten kanssa ja pyrkiä viettämään kristillistä elämää. Emäntä Lincoln oli hartaampi Kristuksen seuraaja kuin hänen miehensä ja oli myös pään puolesta lahjakkaampi. Hänestä kerrotaan, että hän oli «pieni, kalpea, vakava ja hienotunteinen nainen, jonka luonteessa oli paljon tosi uljuutta ja jota kammostutti ympärillä oleva raaka elämä«. Hänen ymmärrystään lieneekin hänen ympäristönsä pitänyt jonakin ihmeenä. Ei ole epäilemistä, että hän on ollut oivallinen, peloton ja lämminsydäminen nainen. Tuomas näyttää olleen vaaliinsa

tyytyväinen, ja vaimon vaikutus mieheen oli voimakas ja jalostava.

Kun Abraham oli neljän vuoden vanha, muutti hänen isänsä kauniimpaan ja hedelmällisempään paikkaan Knob-joen varrella, kuusi peninkulmaa Hodgenville'stä. Tuntuu käsittämättömältä, kuinka niin köyhä mies voi ostaa niin paljon maata (238 acrea) sadalla kahdeksallatoista punnalla; kuitenkin oli asianlaita niin, että hän lopulla vuotta möi 200 acrea sadasta punnasta ja piti omaa tarvettaan varten ainoastaan 38 acrea. Mutta tämäkin asiain tila oli paljon parempi kuin se, jossa hän oli avioliittoaikansa alussa. Myös se seikka, että hän hankki itselleen miellyttävämmän ja viljavamman asuinpaikan ja että hän siellä jo ensi vuonna kylvi 6 tai 8 acrea, osoittaa hänen tulleen yritteliäämmäksi. Yhdistyminen Nancy Hanksiin oli kohottanut hänet siitä levottomasta ja hyödyttömästä elämästä, jota hän vietti nuoruudessaan ja varhaisempina miesvuosinaan.

Vasta Knob-joen rannalla sai Abraham eli «Abe«, kuten häntä tavallisesti sekä vanhemmat että muutkin kutsuivat, oppia kalastusta ja muita urheiluja. Nolinjoen rannalla oli hän ahdistellut murmeli-eläimiä yhdessä erään toisen pojan, Johannes Duncan'in kanssa, joka sittemmin pappina tuli hyvin kuuluisaksi. Knobjoen vedessä leikki hän, teki pitkiä vaelluksia ja huvittelihe tavallisesti yhdessä erään pojan kanssa, jonka nimi oli Billy Gallaher. Ollakseen vain noin kuusi- tai seitsenvuotinen, oli hän uskalias ja huimapäinen. Eräs hänen tavallisimpia leikkejään oli pitää kiinni puunoksasta ja kiikkua veden yläpuolella. Kerran, kun hän yhtä uskaliaan Billyn kanssa huvittelihe tällä vaarallisella leikillä, päästi hän oksan käsistään ja putosi veteen. Joll'ei Billy olisi ollut tyyni, vahva ja neuvokas poika, olisi Tuomas Lincoln sinä päivänä kadottanut hyvän pojan ja Ameriikan Yhdysvallat hyvän presidentin. Mutta Billy oli *mies*

paikallaan ja hänen onnistui uupumattomien ponnistusten jälkeen vetää Abe ylös syvästä joesta.

Eräs toinen poika, Dennis Hanks, hänen serkkunsa, oli myös hänen leikkitovereitaan, vaikka oli jonkun verran vanhempi. Tuomas Sparrow, joka oli kasvattanut emäntä Lincolnin, oli ottanut Denniksen luokseen ja oli nyt Tuomas Lincolnin naapuri. Dennis rakasti suuresti metsästystä ja kalastusta ja Abe seurasi häntä monelle laajalle matkalle, vaikka hän ei vielä ollut kyllin vanha saadakseen käyttää ampuma-aseita. Hän ei koskaan tullut erittäin taitavaksi metsästäjäksi tai kalastajaksi.

Asumus Knobjoen varrella oli vähän parempi kuin vanha koti Nolinjoen varrella. Se oli lattiaton hirsihökkeli, jossa oli yksi ainoa huone ja ullakko sekä tavalliset tarvekalut, tuoleja, pannuja ja hollantilainen liesi. Täällä alkoi Abe osoittaa tavattoman lahjakkaisuuden merkkejä, jotka esiintyivät hänen arvostelussaan, järkevyydessään ja kysymyksissään. Selvää oli, että hän oli edistyneempi kuin muut lapset hänen ijässään, eikä viipynyt kauan, ennenkuin hänen vanhempansa ilokseen tämän seikan huomasivat. Seuraavassa luvussa opimme hänet tuntemaan uudessa toimessa.

TOINEN LUKU.

Koulupoika.

— Riney ryhtyy pitämään koulua, sanoi Tuomas Lincoln eräänä päivänä vaimolleen, ja hän kysyy, tulevatko Saara ja Abe sinne.

— Sitä toivon, vaikka hän tosin ei ole hyvin kelvollinen opettajaksi, vastasi vaimo. Mutta huono koulu on joka tapauksessa parempi kuin ei mitään.

— Epäilemättä, myönsi hänen miehensä; Riney ei tarvitse pitkää aikaa opettaakseen lapsille kaikki mitä osaa, se on kuitenkin parempi kuin ei mitään.

— Hän ei osaa kirjoittaa eikä laskea, virkkoi vaimo; ja se, joka ei sitä osaa, ei ole suurenarvoinen opettajana.

— Niinpä niin, lukeminen onkin kaikki, mitä hän ottaa toimekseen, vastasi Tuomas Lincoln. Hän ei kajoa numeroihin eikä kirjoittamiseen. Hän lupaa opettaa pojille ja tytöille minkä osaa, eikä mitään muuta.

— Sehän onkin paras, mitä tehdä voi, että opettaa, mitä osaa, sanoi emäntä Lincoln. Yrittää jotain enempää olisi todella hulluutta.

Hezekiel Riney oli vastatullut ja oli asettunut asumaan noin puolen peninkulman päähän Lincolneista. Hän oli oppimaton, raaka ihminen, jolla tuskin oli mitään ominaisuutta, joka teki hänet sopivaksi opettajaksi edes tässäkään sivistymättömässä maassa. Mutta hänen piti parantaa huonoa asemaansa saamalla kehnot tulonsa lisätyiksi muutamalla dollarilla ja sitä varten oli hän keksinyt koulun avaamisen, joka oli ainoa mahdollinen keino tässä hedelmättömässä maassa. Vanhemmat suostuivat ehdotukseen, koska ei mitään parempaa ollut tarjona, ja niin alkoi sankarimme joka päivä käydä koulua Rineyn töllissä sisarensa Saaran seurassa. Abe edistyi koulussa, hän alkoi lukea. Rääsyinen aapinen oli ainoa oppikirja, joka Tuomas Lincolnin molemmilla lapsilla oli Rineyn oppilaitoksessa, ja he näyttävät käyttäneen sitä hyvin. Oppilasten hyväoppisuus oli miellyttävänä vastakohtana opettajan tietämättömyydelle.

Rineyn koulu tuli syystä tai toisesta lyhytaikaiseksi; se lakkasi viiden tai kuuden viikon kuluttua. Kenties oli

lähde sillä välin ehtynyt. Monet oppilaat lienevät kouluajan lopulla osanneet enemmän kuin opettaja, mikä ei kuitenkaan todistaisi kovin suurta oppia. Abe sisarineen muutti pian toiseen «uutisasukaskouluun«, kuten Abraham Lincoln neljäkymmentä vuotta myöhemmin näitä metsämaiden oppilaitoksia piloillaan nimitti.

— Hazel osaa koko joukon enemmän kuin Riney, sanoi Tuomas Lincoln, ja meidän pitää koettaa saada lapsemme hänen kouluunsa, vaikka sinne on pitkältä käveltävää.

— Niin, Aben on aika saada oppia kirjoittamaan, sanoi vaimo, ja sen osaa Hazel opettaa hänelle. Lapset eivät välitä tien pituudesta. Jos me voimme saada kokoon riittävästi varoja maksaaksemme heidän koulunkäyntinsä, saavat he mennä.

Viime sanat tarkoittivat kysymystä, joka usein oli tärkeimpänä Tuomas Lincolnilla, nimittäin miten hän voisi hankkia rahaa välttämättömiin menoihin. Vaikka hän tyytyi elämään maissileivällä ja maidolla, vaadittiin kuitenkin hyvin paljon tarkkuutta ja säästäväisyyttä, että saataisiin kokoon rahaa koulunkäynnin maksamiseksi. Hän vastasi:

— Olen laskenut kustannukset ja arvelen, että me tavalla tai toisella voimme hankkia rahat. Hazel voi saada Aben kirjoittamaan, ja se hänelle tulee suureksi hyödyksi. Toivon kerran saavani asua maassa, missä voin ansaita jotain käsityölläni.

— Se, luulemma, on kaukana täältä, vastasi emäntä Lincoln. Nykyisin ei voi odottaa suurta väen lisäystä tässä osassa maata. Jos Indiana pääsee vapaaksi valtioksi uniooniin, löytynee siellä toiveita meillä.

Kysymys Indianan ottamisesta vapaana valtiona uniooniin pani niihin aikoihin mielet maassa liikkeeseen. Asia oli ollut esillä kongressissa, ja orjuuden puoltajat tekivät kaikki mitä voivat estääkseen tällaista päätöstä. Etenkin

Kentuckyn orjainomistajat vastustivat tätä kiivaasti, koska uusi, lähellä oleva turvapaikka houkuttelisi heidän orjiaan siellä etsimään pakopaikkaa. Kysymystä käsiteltiin jokaisessa Kentuckyn tuvassa, jossa valkeita miehiä asui. Lincolnit olivat Indianan vapaavaltioksi ottamisen puolella. He käsittivät täydellisesti, kuinka orjuuden kirous kalvoi orjavaltioiden hyvinvointia.

— Joka suhteessa on parempia toiveita vapaavaltiossa, oli Tuomas Lincolnin vastaus.

Koulut olivat hyvin harvalukuisia siihen aikaan Kentuckyssä, ja ne harvat, mitä oli, ansaitsivat tuskin koulun nimeä. Sellaisia ei saisi olla olemassa nykyaikana. Hazelin koulu oli parempi kuin Rineyn, sillä Hazel osasi opettaa sekä lukemista että kirjoitusta. Vähäiset olivat tosin hänen taitonsa näissä tiedon haaroissa, mutta hän voi kumminkin antaa sellaiselle pojalle kuin Abrahamille alkua oikeaan suuntaan.

Hazelin koulua pidettiin hirsituvassa neljän Englannin peninkulman päässä; sinne menivät Saara ja Abraham joka päivä, kantaen mukanaan päivällisensä, joka ilman vaihtelua oli maissileipää niinä kahdeksana eli kymmenenä viikkona, kun opetusta kesti. Täällä alkoi Abraham suuresti edistyä. Täällä oppi hän käyttämään kynää, luonnollisesti aivan epätäydellisesti, mutta hän oppi tekemään kirjaimet ja ihastui kovin tästä edistyksestä. Lukutaitokin parani nopeasti. Hazel huomasi pojassa jalon luonteen ja ennusti, että hän ei tulisi aina elämään metsissä, kuten isä oli tehnyt.

Kaikki kirjat, mitä Lincolnien koti siihen aikaan voi kehua omistavansa, olivat raamattu, katkismus ja se aapinen, jota Saara ja Abraham yhdessä olivat käyttäneet koulussa. Se oli vähäinen kirjasto uutisasukkaallekin, mutta se oli hyvä. Jokainen kirjasto, joka alkaa raamatulla, alkaa hyvin. Katkismus ja aapinen sopivat hyvin yhteen

kirjojen kirjan kanssa. «Maamme kolme varustusta ovat raamattu, sunnuntai ja julkiset koulut«, ja nuo kolme perheen ja kansan kehityksen ehtoa oli Lincolnien kodissa.

Uskonnollisessa suhteessa oli sillä ajalla ja seudulla tarjottavana jos mahdollista vieläkin vähemmän kuin opetuksen puolesta. Monen peninkulman alueella ei ollut mitään jumalanpalvelusta tai jumalanpalveluspaikkaa. Tämä seutu Kentuckyä kuului «Pastori Elkinsin« alueeseen, ja sentähden hän saarnasi muutamia kertoja Lincolnin tuvassa, missä hän oli suuresti suosittu kuten kaikissa muissakin uutisasunnoissa, joissa uskonnolle annettiin jotain arvoa. Muuten oli yhteinen jumalanpalvelus siihen aikaan uutisasukkaille tuntematon asia, ja kristillisten perheitten tuli itse lukea raamatuita ja pyhittää pyhäpäivä. Kun emäntä Lincoln osasi lukea ja raamattu oli ainoa lukukirja, joka perheellä oli, sai Abraham usein kuulla sitä luettavan sekä pyhänä että arkena. Ennenkun hän itse osasi lukea, oli hän tutustunut moneen raamatun kertomukseen. Hänellä oli lapsuudessaan suurimpana ilona nämä, eikä hän koskaan väsynyt kuulemasta niitä uudelleen. Kun hän oppi lukemaan, tuli raamattu siksi kirjaksi, jota hän alituisesti tutki, koska mitään muuta ei ollut. Kerta toisensa perästä luki hän etenkin sen historiallisia kirjoja, kunnes hänen muistinsa oli täynnä Jumalan sanaa. Kun hän tuli vanhemmaksi ja muut kirjat kiinnittivät hänen huomiotaan, syrjäytyi raamattu niiden rinnalla. Mutta lapsuuden aikana tutustuminen siihen oli kuitenkin vaikuttanut häneen ijäkseen. Vaikka hän ei ollut elävä kristitty, kun hänen julkinen toimensa alkoi, osoitti hän kuitenkin merkillistä raamatun tuntemista. Hänen keskustelunsa ja julkiset puheensa olivat usein täynnä esityksiä ja kuvia raamatusta. Seuraavassa näytäksen, että tämä kirja oli lähteenä sille vilpittömyydelle, sille jalolle kunnianhimolle, sille järkähtämättömälle oikeuden tun-

nolle ja sille luottamukselle Jumalaan, joka hänelle oli omituista hänen julkisessa elämässään.

Eräs Abraham Lincolnin elämäkerran kirjoittaja on sanonut, että hänen isänsä oli välinpitämätön hänen kasvatuksestaan. Se mitä jo on kerrottu, todistaa tämän väitteen vääräksi. Vanhempien, joita köyhyys pakoitti elämään maissileivällä, täytyi kovasti harrastaa lastensa kasvatusta, kun he ovat voineet hommailla rahoja maksaakseen heidän koulunkäyntiään ja lähettääkseen heidät neljä Englannin peninkulmaa joka päivä, että he pääsisivät nauttimaan tuota ikävöityä etua. Jos tämä on välinpitämättömyyttä sivistyksestä, — mitä enemmän sitä on, sitä parempi. Epäilemätöntä on, että Tuomas Lincolnilla ja hänen hurskaalla vaimollaan oli elävä halu antaa lapsilleen hyvä kasvatus; varmaa myös on, että he Abrahamissa huomasivat tavattomia ja aikaisin kehittyneitä hengenlahjoja; mutta he eivät odottaneet hänen tulevan kuuluisaksi valtiollisena henkilönä; sillä ei mitään edellytystä ollut, että hän joskus kohoutuisi köyhyydestä ja halpuudesta ja esiintyisi maailmalle maineen loisteessa. Sellainen aavistus ei mielellään voinut syntyä heissä.

* * *

Oli syksy vuonna 1816. Indiana oli otettu uniooniin vapaana valtiona, ja tämän seikan seurauksena oli siirtyminen sinne alkanut. Ihastuminen Indianan vapaudesta oli levinnyt Kentuckyyn, ja Tuomas Lincoln vaimoineen oli hyvin innostunut. He tuumivat muuttoa sinne ja päättivät vihdoin niin tehdä, jos he vain saisivat talonsa myydyksi.

— Niin pian kuin syystyöt on lopetettu, selitti Tuomas Lincoln.

— *Jos* saat myydyksi, lisäsi hänen vaimonsa, pannen suuren painon sanalle «jos«. Ei ole helppoa täällä

myydä mitään. Meidän täytyy kenties viipyä täällä kauvankin.

— Tuleehan toki joku, joka haluaa ostaa, vastasi Tuomas Lincoln ihan varmana.

— Oletko kuullut mitään siitä miehestä, josta Gallaher puhui?

— En sanaakaan, mutta vielä on hyvä aika.

Gallaher oli tavannut miehen, nimeltä Colby, joka mieli ostaa pienen talon, ja hän oli maininnut Lincolnin aikomusta myödä talonsa lokakuussa.

— Meidän täytyy muuttaa pian tai ei ollenkaan tänä vuonna, puhkesi taas puhumaan emäntä Lincoln, josta vaikeus saada talo myydyksi näytti suuremmalta kuin hänen miehestään. Talvi yllättää meidät muuten erämaassa, ennenkuin ennätämme valmistautua sitä vastaan.

— Emme tarvitse pitkää aikaa asettuaksemme asumaan Indianassa, kun me kerran olemme sinne tulleet, vastasi Tuomas Lincoln.

— Kenties ei; mutta on aikaa kyllä ajatella sitä, sittenkun on talo saatu myydyksi, virkkoi vaimo. Meidän täytyy oppia odottamaan ja tekemään työtä.

— Olemmehan sitä kerinneet oppia tähän mennessä, vastasi Tuomas Lincoln. Minä olen tuskin muuta tehnyt kuin odottanut ja tehnyt työtä; ja jos odotan kauvemmin, menettänen kai kuten muutkin omistusoikeuden maahani.

— Se ei ole mahdotonta, kuten joka ihminen näillä seuduin tietää, sanoi vaimo.

— Päättääkseni muitten kokemuksesta, voi minun oikeuteni tähän paikkaan osottautua voimattomaksi, toisti Tuomas Lincoln. Ei kukaan täällä voi tietää, omistaako hän maansa vai ei.

Kentuckyssä vallitsi suuri epävarmuus maan omistusoikeuteen nähden. Useat uutisasukkaat, jotka vuosikausia

olivat tehneet työtä elatuksekseen, olivat huomanneet omistusoikeutensa taloihinsa nähden riittämättömiksi; monelle oli sattunut suuria vahinkoja ja he joutuivat ankaroihin huoliin, ja melkein jokainen maanviljelijä pelkäsi, että hänen oikeutensa kumottaisiin. Näin oli myös Tuomas Lincolnin laita. Tämä seikka osaksi aiheuttikin hänen muuttonsa; mutta se ei ollut ainoa syy. Siihen vaikutti puolestaan myös epäilemättä hänen halunsa vaihteluun, joka ei vielä ollut kadonnut. Mutta etenkin saattoi hänet muuttoon uuden vapaan valtion perustamisen synnyttämä viehätys ja loistavat mielikuvat eduista, jotka sellaisessa valtiossa muka odottivat köyhiä miehiä, sellaisia kuin hän itse.

KOLMAS LUKU.

Vanha koti jätetään.

Lokakuun keskivaiheilla astui vieras hirsitupaan. Se oli Colby.

— Olen kuullut, että te aiotte myydä talonne, virkkoi hän esitettyään itsensä.

— Sitä tuumin, vastasi isäntä Lincoln. Gallaher sanoi, että te ajattelitte tulla tänne siitä puhumaan. Olen sentähden odottanut teitä ja valmistautunut myymään. Miellyttääkö talo teitä?

— Kyllä, saamani kertomuksen mukaan. Minä en voi hoitaa suurta taloa, olen siihen liian köyhä.

— Sama ikävyys kuin meillä muillakin siis, vastasi Lincoln. Tästä kaivelemisesta ei suuria lähde. Paljoko voitte panna likoon?

— En nykyisin paljoakaan. Minun täytyy tehdä vaihtokauppa, jos minä juuri nyt ryhdyn ostamaan. Kuinka paljon vaaditte tälläisestä tilasta?

— Kolmesataa dollaria, vastasi Lincoln. Se on tarkin hintani.

— Käteisinä rahoinako?

— Niin ainakin olen ajatellut, vaikka tosin voin ottaa jotain muuta jonkun osan sijasta.

— Minulla ei ole paljon rahaa, jatkoi Colby, mutta minulla on tavaraa, joka markkinoilla käy rahan verosta.

— Mitä sitten?

— Niin, nähkääs, olen asioinut vähän sitte kesän. Minä käytin viljani viinanpolttoon ja ostin vielä vähän lisäksi tehdäkseni hyvät kaupat; mutta olen vasta ainoastaan hiukan saanut myydyksi. Jos nyt voisin suorittaa suurimman osan maksua paloviinassa, tekisin kaupat heti. Te saatte kyllä sen hyvin kaupaksi Indianassa.

— En ollut ajatellut sellaista tavaraa maksuksi, vastasi Lincoln, enkä tiedä, miten voin saada sen myydyksi. Minä lähden suoraa päätä erämaahan.

— Voi tosin olla niin: mutta te saatte naapureita muutaman peninkulman päähän, ja minä otaksun, etteivät ihmiset siellä kaukana vielä ole oppineet valmistamaan paloviinaa, ja siten tulee myynti teille helpommaksi.

— Siitä tulee hankalaa tavaraa viedä sellaiselle matkalle, vaikka olenkin ajatellut hankkia itselleni lautan.

— Se on kaikkein helpointa mukana vietävää maailmassa. Voitte yhtä hyvin ottaa sen mukaanne kuin olla ottamatta. Teidän kaikista muista tavaroistanne ei tule puolta lastia. Ja siellä kaukana tuottaa se teille luullakseni kaksi kertaa niin paljon kuin täällä.

— Kaikki pelkkää olettamista.

— Mutta eikö ole päivänselvää, että viina tuottaa enemmän siellä, missä sitä ei, kuten täällä, osata valmistaa?

— Myönnän, että niin taitaa olla, ja että heidän pitäisi myös maksaa enemmän minun kuljetusvaivoistani. Mutta ettekö millään tavoin voi muuttaa sitä rahaksi?

— En näe siihen mitään mahdollisuutta; minä olen jo tehnyt parhaani. Voin kyllä myydä sen vastaisuudessa hyvään hintaan, mutta se ei auta minua nyt.

— Ymmärrettävästi ei. Mutta tämä tuli vähän odottamatta, vaikka minä olen päättänyt myydä taloni tavalla tai toisella. Voittehan katsella paikkaa, sitä on vain kivenheitto; minä puhun sillä aikaa vaimoni kanssa ja katson, mitä voimme tehdä.

Lincoln jätti siis Colbyn yksinään tutkimaan tilaa osoitettuaan hänelle ensin sen rajat ja meni neuvottelemaan vaimonsa kanssa. Emäntä Lincolnia kummastutti kovin ehdotus vaihtaa talo viinaan.

— Se oli merkillinen kauppa, sanoi hän. Mitään sellaista en maar ole koskaan uneksinutkaan.

— En minäkään; mutta olen pakotettu myymään tilan ja tämä tilaisuus on kenties viimeinen tänä vuonna.

— Paljon mahdollista, sentähden tulee tarkoin katsoa eteensä. Onhan mahdollista, että viina menee kaupan Indianassa helpommin, kuin luulemme. Tuskin tiedän, mitä sanoisin. Saat tehdä, minkä parhaaksi näet.

— Luulen olevan viisainta ottaa mitä saada voidaan, ja jos minä luulisin tämän olevan viimeisen tilaisuuden tänä vuonna, ottaisin vastaan viinan ja antautuisin vaaraan.

— Mitä siihen asiaan tulee, niin ei ole hyvin todennäköistä, että sinä niin pian saat mitään uutta tarjousta. Ei ole helppoa saada talo myydyksi näillä seuduin maata.

— Minusta alkaa tuntua, sanoi Tuomas Lincoln miettiväisesti tuijottaen maapermantoa ikäänkuin hän tuskin

olisi tiennyt, mitä tekisi, että minun tulee ottaa vastaan viina, jos en saa häntä mihinkään edullisempiin ehtoihin taivutetuksi.

— Tee, kuten parhaaksi näet, vastasi hänen vaimonsa. Sinä osaat paremmin päättää kuin minä, onko se hyväksi vai ei.

Tuomas Lincoln haki käsiinsä ostajan ja huomasi, että hänen täytyi joko ottaa viina osana maksusta taikka heittää maan myömistuumat. Tuloksena heidän keskustelustaan oli, että Colby saisi haltuunsa talon marraskuun ensi päivän tienoissa, jolloin Lincoln perheineen jättäisi sen saatuaan viikkoa ennen sovitun maksun, kaksikymmentä dollaria rahaa ja 400 gallonia *) paloviinaa.

Pysähtyköön lukija silmänräpäykseksi ja tarkastelkoon tätä kauppaa. Koti myydään neljästäsadasta gallonista viinaa ja kahdestakymmenestä dollarista rahaa! Tosin ei Abrahamin isä voinut kehua omistavansa paljon tämän maailman hyvää. Ja mitä tavaraa vaihdettiin kotiin! Monta kotia myydään kyllä meidän päivinämme summakaupalla viinaan, ja kalpea hätä on kaikki, mitä jälellä on. Mutta niin ei ollut tässä asiat. Tuomas Lincoln ei ollut mikään määrättömän juomisen ystävä; hän käytti viinaa jossain määrin, kuten kaikki muutkin, mutta oli juoppouden vihollisia.

Sellainen vaihtokauppa kuin edellämainittu ei herättänyt mitään kummastusta sinä aikana. Kunnialliset ihmiset möivät ja käyttivät viinaa. Ei mitään raittiusliikettä ollut vielä herännyt Kentuckyssä; se oli juuri silloin alkanut Uudessa Englannissa ja vasta viisitoista vuotta myöhemmin hyväksyttiin ehdottoman raittiuden aate.

Oli välttämätöntä kiiruhtaa muuttovalmistuksia, koska Colby niin pian kuin mahdollista tahtoi ottaa haltuunsa

*) Englantilainen vuotavan aineen mitta.

maatilansa. Tuomas Lincolnin täytyi viedä tavaransa Indianaan lautalla ja palata noutamaan perhettään, mikä kysyi sekä aikaa että kiirehtimistä. Hänellä ei ollut lauttaa ja hänen täytyi sentähden se rakentaa, ja tämä vaati monen päivän ankaran työn. Hän kuitenkin pystyi yritykseen, koska hän jo ennen oli sekä rakentanut että ohjannut venhettä. Hänen ammattinsa ja edelliset kokemuksensa tulivat nyt hyvään tarpeeseen.

Valmistukset olivat vihdoinkin päättyneet. Colby oli tullut viinoineen ja tuo outo kuljetettava vietiin lautalle. Raskaampia esineitä, kuten puusepänkaluja, kiviastioita, tuolia, pöytiä, kirveitä y. m. lastattiin lautalle viinatynnyrien ohessa; ja kaikki muu, mikä piti tehdä ennen lähtöä, suoritettiin.

Emäntä Lincoln, Saara ja Abraham, jotka suurella mielenkiinnolla olivat katselleet venheen rakentamista, teloilta lähtöä ja lastausta, näkivät rannalta yksinkertaista alusta työnnettävän syvälle vedelle ja kuinka se kulki virtaa alas.

Muuan seikkailu Tuomas Lincolnin matkalta mainittakoon tässä.

Hän oli tullut Ohiojoelle ja ennättänyt jotenkin pitkälle ilman mitään vaikeuksia ja onnitteli juuri itseään menestyksestään, kun eräs vastoinkäyminen sattui. Vahingossa töytäsi lautta karille ja viinalasti vyöri toiselle laidalle, niin että lautta kaatui. Lincoln kiiruhti toiselle laidalle pelastaakseen venheensä, mutta se oli myöhäistä. Viina oli raskasta ja kun tynnyrit olivat joutuneet liikkeeseen, ei ollut mahdollista pelastaa niitä eikä venettä. Silmänräpäyksessä heitettiin Lincoln veteen yhdessä koko lastinsa kanssa. Hänen onnistui kuitenkin pitäytyä kiinni lautassa.

— Pitäkää kiinni vaan, huusi eräs mies, joka yhdessä kolmen muun kanssa oli työssä rannalla. Pitäkää kiinni vaan, me autamme teitä.

— Rientäkää, minkä suinkin voitte, vastasi Lincoln.

— Tulemme tuossa paikassa, huusi yksi miehistä, ja kaikki neljä juoksivat venheelle, joka oli vähän matkan päässä.

Eräs heistä hyppäsi siihen ja sousi kaikin voimin, kunnes saavutti kaatuneen aluksen sekä auttoi Lincolnin veneeseen.

— Paha asia teille tämä, sanoi mies.

— Ei niin paha kuin olisi voinut olla, vastasi Lincoln. Pikemmin onnellista on mielestäni joutua onnettomuuteen juuri sillä paikalla, jossa voi saada apua.

— Mutta te olette menettäneet lastin, vaikka joku osa siitä voinee pelastua, jos me yksissä neuvoin koetamme.

— Ei siitä paljon lähde, luulen ma. Vettä on tässä kymmenen tai viisitoista jalkaa.

He olivat nyt tulleet rantaan ja miehet neuvottelivat, kuinka Lincolnin lautta saataisiin käännetyksi ja lasti pelastetuksi. Sellaiset tapaukset eivät olleet harvinaisia Ohiolla, ja ranta-asukkaat saivat usein ojentaa onnettomille matkamiehille auttavaa kättä. Niin oli näittenkin miesten laita, jotka olivat tulleet Lincolnille avuksi. He eivät tarvinneet pitkää aikaa suunnitelman tekoon eikä sen toteuttamiseenkaan.

Pian olivat he saaneet lautan oikeaan asemaan ja alkoivat myöskin pelastaa lastia niin paljon kuin mahdollista. He kutsuivat paikalle useampia seudun asukkaita ja naarasivat niin hyvin kuin voivat sekä onnistuivat saamaan ylös osan puusepänkaluja, kirveet, yhden pannun ja muutamia muita kapineita. Suuren, hellittämättömän työn jälkeen saivat he pelastetuiksi myös kolme viinatynnyriä. Kaikki lastattiin taas Lincolnin lautalle, ja kiiteltyään moneen kertaan noita avuliaita miehiä hän jatkoi matkaansa.

Miesten neuvon mukaan ohjasi hän venheensä lautturi Tompson'in tuvalle; siellä tapasi hän Posey nimisen miehen,

jonka hän palkkasi seuraamaan 18 peninkulmaa joelta. Tällä Poseyllä. oli pari härkiä ja hän oli täydellisesti perehtynyt mainittuun seutuun. Hän otti huolekseen Lincolnin tavarain kuljettamisen määräpaikkaan, ja korvaukseksi sai hän lautan; molemmin puolin oltiin sopimukseen tyytyväisiä.

He asettivat tavarat härkävaunuihin ja lähtivät matkalle, mutta pian täytyi heidän pysähtyä ja raivata tietä kirveellä. Päättävästi kuten karaistuneet uutisasukkaat ainakin pyrkivät he siten eteenpäin. Välistä kykenivät he ilman kirveen apua kulkemaan pitkiä taipaleita, mutta sitten nousi läpitunkemattoman metsän tähden tie pystyyn. Tässä vain mainittakoon, että heidän täytyi niin usein ja niin pitkältä kirveellä aukaista tietä, että heiltä meni useita päiviä kahdeksantoista peninkulman kulkemiseen. Se oli vaikea ja vaivaloinen matka ja Lincolnilla oli sittemmin tapana sanoa, ettei hän koskaan ole kokenut mitään vaivaloisempaa kuin tällä matkalla.

Kaksi tai kolme peninkulmaa määräpaikkansa eteläpuolella kulkivat he erään vierasvaraisen uutistalon ohi, jossa heidät sydämellisesti otettiin vastaan ja kestittiin niin hyvin kuin talon varat myöten antoivat. Isäntä tunsi hyvin koko seudun ja neuvoi Lincolnille paikan, minne hänen tuli rakentaa talonsa, sekä tarjoutui vielä seuraamaan heitä sinne.

Siihen aikaan oli uutisasukkaille suureksi iloksi, kun jotkut muut asettuivat heidän naapureikseen ja siten heidän elämänsä yksinäisyys jonkun verran väheni. He olivat aina valmiit ojentamaan tulokkaille avuliasta kättä ja jakamaan heille omista niukoista varoistaan.

Lincoln oli iloinen saavutettuaan matkansa määrän ja huomasi uuden ystävänsä Wood'in osoittaman paikan hyvin houkuttelevaksi. Eräs perhe asui kaksi peninkulmaa itäänpäin sieltä, kaksi muuta kuuden ja kahdeksan peninkulman päässä.

Posey palasi härkineen, ja Lincoln ohjasi kulkunsa jalan takaisin perheensä luo, sittenkun Wood oli luvannut pitää huolta hänen tavaroistaan.

Hänen Kentuckyssä olevasta, vanhasta kodistaan oli noin sata peninkulmaa linnuntietä uuteen kotiin Indianaan, mutta tie, jota hän lähti, oli 25 peninkulmaa pitempi.

Hänen perheensä tervehti iloiten häntä, ja Abraham kuunteli vilkkaalla mielenkiinnolla kertomusta isän seikkailuista, etenkin Ohiolla tapahtuneesta. Valmistuksiin ryhdyttiin rutosti perheen muuttoa ja myös niiden tavarain kuljetusta varten, joita ei oltu otettu mukaan lautalle. Kaksi hevosta hankittiin, ja niiden selkään sälytettiin matkatavarat; emäntä Lincoln, hänen tyttärensä ja Abraham saivat vuoroin ratsastaa ja kävellä.

Matka kesti seitsemän päivää. Yöt vietettiin ilman muuta kattoa kuin taivaanlaki tuikkive tähtineen, ja vuoteena oli maahan levitettyjä huopapeitteitä. Tämä oli uutta; vaaroja ei puuttunut, kuitenkin oltiin ilman pelkoa. Ei miehet eikä naiset saattaneet siihen aikaan siinä maassa väistää vaaraa. Naiset eivät olleet silloin niin arkoja kuin nyt. He olivat kuuluisat uljuudestaan, joka todella oli ihmeteltävä. Vaaroihin ja vaivoihin tottuneina oppivat he pelotta katsomaan vaikeuksia kasvoihin ja katsomaan kieltäytymistä ja puutetta eroamattomasti uutisasukkaan elämään kuuluviksi. Kokemukset, jotka nyt hävittäisivät useimpien naisten onnen, vaikuttivat ainoastaan kehittämällä pelotonta rohkeutta ja muita hyveitä, jotka tekivät heidät kykeneviksi täyttämään sitä tehtävää, jonka Jumala oli antanut heille.

Voitaisi esittää monta kertomusta uljaista Lännen naisista sinä aikana, kun ensimmäiset maahan muutot tapahtuivat siihen osaan maata. Vähän sen jälkeen, kun Abrahamin isoisä oli muuttanut Kentuckyyn, astui eräs

intiaani pyssy ja sotakirves kädessä erään Davies'in tupaan ryöstämään taloa ja viemään pois asukkaita. Emäntä Davies oli yksin lapsineen kotona. Ihmeteltävästi malttaen mieltänsä tarjosi hän intiaanille juotavaa ja asetti pöydälle viinapullon. Intiaani pani pyssyn luotaan tyhjentääkseen pullon; samassa silmänräpäyksessä tempasi emäntä Davies pyssyn, suuntasi sen intiaania kohden ja uhkasi ampua, joll'ei hän pysyisi alallaan. Intiaani laski luotaan pullon, vaipui tuolille ja lupasi olla tekemättä pahaa, jos hän vain jättäisi ampumisen sikseen. Siihen asentoon he jäivät, kunnes Davies tuli kotiin.

Melkein samoihin aikoihin hyökkäsivät intiaanit erään Merrill'in taloon öiseen aikaan, ja itse Merrill haavoittui pahasti, kun hän astui ovelle. Villit koettivat tunkeutua huoneeseen, mutta emäntä Merrill ja hänen tyttärensä lennättivät oven kiinni heidän edestään ja pitelivät sitä. Intiaanit hakkasivat silloin reiän oveen, niin että he voivat yksitellen tulla sisään. Mutta emäntä Merrill, jonka puoliso ähkyen vierittelihe verissään ja lapset kirkuivat kovasti kauhusta, tarttui kirveeseen ja antoi kuolettavan iskun ensimmäiselle, joka oli tunkeutumaisillaan huoneeseen. Sitten veti hän ruumiin sisään ja odotti seuraavaa. Intiaanit luulivat, että heidän toverinsa oli onnistunut raivaamaan itselleen tien sisään, ja riemuiten he valmistautuivat seuraamaan perässä. He eivät huomanneet erehdystään, ennenkuin emäntä samalla tavalla oli saanut hengiltä neljä miestä. Sitten koetti kaksi tulla alas savupiipun kautta, ja sentähden emäntä käski lapsien tyhjentää yhden vuoteen sisällyksen lieteen. Puoleksi tulen ja savun tukahuttamina tulivat molemmat intiaanit pian huoneeseen. Epätoivoisella ponnistuksella kohousi nyt isäntä Merrill ja teki seipäällä lopun heidän elämästään. Hänen vaimonsa antoi sillä välin ainoalle oven luona vielä olevalle intiaanille niin

voimakkaan iskun, että hän oli iloinen saadessaan vetäytyä pois.

Kokonaisia kirjoja voitaisiin kirjoittaa sen aikaisten Lännen naisten uljuudesta. Emäntä Lincoln oli päättäväinen, peloton nainen, kuten muutkin uutisasukkaitten vaimot, sekä tyyni ja neuvokas kaikissa vaaroissa.

He olivat, kuten jo olemme kertoneet, seitsemän päivää matkalla. Kahden peninkulman päässä määräpaikastaan tulivat he lähimmän naapurinsa Nealen talolle; hän otti heidät hyvin ystävällisesti vastaan ja lupasi päivää myöhemmin auttaa heitä asunnon rakentamisessa. He tunsivat itsensä onnellisiksi tästä auttavaisuudesta laskeutuessaan levolle huopapeitteelleen ensi yöksi Spencer'issä, Indianan valtiossa.

Olemme jotenkin seikkaperäisesti käsitelleet tätä osaa kertomuksestamme, koska nämät tapaukset ja olot melkoisesti kehittivät sitä rohkeutta ja voimaa, sitä järkähtämättömyyttä ja uutteruutta, jotka sittemmin huomattiin Abrahamissa.

NELJÄS LUKU.

Uusi koti.

Vasta uudessa kodissaan Indianassa Abraham tuli todelliseksi uutisasukkaan pojaksi. Täällä alkoi hän täydellä todella käytellä kirvestä, uutisasukkaan elämän vertauskuvaa. Ykdeksänvuotisesta täysi-ikäisyyteen saakka, vieläpä etemmäksikin, oli hän tottunut joka päivä käyttämään kirvestä. Hänen ruumiinsa voimat kehittyivät ihmeellisen nopeasti,

niin että hänestä tuli seudun voimakkaimpia metsänkaatajoita. Kun hän oli tullut presidentiksi ja sisällistä sotaa käytiin parhaallaan, kävi hän kerran City Point'in sairashuoneissa, missä kolme tuhatta sairasta ja haavoitettua sotamiestä makasi. Hän tahtoi välttämättömästi tervehtiä kutakin kädestä. Kun hän oli suorittanut tämän voimankoetuksen ja hänen ystävänsä ilmaisivat pelkonsa, että hänen käsivartensa olisi vahingoittunut siitä, lausui hän: Aikaisemman elämäni vaivat ovat hankkineet minulle lujat lihakset. Sitten meni hän ulos, otti suuren, raskaan kirveen, joka oli siellä muutaman halon päällä, ja hakkasi muutamia silmänräpäyksiä voimakkaasti, niin että lastut lentelivät joka taholle; sitten ojensi hän oikean kätensä aivan suoraksi ja piti kirvestä ojennetuin käsivarsin ilman pienintäkään vavahdusta. Vahvat miehet, jotka tämän näkivät — ruumiilliseen työhön tottuneet miehet — eivät voineet silmänräpäystäkään pitää sitä kirvestä ojennetuin käsivarsin. Kun presidentti oli mennyt, tuli eräs sairashuoneen vahtimestari ja poimi lastut talteen, «koska isä Abraham oli ne hakannut«.

Lincolnin perheen täytyi niin pian kuin suinkin hankkia itselleen asunto. Tuomas Lincoln päätti pystyttää tilapäisen paaluhökkelin ja vasta seuraavana vuonna rakentaa oikean hirsituvan. Voisihan hän talvisaikaan kaataa valmiiksi puut, niin että toisen rakennuksen teko voisi mennä jotenkin nopeasti, sittenkun kylvö on tehty seuraavana keväänä. Tilapäisenä asuntona oli sellainen rakennus, jossa oli kolmella puolella seinät, mutta neljäs avoimena; se oli huono suoja Indianan kylmää talvea vastaan, mutta uutisasukkaat saivat pitää hyvänään miltei mitä hyvänsä ja selviytyä niin hyvin kuin voivat pakkasesta, nälästä ja vaivoista.

Abraham sai auttaa isäänsä tämän asunnon pystyttämisessä. Hän hakkasi paaluja ja valmistui siten raskaampaan työhön, puitten kaatamiseen. Kuitenkin vasta seuraa-

vana kesänä, kun pysyvämpää rakennusta kyhättiin, oli Abraham täydellä todella ja suurimmalla innolla osallisena työssä. Ankara talvi oli opettanut häntä pitämään arvossa parempaa asuntoa.

Sittenkun Tuomas oli raivannut kappaleen maata ja kylvänyt sen keväällä 1817, alkoi hän rakentaa hirsitupaansa. Hänen lähin naapurinsa auttoi häntä siinä, ja Abraham osottautui aika vankaksi pojaksi ollessaan vaan kahdeksanvuotinen. Eräs henkilö, joka usein oli saanut vierasvaraisen vastaanoton tässä talossa, on kuvaillut asiata seuraavaan tapaan:

— Tupa oli 18 jalkaa pitkä ja 16 jalkaa leveä sekä lattiaton; veistämättömät hirret olivat nurkissa liitetyt kokoon tavalliseen tapaan, salvoamalla, ja raot olivat täytetyt savella. Katto oli peitetty pinnoilla eli laudoilla, joita oli sahattu hirsistä. Koko rakennuksessa oli ainoastaan yksi huone ja ullakko, jonka lattiana oli kattohirsien päälle asetettuja lautoja ja jonne saatiin kiivetä nurkkaan kiinnitettyjä puukapuloita myöten. Tuvassa oli yksi ikkuna ja yksi ovi. Edellinen oli niin älykkäästi valmistettu, että se ansaitsee erityistä mainitsemista. Tuomas Lincoln teki neliruutuiset ikkunapuitteet; joka ruutu oli kuuden tuuman levyinen ja kahdeksan korkuinen. Lasin asemasta, jota ei voitu saada siinä seudussa, otti hän kalvon, joka on sian rasvan ympärillä, ja jännitti sen puitteisiin. Tämä oli sangen hyvää korvaamaan lasia ja kartutti rakentajan kekseliäisyyden arvoa suuresti. Tuomas Lincoln ja Abraham sisustivat sitten talon, ja tahdomme lyhyesti kuvata, kuinka se tapahtui.

— Anna minulle kaira, Abe, sanoi isä, ja tuo mittapuu myös; teemme nyt makuusijan.

— Minä osaan vääntää reiät, vastasi Abe tuodessaan pyydetyt kapineet.

— Ei, sinä et osaa. Kaivaa kahta tuumaa syvä kolo tällaisiin hirsiin kuin nämä, se on kovaa työtä. Mutta sinä voit mennä hankkimaan minulle patsaan jalaksi ja kaksi muuta pantavaksi sen päälle.

— Eikö muuta?

— Ei muuta. Minä laitan tämän nurkkaan, niin tarvitsee vain tehdä kaksi reikää ja asettaa yksi jalka. Ei tässä ole enempää kuin tunnin työ.

Kun sängynsija asetettiin nurkkaan, ei työ siten tullut suureksi. Kahdeksan jalkaa mitattiin nurkasta toisella puolen, ja siihen väännettiin reikä; sitten mitattiin neljä ja puoli jalkaa toisella puolen, ja siihen väännettiin myös reikä. Sitten asetettiin jalka paikalleen pystyyn, ja kaksi seivästä, yksi kummaltakin suunnalta, asetettiin jalan kohdalla yhteen ja kiinnitettiin siihen, ja näin muodostettiin sängyn jalusta. Tämä oli pian tehty. Kuusi lautaa asetettiin sitten jalustalle, ja niin oli sänky valmis.

— Tuo nyt tänne kantamus olkia, niin meillä on mainio vuode!

Kuivia lehtiä, ruumenia ja heiniä käytettiin joskus tähän tarkoitukseen. Harvat voivat kustantaa itselleen höyhenisiä sänkyvaatteita.

— Sinun täytyy jatkaa sisustusta, sanoi Lincolnin emäntä. Me tarvitsemme yhtä hyvin pöydän kuin sängynkin.

— Luonnollisesti; sen vuoro on nyt, vastasi mies. Sen jalat ovat jo valmiit.

— Missä ne ovat? kysyi Abraham.

— Tuolla, vastasi isä ja näytti pientä kasaa seipäitä ja lautoja. Abraham meni niitä noutamaan isän sahatessa erästä hirttä pöydän pituiseksi. Pöytälauta saatiin halkaisemalla kappale hirttä, niin että tasainen pinta tuli noin kahdeksantoista tuuman levyiseksi, ja tasainen puoli käännettiin ylöspäin. Samalla tavalla tehtiin myös tuolia ja lattia.

Kun Abraham oli pöydän jaloiksi käytettävät seipäät kantanut sisään, oli isällä jo työnsä valmiina, ja hän väänsi parast'aikaa jalkojen reikiä.

— Nyt voit tuoda kasasta muutamia seipäitä lisäksi; lyhyimmät tarvitsen ensin.

— Mihin ne?

— No, meidän pitää hankkia itsellemme muutamia tuolia; me olemme istuneet maassa kyllin kauvan. Minä tarvitsen seipäät tuolinjaloiksi. Riittää, jos teemme ainoastaan yhden tuolin kullekin meistä. Kunhan kiire on ohi, teemme muutamia sen lisäksi. Neljä kertaa kolme on kaksitoista; minä tarvitsen kaksitoista.

— Pitääkö niiden olla aivan samanlaisia?

— Ei tarvitse, ja tuskinpa niitä olisi löydettävissäkään. Jos ne ovat liian pitkiä, voin sahata ne parahultaisiksi.

Pöydän valmistus edistyi sillävälin keskeytymättä. Kun Abrahamin piti kasasta valita ja kantaa sisään niin monta tuolinjalkaa, kerkesi pöytä melkein valmistua, ennenkun hän oli lopettanut tehtävänsä.

— Pulska pöytä, luulisin, sanoi Tuomas Lincoln tarkastellen pöytää sen onnellisesti päästyä neljälle jalalle. Uutisasukkaan huonekalut eivät ole hienoja, mutta ne ovat lujia. — Ja hyödyllisiä, puuttui hänen vaimonsa puheeseen. Ei olisi haitaksi yksi lisäksi.

— Ei olisi, ja kun minä saan aikaa, teen vielä yhden. Kenties Abe voi tehdä vastaisuudessa yhden. Osaatko tehdä pöydän, Abe?

— Voin koettaa.

— Ja sinä voit onnistua siinä myös, kun nyt olet nähnyt, miten minä olen menetellyt. Voit koettaa näinä päivinä. Mutta nyt tuolien kimppuun!

Sopiva lauta valittiin, josta voitiin tehdä neljä tuolia, ja ennen iltaa oli talo vähillä kustannuksilla kalustettu.

Sänky, pöytä, tuoleja, siinä koko kalusto tässä uutisasukaskodissa, jossa Abraham vietti kaksitoista vuotta monivaiheisesta elämästään.

Abraham asui ullakolla, jonne hän kiipesi tikapuita myöten. Siellä lepäsi hän vuoden toisensa perästä, yhtä tyytyväisenä ja onnellisena kuin kukaan voi tuntea itsensä rikkaassa kodissa. Hän ei koskaan ollut tietänyt mistään paremmasta eikä kenties odottanutkaan sinä aikana enempää tämän maailman hyvyyttä.

Se tappio, jonka perhe oli kärsinyt onnettomuustapauksessa Ohionvirralla, oli nyt melkein korvattu lukuun ottamatta kahta rautapannua ja muutamia kiviastioita. Ensimmäistä pöytää ja tuolia seurasivat paremmat. Talven ja kevään kuluessa oli perhe selviytynyt niin hyvin kuin oli mahdollista, toivoen että olot muuttuisivat syksyllä paremmiksi.

Sen ajan uutisasukkaat olivat pakotetut muuttamaan viljansa jauhoiksi, jotka olivat pääasiallisimpana osana heidän ravintoaineistaan ja joita paitsi he tuskin voivat elää. Siinä seudussa oli kuitenkin puute myllyistä. Lähin oli lautturi Tompsonin tuvalla, mihin Tuomas Lincoln oli laskenut maalle ensi retkellään Indianaan. Se oli käsimylly, jossa viljaa voitiin jauhaa vähän nopeammin kuin survottaissa huuhmaressa.

— Minä teen omiksi tarpeikseni myllyn, sanoi Tuomas Lincoln.

— Millä tavalla? kysyi Abraham.

— Sen saat nähdä, kun se valmistuu. Ei käy päinsä, että me menemme 18 peninkulmaa myllylle. Meillä täytyy olla oma täällä kotona.

— Ja sinulta ei vie pitempää aikaa sellaisen teko kuin matka lautturin tuvalle ja sieltä takaisin, sanoi emäntä. Hän tiesi, millaista myllyä mies tarkoitti, sillä hän oli nähnyt sellaisia.

— Se on kunnossa ennen huomisiltaa, sanoi Tuomas kohauttaen olkapäitään.

— Kuinka se tehdään? kysyi Abraham, joka alkoi innostua.

— Sen saat nähdä. Minä tarvitsen sinun apuasi, ja jos olet oikein kunnollinen, saat lainata minun pyssyäni näinä päivinä.

— Sepä minulle mieleen! vastasi poika.

— Niin minullekin, jos sinusta tulee hyvä ampuja. Sinä voit olla suureksi avuksi hankkimalla metsänriistaa. Kun sinä pääset niin pitkälle, että osaat ampua kalkkunan tai metsävuohen, ei minun enään tarvitse käydä metsällä.

— Saanko tehdä niin?

— Saat, ja minä olen iloinen, että niin teet. Metsät ovat täynnä riistaa, ja sinulla on hyvä tilaisuus metsästää.

Abraham oli mielissään, kun hän toivoi saavansa käyttää pyssyä, ja hän laskeutui sinä iltana kovalle vuoteelleen pää täynnä loistavia tulevaisuustuumia. Huomispäivän aurinko löysi hänet jo valmiina auttamaan isäänsä myllyn valmistamisessa.

— Ensiksi pitää minulla olla pölkky, sanoi Tuomas Lincoln ja meni suoraa päätä hakemaan kooltaan sopivaa puuta. Ei viipynyt kauvankaan, ennenkuin hän oli löytänyt sellaisen.

— Kun minä olen saanut sen valmiiksi, pitää sinun sytyttää tuli siihen, Abe, sanoi isä.

— Mitä varten? Pitääkö minun polttaa se poroksi? huudahti poika, joka ei ymmärtänyt tarkoitusta.

— Älähän, ei juuri niin; jos se poroksi palaa, ei se myllyksi kelpaa.

— Mutta minunhan pitäisi sytyttää tuli siihen!

Niin, yläpäähän. Me poltamme siihen jalan syvyisen kolon, johon vilja pannaan. Tee sentähden tuli valmiiksi!

Ei viipynyt kauvankaan, ennenkun puu kaatui, ja noin neljä jalkaa pitkä osa rungosta oli hakattu irti. Tuomas Lincoln asetti sen pystyyn ja sanoi:

— Katsos tänne, Abe, mitä minä tarkoitin tulen sytyttämisellä tähän! Sinun pitää tehdä tuli pölkyn päähän ja polttaa jalan syvyinen kolo siihen. Minä autan sinua.

Tuli oli pian sytytetty, ja Abrahamin uteliaisuus oli kohonnut ylimmilleen. Mitä sitten tapahtuisi, meni yli hänen tietojensa, mikä ei ollutkaan ihmeellistä.

— Tuo nyt vähän vettä; meidän täytyy pitää pölkky kosteana.

— Ja sammuttaako tuli? kysyi Abraham.

— Ei, ei; mutta meidän pitää kostuttaa ulkosivuja, ettei kaikki palaisi. Me emme polta ulkopuolta, ainoastaan reiän keskeen.

Abraham alkoi nyt ymmärtää ja kiiruhti hakemaan vettä. Tulta pidettiin vireillä, ja sillä välin Tuomas Lincoln meni hakemaan seipään, jonka toiseen päähän hän kiinnitti survimen.

— Mihin tuota tarvitaan, kysyi Abraham.

— Sen saat nähdä, kun minä panen myllyn käyntiin, vastasi isä. Anna sinä tulen palaa, kunnes kolo tulee kyllin syväksi!

— Se ei pala koskaan niin syväksi.

— Kyllä se palaa, kun vain maltat odottaa. Se palaa nopeammin, kuta syvemmälle se tulee. Myllyn pitää olla iltaan valmis. Sinulla pitää olla kärsivällisyyttä ja kestäväisyyttä.

He jatkoivat työtään. Tuomas Lincoln teki seipään valmiiksi, ja ennen iltaa oli kolo poltettu, hiilet otettu pois ja survin seipääseen kiinnitetty.

Siinä oli koko tarvittava mylly. Se oli samaa lajia, jota monet muut uutisasukkaat siiheen aikaan käyttivät.

Se oli sama kuin suurikokoinen huuhmar ja petkel, ja parempi oli siinä jauhaa viljansa kuin mennä 20 peninkulman päässä olevalle myllylle, joka jauhoi vain vähän nopeammin. Se soveltui muuten hyvin ympäristöönsä. Hollantilainen liesi ja yksi pannu muodostivat talon kyökkipuolen. Kaikki muut rautatavarat olivat Ohiovirran pohjassa. Pannu sai olla sekä virassa että toisessa. Tässä näkyi, että ihmisen todelliset tarpeet ovat sangen vähäiset. On tosin mieluista, kun on käytettävinä kaikki uudemmat keksinnöt tällä alalla; mutta Lincolnin perheen kokemus osoitti, että onni ei riipu niistä.

Kotitekoinen mylly teki tehtävänsä oivallisesti useita vuosia. Sitä ei tarvinnut korjata, eikä se ollut riippuvainen sateista tai päivänpaisteista voidakseen olla käynnissä. Kuka hyvänsä perheen jäsenistä osasi jauhaa sillä.

Lincolnin perhe ei ollut kiinteästi asettunut Indianaan ennenkuin syksyllä 1817, kun se muutti uuteen hirsitupaansa. Abraham oli silloin jo kunnon uutisasukkaan poika. Hän oli myös edistynyt suuresti luku- ja kirjoitustaidossa. Se herätys, jonka Hazel Kentuckyssä oli antanut, ei mennyt hukkaan Indianassa. Perheen kirjaston kolme kirjaa oli edelleen hänen ainoana henkisenä ravintonaan.

Pitkinä talvipuhteina heidän asuessaan ensi talvea Indianassa hän luki takkavalkean ääressä, sillä mikään muu valaistus ei tullut kysymykseen. Kynttilöitä tai öljyä ei tavallisesti ollut uutistaloissa; mutta he voivat sytyttää kuinka suuria roihuja hyvänsä, koska metsä oli niin tiheä, että heidän suurimpia vaikeuksiaan oli, miten siitä pääsisivät. Suuria halkoja ja puunoksia kasattiin pesään, ja mahtavat liekit valaisivat joka nurkankin tuvassa, niin ettei mitään lamppua ollenkaan tarvittu.

Hän harjoitteli kirjoittamista hiiltyneellä puutikulla puulle ja laudoille. Talvella kirjoitti hän nimensä kepillä

lumeen ja kesällä maahan puutarhassa. Tällä tavalla harjaantui hän sekä luvussa että kirjoituksessa; tuskin kuitenkaan voidaan ajatella lahjakasta poikaa vähemmin lupaavassa asemassa.

Tuomas Lincolnin hirsituvan ympärillä kasvoi sankka metsä tammia, saksan pähkinäpuita, vaahteroita ja muita Pohjois-Amerikassa esiintyviä puulajeja. Puut olivat hyvin suuria ja antoivat suojaa linnuille ja nelijalkaisille, joita oli kosolta. Metsävuohet ja villit kalkkunat antoivat uutisasukkaalle runsasta ravintoa, ja jos hän vain osasi käyttää pyssyä, oli hänellä varmasti runsas elatus. Lincoln oli taitava ampuja, ja Indianan metsissä tapasi hän kaikkialla riistaa.

Paikan laatu tarjosi kaikkea, mitä Tuomas Lincoln voi haluta. Yksi vaikeus siellä kuitenkin oli — vettä ei ollut saatavissa lähempänä kuin peninkulman päässä. Raskaimpia töitä, mitä Abrahamilla ja hänen sisarellaan oli toimitettavana näinä ponnistuksia kysyvinä aikoina, oli veden haku peninkulman päässä olevasta lähteestä. Tämä puute saatiin sittemmin autetuksi. Tuomas Lincoln kaivoi uutterasti saadakseen vettä, ja kerrotaan myös, että hän käytti muutamaa henkilöä, joka taikavavan avulla etsi hänelle oivallisen vesisuonen; mutta tämä lie vain juorua.

Eräs David Turnham, joka oli yhdenikäinen Abrahamin kanssa ja asui samassa seudussa, on antanut seuraavan kuvauksen maasta, kun hän tuli sinne.

— Kun isäni muutti tänne keväällä 1819, asettui hän peninkulman päähän Tuomas Lincolnista, joka silloin oli leski. Ei ollut paljon tilaisuutta saada opetusta; samat koulut kävimme, Abraham ja minä.

— Maa oli hyvin jylhää, etenkin alemmat seudut, sekä niin tiheäkasvuista, että töintuskin voi päästä kulkemaan jalan. Yllin kyllin oli metsänriistaa, niinkuin karhuja, hirviä, kalkkunoita ja pienempiä eläimiä.

— Siihen aikaan oli siellä monta paikkaa, joissa hirvien oli tapana oleskella; Aben ja minun oli tapana välistä mennä näihin lepopaikkoihin ja valvoa koko yö saadaksemme ampua, vaikka Abe ei koskaan ollut niin ihastunut metsänkäyntiin kuin minä. Sellaisia paikkoja oli kymmenen tai kaksitoista pienellä ruohotasangolla joen luona Lincolnin ja Woodin kotien välillä.

Ne, jotka ensin olivat asettuneet maahan asumaan, olivat hyvin ystävällistä, hyväsävyistä ja auttavaista väkeä; mutta paljon harjoitettiin juomista, varkautta vähässä määrin sekä enemmän siveettömyyttä, vähän välitettiin uskonnosta ja rehellisyydestä.

Kertoja mainitsee juomisen valtaanpääsyä, ja tämä pahe oli myös suuren levottomuuden aiheena emäntä Lincolnille. Hänen poikansa oli suuressa vaarassa, ja tämä sai monta äidillistä varoitusta, monta neuvoa. Kun Abraham alkoi julkisen uransa ja lujasti ja pelottomasti lausui ehdottoman raittiuden periaatteita, sanoi hän äidiltään saaneensa kallisarvoisen neuvon, tämän näet: Ihmiset tulevat juomareiksi, koska he alkavat juoda; jos sinä et koskaan ala juoda, ei sinusta tule juomaria.

Olemme seikkaperäisesti kuvailleet paikkaa, aikaa ja oloja Abrahamin aikaisimpina vuosina, että lukija käsittäisi sitä luonteenlujuutta, joka kohotti hänet köyhyydestä ja pimeydestä ja teki hänet maailman kuuluksi.

VIIDES LUKU.

Metsästys.

Keväällä 1817, kun Tuomas Lincoln valmistautui kylvämään ensi kylvöään Indianan maahan, ampui Abraham ensimmäisen otuksen. Hänen vanhempansa keskustelivat vanhasta, tavallisesta aineesta, vauriosta Ohiovirralla, kun emäntä Lincoln huomautti:

— Minä olen aivan varma siitä, että tappiomme oli hyvä asia. Minusta tuntuu kuin voisin sen nähdä.

— Onneksi sinulle, vastasi hänen miehensä. Sinä olet taitava näkemään, mitä kukaan muu ei näe, lisäsi hän melkein tietämättään pää täynnä muita ajatuksia.

— Enpä tiedä, lieneekö juuri niin; mutta mitä ihmettä sinä olisit tehnyt kaikella sillä viinalla, jollei osa siitä olisi jäänyt jokeen? Ei sitä koskaan olisi voitu saada myydyksi täällä, ja ajattele, mikä työ sitä tänne kulettaessa!

— No niin, jos sitä en olisi kaupaksi saanut, niin olisimmehan tulleet toimeen yhtä hyvin kuin nyt.

— Mutta se olisi voinut tehdä paljon pahaa. Se on vaarallista tavaraa, kuten monesta esimerkistä näkyy.

— Tiedän sen; mutta minulla ei ole mitään vaaraa omasta puolestani.

— En minäkään sinua ajattele, mutta Abea. Sinä tiedät, kuinka nykyajan poikien laita on ja kuinka paljon kurjuutta viina saa monessa perheessä aikaan. Minä en voi pitää muuna kuin hyvänä, että suurin osa jäi jokeen.

— Toivon sen niin olevan; se tekee kyllä paljon pahaa, se on tietty; ja jos minä luulisin, että se tekisi tuho-

jaan minun perheessäni, haluaisin, että se kaikki olisi joen pohjassa.

— Silloin voit olla iloinen, sillä meillä on nyt vähemmin pelättävää. Kenties Herra näki parhaaksi panna sen sinne, missä se ei voi ketään vahingoittaa.

— Niin se kaiketi mahtaa olla; mutta minun täytyy lähteä työhön. On liian kaunis ilma istua täällä mitään tekemättä. Se on nyt kaikki myyty, ja niin ei siinä asiassa ole mitään pelättävää.

Isäntä Lincoln nousi ylös ja meni työhönsä; kymmenen minuuttia sen jälkeen tuli Abraham juosten sisään hyvin innoissaan.

— Äiti, huusi hän, parvi kalkkunoita on aivan likellä rakennusta, ja niitä minä voin ampua. Katsos, katsos! Ja hän osoitti rakoon, josta savi oli pudonnut pois; saanko ampua niitä, äiti?

— Niin todellakin, parvi kalkkunoita, Abe, vastasi äiti huomatessaan kalkkunat, ja kauniin saaliin voi saada.

Hän meni hakemaan pyssyä, joka aina oli ladattuna.

— Joudu, äiti, minä voin ampua raosta! huudahti Abraham yhä innostuneempana.

— Äiti toi pian pyssyn, jonka hän pisti ulos kahden hirren välissä olevasta raosta, ja sitten hän muutamien nopeitten, varoittavien sanojen jälkeen antoi hänen ampua.

Pau! Laukaus pamahti, ja kaiku vastasi metsästä tavattoman kovasti, ainakin Abrahamin mielestä. Äiti ja poika riensivät ulos näkemään laukauksen vaikutusta; ja kun he saapuivat paikalle, oli ruudinsavu hajonnut ja yksi lintu makasi kuolleena.

— Minä tähtäsin yhteen, huusi Abraham nostaessaan maasta ylös tavattoman suurta kalkkunaa.

— Niin todellakin, vastasi äiti, joka oli melkein yhtä ihastunut kuin poika.

— Oikea jättiläinen, jatkoi Abraham ja tarkasteli lapsellisen ylpeänä suurta lintua. Oletko koskaan nähnyt näin suurta?

— Se on hyvin suuri, vastasi äiti. Se oli kelpo laukaus, Abe.

Tuomas Lincoln tuli nyt paikalle. Hän oli jättänyt työnsä, kun kuuli laukauksen, ja rientänyt kotiin kuulustellakseen syytä.

— Mitä on tekeillä? kysyi hän kiivaasti.

— Minä olen ampunut kalkkunan, huusi Abraham ja piti riemuiten ylhäällä kuollutta lintua.

— Sinäkö sen olet ampunut, Abe?

— Eihän kukaan muu ole sitä ampunut, oli pojan luonnetta kuvaava vastaus.

— Se oli pulska laukaus, Abe; sinusta tulee oiva pyssymies, jos jatkat samaan tapaan, sanoi isä poikansa kiitokseksi.

Mutta toden mukaan ei se ollut mikään erinomainen laukaus, vaan ainoastaan sattuma. Abraham ei osannut oikein käyttää pyssyä voidakseen ampua mitään erinomaista laukausta. Kalkkuna oli sattunut istumaan kuulan tiellä ja sentähden saanut surmansa, siinä koko asia.

Kun uutisasukkaat, kuten sanottu, suureksi osaksi olivat pakoitetut metsästämään elatuksekseen, tuli molemmista isistä ja pojista oivallisia ampujia, ja naisetkin olivat usein taitavia pyssyn käyttämisessä. Emäntä Lincoln osasi sekä ladata että ampua, jos tarvittiin. Hän oli, kuten muutkin hänen sukupuoltaan olevat, tottunut sellaiseen.

Kerrotaan useita merkillisiä tapauksia uutisasukkaiden ampumataidosta, ja varmat todistukset on niiden luotettavaisuudesta. Eräs kirjailija kertoo:

— Eräänä pimeänä iltana kuulin useita pyssynlaukauksia ja menin niitä kohden saadakseni tietää syyn. Minut otti hyvänlahtoisesti vastaan tusina suuria, vahvoja miehiä, jotka kertoivat, että he harjoittelivat voidakseen ampua yöllä tulisoihtujen loisteen heijastuessa hirvien tai susien silmistä. Oli sytytetty tuli, jonka savu kiemurteli ylös tiheän lehtikatoksen läpi. Niin pitkän matkan päässä, että tuskin voitiin eroittaa, oli palava kynttilä, joka kuitenkin todella oli ainoastaan viidenkymmenen kyynärän päässä siitä paikasta, missä me olimme. Eräs mies seisoi sen läheisyydessä katsomassa, kuinka luodit sattuivat sekä sytyttääkseen kynttilän taas, jos se sammuisi, tai asettaakseen pystyyn uuden, jos se ammuttaisiin rikki. Jokainen ampui vuoron perään. Toiset eivät osanneet kynttilään eikä sydämmeen, ja heitä tervehdittiin naurunhohotuksilla; toiset sitävastoin todella niistivät kynttilää sammuttamatta sitä, ja heitä palkittiin taitavuudestaan kaikuvilla hurraahuudoilla. Varsinkin yhdellä oli paljon onnea, ja hän niisti kolme kertaa seitsemätä kynttilää, ja kaikki muut laukaukset joko sammuttivat sen tai uursivat sitä aivan liekin alta.

Niin taitavia ampujia oli siihen aikaan. Sentähden oli sangen tärkeää, että pojat hyvin oppivat ampumataidon. Sitä ei pidetty ainoastaan ajanviettona, vaan myös elatuksen hankkimiskeinona. Paitsi sitä, että liha käytettiin, olivat nahatkin hyvin halutuita, ja monta siinä suhteessa arvokasta eläintä löytyi. Abrahamin täytyi sentähden välttämättömästi oppia se taito.

Kesä 1817 kului, ja heti syksyllä väheni heidän elämänsä yksinäisyys jonkun verran vanhojen ystävien tulon kautta. Tuomas ja Betsy Sparrow, jotka olivat kasvattaneet rouva Lincolnin, asettuivat heidän naapureikseen. Lincolnit olivat juuri muuttaneet uuteen taloonsa, ja sentähden asettuivat Sparrowit vanhaan kolmiseinäiseen rakennukseen.

Dennis Hanks asui Sparrowien luona ja muutti heidän kanssaan Indianaan. Iloinen päivä oli se Lincolneille, kun Sparroweista tuli heille naapurit. Etenkin Abrahamille oli heidän tulostaan suuri hyöty, sillä hän sai nyt uskolliseksi ystäväkseen ja toverikseen iloisen serkkunsa Dennis Hanksin. Sellainen seuratoveri oli metsämailla suurempi etu kuin sanat voivat selittää.

KUUDES LUKU.

Pimeitä päiviä.

Abraham luki yhä edelleen niitä kolmea kirjaa, jotka muodostivat perheen kirjaston, raamattua, katkismusta ja aapista. Ei ollut mitään toivoa, että kokoelmaan tulisi lisäksi mitään uutta kirjaa. Sen tiedonjanon, joka jo oli herännyt hänessä, täytyi saada tyydytyksensä tässä ahtaassa piirissä. Seurauksena oli, että hän osasi aapisen ja katkismuksen ulkoa sekä paljon raamatusta. Hänen tiedonnälkänsä ei voinut löytää tarpeeksi ravintoa, vaan eli joka päivä vähällä ruoalla. Sellaisissa oloissa ikävöi hän uusia kirjoja. Hän alkoi väsyä raamattuun. En tahdo aina yhtä mittaa lukea raamattua, lausui hän; haluaisin, että minulla olisi jokin muu kirja luettavana.

Kesällä 1818 puhkesi raivoamaan kauhea rutto, jota uutisasukkaat kutsuivat «maitotaudiksi«. Sekä lehmät että ne ihmiset, jotka joivat niiden maitoa, tulivat sairaiksi ja kuolivat. Ensimmäinen kohtaus sattui noin viidentoista, kahdenkymmenen peninkulman päässä sieltä, mutta kylliksi lähellä herättääkseen levottomuutta Lincolnin perheessä. Ei viipynyt

kauvan, ennenkuin tuo pelätty vieras koputti heidän ovelleen. Sparrowit, sekä mies että vaimo, sairastuivat melkein samaan aikaan. Hetken vaara veti nyt Abrahamin ajatukset kirjoista. Kirjojen ikävä väistyi nopeasti kuolemanpelon tieltä.

Sparrowit olivat hyvin sairaita, eikä mitään lääkäriä ollut kolmen, neljänkymmenen peninkulman matkalla. Tuomas Lincoln vaimoineen ja muut uutisasukkaat antoivat huolellisesti sairaille niin paljon hoitoa kuin suinkin voivat. Viikon toisensa perästä kesti heidän kärsimyksensä, pelon ja toivon vaihdellessa.

— Meidän täytyy siirtää heidät luoksemme, sanoi emäntä Lincoln; sillä he tarvitsevat parempaa asuntoa ja hoitoa.

Sparrowit olivat olleet ikäänkuin vanhempia emäntä Lincolnille, ja hän rakasti heitä tyttären tavoin.

— Se on kenties parasta; heillä kaiketi joka tapauksessa ei liene pitkälti jälellä, vastasi isäntä Lincoln.

— Minä voin pitää heistä paljon paremmin huolta täällä, toisti vaimo; ja elivät he sitten tai kuolivat, on meillä se tyydytys, että tiedämme tehneemme kaikki, mitä voimme, heidän hyväkseen.

Sairaat muutettiin siis Lincolnin taloon, ja kukaan ei siitä ollut iloisempi kuin Dennis Hanks, joka myös voi pitää Sparroweja vanhempinaan. Asunnon muutos ei kuitenkaan saanut mitään parannusta aikaan. Muutamassa päivässä olivat he molemmat kuolleet; heidän lähtönsä levitti alakuloisuutta koko seutuun ja oli suurimpana suruna, minkä Abraham ja Dennis vielä olivat kokeneet.

Noin puolen peninkulman päässä kodista valittiin hautauspaikaksi kaunis kumpu, jota varjostivat mahtavat puut. Tuomas Lincoln oli seudun ainoa uutisasukas, joka osasi valmistaa ruumisarkkuja, ja hän tekikin kaksi jykevää ja

puisevaa arkkua. Naapurit kokoontuivat läheltä ja kaukaa ja kätkivät kyyneleet silmissä, mutta ilman mitään hautausmenoja, poismuuttaneet ystävät maan poveen.

Muutamia päiviä hautauksen jälkeen sairastui emäntä Lincoln samaan ruttoon kuin Sparrowit, mutta paljon kovemmin. Kello oli noin kolme yöllä. Abraham herätettiin sikeimmästä unestaan, ja hän kiiruhti lähimpään naapuriin emäntä Woodia hakemaan, samalla kun Dennis, joka Sparrowien kuoleman jälkeen oli ollut Lincolnin perheen jäsenenä ja Abrahamin makuutoverina ullakolla, meni alas antamaan kaikkea apua, mitä voi. Lämmin myötätuntoisuus vallitsi kaikkien uutisasukasperheitten välillä, ja niitten naispuoliset jäsenet olivat aina valmiit omistamaan parhaan hoitonsa sairaille. Heidän vaivojaan palkitsi useinkin menestys. Kun lääkäriä ei ollut, oli heidän pakko selviytyä omin päin toimimalla.

Emäntä Wood saapui pian, ja ennen päivän laskua tuli useita naapuria kuulemaan emäntä Lincolnin sairaudesta ja tarjoamaan apuaan. Uutinen hänen äkillisestä sairastumisestaan levisi niin nopeasti, että kolmessa päivässä seudun kaikki uutisasukasperheet olivat kuulleet sen, ja kaikki antoivat mielellään pikaista apua. Sairaan tila kuitenkin paheni, ja pian tunsi hän varmasti, ettei hän enää paranisi. Monet, jotka tähän kummalliseen ruttoon sairastuivat, saivat maata viikkokausia, kuten Sparrowien laita oli; mutta emäntä Lincolnin sairaus oli ankara ja lyhyt. Hän kuoli viidentenä päivänä lokakuuta, jättäen kodin autiommaksi ja kolkommaksi kuin koskaan ennen. Näin nopeasti toisiaan seuraavat kuolemantapaukset vaikuttivat jälelle jääneissä suuremman pelon. Dennis Hanks muistaa, kuinka syvästi murheelliselta Abraham näytti, ja miten sitä kesti siitä lähtien, kun alettiin epäillä äidin pelastumista, vielä useita viikkoja hänen hautauksensa jälkeen. Hän oli

yhdeksän vuotinen, ajattelevainen ja ymmärtäväinen poika, joka ei ollut hyvin herkkä puhumaan siitä, mitä tapahtunut oli, vaikka se näytti olevan raskaana painona hänen sydämellään. Lukija voi kenties kuvitella mielessään, mitä hyvän äidin menetys oli iloiselle, tottelevaiselle ja luottavalle pojalle, joka asui metsien kätkössä, missä äidin hoidon ja rakkauden täytyy olla kaksin verroin arvokasta. Tuo katkera menetys teki uutisasukaselämän yksinäisyyden vieläkin tuntuvammaksi ja sen vaivat raskaammiksi.

Hautausvalmistuksiin ryhdyttiin. Omin käsin teki Tuomas Lincoln vaimolleen karkean kirstun, ja hän laskettiin kunnaaseen Sparrowien viereen. Muutamat arvelevat, että joku naapuri luki jotain raamatusta ja joku toinen rukoili; todennäköistä kuitenkin on, että hänet, kuten hänen kasvatusvanhempansakin, ilman mitään menoja hiljaisuudessa laskettiin maahan ja ilman mitään muuta erityistä kunnianosoitusta kuin vilpittömät kyyneleet.

Tässä taitaa olla oikea paikka kertoa eräs tapaus, joka tapahtui useita kuukausia emäntä Lincolnin kuoleman jälkeen.

— Sinun pitää kirjoittaa, Abe, minun puolestani kirje pastori Elkinsille, sanoi Tuomas Lincoln eräänä iltana. Sinä osaat kirjoittaa kylliksi hyvin tehdäksesi sen.

Abraham oli täyttänyt kymmenen vuotta.

— Jos sinä sanot, mitä minun pitää kirjoittaa, osaan kyllä, vastasi poika.

— Niin teen. Siitä tulee sinun ensimmäinen kirjeesi, ja sinun pitää muistaa, että isäsi ei koskaan ole kirjoittanut mitään sellaista — ei koskaan ole osannut sitä tehdä.

— Mitä minä kirjoitan? kysyi Abraham.

— Kirjoita äitisi kuolemasta. Hän ei tiedä siitä vielä mitään. Minä ajattelin pyytää häntä tulemaan tänne ruumissaarnaa pitämään.

— Milloinka tahtoisit hänen tulevan?

— No, milloin hän voi, arvelen minä. Hän määrää sen itse, vaikka minä haluan, että hän pian tulisi.

— Ajatteles, jos hän on kuollut, virkkoi Abraham.

— Miten tulit sitä ajatelleeksi?

— Voihan hän kuolla yhtä hyvin kuin äiti. Ja hän voisi olla kuollut meidän tietämättämme, yhtä hyvin kuin äiti on kuollut hänen tietämättään.

— Niin kyllä, onhan se mahdollista; mutta nyt tahdomme nähdä, kuinka sinä osaat panna kokoon kirjeen.

Paperia ja kynä hankittiin, ja Tuomas Lincoln istuutui sanelemaan kirjettä. Hän kertoi vaimonsa kuolemasta, milloin se oli tapahtunut ja missä oloissa, sekä pyysi pastoria käymään talossa ja pitämään ruumissaarnan. Vielä kuvaili hän uutta kotiaan ja muuttoa sinne sekä puhui tulevaisuustoiveistaan.

— Lue nyt ääneen se! sanoi Tuomas Lincoln.

Abraham luki isän istuessa vieressä tyytyväisyyden kuvana. Se oli sydämenriemu hänelle, että hänen poikansa osasi kirjoittaa kirjeen. Ei koskaan ennen ollut kukaan hänen suvustaan osannut tehdä sellaista ihmetyötä. Se oli muistettava tapaus.

— Katsohan, kuinka hyvin maksaa vaivan oppia kirjoittamaan, sanoi hän, kun Abraham oli lopettanut lukemisen. Osata kirjoittaa ainoastaan tuo kirje on kymmenen kertaa arvokkaampi kuin mitä se taito maksaa.

— Paljon vaivaa ei ole kirjoituksen oppimisessa, vastasi Abraham. Minä näkisin mieluummin saman vaivan uudestaan kuin luopuisin siitä taidosta.

— Niin saisit tehdä, jos saisit ajelehtia, kuten minä lapsuudessani.

— Minä tiedän sen.

— Et sinä tiedä sitä kuten minä, ja toivon, ettei sinun koskaan tarvitsisi tehdä sitä. Mutta suurempiarvoista kuin paras talo on osata kirjoittaa noin hyvä kirje kuin tuo.

— Minun pitää opetella kirjoittamaan vieläkin paremmin, sanoi Abraham. Mutta miten paljo aikaa tarvitsee kirje tullakseen perille pastori Elkinsille?

— Siihen kysymykseen en osaa vastata; mutta kerran saa hän sen kyllä, ja toivon hänen silloin tulevan tänne.

— Hän ei varmaankaan lähde kulkemaan näin pitkää matkaa, arveli Abraham.

— Ei se ole niin pitkä hänelle kuin se oli meille.

— Miten niin?

— Koska hän asuu lähempänä Indianan rajaa kuin me asuimme. Hänellä ei ole enempää kuin 75 peninkulmaa tänne, ja hän matkustaa jotenkin usein niin pitkiä matkoja.

Kirje lähtettiin, ja Abraham odotti levottomana, mitä siitä seuraisi. Tärkeä tapaus tämä olikin hänen nuoressa elämässään — hän oli kirjoittanut ensimmäisen kirjeen. Eihän ollut kummastuttavaa, että hän ihmetteli, voisiko se koskaan tulla tuon hyvän pastorin käsiin. Eikä olekaan ihmeellistä, jos tämä kirjoitus tuli yhdeksi niistä voimista, jotka ensin saattoivat hänet hyödylliselle ja mainehikkaalle elämänuralleen.

Tuomas Lincolnilla oli paljon puhumista naapureille Abrahamin kirjoittamasta kirjeestä, ja he saivat myös siitä paljon puheen aihetta. Pidettiin hyvin merkillisenä, että hänen ikäisensä poika osasi tehdä sellaisen työn. Ei neljäsosakaan seudun täysi-ikäisistä asukkaista osannut kirjoittaa, ja sitä merkillisempänä pidettiin pojan taitoa. Siitä puhuttiin laajalti ympäristössä, ja seurauksena oli, että naapurit häntä tavan takaa pyysivät kirjoittamaan kirjeitä heidän puolestaan. Hänellä ei ollutkaan mitään heidän toivo-

mustaan vastaan. Yksi hänen ominaisuuksiaan oli hyväntahtoinen halu auttaa muita, ja se pakoitti hänet täyttämään heidän pyyntönsä ja kirjoittamaan heidän puolestaan. Ei se hänelle ollutkaan vaivaksi, vaan päinvastoin iloksi. Hänen kirjoitustaitonsa kautta saivat siten kaukana asuvat ja kauvan poissa olleet uutisasukasperheitten ystävät kuulla rakkaistaan.

Pastori tuli kolmea kuukautta myöhemmin. Pitkän viipymisen jälkeen oli kirje tullut hänen käsiinsä Kentuckyyn, ja hän käytti ensi tilaisuutta käydäkseen tervehtimässä vanhoja ystäviä. Abraham oli melkein varma kirjeen katoamisesta, koska rakasta pastoria ei kuulunut. Mutta eräänä päivänä, kun poika oli metsässä parin peninkulman päässä kotoa, sai hän hämmästyksekseen nähdä pastori Elkinsin tulevan vanhan ruskean hevosensa selässä. Hän tunsi heti suureksi riemukseen hänet.

— Kas, Abe, sinäkö siinä olet! huudahti pastori. Olenko niin lähellä kotiasi?

— Niin, herra pastori; oletteko te saanut minun kirjeeni?

Abraham ajatteli kaikkein ensiksi tuota merkillistä kirjettä. Jotakuinkin selvää oli, että se oli saapunut määräpaikkaansa, mutta hän tahtoi tietää sen varmasti.

— Sinunko kirjeesi? kysyi pastori. Olen saanut sinun isäsi kirjeen.

Abraham ei ajatellut, että kirje oli mennyt isän nimissä.

— Minä olen kirjoittanut sen, sanoi hän.

— Sinäkö sen olet kirjoittanut? Todellako?

— Niin, isä ei osaa kirjoittaa.

— Tosiaankin, nyt minä muistan; ja niin kirjoitit sinä sen? No, sitä ei moni poika osaisi tehdä jälestä.

— Se oli ensimmäinen kirje, jonka olen kirjoittanut.

— Sitä parempi. No, ensimmäinen? Sitä ei sinun tarvitse hävetä.

He olivat jatkaneet matkaa keskustellessaan. Abraham juoksi hevosen vieressä, ja pastori silmäili ystävällisesti häneen.

— Tuolla on meidän talomme, huudahti Abraham, kun he saivat sen näkyviinsä.

— Siinä on sievä asuinpaikka. Ja tuolla tulee luullakseni isäsi.

He kohtasivat pian isäntä Lincolnin, joka sydämestään toivotti pastori Elkinsin tervetulleeksi. Hän oli todella hämmästynyt, vaikka hän ei vielä kokonaan ollut heittänyt toivoa nähdä pastoria.

Te tapaatte minut hyvin yksinäisenä, sanoi Lincoln; kuolema on tehnyt suuren muutoksen minun talossani.

— Todellakin hyvin suuren, vastasi pastori Elkins. Minä käsitän, kuinka suuri teidän tappionne on täytynyt olla; mutta «jota Herra rakastaa, sitä hän kurittaa«.

Lincoln yhtyi siihen ja lausui sitten:

— Antakaapas minun sanoa haluavani, että te pitäisitte ruumissaarnan täällä ollessanne. Tunnettehan te vaimoni elämän. Totta kai olette täällä vielä sunnuntaina?

— Ajattelen, että voin viipyä niin kauvan, vaikka minun täytyy tehdä Herrani työtä.

— Sitähän te teettekin jäämällä tänne ja saarnaamalla meille; se voi olla suureksi hyödyksi.

— Totta kyllä; minä viivyn mielelläni; sillä jos joku ihminen on ansainnut ruumissaarnan, oli se teidän vaimonne. Missä minun tulee se pitää?

— Hänen haudallaan. Minä olen sopinut kaikesta aikoja sitten. Me ilmoitamme naapureille; kyllä väkeä tulee paljon. Häntä pidettiin täällä suuressa arvossa.

Määrättiin, että pastori Elkins pitäisi ruumissaarnan seuraavana sunnuntaina emäntä Lincolnin haudalla. Tieto siitä lähetettiin ympäristöön kahden- jopa viidentoista peninkulman päähän, ja puhujalava tehtiin haudan läheisyyteen. Kaikki valmistukset tuota juhlallista tapausta varten olivat tehdyt. Vaikka melkein vuosi oli emäntä Lincolnin kuolemasta kulunut, oli muistopuhe hänestä kuitenkin mieltä kiinnittävä hänen eloon jääneille ystävilleen.

Pastori Elkins toimiskeli sillä välin seurustellen perheen jäsenten kanssa ja käymällä muutamien naapurien luona, joitten kanssa hän keskusteli hengellisistä asioista. Abraham sai myös hänen huomiotaan erityisesti osakseen. Poika oli kehittynyt nopeasti Kentuckystä lähdön jälkeen, ja hänen tavattoman kypsyytensä täytyi vetää sellaisen henkilön huomiota puoleensa.

Sunnuntai tuli. Se oli kirkas, kaunis päivä. Kahden-, vieläpä viidentoista peninkulman päästä tuli uutisasukkaita kuulemaan saarnaa. Koko perheitä oli saapuvilla, vanhempia ja lapsia, vanhimmista nuorimpiin saakka. Valkohapsisia vanhuksia ja pieniä lapsia siellä oli. He tulivat ratsain ja jalan tai ajaen kärryissä, sen mukaan miten sopi. Koska mikään jumalanpalvelus ei tullut kysymykseen useammin, kuin milloin joku sellainen uutisasukassaarnaaja kävi paikkakunnalla, oli tämä useimmille juhla, ja he osoittivat harrastustaan saapumalla miehissä. Tämä tilaisuus oli sitäpaitsi vielä harvinaisempi laatuaan kuin muut.

Pastori Elkins oli vakava mies, ja tilaisuus antoi hänelle sitäpaitsi tavattoman lämmön. Ei kukaan läsnäolijoista ollut kuullut häntä ennen, lukuunottamatta Lincolnin perhettä. Kaikkia oli hänen saarnansa viehättänyt. Muistosanat vainajalle katsottiin oivallisiksi ja tosiksi. Ei kenestäkään tuntunut, että sanottiin liian paljon hänen kiitokseksensä. Päinvastoin näytti yleinen mielipide olevan se, joka

tuli ilmi seuraavissa sanoissa: Sanoi mitä tahansa hänen ylistyksekseen, liian paljon ei hän kuitenkaan voinut sanoa.

Abraham oli hyvin innostunut puheesta, joka herätti hänessä muiston äidin rakkaudesta ja hellyydestä. Hänestä oli melkein kuin hän uudestaan olisi ollut hänen hautajaisissaan. Hänen tomunsa lepäsi muutamia jalkoja hänestä, ja muisto siitä, mitä hän oli ollut, oli elävänä hänen sydämessään.

Hän piti myös mielessään, mitä puheessa oli lausuttu. Hänen tapansa oli näin tehdä, sillä hän oli tottunut ajattelemaan omintakeisesti. Muutamia vuosia myöhemmin oli hänellä tapana usein kuulijoittensa suureksi huviksi arvostella kuulemiaan saarnoja. Joskus hän asetti epäilyksen alaisiksi opit, joita julistettiin. Myös tässä tuli hänen aikainen kehityksensä ilmi.

Tähän aikaan elämästään oli hänellä tapana tarkkaavaisesti kuunnella naapurien keskusteluja; hän voi melkein vihastua muutamien ihmisten lauselmista, koska he taitamattomuudessaan puhuivat niin käsittämättömästi, ettei hän voinut ymmärtää, mitä he tarkoittivat. Hänen toimeliaat aivonsa tekivät työtä käsittääkseen joka ainetta, ja hän oli joskus varsin tyytymätön oppimattomiin puhujoihin, joiden ajatusta hän ei voinut käsittää. Saatuaan käsiinsä useampia kirjoja oli hänellä tapana puhua niiden pääsisällöstä ja vapaasti lausua omat mielipiteensä puheina olevista asioista.

Hän erosi tässä suhteessa useimmista pojista, jotka pintapuolisesti käsittelevät asioita. He lukevat, ja siihen se loppuu. He eivät enään ajattele sitä, eivät ainakaan kysy *minkä tähden* esitetyn johdosta, ja niin tulee tavaksi hatarasti ajatella. He eivät ajattele omintakeisesti. Pitävät kaikkea totena, koska muut niin sanovat. Tyytyvät tietämään, että niin *on,* kysymättä *minkä tähden* niin on. Mutta sellainen ei ollut Abraham. Hän ajatteli ja mietiskeli, ja

siten kehittyivät hänen hengenlahjansa nopeammin kuin ne missään koulussa olisivat voineet kehittyä.

Että lukija paremmin oppisi tuntemaan, minkä vaikutuksien alaisena Abrahamin luonne kehittyi, tahdomme tässä kertoa jotain näistä uutisasukassaarnaajista.

Tavallisesti eivät he olleet oppineita eikä sivistyneitä miehiä, vaikka poikkeuksiakin oli. Harvat tai ei kukaan heistä olivat opiskelleet jossain korkeammassa oppilaitoksessa, muutamat eivät edes olleet käyneet kouluakaan. Mutta he pitivät itseään kutsuttuina saarnaamaan ja tekivät sen uskollisella ja rehellisellä mielellä. Useat heistä saarnasivat melkein joka päivä matkustaen hevosella paikasta toiseen, lukien satulassa ja vieden koko kirjastonsa mukanaan satulalaukuissa. He pysähtyivät, missä hyvänsä yö tapasi heidät, usein monia peninkulmia ihmisasunnoista, maa vuoteenaan ja taivaankansi katoksenaan. He tekivät työtä palkatta, ja usein oli heillä hyvin niukalti sekä vaatetta että ruokaa; mutta Kristuksen rakkaus vaati heitä työhön. Seuraava kertomus parista sellaisesta saarnaajasta antaa näitten hyödyllisten ihmisten elämästä paremman kuvauksen kuin me voimme tarjota.

— Eräs saarnaaja, joka kierteli luoteisaluetta, pitkä, hoikka, miellyttävä mies, jolla oli luottamusta herättävä ulkomuoto ja ystävälliset silmät, ja jota suuresti rakastivat kaikki ne, joita hän palveli, sai eräältä varakkaalta maanomistajalta 320:n acren lahjoituskirjan. Pappi oli ruti köyhä, ja monta kertaa oli hänellä tuskin ollut riittävästi varoja hengen pitimiksi. Kuitenkin pitkitti hän työtänsä ja teki paljon hyvää. Hän näytti olevan tyytyväinen maakappaleesensa ja matkusti tietään kiitollisin mielin. Mutta kolmen kuukauden kuluttua palasi hän ja sanoi hyväntekijälleen:

— Kas tässä saan jättää teille lahjoituskirjanne takaisin.

— Miksi niin? kysyi hänen ystävänsä hämmästyneenä. Onko siinä joku virhe?

— Ei.

— Eikö se ole hyvää maata?

— Niin hyvää kuin missään muualla tässä valtiossa.

— Epäterveellinen asemako?

— Niin raitis kuin missään.

— Luuletteko minun katuvan lahjaani?

— Minulla ei ole pienintäkään aihetta epäillä teidän anteliaisuuttanne.

— Miksi ette sitten pidä maata?

— Niin, nähkääs, vastasi pappi; kuten tiedätte, pidän paljon laulamisesta, ja kirjassani on laulu, joka on elämäni suurimpia ilonaiheita. Minä en ole voinut laulaa sitä koko sydämestä siitä asti, kun täällä olin viimeksi. Eräs värsy kuuluu näin:

Ei jalan vertaa maata mun,
Kotia mull' ei missäkään,
Mä köyhä matkamies.
Teltassa asun täällä vain,
Harhailen tyytyin osahain,
Ma kunnes Kaanaanmaan,
Perintön', talon' saavutan.
Siell' on mun aarteen', sydämen';
Ma kodin siellä saan.

— Ottakaa lahjoituskirjanne, lisäsi hän; tahdon mieluummin laulaa sitä laulua hyvällä omallatunnolla kuin omistaa koko Amerikan.

— Eräs toinen uutisasukaspappi oli niin innokas työssään, että ei nälkä eikä alastomuus peloittaneet häntä. Hän oli oppineempi kuin useimmat muut saarnaajat ja istui usein valveilla puolen yötä lukien metsästäjäin majoissa, joihin hän oli poikennut. Nämät majat olivat 12 jalkaa leveitä

ja 14 jalkaa pitkiä, ja niihin oli asettunut perheitä, joihin välistä kuului 10 tai 12 lasta; ja kun metsissä vilisi pienempiä petoeläimiä, otettiin myös kanat poikineen majaan varmaan talteen. Kun koko perhe oli asettunut nukkumaan, sytytti hän tavallisesti kuusipölkyn, ryömi ylös suuren lieden yhteen nurkkaan ja luki siinä vatsalleen tuhkaan laskeutuneena myöhään yöhön.

— Monet kerrat oli kylmä, autio vuori hänen makuupaikkanaan ja susien ulvonta kaikui hänen korvissaan. Välisti oli hän kyllin onnellinen löytääkseen onton puun, jossa hän voi saada suojaa sateelta ja pakkaselta.

— Eräänä päivänä, kun hän istui pöydässä erään metsästäjän perheen kanssa, säikäytti heitä kaikkia hirveä huuto ovelta. He syöksyivät ulos ja saivat nähdä, kuinka suuri villikissa juoksi pois raahaten nuorinta lasta mukanaan. Pappi tempasi pyssyn, joka riippui oven yläpuolella, tähtäsi nopeasti ja ampui. Hän satutti, mutta liian myöhään; sillä raivoisa eläin oli jo lapsen kuoliaaksi repinyt.

— Samana vuonna taisteli hän rinta rintaa vasten karhun kanssa ja pääsi voittajana taistelusta. Hänen onnistui työntää veitsi vastustajaansa, juuri kun hän oli vähällä saada surmansa tuhoisassa syleilyssä.

— Usein nousi hän talvisin joesta vaatteet välkkyen kirkkaassa, kylmässä auringonpaisteessa, ikäänkuin ne olisivat olleet kiilloitettua terästä, jäätävinä kuin kuoleman henkäys. Yhden vuoden aikana matkusti hän sellaisissa oloissa jalan ja ratsain *neljätuhatta peninkulmaa ja saarnasi neljäsataa kertaa;* kun hän arvioi lahjat, jotka hän oli saanut — sukat, villaröijyt, pumpulipaidat ja muutamat hopearahat — huomasi hän, että hänen palkkansa nousi *kahteentoista dollariin ja kymmeneen centiin.*

— Kuitenkin kesti hän, edistyi tiedoissa ja vaikutusvoimassa, tuli teologiian tohtoriksi ja lopuksi yliopiston rehtoriksi.

Sellaisia olivat Lännen uutisasukassaarnaajat; yksinkertaisen hurskautensa, ylevän uskonsa, palavan intonsa, horjumattoman kestäväisyytensä ja käytännöllisen suuntansa kautta toimittivat he Jumalan edessä suuren työn.

Olemme tehneet tämän poikkeuksen kertomuksestamme näyttääksemme, mitä vaikutusta Abraham lapsuudessaan sai osakseen kristillisyyden puolelta. Ne papit, joita hän tavallisesti kuunteli, eivät kuitenkaan olleet sellaisia vaeltavia opettajia, vaan baptistisaarnaajia, jotka asuivat kahdenkymmenen peninkulman päässä sieltä ja jonkun kerran saarnasivat lähistössä. Muutamia vuosia sen jälkeen asettui kaksi muuta pappia niille tienoille, ja molemmat pitivät tapana saarnata Tuomas Lincolnin tahi jonkun toisen talossa, tahi myös ulkona taivasalla, kun seurakunta oli liian lukuisa mahtuakseen mihinkään hirsitupaan.

Siinä kaikki vaikutus, jota Abraham lapsuudessaan sai saarnatuolista; se jätti kuitenkin häviämättömän jäljen hänen sieluunsa. Suuressa kiitollisuuden velassa hän oli näille uutisasukaspapeille, joita todellinen jumalanpelko pakoitti vakavasti ja uskollisesti julistamaan totuutta. Tämä seikka vaikutti myös osaltaan sen, että hänestä tuli merkillinen mies.

SEITSEMÄS LUKU.

Valoisampia aikoja.

Abraham tunsi syvästi sen muutoksen, jonka kuolema oli aikaansaanut hänen kodissaan, ja useita viikkoja täytti tämä menetys kokonaan hänen mielensä. Se painostava yksinäisyyden ja surun tunne olisi kenties kestänyt vielä

kauvemminkin, jos hän ei odottamatta olisi saanut apua eräästä kirjasta. Hänen isänsä sai erään tuttavan luona nähdä kappaleen «Kristityn vaellus« nimistä kirjaa ja lainasi ten Abrahamin luettavaksi. Ei koskaan ollut poika niin iloisesti hämmästynyt kuin isän tullessa kotiin kirja muassaan. Hän istuutui lukemaan sitä melkein samoin kuin toiset pojat istuutuvat syömään hyvää päivällistä. Hän huomasi sen vielä paremmaksi kuin oli odottanut. Kerran oli hän lukenut kirjan läpi ja oli jo puolivälissä toista kertaa, kun hän sai toisen, joka mitä vilkkaimmin innostutti häntä. Se oli kokoelma Aisopoksen satuja, jonka hän sai lahjaksi osaksi rakkaudestaan kirjoihin, osaksi sen tähden, että se antaisi hänelle ajattelemisen aihetta ja haihduttaisi surua.

Hän luki sadut kerta toisensa perästä, kunnes hän osasi melkein koko kirjan sisällyksen ulkoa. Oppi, joka kussakin sadussa oli, kiinnitti suuresti hänen mieltään, ja hän sai niistä monta arvokasta viittausta, joista hänellä oli hyötyä koko elämäkseen. Yleensä hän pani enemmän aikaa Aisopoksen satujen kuin Kristityn vaelluksen lukemiseen, vaikka hän todella oli ihastunut jälkimmäiseenkin. Mutta saduissa oleva käytännöllinen suunta innostutti häntä, ja ne olivat helppoja muistaa. Aikainen tutustuminen tähän kirjaan lienee laskenut perustuksen sille kertomistaidolle, josta hän sittemmin oli tunnettu.

Ei ollut ihmeellistä, että Abraham omistaessaan kaksi niin mieltä kiinnittävää kirjaa osoitti taipumusta unohtamaan jokapäiväiset työnsä. Isä huomasi pian, että häntä viehätti enemmän Aisopos kuin kirves ja lapio. Hän ei kuitenkaan ollut halukas murtamaan lumousta, ennenkuin hän todella alkoi pelätä, että kirjat tekisivät hänen poikansa «laiskaksi«.

— Kas niin, Abe, sinä et saa unohtaa työtäsi. Meillä on paljon tekemistä, etkä sinä saa antaa kirjojen estää itseäsi, sanoi isä lempeästi nuhdellen.

— Heti paikalla, vastasi poika, aivan samoin kuin useimmat hänen ikäisensä kirjatoukat.

— Siten tulevat pojat laiskoiksi, kun leikkivät tai lukevat silloin, kun heidän pitäisi tehdä työtä, virkkoi isä taas. Pelkkä lukeminen työtä tekemättä on melkein yhtä paha kuin työnteko lukematta.

— Ainoastaan hetkinen vielä, niin minä lähden, vastasi Abraham niin kiintyneenä kirjaansa, että tuskin tiesi mitä sanoi.

— Se täytyy olla lyhyt hetki, vastasi isä, äänessä loukattua arvokkaisuutta.

— Minä teen työtä niin paljon nopeammin sitten ja voitan ajan takaisin, virkkoi Abraham yhä viipyen.

— Sitä tuskin luulen. Pelkään, että ajatuksesi tulevat olemaan toisella taholla. Pane sentähden kirja pois ja tule mukaan!

Vastenmielisesti pani poika kirjansa pois ja valmistautui tottelemaan käskyä.

— Kiltit pojat tottelevat heti, alkoi isä taas puhua; heitä ei tarvitse ajaa niinkuin elukoita.

— Minä tahdoin vaan lukea vielä vähän aikaa, vastasi Abraham puolustellen virhettään.

— Ja minä tahdoin vaan, että sinä et sitä tekisi, huudahti isä harmissaan. Minä tiedän, mikä on paras sinulle. Minä näen mielelläni sinun lukevan ja kirjoittavan, mutta sinun täytyy tehdä työtä, kun on työaika.

Oli jotain aivan uutta, että Abraham osoitti niinkin paljon tottelemattomuutta. Tottelemattomuuden henkeä ei ollutkaan hänen sydämessään; hän oli aivan yksinkertaisesti uusien kirjojen viehättämänä.

Emme saa jättää mainitsematta, että isä oli jossain määrin harmistanut hänen tapaansa harjoitella kirjoittamista piirustamalla liidulla tai hiilellä täyteen jokainen ta-

paamansa tasainen seinä. Jos isä ei olisi ollut ylpeä pojan taidosta, olisi hän kai estänyt häntä tästä omituisesta harjoittelusta. Sattui kuitenkin pieni tapaus, joka sai isän mielellään kärsimään kaikkea sinne ja tänne ilmestyneitä harakanvarpaita.

Eräs tuttava tuli vainiolle, missä isä ja poika yhdessä työskentelivät. Hänen katseensa pysähtyi muutamiin pehmeään maahan piirrettyihin kirjaimiin.

— Mitäs tämä on? kysyi hän. Se näyttää siltä kuin joku olisi kirjoittanut maahan.

— Aben työtä, luullakseni, vastasi isä.

— Sitä ei Abe ole tehnyt! huudahti naapuri.

— Kyllä minä olen kirjoittanut sen kepillä, vakuutti poika.

— Mitä siihen on kirjoitettu? kysyi mies, joka ei osannut lukea.

— Siinä on minun nimeni.

— Sinun nimesi? Vai sitäkin pitää uskoa!

— Se siinä on, uskottepa tai ette.

Hän luki ääneen kaikki kirjaimet A-B-R-A-H-A-M L-I-N-C-O-L-N.

— Niin todellakin; ja onko varma, että sinä, Abe, olet sen tehnyt?

— On, ja minä kirjoitan sen vielä kerran, jos tahdotte nähdä.

Odottamatta vastausta otti hän kepin ja kirjoitti vielä kerran nimensä maahan.

— Siinä se on, sanoi Abraham.

— Nyt näen, ja se on hyvin tehty, vastasi naapuri.

Sinne, Indianan maahan, kirjoitti Abraham Lincoln nimensä kepillä ja suurilla kirjaimilla — jonkunlainen ennustus, johon historian tutkija mielellään pysähtyy. Sillä sen

päivän perästä on hän julkisella toiminnallaan uurtanut nimensä Yhdysvaltojen jokaisen valtion aikakirjoihin.

Siitä ajasta lähtien, kun Abrahamin tarkkaavaisuus kiintyi «Kristityn vaellukseen« ja Aisopoksen satuihin, syytettiin häntä laiskuudesta. Kun hän tuli vanhemmaksi ja useampia kirjoja joutui hänen omikseen ja kasvava tiedonhalu sai valtaa hänessä, sai tämä syytös uutta virikettä. Me vastustamme kuitenkin mitä jyrkimmästi tätä syytöstä. Ei mikään ole tavallisempaa kuin että poikia ja tyttöjä, jotka rakastavat opinnoita, syytetään laiskuudesta. Moni, joka ei ymmärrä paremmin, esittää saman syytöksen oppineita vastaan ja pitää laiskana ja ylpeänä jokaista, joka ei tee käsillään työtä elatuksekseen. Niin oli asianlaita myös Abrahamin ympäristössä. Oli kuitenkin halpamaista parjausta kutsua häntä laiskaksi. Se poika, joka käyttää jokaisen hetkisen, jonka on työstä vapaa, opiskelemiseen ja joka istuu valveilla öisin lukeakseen Washingtonin elämäkertaa tai ratkaistakseen matemaattista tehtävää, ei ole laiska. Hän saattoi rakastaa kirjaa enemmän kuin puimista ja puitten kaatamista, aivan kuin joku toinen voi rakastaa jälkimmäistä enemmän kuin edellistä; mutta laiska hän ei ollut. Abraham rakasti kirjoja; mutta tämä ei estänyt häntä olemasta halukas kovaan työhön, ja kun hän oli neljä- tai viisitoistavuotias, oli kuka maanviljelijä hyvänsä iloinen saadessaan palkata hänet, koska hän toimitti enemmän kuin kukaan muu hänen ikäisensä. Päivässä kaatoi hän enemmän metsää, nosti raskaampia hirsiä ja kokosi enemmän rehua, niin nuori kuin olikin, kuin monet niistä, jotka häntä palkkasivat.

Tosin täytyy tunnustaa, että kun seppä Juho Baldwin asettui seudulle asumaan, oli kymmenvuotisella Abrahamilla tapana hiipiä hänen pajaansa kuulemaan hänen juttujaan. Juho oli todella taitava kertomaan ja myös suuri lasten

ystävä, mikä oli jotenkin houkuttelevaa niin aikaisin kehittyneelle pojalle. Hänen sielunsa ikävöi ravintoa, se janosi huvitusta; sepän kertomukset ja kokemukset hankkivat hänelle molempia. Hän vietti paljon aikaa tuon hilpeän Vulkanuksen pojan seurassa, ennenkuin hän itse alkoi kertoa juttuja ja vuorostaan niillä huvittaa tuota nokista työmiestä alasimen ääressä. Se ei kuitenkaan ollut laiskuus joka hänet ajoi sepän pajaan. Ja kun me asetamme tämän hilpeän pojan teon ja kaiken muun, joka tietämättömien uutisasukkaiden mielestä todisti laiskuutta, yhteen sen seikan kanssa, että Abraham Lincoln miesiästä alkaen viimeiseen päiväänsä saakka oli ahkerimpia työmiehiä, mitä koskaan on tavattu, olipa puhetta ruumiillisesta tai henkisestä työstä, ja työskenteli viisi-, kuusi- jopa kahdeksantoistakin tuntia vuorokaudessa tyydyttääkseen jaloa kunnianhimoaan, niin täytyy tuon perättömän syytöksen kääntyä esittäjänsä niskoille.

Olemme huomanneet, että ne, jotka kutsuivat häntä laiskaksi, samalla kertaa antoivat hänestä sen todistuksen, «että hän aina luki ja mietiskeli«, nähtävästi uskoen, että hänen rakkautensa kirjoihin todistaisi taipumusta vetäytyä pois työstä. Heidän tietämättömyytensä olkoon heidän syytöksensä selityksenä ja puolustuksena.

Pari vuotta senjälkeen, kun hän oli saanut Aisopoksen sadut, sai hän käsiinsä kaksi muuta kirjaa. Ne olivat Ramsayn kirjoittama Washingtonin elämäkerta sekä Robinson Crusoe.

Hän sai kuulla, että edellinen oli eräällä Andersonjoen varrella asuvalla henkilöllä, ja hän käytti ensi tilaisuutta lainatakseen tuon arvokkaan kirjan. Hän tiesi, että Washingtonia kutsuttiin «maansa isäksi« ja että hän oli johtanut Ameriikan vapautussotaa. Myös oli hän kuullut puhuttavan, että hänen oma iso-isänsä oli ollut tässä sodassa.

Tässä kaikki, mitä hän tiesi siitä kuuluisasta valtiomiehestä, jonka elämäkertaa hän nyt alkoi lukea; mutta siinä oli ihan kylliksi herättämään hänen ihastustaan kirjaan. Hän luki kirjan, luki toistamiseen, ja sen sisällyksestä hän keskusteli isän ja Denniksen kanssa, jotka nyt Abrahamin kautta saivat tietää Washingtonista ja hänen ajastaan paljon enemmän kuin he ennen olivat tienneet.

Ei tiedetä, miten hän sai käsiinsä Robinson Crusoen; mutta luultavasti oli hän lainannut tämänkin kirjan, joka tuotti hänelle paljon huvia. Kun hän sen oli kerran lukenut, heräsi hänessä halu lukea se toinen ja kolmaskin kerta. Siinä oli jotain jännittävää hänen toimeliaalle hengelleen. Hän voi tuskin löytää sanoja ilmaistakseen ihastustaan.

KAHDEKSAS LUKU.

Uusi äiti ja koulunkäynti.

Tuomas Lincoln oli leskenä joulukuuhun 1819. Tänä aikana sai hänen tyttärensä Saara hoitaa taloa. Abraham oli kätevä poika, joka auttoi usein sisartaan kotiaskareissa. Hän perehtyi niihin niin, että kun hän sittemmin kävi työssä maanviljelijäin luona, selittivät heidän emäntänsä, että hän oli «kaikkein paras apulainen«, koska hän oli niin kätevä ja aina valmis tekemään tulta, tuomaan puita tai katsomaan lapsia. Tämä oli hyvä koulu hänelle. Eräs asukas Springfieldissä, jossa kaupungissa Abrahamin julkinen toiminta alkoi, muistaa, kuinka hänellä siellä oli tapana varhaisina kesäaamuina tuudittaa pienintä lasta talon edustalla ja samalla lukea jotakuta kirjaa, sillä aikaa kun hänen vaimonsa puuhaili aamiaista.

Mutta Tuomas Lincoln tarvittsi vaimon, ja hänen poikansa tarvitsi äidin. Talous meni hunningolle, kuten tavallisesti siellä, missä ei ole emäntää sitä valvomassa. Sieltä puuttui sitä järjestystä ja somuutta, jotka tekevät halvimmankin kodin miellyttäväksi, ja lasten vaatteet olivat hyvin huonossa kunnossa. Oli siis sekä viisasta että välttämätöntä, että Lincoln etsi itselleen toisen vaimon.

Hän muisti Sally Bushia Kentuckyn Elizabethtownissa; hän oli tätä kerran kosinut, mutta tämä oli enemmän mieltynyt erääseen toiseen, nimeltä Johnson, ja mennyt hänen kanssansa naimisiin. Johnson oli kuollut kolme vuotta ennemmin kuin emäntä Lincoln, ja Tuomas Lincoln tiesi entisen lemmittynsä olevan leskenä. Minne hän mieluummin menisi saadakseen hyvän vaimon? Missäpä voisi hänellä olla enemmän menestyksen toivoa?

Lincoln lähti Kentuckyyn, etsi Johnsonin lesken, kosi ja sai myöntävän vastauksen. Seuraavana päivänä olivat he mies ja vaimo. Emäntä Johnsonilla oli siihen aikaan aika sievä irtaimisto, niin suuri, että vaunut ja neljä hevosta tarvittiin kulettamaan sitä Indianaan. Hänellä oli piironki, joka oli maksanut 40 dollaria, kirstu, pöytä ja kuusi tuolia sekä koko kasa sänkyvaatteita, kiviastioita, tina- ja rautakapineita. Lincolnin serkku kuletti sekä tavarat että morsiamen ja hänen kolme lastaan — Juhon, Saaran ja Matildan — Indianaan. Tämän aimo lisäyksen jälkeen kuului Tuomas Lincolnin perheeseen kahdeksan jäsentä, ja kaikkien piti mahtua yhteen taloon, jossa oli yksi huone ja ullakko. Kuitenkin oli tämä, kuten vasta saamme nähdä, paras kauppa, minkä Tuomas Lincoln koskaan oli tehnyt.

Abraham oli mykkänä hämmästyksestä nähdessään uuden äitinsä ja kaiken hänen omaisuutensa. Semmoista talouskapineitten paljoutta ei hän koskaan ennen ollut nähnyt, ja hän voi tuskin uskoa, että hänen kodissaan tästä-

lähtien olisi piironki, kirstu ja oikeita tuolia. Äitipuoli voittikin ensi hetkestä hänen sydämensä. Pojan mielestä oli hän juuri oikea henkilö vallitsemaan sellaista piironkia — jälkimmäinen oli sopivana lisänä edelliselle.

Uusi emäntä Lincoln oli saanut paremman kasvatuksen kuin edellinen. Hän osasi ei ainoastaan lukea ja kirjoittaa, vaan hän oli myös viettänyt nuoruutensa suotuisemmissa olosuhteissa kuin Nancy Hanks. Hän oli ollut hyvin kaunis, pukeutui siistimmin ja oli sekä säännöllisempi että iloisempi kuin useimmat hänen ympäristössään. Tuomas Lincoln sai hänestä vaimon, joka piti tarkkaa huolta sekä ulkonäöstä että hauskuudesta. Ensimmäisiä, mitä hän Indianaan tulonsa jälkeen sai miehensä tekemään, oli tuvan lattia. Senjälkeen lähetti hän hänet ostamaan ikkunapuitteita ja ovia kahden-, kolmenkymmenen peninkulman päästä, missä oli ainoa paikka, josta näitä välttämättömiä aineita voitiin saada. Lincolnin koti näytti aivan toisenlaiselta, kun siinä nyt oli lattia, oikea ovi, oikeat akkunat sekä tavallinen vuode, piironki, tuolia, kiviastioita j. n. e. Se oli paljon paremmin järjestetty ja hauskempi asunto kuin ennen. Muutos, jonka emäntä Lincoln sai vähässä ajassa aikaan ympäristössään, ilmaisee, että hän oli reipas ja kunnollinen nainen, jolla oli suuri johtamiskyky.

Onnellinen päivä oli se Abrahamille, kun uskollinen ja ymmärtäväinen äitipuoli ryhtyi kodin hoitoon. Hänen tulonsa tuotti pojalle niin suuren ilon, että hän ei koskaan ollut tuntenut sellaista siitä pitäen, kun hänen oma äitinsä laskettiin hautaan. Äitipuoli kohtasi pojan puolelta lämpimän vastaanoton ja avonaisen sydämen. Oikean veljen tavoin otti hän myös vastaan hänen poikansa ja tyttärensä. He olivat paremmin ja sievemmin puetut kuin hän itse; mutta hyvän äitipuolensa hoidossa tuli hän pian yhtä siistiksi ja hyvään kuntoon kuin hekin. Molemmat lapsilaumat

tulivat pian yhdeksi perheeksi, eikä niiden välillä koskaan sopu rikkoutunut. Abraham kiintyi suuresti molempiin tyttöihin, jotka olivat iloisia ja avomielisiä, eivätkä he katselleet häntä ainoastaan kuten veljeä, vaan myös kuten jotain ihmettä. Heidän tulonsa kohotti Abrahamin yhtä astetta korkeammalle yhteiskunnallisessa elämässä.

Dennis Hanks, joka näinä aikoina oli perheen jäsen, sanoo: Muutamassa viikossa oli kaikki muuttunut, ja mistä ennen kaikki puuttui, siellä oli nyt kaikki järjestyksessä ja hupaista. Hän oli hyvin tarmokas nainen, tavattoman älykäs, hyvin ahkera ja säästäväinen, pukeutui aistikkaasti, vaikka yksinkertaisesti ja tiesi tarkalleen, miten lapsia on johdettava. Hän kiintyi etenkin Abeen. Hänen rakkautensa sai lämmintä vastakaikua, ja sitä keskinäistä suhdetta kesti niin kauvan kuin Abe eli. Harvat lapset rakastavat vanhempiaan kuten hän äitipuoltaan. Äitipuoli innostutti häntä opintoihin ja täytti, mikäli mahdollista, hänen jokaisen toiveensa. Kaikki lapset viihtyivät oivallisesti yhdessä, ja tuntui kuin he olisivat olleet samojen vanhempain lapsia. Emäntä Lincoln huomasi pian, että Abraham oli erinomaisen lahjakas poika ja että loistava tulevaisuus odottaisi häntä, jos hän saisi oikean kasvatuksen. Hän teki kaikki, minkä voi, kehittääkseen hänen lahjojaan.

Voimme tässä lisätä, että Dennis Hanks sittemmin nai toisen Johnsonin tytöistä, ja toisen Allen Hall, eräs toinen Abrahamin serkku.

Uusi äiti ei ollut ainoa hyvä, mikä tuli Abrahamin osaksi talvella 1819—1820. Ensi kerran aukeni silloin hänelle Indianassa koulu.

— Olen kuullut, että eräs Dorsey aikoo perustaa koulun, sanoi isäntä Lincoln pojalleen; sinä voit mennä sinne ja muut lapset myös. Hän opettaa lukemista, kirjoitusta ja laskentoa.

— Se on hyvä tilaisuus sinulle, Abe, virkkoi äiti. Sinun tarvitsee oppia lukemaan, mitä pikemmin, sitä parempi.

Seutu oli nopeasti kansoittunut, ja muutaman peninkulman päähän Lincolneista oli rakennettu hirsitupa, jonka piti tilaisuuden sattuessa olla kouluhuoneena. Se oli puutteellinen rakennus. Dorsey voi tuskin seisoa suorana sisällä, vaikka hän ei ollut pitempi Abrahamia. Ikkunain asemasta oli siellä aukkoja, joissa öljytty paperi sai tehdä lasin virkaa. Suuri liesi, johon pantiin neljän jalan pituisia halkoja, oli ainoa kohta, joka antoi huoneelle jonkun verran hauskuutta. Siltä tuntui ainakin poikain mielestä, sillä he pinosivat siihen runsaasti puolisyltä polttoainetta joka kerralla saadakseen niin suuren lieskan kuin mahdollista.

Tähän kouluun meni Abraham iloisin mielin. Hänen isänsä oli jostain saanut käsiinsä pahoinpidellyn laskuopin ja ostanut sen hänelle. Äiti hankki hänelle uuden vaatekerran, johon kuului villainen paita, nahkahousut, kengät, jotka olivat kotona parkittua nahkaa, ja nahkalakki.

Tämä koulu, jossa Abraham lukemisessa ja kirjoituksessa oli aivan yhtä hyvä kuin hänen opettajansa, kesti ainoastaan muutamia viikkoja. Kun Abraham ei enää saanut enempää kuin kaksi muuta tilaisuutta koulunkäyntiin, tahdomme luvun loppuosan käyttää kuvaillaksemme hänen havaintojaan tällä alalla.

Neljä vuotta myöhemmin — vuonna 1823 — ryhtyi eräs mies nimeltä Andrew Crawford pitämään koulua samassa hirsituvassa, jossa Dorsey oli opettanut. Hän oli paljon oppineempi kuin kukaan Abrahamin edellisistä opettajista. Hän oli etevimpiä lajiaan sinä aikana niillä seuduin sekä sitäpaitsi opettaja, jonka kanssa ei ollut leikkimistä.

Abraham kävi hänen kouluaan ja viehättyi enemmän kuin koskaan ennen opintoihin. Hän oli saanut sopivan opettajan; Crawford näytti täydellisesti käsittävän häntä ja

tietävän, kuinka häntä piti ohjata. Ei koskaan ole opettaja ja oppilas paremmin sopineet yhteen kuin Crawford ja Abraham. Crawford näki pojassa suuren miehen edellytykset. Hän ei sitä epäillyt, eikä hän epäiröinyt lausua ilmi ihmettelyään nuoresta oppilaastaan. Eräänä päivänä sanoi hän Tuomas Lincolnille:

— Abraham on todella merkillinen poika. Hän ei tyydy, ennenkuin hän osaa joka sanan läksystä. Kaikki, mitä muut tietävät, tahtoo hän saada selville, eikä hän käsitä, miksei hän osaisi sitä.

— Niin, juuri sellainen on Abe, vastasi isä. Hän välittää enemmän kirjoista kuin mistään muusta. Välistä toivon, että hän pitäisi yhtä paljon työstä kuin kirjasta.

— Eihän hän voi pitää yhtä paljon molemmista, puhkesi taas Crawford puhumaan; se on mahdotonta. Jos hän rakastaisi työtä koko sielustaan, ei hän kelpaisi lukumieheksi.

— Mahdollista kyllä; mutta työ on tarpeellisempaa kuin kirjat sille, joka metsissä elää, vastasi Tuomas Lincoln, joka ei samoilla silmillä kuin Crawford katsellut tulevaisuutta. Uutisasukkaan tarvitsee kyllä osata enemmän kuin minä, mutta hänen ei tarvitse tietää kaikkea.

— Mutta Abe ei tule elämään koko ikäänsä metsissä. Vaikka hän jäisikin tänne asumaan, ei hän, kun maahan lisääntyy asukkaita näin nopeasti, enään kolmenkymmenen vuoden iässä ole uutisasukas. Sellainen poika kohoaa kyllä tällaisesta elämästä. Hänen lahjakkaisuutensa ja kestävyytensä voittaa kaikki esteet. Abe on myös yhtä kelpo poika kuin älykäskin.

— Hän on kyllä kelpo poika, vastasi isä. Ei voi odottaa, että pojat aina tekevät oikein, mutta Abe pitää hyvin varansa. Hänen äitinsä sanoo, että hän ei koskaan ole nähnyt sellaista poikaa.

— Tänä päivänä sain todistuksen hänen rehellisyydestään, lisäsi Crawford. Minä näin, että pukinsarvi, joka oli kiinnitetty koulutalon seinään, oli rikottu, ja ymmärsin, että joku pojista oli sen rikkonut. Seuraavana päivänä kysyin heiltä, kuka oli syypää, ja Abraham vastasi heti: Se olin minä.

— Aivan hänen tapaistaan, keskeytti isä.

— Kuinka se tapahtui? kysyin minä.

— Ei minun tarkoitukseni ollut niin tehdä. Minä asetuin riippumaan siitä, ja se murtui. En olisi niin tehnyt, jos olisin luullut sen särkyvän.

— Uskon kyllä, että hän puhui totta, virkkoi Tuomas Lincoln.

— En sitä ollenkaan epäile. Mutta ei moni poika tunnustaisi sillä tapaa. Useimmat koettaisivat salata tekoansa eivätkä tunnustaisi ennenkuin heidät pakotettaisiin se tekemään.

— Niin se kyllä on. Minä luulen, että tämä ainakin osaksi on seuraus siitä, että hän luki joku aika sitten Washingtonin elämäkertaa. Hän on varmaan paljon ajatellut, kuinka Washington tunnusti kirveellä kaataneensa kirsikkapuun; hän puhui siitä moneen kertaan.

— Olihan tämä jotain samantapaista, sanoi Crawford; ja minä käytin tilaisuutta selittääkseni, kuinka jaloa on tunnustaa, kun on tehnyt jotain pahaa, sen sijaan, että koettaisi salata sitä.

— Hänellä ei koskaan ole ollut taipumusta salata tekojaan. Hän ottaa koko vian itselleen eikä koeta työntää sitä toisten niskoille.

— Sen kyllä uskon: sellainen rehellisyys on kiitettävä, vastasi Crawford.

Eräs Abrahamin toveri kertoo:

— Ainekirjoitus ja runous ei tullut tässä koulussa kysymykseen, mutta Abe työskenteli omin päin näillä aloilla.

Hän kirjoitti ensiksi muutamia ajatelmia «julmuudesta eläimiä kohtaan« ja vihdoin säännöllisen tutkistelemuksen tästä aineesta. Häntä vaivasi ja suututti poikien tavallinen huvittelu ottaa kiinni kilpikonnia ja panna hehkuvia hiiliä niiden selkään. Hänen oli tapana nuhdella meitä, sanoa meille, että se oli väärin, ja sen tähden hän kirjoittikin sitä vastaan.

Nämät tiedot osoittavat, että opettaja innostutti Abrahamia juuri sellaisiin harjoituksiin, jotka edistivät hänen nopeaa henkistä kehitystään. Selvää oli, että hän käsitti poikaa ja antoi hänelle ohjausta ylöspäin ja eteenpäin, eikä tämä ohjaus koskaan mennyt hukkaan. Hän teki nyt ensi kokeitaan runoilijana ja kirjailijana sekä puhujana. Hänellä oli tavaton muisti, ja hän osasi esittää pitkiä kappaleita lukemistaan kirjoista sekä kuulemistaan saarnoista. Tällaisilla esityksillä oli hänellä tapana huvittaa tovereitaan. Kerran, kun hän kannolla seisoen kehitteli kaunopuhujan taipumuksiaan, heitti eräs pojista kilpikonnan lähellä olevaa puuta vasten, niin että eläinparka pahoin musertuneena vääntelihe maassa. Abrahamin säälintunne heräsi, ja hän alkoi puhua eli saarnata, miksi sitä tahdotaankaan sanoa, julmuudesta eläimiä kohtaan, selittäen tuota tekoa epäinhimilliseksi, ja hän sai tekijän siihen määrin häpeämään, että häntä lopuksi vaivasi tämä musertava syytös melkein yhtä paljon kuin kilpikonnaparkaa tuon ajattelemattoman teon seuraukset.

Toisen kerran asettui hän puolustamaan kilpikonnaa, jonka selkään pojat panivat tulisia hiiliä.

— Anna olla! huusi Abraham ikäänkuin tuntien hiilen omassa selässään.

— Anna olla, mitä? kysyi poika lyöden kilpikonnaa kepillä.

— Älä ole niin julma! alkoi Abraham taas puhua. Miltä sinusta tuntuisi, jos omaan selkääsi pantaisiin hiili?

— Koetapas, niin saat nähdä, oli vastaus.

— Julmaa on noin menetellä, — ja kurjaa myös, jatkoi Abraham.

— No sehän on vain kilpikonna, puuttui eräs poika puheeseen.

— Eikö sitten kilpikonnalla ole tuntoa, vastasi sankarimme.

— Sitä en tiedä, vastasi poika laskien vielä toisen hiilen eläimen selkään.

— Tätä et uskalla uudelleen tehdä, Nat, jos et ole väkevämpi minua, huudahti Abraham ja lakaisi hiilet kilpikonnan päältä pois ja ajoi sitten pojat tiehensä.

— Sinä olet suurin raukka, mikä on ollut, Abe, huusi Nat. Voisi luulla, että sinä olisit kilpikonnan veli.

— Olenpa se tai en; mutta et sinä kauvemmin rääkkää sitä enään, niin kauvan kuin minä olen täällä.

— Niin minäkin luulen, virkkoi David Turnham, joka oli katselemassa. Minä ymmärrän Abrahamia. Hän ei tahdo tehdä kärpäsellekään mitään pahaa.

— Kyllä hän kuitenkin niin tekisi, jos hän astuisi kärpäsen päälle, virkkoi Nat, koettaen olla sukkela.

Crawford oli kuullut ja nähnyt osan tästä kohtauksesta. Hän tuli nyt esille, nuhteli kilpikonnan kiusaajia ja heidän julmuuttaan sekä kiitteli Abrahamin helläsydämisyyttä.

— Nyt olemme tulleet päätöslaskuun, sanoi herra Crawford Abrahamille, ja siinä on kaikki, mitä sinulla on vielä oppimista minulta.

— Onko se vaikeaa? kysyi poika.

— Ei sinulle. Sinä voit kyllä oppia sen, ennenkuin isäsi tarvitsee sinua tänä kevännä.

Opettajansa kehoituksesta ryhtyi Abraham päätöslaskuun. Se oli hänelle jonkun verran vaikeampaa ymmärtää

kuin se, mitä hän oli ennen oppinut; mutta kuitenkaan ei hän antanut sen peloittaa itseään. Hänen terävä ymmärryksensä ja kestäväisyytensä auttoivat häntä siinä, ja koulun loputtua oli hänellä se tieto, että hän oli perehtynyt siihen, ainakin niin paljon, että hän sittemmin vapaahetkiään käyttämällä tämän aineen oppimiseen voi päästä kokonaan sen perille.

Meidän täytyy tässä kertoa vielä yksi tapaus Abrahamin kouluajalta, koska se ilmaisee erään hänen luonteensa piirteen, josta hän nuoruudessaan oli yleisesti tunnettu. Poikien luonne ilmenee usein heidän seurustelussaan toverien kanssa koulussa.

Muutamat pojat, niiden joukossa Abrahamkin, olivat kotimatkalla koulusta, kun nousi riita kahden välillä erään sanan tavaamisesta.

— Sinä et tavannut oikein, sanoi Juho.

— Kyllä minä sen oikein tavasin, vastasi Daniel. Minä tavasin aivan samoin kuin herra Crawford.

— Sanoihan hän, ettet sinä tavannut.

— Sen kyllä tiedän, mutta hän ei käsittänyt minua. Minä tavasin aivan kuin hänkin.

— Niin et tehnyt, pitkitti Juho itsepintaisesti.

— Minä tiedän, että niin tein, huusi David. Sinä valehtelet, jos toisin sanot.

— Sanotkos, että minä valehtelen, huudahti Juho, ja pui nyrkkiä. Varo itseäsi, jos sen vielä kerran sanot!

— Sitä et uskaltane, mokoma raukka, vastasi Daniel ja valmistui puolustautumaan.

— Kas niin, Dan, anna nyt olla! puuttui Abraham puheeseen pannen käsivartensa Danielin kaulalle.

— Anna hänen tulla, jos hänellä on halua, huusi Juho vimmoissaan. Minä annan hänelle; hän on raukka.

— Mitä se hyödyttäisi, Juho? keskeytti Abraham ja laski toisen käsivartensa Juhon kaulalle, niin että hän tuli aivan molempien kiivastuneitten toveruksien väliin. Eihän tässä ole mitään tappelun syytä.

— Niin, niinhän se on, vastasi Juho. Mutta sinä et varmaankaan halua, että sinua kutsutaan valehtelijaksi, enkä minäkään.

Abraham kulki nyt eteenpäin molempien poikien kanssa pitäen käsivarttaan kummankin kaulalla.

— Minä en välittäisi siitä, jos ei se olisi totta.

— Ei kellekään koskaan juolahtaisi mieleen kutsua sinua valehtelijaksi, sanoi Juho.

— Ei kukaan kutsuisi sinuakaan, jos sinä et siitä piittaisi, kuului vastaus.

Molemmat taistelijat olivat nyt melkoisesti jäähtyneet, ja Daniel sammutti viimeisen vihankipinän sanomalla: Minä peruutan sanani, Juho.

— Se oli oikein, virkkoi Abraham.

Juho oli vaiti. Viisi minuuttia sen jälkeen olivat pojat taas hyviä ystäviä, sittenkun Abraham, »rauhan rakentaja«, kuten häntä usein kutsuttiin, oli sovittanut heidän riitakysymyksensä. Hän ei voinut nähdä toveriensa riitaista väliä, ja hän pani usein kaiken ystävällisyytensä ja viisautensa liikkeelle sovittaakseen heitä. Tämä piirre hänen luonteessaan pysyi koko hänen elämänsä ajan. Todistuksena siitä on myös se, että hän sisällisen sodan puhjetessa 1861 pani käsivartensa Pohjan ja Etelän ympärille sekä koetti sovittaa heidät keskenään. Sillä kertaa oli hänellä toimessaan vähemmän menestystä kuin silloin, kun oli kysymys Danielistä ja Juhosta; sillä Etelä oli lujasti päättänyt taistella.

Vaikka Crawford piti ainoastaan uutisasukaskoulua, opetti hän samalla myös «sievää käytöstä«. Ainakin kehui

hän opettavansa, mikäli voi, oppilailleen kohteliaisuutta. Antaakseen heille käsitystä siitä, kuinka sivistyneessä seurassa käyttäydytään, muutti hän kouluhuoneen seurusteluhuoneeksi. Joku oppilas sai mennä ulos sekä senjälkeen tulla sisään ollen olevinaan vieras herra tai nainen, jota joku oppilaista sai esitellä läsnäolijoille. Kuviteltakoon tätä koetta suorittamassa Abraham, joka oli melkein kuusi jalkaa pitkä, vaikka hän oli vasta viisitoistavuotias, karkeana, kuten hän ulkomuodoltaan oli, kömpelönä ja puettuna uutisasukkaitten tapaan, vartaloon ja päähän nähden suhteettoman pitkine käsivarsineen ja säärineen. Eräs Abrahamin toveri antaa hänestä siihen aikaan seuraavan kuvauksen: Hän oli pitkä, jäntevä ja vahva; suuret kädet ja jalat sekä pitkät käsivarret ja sääret eivät ollenkaan olleet sopusuhtaiset vartalon ja pään kanssa. Iho oli hyvin tumma, keltainen ja jo silloin rypyissä. Pukuna oli hänellä matalat kengät, nahkahousut, villapaita ja pussirotan nahasta tehty lakki. Housut olivat hyvin tiukat, mutta eivät ulottuneet läheskään kenkien suuhun. Kaksitoista tuumaa laihoja, karkeita sääriä oli paljaana.

Naurettavaa mahtoi varmaan olla, kun tuo pitkäkasvuinen ja kömpelö poika esiintyi muka hienona herrana sekä suoritti käytöskurssiansa, joka Crawfordin mielestä oli välttämätöntä uutisasukkaalle. Se teki hänelle kuitenkin hyvää, kuten näemme Josias Crawfordin vaimon arvostelusta, jonka miehen luona Abraham sittemmin oli työssä: Abe oli kohtelias; hän nosti hattuansa, kun kohtasi jonkun vieraan, ja otti huoneeseen tullessansa sen aina päästään.

Kolme vuotta senjälkeen, kun Abraham oli käynyt Crawfordin koulua, kävi hän eräässä toisessa, noin viiden peninkulman päässä olevassa koulussa, jota piti eräs Swaney. Tätä koulua kävi hän kuitenkin ainoastaan lyhyen ajan, koska pitkä matka vei hänen aikaansa liian paljon.

Täten loppui Abrahamin koulunkäynti, jonka yhteenlaskettu aika ei noussut täyteen vuoteen. Ja kuitenkin oli hän oppinut kaikki, mitä hänen opettajansa voivat hänelle opettaa.

Tahdomme tässä myös mainita, että Levi Hall, eräs Lincolnien sukulainen, näihin aikoihin muutti Kentuckystä ja asettui asumaan heidän naapuristoonsa. Myös Juho Hanks, Lincolnin edellisen vaimon serkku, muutti sinne. Juho ei osannut lukea eikä kirjoittaa; mutta hän oli luotettava, tunnollinen ja ymmärtäväinen mies, jolla ei ollut Abrahamin terävyyttä, mutta ei myös hänen kömpelyyttään. Hän asui neljä vuotta Tuomas Lincolnin luona ja palasi sitten Kentuckyyn sekä muutti sitten Illinoisiin, missä hänet vielä tapaamme.

YHDEKSÄS LUKU.

Eräs laina ja sen seuraukset.

— Hän oli suurin mies kuin koskaan on ollut, sanoi Abraham istuessaan hirrellä metsässä keskustellen David Turnhamin kanssa. Maamme on oikeutettu olemaan ylpeä Washingtonista.

— Siltä sinusta tuntuu; mutta minä luulen, että englantilaisilla on aivan erilainen ajatus, vastasi David.

— Syynä siihen on se, että hän voitti heidät, eivätkä he sitä tahtoisi myöntää.

— Kuinka tiedät niin paljon Washingtonista, Abe?

— Olen lukenut hänestä ja olen aina kuullut, että hän sai punatakit juoksemaan henkensä edestä.

— Mitä tarkoitat sinä punatakeilla?

— Englantilaisia luonnollisesti. Heitä nimitetään niin takkiensa värin mukaan. Minä ajattelen, että he näyttivät komeilta, kun he olivat lyötyinä, vaikka ei se heille itselleen siltä liene tuntunut.

— Oletko lukenut Washingtonin elämäkerran?

— Olen tietysti, jo aikaa sitten. Minä luin Ramsayn kirjoittaman Washingtonin elämäkerran, ja siitä näkyy, että hän oli suurin mies kuin koskaan on ollut.

— Oliko se sama teos, mikä on Jòsias Crawfordillakin?

— En ole koskaan tiennyt, että hänellä on sellainen kirja.

— Kyllä hänellä on, sillä minä kuulin hänen puhuvan siitä isäni kanssa pari viikkoa sitten.

— Sinä et tietäne tekijän nimeä? On useita, jotka ovat kirjoittaneet Washingtonin elämäkerran.

— En muista, kuka sen tekijä on. Minä en välittänyt paljoa heidän puheistaan.

— Minä otan selvän siitä, sanoi Abraham, ja niin hän tekikin. Hän sai pian eräältä naapurilta tietää, että Crawfordin omistama Washingtonin elämäkerta oli Weem'in tekemä.

Abraham pyysi ja sai vanhemmiltaan luvan mennä Crawfordin luo ja lainata kirjan, kuitenkin sillä nimenomaisella ehdolla, että hän ainoastaan siinä tapauksessa ottaisi sen, että omistaja olisi aivan valmis antamaan sen lainaksi. Iloisena toivoen saavansa käsiinsä vielä yhden kirjan, joka sisältäisi hänen ihailemansa Washingtonin elämäkerran, lähti hän, niin pian kuin päivän työt olivat päättyneet, Crawfordin luo, joka sanoi aivan mielellään lainaavansa kirjan.

Riemuinen ilta oli se Abrahamille, kun hän Wahsingtonin elämäkerta muassaan astui kotiin ja istuutui lukemaan ensi lukua siitä.

Suloisia olivat ne hetket, jotka hän sai käyttää tämän kirjan lukemiseen. Joka ilta, päivän työn loputtua, tutki hän teosta syvällä mielenkiinnolla, ja muutenkin, kun hän vain voi saada vapaan hetken, oli se hänen kädessään. Hän oli päässyt melkein loppuun, kun tapahtui onnettomuus, joka saattoi hänelle paljon ikävyyttä.

Ankara rajuilma raivosi, niin että hän ei voinut suurin toimia asunnon ulkopuolella. Luonnollisesti luki hän sentähden kirjaansa, joka vielä myöhään yöhön oli hänen kädessään. Kun hän rupesi vuoteelleen, asetti hän kirjan erään kahden hirren välissä olevan suuren raon kohdalle. Tuuli käätyi yöllä, sade ajautui suoraan sitä seinää vasten, ja kirja kastui läpimäräksi. Ensimmäinen, minkä Abrahamin silmä seuraavana aamuna kohtasi, oli märkä kirja, ja hänen tunteitaan voi helpommin aavistaa kuin kuvata.

— Voi, mikä onnettomuus, huudahti hän, kirja on turmeltunut! Hän voi tuskin pidättää kyyneleitään.

— Kuinka tulit panneeksi sen sinne? kysyi äiti.

— En ollenkaan ajatellut, että siihen voisi sataa. Mutta, katsokaas vain, se on aivan likomärkä!

— Tämä on hyvin ikävää, vastasi äiti. Niinpä se on aivan turmiolla.

— Minä voin kyllä pyyhkiä sitä, mutta se ei kuitenkaan tule puhtaaksi. Kas, side irtautuu, eikä se ole autettavissa. Mitä sanoo herra Crawford? Minä lupasin pitää hänen kirjaansa oikein hyvin ja tuoda vahingoittumattomana takaisin!

— Tehty, mikä tehty, eikä sitä voi enää auttaa, vastasi äiti. Mutta luulen, että voit sopia asian herra Crawfordin kanssa. Hän antanee sinun tehdä jotain työtä, ja onhan se hänelle sama kuin rahallinen korvaus. Parasta on, että tänään menet kirjoinesi ja kuulustat, mitä voit tehdä.

— Minä oikein häpeän mennä sinne. Hän pitää minua hyvin huolimattomana.

— Älä koskaan, poikani, ujostele tehdä sitä, mikä oikein on!

— En sitä häpeä. Sanoin vain, miltä minusta tuntuu. Olinhan luvannut olla oikein varovainen.

— Ja se olikin sinun tarkoituksesi; mutta voihan onnettomuus tapahtua, vaikka kuinkakin varomme.

Kirja kuivattiin päivän kuluessa tulen ääressä, ja kun Abraham oli valmis menemään Crawfordin luo, oli se kyllin kuiva mukaan otettavaksi. Sade oli lakannut ja tähdet tuikkivat taivaanlaella, kun hän otti pumpulinenäliinaan huolellisesti käärityn kirjan ja lähti matkalle. Hänen sydämensä oli raskas, ja hän pelkäsi ottaa asiaa puheiksi.

— Hyvää iltaa, Abe! Oletko jo lukenut kirjan? sanoi Crawford.

— Hyvää iltaa! vastasi Abraham kursailematta, kuten ainakin. Tuon takaisin kirjan, jota kuitenkaan en ole loppuun lukenut.

— Pidä se sitten edelleen, vastasi Crawford; minähän lupasin, että saisit sitä pitää niin kauvan kuin tarvitsisit.

— Ettepä niin sano, kun saatte kuulla, mitä on tapahtunut, sanoi Abraham ja alkoi päästellä nenäliinaa, johon kirja oli käärittу.

— Katsokaas, jatkoi hän, kirjanne on kokonaan turmeltunut. Minä asetin sen eilen illalla semmoiseen paikkaan, johon sade tunkeutui. Olen hyvin pohoillani siitä ja pyydän korvata sen teille jollain tavoin.

Josias Crawfordilla oli kova luonne, jonka määrätön viinanjuonti oli tehnyt vieläkin kovemmaksi. Hän ei ollut opettaja Andrew Crawfordin luontoinen, vaikka hän yhdessä suhteessa oli hänen kaltaisensa; molemmilla näet oli kiivas

luonne. Kun hän näki piloille menneen kirjan, muuttui hänen kasvojensa ilme, ja vihoissaan hän huudahti:

— Sellaista huolimattomuutta! Onpa kaunista pidellä tuolla tavalla lainakirjaa!

Jos hän ei olisi ollut Abrahamin hyvä ystävä, ei ole helppo tietää, mitä hän vielä olisi tehnyt. Sillä vaikka näin olikin ja vaikka hän kunnioitti Abrahamia harvinaisena nuorukaisena, purki hän kuitenkin runsain määrin vihaansa pojalle, joka koko ajan selitti olevansa valmis korvaamaan vahingon.

— Minä olen turmellut kirjan, ja minä teen teille työtä korvaukseksi. Eikö teillä ole mitään työtä, jota voisin toimittaa?

Crawfordin viha lauhtui jonkun verran, kun hän kuuli sanan *työ*. Houkuttelevaa oli ajatus saada poika tekemään työtä hänelle, sillä hän oli saita ja kova mies, ja tässä oli hänellä mukava tilaisuus käyttää hyväkseen Abrahamin jalomielisyyttä.

— On, työtä on kyllä, mumisi hän äkäisenä kuin pantteri, joka yöllä kuljeksii metsiä.

— Minkä arvoinen oli kirja? kysyi Abraham.

— Enemmän arvoinen kuin mitä koskaan voin saada takaisin, tiuskasi Crawford uudelleen.

— Minä aijon tehdä työtä niin paljon, että se vastaa kirjan koko arvoa, ja pitää sitten kirjan, virkkoi Abraham.

Crawford, joka huomasi voivansa hyötyä Abrahamista, jäähtyi tavalliseen lämpömääräänsä ja sanoi vihdoin:

— Sanon sinulle, Abe, kuinka asia on; olen suuressa pulassa maissini tähden. Katsos, lehdet ovat leikatut aina tähkää myöten, ja nyt on aika leikata latvat talvirehuksi; mutta minulla on yllin kyllin muuta työtä, enkä tiedä, kuinka tämä tullee tehdyksi. Jos sinä osaat auttaa minut tästä pulasta, sovimme kyllä kirjasta.

— Sen teen, huudahti Abraham innokkaasti. Kuinka paljon pitää minun leikata?

— Luonnollisesti kaikki tyyni, vastasi Grawford häyttömästi. Ethän toki voi odottaa saavasi sellaista kirjaa ilmaiseksikaan.

Abraham hämmästyi tästä luonnottomasta vaatimuksesta. Hän mukautui kuitenkin ja vastasi heti:

— Hyvä, minä otan leikatakseni kaikki tyyni; milloin pitää minun alkaa?

— Huomenna varahin.

— Se häpeämätön tapa, jolla Crawford menetteli, saattoi Abrahamin halveksimaan häntä. Hän vastasi kuitenkin:

— Huomenna varahin siis! Minä olen täällä niin aikaisin kuin suinkin voitte pyytää.

Abraham kiiruhti kotiin ja ilmoitti, miten oli käynyt. Hänen vanhempainsa mielestä oli se nylkemistä Crawfordin puolelta. He olivat kuitenkin iloisia, että heidän poikansa jollain tavalla voi saada asian sovitetuksi.

Seuraavana päivänä alkoi Abraham täyttää sopimustaan, ja aikaisin oli hän Crawfordin pellolla reippain mielin. Häneltä meni monen päivän kova työ annetun tehtävän suorittamiseen; mutta hän kävi käsiksi siihen tavallista suuremmalla tarmolla ja sai työn suoritetuksi kolmessa päivässä, vaikka tavallisissa oloissa olisi yksi ihminen siihen tarvinnut melkein viisi päivää.

Abraham ei koskaan unohtanut Grawfordin luonnotonta vaatimusta ja halveksi hänen ahneuttaan. Kuitenkin oli hän iloinen, koska hän sai vielä yhden kirjan, ja etenkin kun se oli niin arvokas. Että Crawford itse unohti halpamaisen menettelynsä, osoittaa se seikka, että hän sitten pyysi Abrahamia ja hänen sisartaan vaimonsa avuksi. Molemmat, Abraham ja Saara, olivat iloiset voidessaan an-

saita jonkun dollarin ja suostuivat ehdotukseen. He asuivat sinä vuonna useita kuukausia Grawfordien luona ja olivat pikavihaiselle isännälleen hyvin mieleen. Abraham paransi hänen hirsitupaansa täyttämällä veistämättömien hirsien raot savella, etenkin ullakolla, missä hän itse asui.

Sillä aikaa halkoi hän myös seipäitä Grawfordille, istutti, kylvi ja korjasi eloa ainoastaan kahdenkymmenen viiden centin palkasta päivältä. Jos hän vähäksikään aikaa unohti kovan työnsä, vähensi isäntä niukkaa palkkaa ja osoitti siten halveksittavaa luonnettaan. Abraham ei kuitenkaan koskaan nurissut.

Abraham ei varmaankaan olisi viipynyt niin kauvan Crawfordien luona, jollei hänellä olisi ollut sisarensa siellä ja jollei hän olisi tuntenut syvää kunnioitusta emäntä Crawfordia kohtaan, joka oli kelpo nainen; «hänessä ei ollut mitään siitä, mitä hänen miehensä oli, mutta kaikki, mitä hänen miehensä ei ollut«.

Hän tapasi heidän luonaan useita kirjoja, joita hän ei ollut nähnyt ennen, ja nämä hän luki kerta toisensa perästä läpi öisin. Kun hän jätti Crawfordin palveluksen, ei hänen enään tarvinnut kainata mitään hänen kirjoistaan, sillä hänellä oli päässään niiden sisällys. Vaikka työnantaja maksoi hänelle tuskin enempää kuin puolet siitä, mitä hänen olisi pitänyt, oli kuitenkin tämä aika hänelle eduksi sen hyödyn tähden, mikä hänellä oli ollut kirjoista.

Josias Crawford oli yhtä ruma kuin ilkeä. Hänen silmäluomensa olivat punaiset, kuten pari ravunkynsiä, ja nenä koko joukon pitempi kuin kauneus ja suhdallisuus olisi sallinut; ja mikä pahempi, se oli erään pahan tavan tähden tullut täyteen näppylöitä sekä kärestään punaiseksi, ikäänkuin sillä olisi ollut aikomus kokonaan turmella miehen ulkomuoto. Abraham teki runon Crawfordin nenästä joku aika sen jälkeen, kun oli lähtenyt hänen työstään. Kun hän

sittemmin ryhtyi kirjoittamaan suorasanaisia kertomuksia, johon hänellä oli hyvä taipumus, ikuisti hän nenän muiston tällä kirjailijatoimellaan. Nämä kirjalliset kokeet levittivät lavealti ympäri sekä Crawfordin nenän että lahjakkaan tekijän mainetta. Me mainitsemme tämän ainoastaan todistuksena siitä, että Abrahamilla oli jo silloin kepeä kynä, ja että kansa ihmetteli häntä merkillisenä poikana.

Emäntä Crawford kertoo erään Abrahamia koskevan merkillisen tapauksen. Sinä aikana, kun Abraham teki työtä heillä, oli hänellä usein tapana päivällisen jälkeen jäädä keittiöön tarinoimaan tyttöjen kanssa. Eräänä päivänä oli hän tavattoman iloisella tuulella; rouva Crawford nuhteli häntä »hänen hullutuksistaan« ja kysyi: miksi luuletkaan maailmassa tulevasi? Yhdysvaltojen presidentiksi, vastasi Abraham heti. Eikä tämä ollutkaan ainoa kerta, kun hän sellaisen arvelun lausui. Hänen oli usein tapana näin sanoa lapsuudessaan ja nuoruudessaan. Kun hänen alhainen asemansa näytti kokonaan karkoittavan sellaiset toiveet ja kun hänellä oli tapana laskea pilaa kömpelyydestään, köyhyydestään ja tulevaisuustoiveistaan, niin luulivat hänen ystävänsä, että hän sanoi sen piloillaan. Oli miten oli, asia ansaitsee kuitenkin mainitsemista.

Kauvan ennen tätä aikaa oli Tuomas Lincoln lakannut käyttämästä kotitekoista myllyään, sillä eräs vesivoimalla käypä mylly oli rakennettu kahdentoista peninkulman päähän Andersonjoen varrelle. Tähän myllyyn veivät Abraham ja David Turnham jyvät, kunnes eräs Gordon rakensi hevosmyllyn muutaman peninkulman päähän Lincolneista. Viimemainittuun myllyyn vei Abraham eräänä päivänä jyviä ja sitoi vanhan hevosensa varmasti kiinni odotusajaksi. Kun oli aika kääntyä kotiin, päästi hän hevosensa, hyppäsi kärryihin ja pelästytti hevosen hoilauksella ja kepiniskuilla niin, että se alkoi kiivaasti potkia sillä seurauksella, että Abra-

ham putosi kärryistä maahan. Taintuneena hän nostettiin ylös, ja ympärillä seisovat pelkäsivät, että hän oli kuollut. Useita minuutteja oli hän tiedotonna; mutta kun hän taas tuli tietoihinsa, jatkoi hän loppuun hoilauksensa, joka oli jäänyt kesken, kun tuo vallaton eläin oli potkaissut hänet kärryistä. Useita vuosia senjälkeen keskusteli hän Illinoisissa yhtiötoverinsa, asianajaja Herndonin kanssa tästä merkillisestä sielutieteellisestä ilmiöstä. Joku on arvellut, että se oli todistus Abrahamin kestäväisyydestä — hän saatti aina päätökseen asti sen, mihin hän ryhtyi.

Seuraavassa luvussa saamme nähdä, kuinka Abraham teki työtä ja lueskeli sekä päivä päivältä tuli paikkakunnalla yhä suositummaksi.

KYMMENES LUKU.

Työskentelyä ja menestystä.

Lukijan pitää tuntea se piiri, jossa Abraham oleskeli, voidakseen täydellisesti antaa arvoa niille ominaisuuksille, jotka saattoivat hänet kykeneväksi viisi- ja kahdeksantoistavuotisesta alkaen tekemään työtä ja ansaitsemaan. Jo ennen mainittu emäntä Crawford antaa sen ajan yhteiskuntaoloista vilkkaan kuvauksen kirjeessään herra Herndonille.

— Teitä haluttaa saada tietää, miten pitkän matkan päästä kansa voi kulkea kokouksiin. Meistä tuntui siihen aikaan, että ei ollut mitään kävellä 8 tai 10 peninkulmaa. Naiset eivät talvisaikaan saalin, päällysvaipan, ratsastuspuvun tai hevosparin puutteessa istuneet kotona; he otti-

vat ylleen miestensä vanhoja päällysnuttuja, kietoivat pienokaisensa hyvästi vaatteisiin ja panivat yhden tai kaksi eteensä hevosen selkään, ja niin lähtivät he kirkkoon miehen kulkiessa vieressä, viipyivät niillä seuduin seuraavaan päivään ja palasivat sitten kotiin. Miehet tulivat työstään, vainiolta tai metsältä pyssy olalla ja menivät sitten kirkkoon. Toisilla oli yllään housut ja hirvennahkaiset mokkasiinit, metsästyspaita ja nuora- tai nahkavyö vyötäisillä. He astuivat tavallisesti nauraen huoneeseen, tervehtivät kaikkia kädestä, istuivat ja puhelivat saaliista, mitä olivat kaataneet, tai jostain muusta työstä, jota heillä oli ollut, sekä polttivat piippujaan vanhemman naisväen kanssa. Jos ilma oli lämmin, tehtiin tavallisesti pieni tuli rukoushuoneen pihamaalle piippujen sytyttämistä varten. Jos oli talvi, pidettiin jumalanpalvelusta kotona jossain talossa. Sellaisissa tilaisuuksissa vallitsi aina mitä suurin vierasvaraisuus; viinapullo, vesiruukku ja sokeria sekä lasi asetettiin pöydälle, tai myöskin kori omenia tai nauriita tai myös muutama kakku ja piirakka. Omenat olivat siihen aikaan harvinaisia. Välistä käytettiin perunoita kestityksenä. Minulle tarjottiin ensimmäiseksi Tuomas Lincolnin (meidän presidenttimme isän) kodissa kupillinen perunoita, hyvin hyväksi pestyjä ja kuorittuja. Tämä oli jotain uutta minulle, sillä en koskaan ennen ollut nähnyt raakoja perunoita syötävän. Minä tarkastelin, miten muut tekivät. Kukin otti itselleen perunan ja söi sen kuten omenan. Siten kului aika, kunnes saarna alkoi. Silloin istuutuivat kaikki paikoilleen; saarnaaja valmistautui, otti takin yltään, avasi paidankauluksen ja alkoi jumalanpalveluksen rukouksella ja laululla; sitten luki hän tekstin ja saarnasi sen johdosta, kunnes hiki tippui suurina pisaroina. Jumalanpalvelus loppui laululla ja yleisellä kädenpuristamisella. Kansa tuntui antavan jumalanpalvelukselle enemmän arvoa kuin nyt. Kaikki olivat iloisia tava-

tessaan toinen toisensa, ja heillä oli paljon hauskempaa kuin nykyaikaan.

Siihen aikaan, josta emäntä Crawford puhuu, oli asutus kasvanut melkoisesti; rukoushuoneita oli siellä täällä, ainakin kesällä käytettäviä. Muutamat olivat liian avonaisia ja kylmiä talvella käytettäviksi.

Kansa oli hyvin taikauskoista, kuten tietämättömät ihmiset tavallisesti ovat. Esitämme kuvauksen siitä tässä:

— He uskoivat aina lujasti noitiin ja kaikkiin mahdollisiin taikatemppuihin. He lähettivät hakemaan poppamiehiä parantamaan heidän sairaita elukoitaan. He ampuivat noidan kuvaa hopealuodilla poistaakseen sen lumouksen, jonka hänen arveltiin saattaneen ihmisille. Jos koira juoksi tien poikki miehen edestä, kun hän oli metsällä, oli siinä vaara tarjona, jos hän ei heti koukistanut molempia pikkusormiaan yhteen ja vetänyt kaikin voimin, kunnes koira oli päässyt näkyvistä. Oli myös poppamiehiä, jotka ottivat taikavavan käteensä ja saivat ne osoittamaan vesisuonia sekä kaikkia mahdollisia aarteita maanpinnan alla. Olipa «ihmeentekijöitäkin«, jotka parantsivat tauteja salaperäisillä menoilla ja lukemalla loitsuja. Jos lintu lensi ikkunaa vasten, ennusti se jonkun perheenjäsenen pikaista kuolemaa. Jos hevonen henkäsi vasten lasta, sai tämä hinkuyskän. Kaikki täytyi tehdä määrättyinä aikoina ja hetkinä. Aitaa piti panna uuden kuun aikana, muutoin ei se muka pysynyt kunnossa. Perunat ja muut juurikasvit piti panna maahan alakuussa, mutta puut ja muut kasvit, jotka kantoivat hedelmiä maanpinnan yläpuolella, piti istuttaa yläkuussa. Kuulla oli hirvittävän suuri vaikutus, joko hyväksi tai pahaksi, aina sen mukaan, seurattiinko vanhoja hyviä sääntöjä vai eikö. Olipa vielä sekin määrätty, että suopaa piti tehdä uuden kuun aikana, ja sitäpaitsi sai sitä liikuttaa vain yksi ihminen yhteen suuntaan. Ei sopinut

aloittaa mitään tärkeää perjantaina, sillä kaikki, mihin sinä päivänä ryhdyttiin, meni muka huonosti.

Lapsuudesta miesikään saakka eli Abraham Lincoln tällaisessa ympäristössä. Sen tottumukset, tavat, käytös ja mielipiteet olivat hänelle hyvin tutut, eikä hän mitään muita tuntenut. Sellaisten ihmisten lapset olivat hänen jokapäiväisenä seuranaan. Hän teki työtä heidän vanhempiensa luona, kuuli näiden puheita, oli näkemässä heidän puutteitaan ja tietämättömyyttään, eikä hän missään tavannut etevämmyyttä, joka olisi voinut tyydyttää sellaista henkeä kuin hänen. Ei ole ihmeellistä, että muutamat sen kansan omituisuudet, jonka parissa hän kasvoi, tulivat hänenkin omikseen ja pysyivät hänessä läpi elämän.

Ne tapaukset, joita nyt ryhdymme kertomaan, osoittavat Abrahamin lahjakkaisuutta sekä ymmärryksen että sydämen puolesta; ja tämän avulla kykeni hän kulkemaan eteenpäin ja nousemaan yhä korkeammalle niinkin epäsuotuisissa ulkonaisissa oloissa.

James Taylor, joka asui Andersonjoen suulla, tahtoi mielellään saada Abrahamin apulaisekseen.

— Minä annan hänelle kuusi dollaria kuussa ja ruoan, sanoi hän Tuomas Lincolnille; se on hyvä palkka kuusitoistavuotiaalle pojalle.

— Hyvä palkka, vastasi Lincoln. Te haluatte häntä kulettamaan lauttaanne?

Taylorilla oli lautta, joka kulki sekä Ohio- että Andersonjokea.

— Siihen ja muihinkin töihin, joita on tehtävinä; jonkun verran maanviljelijän työhön, hoitamaan hevosia ja toimittamaan kaikenlaista askaretta, vastasi Taylor.

— Abe osaa auttaa teitä kaikessa sellaisessa yhtä hyvin kuin täysi-ikäinen mies, vaikka en sentään odota, että hän siitä saisi täysi-ikäisen palkan.

— Juuri sen tähden minä häntä haluankin, sanoi Taylor; ei olekaan monta poikaa, joille tahtoisin antaa sitä palkkaa; mutta minä tiedän, että Abe on luotettava, ja hän tietää, mille puolelle leipää voi on levitettävä.

Päätettiin, että Abraham tulisi ainakin yhdeksäksi kuukaudeksi Taylorin palvelukseen ja ryhtyisi siihen jo seuraavana päivänä. Hänen isäntänsä näytti hänelle, miten hänen tuli hoitaa lauttaa, sekä ilmaisi hänelle, että hän välillä saisi toimia myös maanviljelijänä, tallirenkinä ja apulaisena talossa. Lautan hoitoon oli hän hyvin ihastunut, sillä tämä oli jotain uutta hänelle, ja kuten useimmat pojat piti hänkin vesillä liikkumisesta. Hän oli hyvin roteva ja vahva ikäisekseen ja voi sentähden kulettaa lauttaa yhtä nopeasti ja keveästi kuin täysikasvuinen. Hän kasvoi yhä nopeasti ja oli seitsemäntoista vuoden iässä kuusi jalkaa ja neljä tuumaa pitkä — koko seudun pisin ja vahvin henkilö.

Abrahamin täytyi aamusin ensimmäisenä olla ylhäällä, tehdä tulta, panna vettä tulelle ja laittaa kaikki valmiiksi keittämistä varten keittiössä, ennenkuin emäntä Taylor nousi. Noudattaen mitä tunnollisinta uskollisuutta toimitti hän muutkin toimensa, kuten puiden ja veden kannon. Ei ollut siis ihmeellistä, että talon emäntä pian rupesi pitämään häntä merkillisimpänä poikana, minkä hän koskaan oli nähnyt. Hän oli Taylorin luona «kaikki kaikessa« aivan sananmukaisessa merkityksessä ja teki niin hyvin kuin voi kaikki, mikä työ hänen tehtäväkseen sattuikin.

Täällä tapasi Abraham Yhdysvaltain historian sekä pari kolme muuta kirjaa, joita hän luki öisin. Huonekumppanina oli hänellä isännän poika, Green Taylor, nuori mies, joka oli häntä vanhempi, mutta jolla ei ollut hituistakaan hänen iloista luonnettaan eikä hänen pyrkimystään mihinkään korkeampaan. Usein jatkoi Abraham lukemistaan myöhään yöhön toverinsa suureksi harmiksi.

— Sammuta kynttilä ja pane maata, Abe! huusi hän useamman kuin yhden kerran. Minä en anna untani häiritä kirjan tähden.

— Annahan minun lukea pari sivua sinulle! vastasi Abraham vähän suutuksissaan, vaikka leikillisesti. Pieni nukahtaminen ei ole mitään Yhdysvaltojen historiaan verraten.

Hän jatkoi lukuaan, kunnes uusi kehoitus katkasi sen.

— Minä sanon sinulle, Abe, että jos et pane maata, nousen minä ja puhallan edestäsi kynttilän sammuksiin.

— Teetkö niin? Sitä en tekisi sinun sijassasi. Kenties osaat puhaltaa sammuksiin nousemattakin. Koetapa vaan!

Vihastunut toveri ei päässyt millään tavalla käsiksi Abrahamiin; hyväntahtoinen, leikillinen vastaus oli kaikki, mitä hän sai. Green Taylor löi kerran vihoissaan «renkipoikaa«, mutta Abraham ei lyönyt takaisin. Tosin oli hän tarpeeksi vihastunut antaakseen vastaiskun; mutta hän oli kaupunkien valtaajaa suurempi, osasi hillitä luontoaan ja jatkoi vaan lukemistaan. Green Taylor kertoi monta vuotta sen jälkeen olostaan Abrahamin kanssa ja mikä merkillinen poika tämä oli.

— Hän teki koko päivän kovasti työtä, luki sitten puoliyöhön ja nousi aamusin ennenkuin kukaan muu. En ole koskaan nähnyt hänen vertaistaan. Hän oli Abe Lincoln eikä mitään muuta. Tarkoittaen sitä tilaisuutta, kun hän hän löi häntä, sanoo hän: Abe oli vihainen, mutta ei lyönyt takaisin. Tuntuu kuin Abe helposti olisi voinut kostaa ahdistajalleen, mutta hän ei välittänyt siitä, koska hänen parempi luontonsa ja arvostelukykynsä hallitsivat hänen tunteitansa.

Taylorien talossa sai Abraham ensi kerran koettaa teurastaa sikaa. Hän oli monasti ennen ollut apulaisena, mutta ei koskaan itse teurastajana. Pian tuli hän niin

taitavaksi teurastajaksi, että seudun maanviljelijät käyttivät häntä sellaisena; hänen isäntänsä otti 31 centtiä päivältä pojan teurastustyöstä. Hän teki työnsä hyvin, ja sentähden haluttiin häntä siihen toimeen.

Lautturi, maanviljelijä, tallirenki, kotipalvelija ja teurastaja — kaikkina näinä hän toimi, ja kaikki hän teki hyvin. Isäntä Taylor antoi hänelle kauniin kiitoslauseen, kun hän virkkoi eräälle naapurilleen: Abe tekee yhden asian yhtä hyvin kuin toisenkin. Hän ei tiennyt syytä siihen, vaikka semmoinen aivan yksinkertaisesti oli se, että uskollisuus oli hänen sääntönään. Mitä hyvänsä hän tekikin, sen teki hän niin hyvin kuin voi.

Yhdeksän kuukauden kuluttua palasi Abraham kotiin. Vähän sen jälkeen meni hänen sisarensa naimisiin Aron Grisbyn kanssa, ja häät vietettiin Lincolnin kodissa uutisasukasten tavan mukaan. Abraham sepitti tähän tilaisuuteen «Aatamin ja Eevan häälaulun«, josta pari värsyä kuuluu näin:

Ei ollut Herran tahto
Vain yksin olla Aatamin,
Hän antoi unen tulla,
Kyljestä luun hän otti niin.

Ei otettukaan naista
Jalasta miehen — siinä me
Ajatus huomatkaamme:
Ei orjaks luotu miehelle.

Tätä laulua laulettiin häissä, ja se voitti paljon suosiota. Voimme tässä lisätä, että Abraham oli tullut melkein välttämättömäksi kaikissa lähiseudun juhlallisissa tilaisuuksissa. Hän oli ainoa, joka kykeni jonkunlaisilla kirjallisilla tuotteillaan huvittamaan vanhoja ja nuoria. Ollen täynnä sukkeluutta ja leikillisyyttä tarvitsi hän vain pienen

sysäyksen purkaakseen niitä. Hän osasi lukea ulkoa sivumääriä runoa ja suorasanaista esitystä ja sovelluttaa lukemansa tavalla tai toisella tilaisuuteen. Sanalla sanoen: hänen lahjakkaisuutensa ja tavattomat luonnonlahjansa tekivät hänet suosituksi kaikissa seuroissa.

Saara Lincoln kuoli vuoden kuluttua häittensä jälkeen ja haudattiin kunnaaseen äitinsä viereen. Tämä oli suuri suru Abrahamille, joka hellästi rakasti sisartaan. Ensi ajat sen jälkeen oli hän hyvin alakuloisena.

Jonkun aikaa sen jälkeen, kun hän oli jättänyt Taylorin palveluksen, muutti hän Gentryvilleen kauppias Jones'in luo, ainoastaan puolentoista peninkulman päähän kotoaan. Jones oli lämmin Abrahamin ihailija ja osoitti häntä kohtaan täydellistä luottamusta.

— Osaatko paloitella sikaa, Abe? kysyi Jones.

— Osaan kaikkea, mitä kuuluu sikaan, teurastamisesta aina syömiseen saakka.

Jones osti sikoja vaihtaen niitä tavaroihinsa, samoin hirvenpaistia, vehnää ja nahkoja.

— Ymmärrätkö kaupantekoa, Abe?

— En ole koskaan koettanut, oli vastaus. Mutta olenhan minä kaunis ja miellyttävä, ja niin houkuttelen kai ostajia, lisäsi hän tehden pilaa kuten tavallisesti omasta ulkonäöstään.

— No, silloin minä annankin sinulle tilaisuuden näyttää rakastettavia puoliasi, puhui taas Jones. Sellaisella paikalla on koko joukko asioita toimitettava — paloitettava ja suolattava silavaa, säälittävä kokoon ja ladottava tavaroita, mitattava viljaa, laskettava siirappia ja viinaa ja yleensä hoidettava kauppaa.

Abraham ryhtyi heti näihin toimiin, jotka suureksi osaksi olivat uusia hänelle. Hän pani kokoon ja latoi tavaroita, laski juoksevia tavaroita kellarissa sekä möi kivi-

astioita ja muita raskaampia tavaroita ostajille. Sen lisäksi joutui hän auttamaan kotiaskareissa emäntä Jonesta, joka pian huomasi, kuinka perehtynyt hän oli näihinkin.

Jones'illa oli useita kirjoja, joita Abraham ei ollut ennen lukenut, muun muassa Franklinin elämäkerta. Hän tilasi myös sanomalehteä, jonka Abraham aina luki alusta loppuun. Sen lisäksi oli hän valtiollisten asiain harrastaja ja jacksonilainen kansanvaltainen, ja hän keskusteli usein valtiollisista kysymyksistä Abrahamin kanssa. Tämänkin sai hän valtiollisia asioita kannattamaan, ja Abraham pysyi horjumatta näissä mielipiteissä, kunnes hän muutamia vuosia myöhemmin luki Henry Clayn elämäkerran ja tämä kumosi hänen uskonsa Jacksonin valtiolliseen järjestelmään. Etenkin vaikutti häneen kuvaus Clayn epäsuotuisista lapsuuden ja nuoruuden aikuisista elämänoloista, koska nämä suuresti olivat hänen omiensa kaltaisia. Muutamat luulevat, että Clayn elämäkerran lukeminen käänsi hänen ajatuksensa ja suuntansa, kenties hänen tietämättään, valtiolliselle uralle. Varmaa on, että hänestä tuli claylainen whigi, ja semmoisena hän pysyi, kunnes Illinoisin vapauden asia valtasi hänen sielunsa ja sydämensä.

Sittenkun Abraham oli jättänyt Jonesin palveluksen, kävi hän edelleen iltasin hänen puodissaan yhdessä Dennis Hanksin ja muiden toverien kanssa. Täällä keskusteltiin valtiollisista asioista, kerrottiin juttuja ja laskettiin pilaa kaikessa ystävyydessä. Abraham oli seuran sieluna, koska hän oli täynnä sukkelia päähänpistoja, kertoi oivallisesti juttuja sekä oli heistä kaikista ainoa, joka osasi lukea ääneen runopukuista ja suorasanaista ja itsekin sepitellä jotain.

Kun hän eräänä iltana aivan myöhään palasi kotiin puodista David Turnhamin ja muutamien muiden seurassa, näkivät he miehen makaavan pitkin pituuttaan rapakossa,

— Hohoi, huusi David, mitä tämä on, Abe?

He pysähtyivät ja käänsivät tuntematonta.

— Kuollut tai juopunut, huomautti Abraham koettaen pudistella henkeä mieheen. Kuka hän on?

— Sitäpä en tiedä; en ole koskaan ennen nähnyt häntä. Pudistele häntä vielä vähän, niin saamme nähdä, onko hänessä henkeä.

He pudistelivat kaikin voimin, mutta turhaan.

— Ainakin on hänessä kelpolailla viinaa, jos ei henkeä, sanoi Abraham huomattuaan, että mies oli aivan juovuksissa. Mutta meidän pitää ottaa huostaamme hänet.

— Voit huvitella itseäsi sillä, jos haluat; mutta minä ainakin aion olla puuttumatta siihen, sanoi Nat Grigsby. Tule, niin mennään kotiin!

— Niin teen minäkin, vastasi David; on aivan liian kylmä seisoa täällä ja panna liikkeelle taivas ja maa tämän asian tähden. Jos häntä haluttaa nukkua tällaisessa vuoteessa, niin kernaasti minun puolestani.

— Hän paleltuu kuoliaaksi tänä yönä, jos jätämme hänet tähän makaamaan, väitti Abraham.

— Siinä onkin kaikki, mihin hän kelpaa, virkkoi Nat. Sillä he olivat nyt saaneet selville, että mies oli kurja juoppo, joka asui parin peninkulman päässä sieltä.

— Kas niin, tule nyt, minä aion lähteä kotiin, haluttipa ukkoa sitten paleltua kuoliaaksi tai ei, sanoi Nat ja poistui.

— Mutta minä en mene, ennenkuin näen, mitä tuosta raukasta tulee, sanoi Abraham. Olisihan sydämetöntä antaa hänen maata täällä ja paleltua kuoliaaksi.

— Kenties ja kenties ei, vastasi David. Ei kellään ole mitään hyötyä hänen elämästään, mutta toisilla on siitä ikävyyksiä. Suoraan sanoen: hän ei kelpaa mihinkään.

— Meillä ei ole mitään syytä antaa hänen maata täällä ja kuolla kuin koira tai sika, virkkoi taas Abraham

vähän kiivastuneena. Tule nyt, David, ja ole järkevä, niin autamme hänet Dennisin tupaan.

Dennis Hanks oli siihen aikaan jo naimisissa ja asui puolen peninkulman päässä sieltä.

— No olisipa hauskaa raahata tuota heittiötä puoli peninkulmaa tähän aikaan vuorokaudesta, vastasi David. Sinähän voit tehdä itsesi narriksi hänen tähtensä; mutta minä en aijo tehdä niin.

Näin sanottuaan meni David tiehensä, ja Abraham huusi hänen jälkeensä: No niin, mene sitten, kovasydäminen ihminen!

Abraham ei arvellut kauvan. Hän kiersi pitkät, väkevät käsivartensa juopuneen ympäri, kohousi ylös ja heitti hänet olallensa kuten jauhosäkin sekä kantoi hänet Dennis Hanksin tupaan, missä hän laski hänet turvaan.

— Katsopas, Dennis, minä olen hankkinut sinulle vähän seuraa, sanoi Abraham laskien taakkansa pois. Se oli painavampaa tavaraa kuin hirsi.

— Mistä olet löytänyt tämän, Abe? kysyi Dennis nousten vuoteeltaan.

— Tieltä, ja siellä hän olisi kuollut ennen aamua, jos olisi saanut maata siellä.

— Tunnen hänet vanhastaan; ei hän ole paljonkaan arvoinen.

— Kylliksi kuitenkin, että häntä tulee auttaa, vastasi Abraham. Meidän tulee kai menetellä ihmisten tavalla, niin kauvan kuin vaadimme, että meitä ihmisiksi tunnustettaisiin.

— Olkoon menneeksi sitten, myönsi Dennis; katsotaan, kuinka sinä selviydyt.

Hän auttoi Abrahamia tämän puuhatessa miesparan toinnuttamiseksi. He sytyttivät tulta ja lämmittivät häntä, ja sen ohessa Abraham hieroi häntä, kunnes hän tuli tajuihinsa. Abraham viipyi koko yön juopon luona ja jätti

hänet seuraavana aamuna tyytyväisenä laupiaan samarialaisen työhön. Mies poloinen sanoi sittemmin Juho Hanksille: Oikein kelpo miehen työn teki Abraham, kun hän kantoi minut lämpimän tulen ääreen tuona kylmänä yönä. Aben voima ja sääliväisyys on pelastanut minun elämäni.

YHDESTOISTA LUKU.

Ylöspäin ja eteenpäin.

Seuraavat lyhyesti lausutut arvostelut Abrahamista tähän aikaan valaisevat hänen luonnettaan.

— Hän on aina valmis tekemään mitä hyvänsä muiden hyväksi, sanoi hänen äitinsä.

— Hän on niin hyväntahtoinen, kuin päivä on pitkä, sanoi Dennis Hanks.

— Lukee aina, kun hän ei tee työtä, sanoi Josias Crawford.

— Enemmän hilpeyttä on hänessä kuin meissä kaikissa yhteensä, huomautti David Turnham.

Siihen tapaan puhuttiin usein Abraham Lincolnista aina siitä saakka, kun hän oli neljäntoista vuotias. Juho Hanks, joka, kuten mainittiin, asui Lincolnien luona tähän aikaan, lausuu:

— Kun Abe ja minä tulimme kotiin työstä, oli hänellä tapana mennä kaapille, ottaa itselleen pala leipää ja sitten kirja, asettua tuolille, nostaa pitkät jalkansa yhtä korkealle kuin pää ja lukea. Hän ja minä kävimme työssä paljain jaloin, kaivoimme, kynnimme, teimme heinää ja leik-

kasimme viljaa. Abraham luki alati, aina kun hänellä vain oli tilaisuutta siihen.

Isäntä Lamon sanoo: Abe laskeusi mielellään jonkun varjoisan puun alle tai ullakolle sekä luki, laski ja kirjoitti. Illoin istui hän uuninloukossa ja laski tulen valossa puiselle hiilihangolle. Kun koko hanko oli töhrätty täyteen, höyläsi hän Tuomas Lincolnin höylällä sen puhtaaksi ja alkoi taas uudelleen. Kun hän päivällä oli ulkona, täytti hän samalla tavoin laudat ja höyläsi ne jälleen puhtaiksi.

Äiti sanoo: Abe luki jokaisen kirjan, minkä hän vain sai käsiinsä; ja kun hän näki semmoisen kohdan, joka vaikutti häneen tavallista enemmän, kirjoitti hän sen laudalle, jos hänellä ei ollut paperia, ja antoi sen olla siinä, kunnes hän sai paperia. Sitten kopioi hän sen uudelleen, luki lävitse ja luki ääneensä. Hänellä oli jäljennöskirja, johon hän kirjoitti kaikki, ja siten oli hänellä se tallella.

Ei tunneta, milloin ja miten hän oli hankkinut itselleen tämän muistiinpanokirjan. Keksintö oli kokonaan hänen omansa, sillä hän ei ollut kotiseudullaan koskaan kuullut puhuttavan mistään sellaisesta. Varmaa kuitenkin on, että hänellä todella oli sellainen kirja ja että tämä edisti suuresti hänen kehittymistään sivistyneeksi ihmiseksi ja valtiomieheksi. Hän kirjoitti siihen enimmin lainaamistaan kirjoista ajatellen, että hän ei saisi tilaisuutta lukea niitä enään. Omiin ja vanhempiensa kirjoihin pani hän merkkiä löytääksensä tarvittaessa oikean paikan. Hän kirjoitti myös usein lyhyitä kyhäyksiä ja harjoitteli siten tätä lahjaansa. Hänen sen aikuiseksi keksinnökseen oli kirja hänen neronsa arvoinen, ja hänen henkisen kehityksensä lähteenä ei sen arvoa voida liian suureksi laskea.

Kauniimpia lauselmia, mitä on omistettu hänen muistolleen, olivat ne, jotka hänen äitinsä lausui herra Hern-

donille ja jotka tässä esitämme, koska ne koskevat hänen aikaisempaa elämäänsä. Hän sanoo:

— Abe oli köyhä poika, ja minä voin sanoa, mitä tuskin yksikään nainen — ja äiti — voi sanoa tuhansien joukossa: Abe ei koskaan antanut minulle epäystävällistä sanaa tai silmäystä eikä koskaan kieltäytynyt tekemästä, mitä minä pyysin hänen tekemään. En koskaan elämässäni ole sanonut hänelle epäystävällistä sanaa . . . Hänen ja minun ajatukseni — se hiukka, mitä minulla ajatuksia oli — näyttivät aina kulkevan samaa suuntaa . . . Hän oli täällä, kun hän oli presidentiksi valittu. — Tässä vaikeni hän eikä kyennyt jatkamaan, ja sittenkun hänen tunteensa olivat purkautuneet kyyneleihin, jatkoi hän taas: Hän oli minulle aina tottelevainen. Luulen, että hän todella rakasti minua. Minulla oli poika, Juho, joka kasvoi yhdessä Aben kanssa. He olivat molemmat kelpo poikia; mutta minun täytyy sanoa nyt, kun he molemmat ovat kuolleet, että Abe oli paras poika, minkä koskaan olen nähnyt tai ajatellut saavani nähdä. Toivon, että olisin saanut kuolla samalla kuin mieheni. Minä en halunnut, että Abe rupeaisi presidentin ehdokkaaksi, minä en halunnut, että hän tulisi valituksi, olin levoton, tunsin sen sydämessäni; ja kun hän tuli tervehtimään minua sitten, kun hän oli valittu presidentiksi, tunsin minä, että joku onnettomuus kohtaisi häntä ja etten koskaan saisi häntä enään nähdä.

Kerrotaan, että kun tämä keskustelu oli loppunut ja herra Herdon nousi lähteäkseen, tarttui rouva Lincoln molemmin käsin hänen käteensä ja puristi sitä lämpimästi ja virkkoi kyynelsilmin, ikäänkuin hän ei mielellään eroaisi henkilöstä, joka oli tuntenut hänen «Abensa« niin hyvin:

— Hyvästi, hyvän poikani ystävä, hyvästi!

Abraham pani usein isänsä kärsivällisyyden tiukalle koettaessaan sitkeästi hankkia aikaa lukemiseen ja opiskele-

miseen ja yrittäessään muuttaa yön päiväksi, syventyäkseen johonkin mieltäkiinnittävään kirjaan tai kirjoittaakseen runoelman tai muun sepustuksen jostakin sattuneesta tapauksesta, iloisesta tai surullisesta.

Kaikkein enimmin harmitti häntä kuitenkin Abrahamin «saarnat« ja «valtiolliset puheet«, joita hän piti puunkannoilta, sillä niitten tähden estyi työ. Hänen sisarpuolensa, Matilda Johnson, kertoo, että hän oli kuuluisa saarnoistaan ja puheistaan. Maanantaiaamusin oli hänen tapana nousta kannolle ja esittää saarna, jonka hän edellisenä päivänä oli kuullut ja jonka hän hämmästyttävän tarkasti oli säilyttänyt muistissaan. Vainiolla huvitti hän usein tovereitaan pitämällä puheita päivän polttavista kysymyksistä; ja niin pian kuin hän alkoi puhua, keskeytyi työnteko. Kaikki kokoontuivat ihmetellen hänen ympärilleen ja kehoittivat häntä jatkamaan. Tuomas Lincolnin mielestä Abraham meni liian pitkälle. Hän antoi kuitenkin asian mennä menojaan, kunnes paikkakunnalla kerran kävi kummallinen ja haaveksiva saarnaaja. Hän mylvi saarnastuolissa kuin härkä, ja hänen särkynyt äänensä muodostui nenässä vielä pahemmaksi; innossaan löi hän saarnatuolia, ikäänkuin' hänellä olisi ollut aikomus pilkkoa se polttopuiksi. Hänen esiintymistapansa herätti suurta iloa nuoremmissa; etenkin oli Abraham huvitettu. Jälittelykyvyllään osasi hän esittää koko saarnan nenä-äänineen ja muine kummallisuuksineen, ja tuon merkillisen esityksen toisti hän kerta toisensa jälkeen joltain puunkannolta iltaseuroissa. Niinpian kun Abraham alkoi tätä saarnaansa tuvassa tai vainiolla, eivät hänen kuulijansa voineet kiinnittää huomiotaan mihinkään muuhun, ennenkun hän lopetti. Oli melkein yhtä raskasta nauraa sille kuin kaataa metsää. Vanhemmatkaan, jotka eivät pitäneet aivan oikeana pilantekoa saarnasta, eivät voineet olla nauramatta, kun Abraham esitti haaveksi-

vaa saarnaajaa saarnatuolissaan. Hänen isänsä tunsi kuitenkin itsensä velvoitetuksi tekemään lopun tästä tällaisesta puheitten pitämisestä, kun se sai aikaan liian paljon keskeytyksiä välttämättömässä työssä.

— Sinun pitää heittää tämä, Abe! Minä en pidä siitä. Tällä tavalla tulee pilanteko sinulle rakkaammaksi kuin työ; uskonpa melkein, että se jo niin on. Minä olen sitä kärsinyt kyllin kauvan — en aio enää kauvempaa kärsiä. Älä anna minun sanoa sitä sinulle toista kertaa!

Siten teki Tuomas Lincoln lopun Abrahamin saarnoista ilmaisten suurta tyytymättömyyttä niihin. Epäilemätöntä kuitenkin on, että hän oli ylpeä pojastaan ja hiljaisuudessa iloitsi hänen aikaisesta kehittymisestään. Hän lienee tietämättömyydessään pelännyt, että puhujainto tekisi pojan laiskaksi ja tyhjäntoimittajaksi. Selvää kuitenkin on, että Abraham näinä merkillisinä nuoruuden päivinään sai perustuksen vastaiselle puhujataidolleen. Uutisasukkaan poika kasvatti itseänsä tietämättään maansa korkeinta paikkaa varten.

Abraham teki usein työtä William Woodille, joka asui puolentoista peninkulman päässä hänen kodistaan. Hänen isänsäkin teki siinä talossa puusepäntyötä, milloin vain sitä tarvittiin. Abraham oli mielellään Woodin luona, sillä tämä piti kahta sanomalehteä, joita pojan oli tapana lukea useaan kertaan. Toinen oli eräs raittiuslehti, ja sen sisällys kiinnitti hänen mieltään vielä enemmän kuin valtiollisen lehden.

— En koskaan tiennyt mitään tällaista sanomalehteä painettavan, sanoi hän eräänä päivänä Woodille, joka oli koko seudun ymmärtäväisimpiä ja valistuneimpia miehiä. Siinä on joka ainoa sana totta.

— Niinpä on, vastasi Wood. Rommi on kyllä hyvää paikallaan, mutta aivan järjetöntä on, että ihmiset rupeavat sellaisiksi eläimiksi, kuin useat näillä seuduin ovat.

— Minulla ei olisi mitään vastaan, vaikka se kaikki olisi Ohiojoen pohjassa, kuten isäni viina, jatkoi Abraham. Viina saa aikaan enemmän pahaa kuin hyvää.

— Hyvä! Vaikeaksi kävisi jokaiselle sanoa, mitä hyvää viinasta on, vastasi Wood. Mitä pahaa se saa aikaan, se on selvää jokaiselle; sen voi nähdä missä hyvänsä. Se lisää huomattavasti elämän vaikeuksia tässä maassa.

Abraham innostui niin raittiuslehdestä ja siitä asiasta, jota se ajoi, että hän kirjoitti pitkän kyhäyksen «raittiudesta« ja antoi sen Woodin tarkastettavaksi.

— Oletko kirjoittanut kaiken tämän itse, Abe? kysyi Wood nähdessään kirjoituksen pituuden, ennenkuin oli lukenutkaan sitä.

— Joka sanan; minä toivoisin, että te lukisitte sen ja sanoisitte minulle, mitä te siitä ajattelette.

— Minä luen sen heti, jo tänä iltana, vastasi Wood; ja niin hän tekikin. Hänen arvostelunsa nähdään siitä, mitä hän virkkoi baptistipapille, joka kävi hänen luonaan:

— Minulla on tässä Abe Lincolnin kyhäelmä raittiudesta, ja minä pidän sitä merkillisenä sellaisen pojan kirjoittamaksi. Minä haluaisin, että te lukisitte sen ja katsoisitte, oletteko samaa mieltä kuin minä.

— Mielelläni luen tämän nyt heti, oli vastaus. Minua ilahduttaa, että Abe kirjoittaa tästä aineesta.

Hän istuutui heti lukemaan kirjoitusta ja virkkoi, kun hän sai sen loppuun:

— Minä yhdyn teihin täydellisesti; se on hyvin merkillinen niin nuoren pojan kirjoittamaksi.

— Haluaisin nähdä sen painettuna tässä raittiuslehdessä, virkkoi Wood.

— Se antaitsee paikan siinä, vastasi pastori.

— Otetaan vastaan kirjoituksia, jotka eivät ole puoleksikaan näin hyviä, sanoi Wood. Voittehan te viedä kirjoituksen mukananne toimittajalle; se on aivan teidän matkanne varrella.

— Teen sen ilolla.

— Hyvä, tehkää sitten niin; minä sovin kyllä kaikesta Aben kanssa.

— Hänellä ei ole mitään asiaa vastaan, jos hän on muiden poikain kaltainen. Hän tulee kyllä ylpeäksi, kun saa nähdä sen painettuna.

Pastori otti siis kirjoituksen, joka kohta sen jälkeen oli painettuna lehdessä. Wood luki sen uudelleen painettuna ja huomautti: Se voittaa lehden kaikki muut kirjoitukset. Abraham tunsi itsensä kirjoituksen julkaisemisesta sekä tyytyväiseksi että kehoitetuksi jatkamaan. Lähitienoon perheet lainasivat lehteä, kun oli saatu tietää, että Abraham oli kirjoittanut sen palstoihin, ja yleisenä arvosteluna oli: «Merkillinen kirjoitus pojan kirjoittamaksi«.

— Osaatko kirjoittaa valtiollisista asioista, Abe? kysyi Wood häneltä eräänä päivänä.

— Olen kyllä kirjoittanut muutamia pätkiä siihen suuntaan.

— Hyvä, mutta minä tarkoitan kirjoitusta, jonka voisi painaa johonkin valtiolliseen lehteen.

— Minä koetan, vastasi Abraham ihastuneena tästä ajatuksesta. Mistä minun pitäisi kirjoittaa?

Wood mainitsi muutamia kirjoituksen aiheita, ja viikon kuluessa antoi Abraham hänelle kokeensa. Wood muistaa siitä kylliksi ilmoittaakseen kirjoituksen tarkoituksen: «Että amerikkalainen hallitusmuoto oli valistuneelle kansalle paras hallitusmuoto; sen pitäisi jäädä koskemattomaksi ja säilyä ainaiseksi: yleistä opetusta pitäisi edistää ja levittää yli koko maan; että perustuslakeja pitäisi suojella, unioo-

nia säilyttää, lakeja kunnioittaa, pitää arvossa ja voimassa«.

Wood oli vielä enemmän tyytyväinen ja hämmästynyt tästä kirjoituksesta kuin edellisestä. Me luulemme, että kirjoitus nyt on merkillisempi kuin silloin, seuraavan seikan perustuksella. Se sisälsi näet aivan tarkoin pääkohdat siitä puheesta, minkä Abraham Lincoln piti astuessaan presidentin virkaan. Siinä tilaisuudessa hän lausui:

— Mielestäni ovat nämä valtiot eroittamattomasti yhdistetyt sekä yleiseen lakiin että perustuslakiin nähden. Eroittamattomuus sisältyy, vaikkei sitä nimenomaan mainittaisikaan, kaikkiin kansallisten hallitusten perustuslakeihin. Jatkakaa meidän kansallisten valtiomuotojen kaikkien määräysten noudattamista, ja uniooni pysyy ainiaan. Mielestäni uniooni on särkymätön valtiomuotoon ja lakeihin nähden; ja niin paljon kuin minun vallassani on, olen pitävä huolta siitä, että unioonin laeissa uskollisesti pysytään, kuten valtiomuoto itse nimenomaan minua velvoittaa.

Kuinka ihmeellistä, että sama uutisasukkaan poika, joka kirjoitti mainitun kirjoituksen erääseen valtiolliseen lehteen, tuli 33 vuotta myöhemmin Yhdysvaltojen presidentiksi ja virkaan astuessaan lausui uudestaan samoja mielipiteitä maan vihollisten koettaessa kumota valtiomuotoa, peruuttaa lakeja ja rikkoa unioonia! Todellakin

«Jumalan voima on, mi määrän säätävi,
Sen minne itse asetammeki«.

Eräs asianajaja, nimeltä Pritchard, kulki juuri herra Woodin talon ohi, kun tämä istui lukemassa kysymyksessä olevaa kirjoitusta. Wood huusi hänet huoneeseen sanoen:

— Pyytäisin teitä lukemaan erästä kirjoitusta, joka on tässä, ja katsomaan, mitä te ajattelette siitä.

Hän ei mainimnut, kuka oli tekijä.

— Teidänkö kirjoittamanne? kysyi Pritchard.

— Eihän sillä ole väliä; lukekaa se!

— Luen kyllä, jos niin haluatte, sanoi Pritchard ja istuutui lukemaan. Kun hän oli lopettanut, huudahti hän ihastuneena:

— Oivallisempaa ei voine löytyä. Onko se teidän kirjoittamanne?

— Ei, Tuomas Lincolnin poika, Abe, on kirjoittanut sen, ja onhan se merkillinen pojan kirjoittamaksi.

— Ilmeinen ihme! virkkoi taas Pritchard yhä enemmän innostuneena kuultuaan, että tekijä oli vaan nuorukainen. Sallikaa minun ottaa tämä ja viedä se lehteemme!

— Juuri sitä varten se on kirjoitettu — painettavaksi johonkin valtiolliseen lehteen, vastasi Wood. Joku aika sitten kirjoitti Abe kirjoituksen tähän raittiuslehteen, ja se oli paras sen lehden kirjoituksista. Abe on raitis poika.

Viimeinen lauselma antaa meille aiheen tässä mainita erään seikan. Me tiedämme varmasti, että Abraham oli siihen aikaan siinä seudussa ainoa, joka kaikissa tilaisuuksissa kieltäytyi käyttämästä päihdyttäviä juomia. Hänen päättäväisyytensä tässä asiassa oli niin tunnettu, ettei kukaan harjannostajaisissa, hirrenkuletuksissa, maissinpuhdistuksissa tai seuroissa odottanut, että hän nauttisi jotakin päihdyttävää. Tästä hänen päättäväisyydestänsä väkijuomiin nähden sanoi hänen äitinsä: Minun mielestäni Abe menee liian pitkälle raittiudessaan.

Päätettiin että Pritchard veisi kirjoituksen mukanaan erään valtiollisen lehden toimittajalle, ja kun kerkesi, ilmestyi se painettuna herra Woodin suureksi mielihyväksi, Abrahamin iloksi ja koko seudun ylpeydeksi. Abraham kirjoitti vielä useita kirjoituksia, jotka hän antoi herra Woodin

tarkastettaviksi. Se oli hänelle oivallista harjoitusta, ja sen kautta hän suuresti edistyi pyrinnöissään ylös- ja eteenpäin.

Olemme maininneet, että Abrahamin mieltymys lukemiseen esti häntä tulemasta metsästäjäksi. Hän ei voinut uhrata aikaansa metsänkäyntiin; sillä jollei hän ollut työssä, oli hänellä kirja kädessä. Muista pojista tuli metsämiehiä. Tämä oli välttämätöntä, koska heidän täytyi hankkia ruoka-aineita. Dennis Hanks sanoo: Kun meillä oli vapaahetki, otimme pyssyn ja menimme ampumaan kauniin hirven tai kalkkunan; talvisin menimme pyytämään pussirottia, sillä niiden nahkoja pidettiin vaihtotavarana, samoin kuin hirven nahkoja ja paistia.

Metsät olivat täynnä kaniineja, peltopyitä, oravia ja muita sellaisia otuksia, joita ei pyydetty ruuaksi. Metsävuohia ja kalkkunoita etsittiin enemmän aittaan pantaviksi. Noita pienempiä otuksia oli niin runsaasti, että uutisasukkaiden täytyi käyttää monenmoisia keinoja niiden tuhoamiseksi, koska nämä eläimet hävittivät puutarhoja ja vainioita ollen siten todellisena maanvaivana.

Karhuja, villikissoja ja panttereita oli myös kosolta, ja niitä tapettiin niiden vaarallisuuden tähden. Viime mainittujen huuto täytti usein öiseen aikaan metsät kauhulla Abrahamin nuorena ollessa. Sankaristamme ei kuitenkaan tullut mitään suurta metsästäjää. Kirja kiinnitti hänen mieltään paljon enemmän kuin pyssy, ja hän luki ja opiskeli, kun toiset pojat olivat metsällä. Tosin oli hän joskus osallisena näissä huveissa ja seurasi tovereitaan heidän metsästysmatkoilleen. Mutta verrattuna sen seudun poikiin yleensä ei hän ollut mikään metsämies.

Abraham piti enemmän muutamista leikeistä eli «peleistä« kuin metsästyksestä. Hänen seurustelutaitonsa ja leikillisyytensä teki hänet sopivammaksi tällaiseen piiriin kuin metsä-urheiluun. Sellaiset leikit eivät voineet oikein hyvin

sujua ilman Abrahamia. Hän sai eloa kaikkeen sukkeluudellaan ja hilpeydellään. Emme voi mainita, mitä nämä leikit olivat, mutta varmaa on, että Abraham oli niissä johtavana henkenä, milloin ja missä vaan onnistuttiin saamaan hänet mukaan.

Aina kahdeksannestatoista ikävuodestaan asti oli Abrahamilla tavattomat ruumiinvoimat. Muutamat naapureilta kuullut kertomukset hänen voimastaan kuuluvat melkein uskomattomilta. Hän oli jättiläinen ei ainoastaan kasvultaan, vaan myös voimiltaan. Hänen voimannäytteitään katseltiin hämmästyen. Muuan naapuri vakuuttaa, että hän voi kantaa taakan, jota kolme tavallista miestä tuskin kykeni liikuttamaan. Hänen nähtiin aivan tyynenä nostavan maasta ja vievän muassaan yhteenliitetyistä paaluista tehdyn kanakopin, joka kattoineen painoi ainakin kuusisataa naulaa. Toisen kerran rakennettiin jyväaittaa; Abe oli myös mukana. Kolme tai neljä miestä valmistautui seipäillä kantamaan muutamia suuria pölkkyjä; mutta Abraham vapautti heidät koko tästä vaivasta, kun hän yksinään nosti pölkyt maasta, asetti ne olkapäilleen ja kantoi sille paikalle, missä niitä tarvittiin. Hän osasi, kertoo vanha isäntä Wood, lyödä nuijalla kovemmin kuin kukaan muu. Hän osasi iskeä kirveen syvemmälle puuhun kuin kukaan muu mies, jonka olen nähnyt. Painiminen oli uutisasukkaiden mieluisia ja tavallisia huveja, ja siinä voitti Abraham kaikki toverinsa. Saamme vielä nähdä, kuinka hänen tavattomat ruumiinvoimansa häntä auttoivat työssä, vaivoissa, huolissa ja rasituksissa hänen julkisen elämänsä aikana.

KAHDESTOISTA LUKU.

Veneessä.

Ensimmäisestä päivästä maaliskuuta 1827 alkoi Abraham työskennellä vanhan isäntänsä Gentryn, Gentryvillen omistajan, palveluksessa. Täälläkin oli hän kaikki kaikessa ja teki kaikki, mitä isäntä työksi pani. Gentryllä oli poika nimeltä Allen, jonka kanssa Abraham teki työtä. Hän oli vähän vanhempi kuin Abraham ja sopiva toveri hänelle.

— Miltä sinusta tuntuisi kulettaa venettä New Orleans'iin, Abe? kysyi isäntä Gentry häneltä eräänä päivänä huhtikuun alussa. Luulen, että olet tottunut veneen kuletukseen?

— Tunnen kai jonkun verran sitä, vastasi Abraham. Haluaisin mielelläni mennä New Orleansiin. Kuinka pitkälti sinne on?

— Noin 1800 peninkulmaa. Minä aion antaa Allenin tehdä matkan sinne, jos sinä tahdot seurata mukana.

— Kuinka pian?

— Niin pian kuin sinä olet valmis. Minulla on lasti liikkiöitä ja muita tavaroita lähetettävinä. On vähän työtä saada kaikki järjestykseen.

— Hyvä, minä olen valmis, niin pian kuin haluatte, jollei isälläsi ole mitään asiaa vastaan; enkä usko, että hänellä onkaan, vastasi Abraham.

— Ei kai hänellä ole, jos minä maksan hyvin, virkkoi Gentry. Annan sinulle kahdeksan dollaria kuussa ja maksan kotimatkasi höyrylaivassa. Sinä ja Allen voitte hyvin hyvästi toimittaa sen asian.

Abrahamin käytös niinä neljänä tai viitenä viikkona, jotka hän oli ollut herra Gentryn palveluksessa, oli antanut hänelle sen vakaumuksen, että juuri hän oli oikea mies lähetettäväksi kauppamatkalle New Orleansiin. Hänen älynsä, voimansa ja uskollisuutensa olivat tarpeelliset edellytykset onnellisen tuloksen saavuttamiseksi. Veneen kulettaminen Lännen vesistöissä oli siihen aikaan vaarallista ja vaivaloista työtä; lyhyt kuvaus tästä valaisee Abrahamin rohkeutta.

Muutamina vuosina oli ollut erityinen luokka venemiehiä, rohkeita, karaistuja, jättiläisvoimaisia miehiä, jotka kulkivat pisimpiä jokia, samosivat vesiteitse autioimpia eräseutuja ja välittivät yhteyttä ja kauppaa mitä kaukaisimpien seutujen välillä. He olivat alttiina suurille vaaroille ja saivat suojatta kestää kaikenlaista säätä. Veneen kansi vuoteenaan ja huopapeite ainoana suojanaan he viettivät kuukausia ja vuosia elämästään.

Sellaisissa veneissä kuletettiin kallisarvoisia tavaroita Missisippi-jokea ylös. Käsin soutamalla kiskottiin niitä melkein kaksituhatta peninkulmaa ylös väkevää virtaa; se oli työ, joka kysyi suuria ruumiinvoimia ja erinomaista kestäväisyyttä. Niinpä oli kokonainen luokka miehiä, jotka olivat kasvatetut tähän ammattiin, miehiä, jotka olivat tavattoman rohkeita ja ylpeitä taidostaan uhitella myrskyjä vastaan ja kestää vaikeuksia.

Näitten miesten lisäksi, joilla oli vakinaisena toimenaan veneitten kulettaminen Lännen joilla, oli myös sellaisia, jotka satunnaisesti tekivät matkan New Orleansiin myydäkseen tavaroitaan. Välistä voi useita maanviljelijöitä tai muita ihmisiä lyöttäytyä yhteen ja palkata venekunnan viemään tavaroita New Orleansiin; välistä teki yksi ainoa henkilö tämän, niin kuin isäntä Gentry. Hänellä oli joukko tavaroita, jotka sopivat myytäviksi Louisianan sokeri-istutus-

mailla, ja hän halusi mielellään muuttaa ne rahaksi. Läntisissä valtioissa oli niukalti rahaa; ja mitä rahaa oli liikkeessä, sen olivat tuoneet tullessaan maahanmuuttajat idästä päin tai hankittiin ne, kuten Gentry aikoi, lähettämällä venelastit New Orleansiin.

Abraham neuvotteli isänsä kanssa, joka heti antoi suostumuksensa. Äiti muistutti:

— 1800 peninkulmaa on kuitenkin hyvin pitkä huvimatka sille, joka ei ole enempää maailmaa nähnyt kuin sinä, Abe.

— Mutta ei liian pitkä, äiti. Jos minä en tähän asti koskaan ole mitään maailmasta nähnyt, saanhan nyt nähdä.

— Kenties saat myös nähdä Missisipin pohjan, sanoi äiti.

— Sitä en pelkää.

— Mutta monet ovat siten menettäneet henkensä, ja ne ovat juuri olleet siihen ammattiin tottuneita.

— Se ei todista, että niin käy minulle.

— Se ei myöskään todista, että niin ei käy.

— Mutta minä en aio siitä tulla levottomaksi.

— En minä pyydäkään sinua sitä tekemään; mutta on kuitenkin syytä ajatella asiaa.

— Jos et tahdo, että minä lähden, heitän sen heti mielestäni. Abraham päätti äitinsä puheesta, että hän ei ollut tyytyväinen matkaan.

— Minä *tahdon,* että lähdet matkalle. Minä vain puhun, mitä ajattelen; en voi auttaa, että minulla on omat ajatukseni.

— Tämä yritys on kenties paras, mihin koskaan olen ryhtynyt, sanoi Abraham.

— Kyllä, jos ei sinulle tapahdu mitään onnettomuutta; en epäile, että siitä sinulle tulee hyödyllinen matka. Mutta pitkä se on ja pitkälti viivyt siellä.

— Mutta pitäähän minun kuitenkin kerran lähteä maailmaan, ja voinhan alottaa nyt.

— Totta kyllä; mutta tämä ei mitenkään tee lähtöäsi minulle keveämmäksi. Mutta eipä hyödytä mitään tästä puhua.

Matkan valmistukset alkoivat heti. Hankittiin vene Gentryn satamapaikkaan, Rock Port'iin Ohiolla, ja Abraham ja Allen alkoivat lastata. Täällä tapasi Abraham erään vanhan toverin Grawfordin koulusta, neiti Robyn. Hän oli kasvanut viehättäväksi tytöksi; niin ainakin arveli Allen Gentry, joka sittemmin nai hänet. Eräänä iltana sattui pieni tapaus, joka osoittaa Abrahamin kykyä kerätä tietoja, missä hyvänsä niitä tapasi. Hän istui neiti Robyn kanssa veneessä, kun jälkimmäinen sanoi:

— Nyt laskee aurinko.

— Ei, se ei laske, vastasi Abraham.

— Silloin lienette menettänyt näkönne, sanoi tyttö luullen Abrahamin laskevan leikkiä.

— Minä näen yhtä hyvin kuin te, vastasi Abraham, ja minä vakuutan kunniani kautta, että aurinko ei laske ja, mikä kummempaa, ei koskaan tule laskemaan.

— Odottakaamme, niin saamme nähdä, sanoi neiti Roby nauraen.

— Siltä kohta näyttää, kuin se laskisi, selitti Abraham.

— Niinpä melkein luulisin.

— *Me* laskeudumme, mutta ei aurinko, jatkoi Abraham. Aurinko on kohdallaan.

— Kyllä se kuitenkin minun silmissäni liikkuu, väitti neiti Roby.

— Katsokaas, selitti Abraham taas, maa kääntyy lännestä itään, ja maan kieppuminen akselinsa ympäri ikäänkuin vie meitä alaspäin. Me laskeumme, kuten te sanotte. Aurinko ei laske, siltä vain näyttää.

— Millainen hullu te olette, Abe! huudahti hämmästynyt tyttö, joka alkoi uskoa, että suuri oppi oli tehnyt hänen ystävänsä mielettömäksi.

Neljäkymmentä vuotta myöhemmin lausui neiti Roby, silloinen emäntä Gentry:

— Nyt tiedän, että tuhma olin minä, eikä Lincoln. Olen täydellisesti vakuutettu siitä, että Abe tunsi tähtitieteen ja taivaankappalten liikunnan alkeet. Hän oli lukenut enemmän siihen aikaan kuin maailma tietää eli todennäköisesti saa koskaan tietää. Ei kukaan olisi osannut puhua, niinkuin hän minulle tuona iltana tietämättä mitään maan- ja tähtitieteestä. Usein selitti ja puhui hän minulle, mitä hän oli lukenut, ja tuntui siltä kuin hän olisi kirjasta lukenut, ja niin puhui hän minullekin. Hän oli oppinut meidän oppimattomien joukossa. Hän näki paljon vaivaa selittäessään ja teki sen hyvin yksinkertaisesti. Samalla oli hän vaatimaton.

Mutta palaamme aiottuun matkaan. Niin pian kuin lastaus oli suoritettu, lähtivät nuoret miehet vesille. Hyvin tärkeä tapaus se oli nuoren ystävämme elämässä, ja hän tunsi suurta viehätystä päästessään katselemaan vähän tätä avaraa maailmaa, jota hänen silmänsä nyt näkisivät ensi kerran. Ei ollut ihmeellistä, että hän rohkein ja iloisin mielin työnsi veneensä rannalta Ohiolle ja lähestyi «virtojen isää« jännityksessä, jota hän ei koskaan ennen ollut tuntenut.

— Oikein ihmettelen, montako kertaa aiot ajaa kumoon, ennenkuin tulemme Mississippille, Abe? kysyi Allen.

— Tuskin luulen, että kaadumme useammin kuin kerran, vastasi Abraham, jos sinä et ole taitavampi kuin minä nostamaan lastia vedestä veneeseen.

— Sitä en ajatellut. Kovaa työtä olisi meille lastin onkiminen joen pohjasta.

— Niin, meidän täytyy olla varovaisia, muuten rupeisi isäsi toivomaan, että hän ei koskaan olisi lähettänyt meitä. Toivon, että suoriudumme pulskasti.

— Niinpä minäkin; muuten emme saa koskaan enään sellaista tilaisuutta kuin tämä. Ukko ei koskaan olisi sallinut minun lähteä, muuten kuin sinun kanssasi, Abe.

— Miten niin?

— Hän luulee, että sinä voit melkein kaikki, mikä on mahdollista, ja sentähden oli hän taipuvainen panemaan sekä minut että lastin vaaralle alttiiksi.

— Lörpötystä; sinä ilveilet vaan.

— En ollenkaan, se on sula totuus. Luulen hänen uskovan, että sinä voisit estää sekä minut että lastin vajoamasta, jos me törmäisimme jotain esinettä vastaan.

— Äitini miltei odottaa aivan vastakohtaa, hänen puheestaan päättäen, sanoi Abraham. Hänen mielestään oli uhkarohkeata lähettää meidät tällaiselle matkalle.

— Kenties niin onkin, sanoi Allen miettiväisenä; varminta kumminkin on, että teemme parhaamme.

Heidän matkansa tuli hyvin hauskaksi. Sattui monta tapausta, joita kuitenkaan emme voi tässä kertoa. Luonnollisesti asuivat he veneessään. Yöksi vetivät he sen rantaan sopivaan paikkaan ja sitoivat varmasti kiinni; sitten laskeutuivat he levolle veneeseensä huopapeite ainoana sänkyvaatteenaan. Tämä ei tosin ollut mikään niin suuri muutos erämaassa kasvaneille pojille kuin se olisi ollut nykyajan pojille, jotka ovat hyvin varustetuissa kodeissaan tottuneet kaikenlaiseen mukavuuteen. Muutosta oli siinä kuitenkin, ja monet yöt olivat hyvin kolkkoja.

Matka ei suinkaan ollut yksitoikkoinen. Ympäristöt vaihtelivat yhä, ja hyvin usein kohtasivat he muita veneitä ja niiden hilpeitä miehistöjä sekä tarinoivat ihmisten kanssa, jotka läheisistä kylistä tulivat joen rantaan.

Mutta ei heillä aina ollut päivänpaistetta. Kova rajuilma yllätti heidät välistä, ja he saivat ponnistaa viimeisetkin voimansa estääkseen pientä alustaan kumoon keikahtamasta. Päivä toisensa perästä täytyi heidän olla likomärkinä sateesta ja kuitenkin jatkaa matkaansa. Ankaroita rajuilmoja raivosi välistä öisinkin, jolloin tuuli kiihtyi myrskyksi ja sade syöksyi virtoina maahan, eikä heillä kuitenkaan ollut muuta valittavana kuin panna levolle pieneen alukseensa ja pitää hyvänään sää. Sellaisissa tilaisuuksissa koeteltiin heidän rohkeuttaan; he eivät kuitenkaan päästäneet valitussanaa suustaan. Abraham ei katunut silmänräpäystäkään, että hän oli lähtenyt tälle matkalle. Matkan määrä oli kokonaan viehättänyt hänet.

Lähellä rouva Bushanen maatilaa, kuusi peninkulmaa alaspäin Baton Rougesta, sattui heille tapaus, jonka tahdomme kertoa. Vene oli kiinnitetty ja nuoret miehet nukkuivat perässä sikeässä unessa, kun kannelta kuuluvat askeleet herättivät heidät. Abraham kuunteli silmänräpäyksen ja kuiskasi sitten:

— Huonosti en laitamme, Allen! Joukko neekerejä on täällä rosvotakseen meitä.

Peloittaakseen heitä alkoi Allen huutaa:

— Tänne pyssyinesi, Abe, ammu heitä!

Mutta neekerit eivät paenneet, ja hiljaisuus oli yhtä painostava kuin pimeyskin.

— Kyllä on pahasti asiat, sanoi Abraham hiljaa karaten pystyyn ja tarttuen seipääseen. Saamme taistella henkemme puolesta. Tule!

He odottivat ja kuuntelivat silmänräpäyksen, ja kun ei mitään kuulunut, huusi Abraham:

— Ken siellä?

Ei vastausta.

— Ken siellä? toisti hän, pannen vielä enemmän painoa sanoilleen.

Useita ääniä vastasi uhkaavasti.

— Miksi olette tulleet tänne, mokomat konnat? jyristi Abraham. Pois täältä, tai heitän teidät jokeen!

Hän syöksyi pimeässä heitä vastaan, Allen jälessään. Neekerit asettuivat vastarintaan seipäät aseina, ja kauhea taistelu nousi.

— Lyö kuoliaaksi heidät! huusi Abraham Allenille. He aikovat tappaa meidät. Heitä ne heittiöt veteen!

Aimo iskuja jaeltiin seipäillä oikealle ja vasemmalle, kunnes taistelu tuli niin käsikähmäiseksi, että niitä ei enään voitu käyttää, ja käsirysyyn oli ryhdyttävä. Kymmenen minuuttia tai kauvemminkin raivosi peloittava ottelu; kansi oli verellä tahrattu, ja mitä surullisin loppu näytti odottavan matkustavia nuorukaisia. Vihdoin onnistui kuitenkin Abrahamin heittää yksi heistä jokeen, ja silloin muut juoksivat maalle.

— Tule ajamaan takaa heitä! huusi Abraham, joka nyt oli liian innostunut tunteakseen pelkoa. Ei mitään armoa!

Pojat pitkittivät takaa-ajoa puoli peninkulmaa seipäät kädessä ja päästivät sellaisia huutoja, että neekerit epäilemättä luulivat kymmenkunta miestä olevan kintereillään. Ne olivat rouva Bushanen orjia, jotka olivat lähteneet liikkeelle ryöstääkseen veneen, mutta eivät olleet odottaneet niin urhoollista vastarintaa ja olivat nyt aivan kauhistuksissaan. Abraham ja Allen olivat huomanneet heti, että tässä oli elämä tai kuolema kysymyksessä, ja he olivat taistelleet sentähden epätoivon uljuudella. Kannella olevaan neekerinvereen oli sekoittunut molempien nuorten miesten verta, sillä nämä olivat saaneet yhtä kovia iskuja kuin itse olivat jaelleet. Abraham oli saanut iskun oikean silmänsä yläpuolelle, ja arpi jäi siitä hänelle koko elinajakseen.

— Nyt täytyy meidän päästä täältä veneinemme pois niin pian kuin mahdollista, sanoi Allen, kun he palasivat takaa-ajosta. Ne veijarit tulevat takaisin luvultaan kaksinvertaisina.

— Juuri samaa minäkin ajattelin, vastasi Abraham. Hyppää veneeseen, minä irroitan sen. Meillä ei ole ollenkaan aikaa hukattavaksi.

Silmänräpäyksessä oli Allen veneessä ja Abraham hyppäsi jälessä, niin pian kuin hän oli aluksen rannasta irroittanut.

— Nyt olemme turvassa, vaikka kaikki tulisivat koko maatilalta, sanoi Allen, kun he sauvoivat joelle.

— Meidän ei tarvitse kulkea kauvas, lisäsi Abraham; jos vaan siirrymme toiseen paikkaan, niin voimme olla rauhassa.

— Niin kai lienee; mutta minä puolestani aion nukkua silmät auki aamuun saakka.

— Ja minä teen samoin, vastasi Abraham. Kun minä tästä puoleen lähden New Orleansiin, otan varmaan aseita mukaan. Ei ole juuri mukavaa lähteä sotaan tällä tavoin ilman pyssyä.

— Toivoisin, että meillä olisi ollut ampuma-aseita, sanoi Allen. Ajatteles, miten höyhenet olisivat pölisseet heidän ympärillään.

— Villoja tarkoitat, vastasi Abraham lyöden leikiksi. Hän oli nyt niin tyyni kuin ei mitään olisi tapahtunut.

— He aikoivat lyödä meidät hengettömiksi.

— Varmasti. Eihän heidän olisi sopinut ryöstää tavaraamme ja jättää meitä eloon kertomaan asiasta isännälle. He olisivat voineet raivata meidät tieltään sekä ryöstää ja upottaa veneen, niin ettei kukaan olisi saanut asiasta vihiä.

— He eivät ole tuhmia neekereiksi.

— Eivät ole; mutta ei heitä kumminkaan voi suuresti moittia, vastasi Abraham. Orjuus on riistänyt heiltä itseltään kaikki, ja sentähden pitävät he nähtävästi oikeutenaan ottaa, mitä saavat käsiinsä.

Tahdomme vain lisätä, että matkaa jatkettiin New Orleansiin, missä liikkiöt ja muu lasti myytiin edullisiin hintoihin. Pojat palasivat höyrylaivalla Indianaan, kuten isäntä Gentry ennen heidän lähtöään oli määrännyt.

Omituinen sattuma oli, että Abraham, joka henkensä puolesta sai taistella orjia vastaan, 35 vuotta myöhemmin tuli, kuten saamme nähdä, heidän vapauttajakseen.

KOLMASTOISTA LUKU.

Hajanaisia tapahtumia.

On selviä todisteita siitä, että Abraham teki ensimmäisen kauppamatkansa isänsä asioissa, ennenkuin hän tuli Gentryn palvelukseen, sekä että hän itse rakensi siihen tarvittavan veneen. Presidenttinä ollessaan on Abraham Lincoln itse kertonut seuraavan tapauksen osoittaakseen, miten hän ansaitsi ensimmäisen dollarin, jota hän voi kutsua omakseen. Eräänä iltana oli useita herroja, muun muassa Seward, kokoontunut Valkeaan taloon. Jonkun sanan johdosta, joka lausuttiin keskustelussa, virkkoi presidentti:

— Seward, te ette varmaan ole koskaan kuullut, millä tavoin ansaitsin ensimmäisen dollarini?

— En, vastasi herra Seward.

— Hyvä, jatkoi presidentti; minä olin noin kahdeksantoista vuotias; kuuluin, kuten tiedätte, luokkaan, jota

Etelässä kutsutaan «raukoiksi«; ihmisiä, joilla ei ole orjia, ei pidetä minään. Meidän oli onnistunut etupäässä minun työlläni saada kokoon kylliksi tavaroita vietäväksi, kuten minä arvelin, alas jokea myöten myytäväksi.

— Monien pyyntöjen jälkeen sain äitini suostumaan matkaan, ja minä rakensin pienen veneen, joka oli kylliksi suuri kantamaan New Orleansiin kokoamamme tavarat, tynnörin tai pari sekä minut ja lopuksi vähän muuta lastia. Höyrylaiva tuli virtaa pitkin. Kuten tiedätte, ei meillä Lännen joilla ollut mitään maallenousupaikkoja, ja jos matkustajat halusivat päästä laivaan, saivat he lähteä veneellä virralle, kun höyrylaiva pysähtyi.

— Seisoin juuri katselemassa uutta venettäni ja tuumin, voisinko tehdä sen lujemmaksi tai jollain tavoin paremmaksi, kun kaksi miestä tuli ajaen matka-arkkuineen rantaan. He katselivat rannalla olevia veneitä, osoittivat minun venettäni ja kysyivät: Kenen vene tuo on? Minun, vastasin ujosti. Tahdotteko, sanoi toinen heistä, viedä meidät tavaroinemme höyrylaivalle? Kaiketi, vastasin iloisena toivoen ansaitsevani vähän rahaa. Ajattelin, että he kumpikin antaisivat minulle pari vaskirahaa. Matka-arkut pantiin minun veneeseeni, matkustajat istuivat arkuille, ja minä sousin höyrylaivalle.

— He nousivat laivaan, ja minä nostin heidän raskaat arkkunsa kannelle. Höyrylaiva oli juuri valmis lähtemään taas liikkeelle, kun minä huusin heille, että he olivat unohtaneet maksaa minulle. He ottivat kumpikin puolen dollarin kappaleen taskustaan ja heittivät ne minun veneeseeni. Voin tuskin uskoa silmiäni, kun otin rahat veneestä. Teistä, hyvät herrat, voi kyllä tuntua sille, että se on pikku asia, ja niinhän se on minullekin nykyään. Mutta se oli hyvin tärkeä tapaus minun elämässäni. Voin tuskin pitää täytenä totena, että minä, köyhä poika, olin ansainnut dol-

larin vähemmässä kuin päivässä — että olin ansainnut sen omalla kunniallisella työlläni. Maailma näytti minusta sekä suuremmalta että kauniimmalta, ja siitä hetkestä alkaen tunsin enemmän toivoa ja luottamusta.

Abraham oli tosin ansainnut sangen paljon rahaa ennen, mutta ne kuuluivat hänen isälleen, jonka mielestä poika ei tarvinnut sellaista. Sen dollarin, jonka hän sai viime mainitusta työstä, katsoi hän omakseen.

Jätettyään Gentryn palveluksen, käsitti Abraham, että hän kykeni ansaitsemaan enemmän kuin hän oli tähän asti saanut. Onnistunut matka herätti epäilemättä hänessä vahvan halun jatkaa sellaisten matkain tekoa. Eräänä päivänä tuli hän nimittäin Woodin luo ja odotti hetken, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa jotakin; mutta rohkeutta puuttui siihen.

— No, Abe, miten on laita? kysyi Wood.

— Minä haluaisin jotain työtä vesillä.

— Vai niin? Ja mitä voisinkaan tehdä puolestasi?

— Jos te olisitte niin hyvä ja suosittelisitte minua johonkin veneeseen, olisin kiitollinen.

— Mutta sinä et ole kylliksi vanha, Abe. Isäsi on vielä sinun holhoojasi.

Tässä metsämaassa tarvitsivat vanhemmat näinä aikoina poikainsa apuna, ja heidän oikeutensa näiden työhön oli yleensä kieltämätön.

— Minä tiedän sen, vastasi Abraham. Mutta minun tarvitsee päästä maailmalle, ja siten voin tehdä isälleni suuremman hyödyn kuin ollessani täällä.

— Lienee niin, mutta kuitenkaan ei ole mitään syytä minun sekaantua asiaan. Sinun ja isäsi täytyy sopia siitä keskenänne.

Abraham tunsi itsensä jotenkin alakuloiseksi tästä keskustelusta, mutta kuitenkin oli hän taipuvainen noudattamaan saatua neuvoa. Hän jätti mielestään ajatukset

jokimatkoista ja jäi kotiseutuun. Vähän sen jälkeen näki Wood Abrahamin metsässä kaatamassa suurta puuta, joka oli laudoiksi sahattava.

— Mitäpäs tästä tulee, Abe? kysyi Wood.

— Uusi rakennus; isäni puhuu sellaisen rakentamisesta.

— Vai niin, ja sinä valmistat puut?

— Ajattelin saada ne valmiiksi siksi, kun hän ryhtyy rakentamaan.

— Parempi rakennus luultavasti, sanoi Wood.

— Niin toivon; äiti on hyvin sen tarpeessa.

— No siitä en voi moittia häntä, vastasi Wood jatkaen matkaansa.

Abrahamin isä ei kuitenkaan enää koskaan ryhtynyt mitään rakentamaan, kuten seuraavassa luvussa saamme nähdä. Puut olivat valmiina, mutta päätös muuttaa Illinoisiin muutti hänen suunnitelmansa, ja puut myytiin Josias Grawfordille, samalle miehelle, joka oli Abrahamilta vaatinut niin tiukkaa työtä turmeltuneesta kirjasta.

David Turnham oli ostanut «Indianan valtiomuodon«, ja niin pian kuin Abraham sai tämän kuulla, tuli hän naapurinsa luo.

— Voinko saada nähdä kirjaasi «Indianan valtiomuoto«, kysyi hän; olen kuullut, että olet hankkinut itsellesi sen.

— Kyllä sen voit nähdä, Abe, vastasi David; aiotko lukea lakitiedettä. Se ei olisi hullummaksi sinulle.

— En sitä juuri tänään alota, vastasi Abraham; mutta haluaisin vähän saada selville Indianan lakeja. En tunne niitä paljon.

— Niin on minunkin laitani, ja juuri sentähden ostin kirjan. En voi olla ilman sitä, sillä luen sitä joka hetki, kun olen vapaana.

— Voin yhtä hyvin lukea täällä, vastasi Abraham, kun David tarjosi hänelle kirjan. On aivan sama, missä sitä luen.

Abraham vietti siis pitkiä aikoja David Turnhamin talossa lukemalla silloisen valtionsa lakeja. Kun David tahtoi itse sitä lukea, otti Abraham jonkun muun, joka Davidilla oli. Lait eivät millään tavoin näyttäneet hänestä kuivilta, kuten ne olisivat tuntuneet useimmista hänen tovereistaan; ne avasivat uuden ja laajan tutkimisalan hänen valppaalle hengelleen. Tämän opiskelemisen vaikutus hänen seuraavaan elämänuraansa oli epäilemätön ja huomattava. Hyvin pian alkoi se näkyä; eräänä päivänä sanoi hän David Turnhamille:

— Minä lähden Boonevilleen oikeuden istuntoon; eikö sinulla ole halua tulla mukaan?

— Pitääkö sinun olla vastaamassa oikeuden edessä jostakin hengenrikoksesta? kysyi David lyöden leikiksi.

— Minä katselen, kuinka muita tutkitaan sellaisissa tapauksissa, vastasi Abraham. En ole koskaan ollut oikeuden istuntopaikassa, ja aion nyt mennä sinne, ennenkuin tulen viikkoa vanhemmaksi.

— Miten sinä sinne pääset, Abe?

— Minä kävelen, ymmärrettävästi; sinne ei ole pitkä matka.

— Jokohan; kenties ei sinun pitkille säärillesi, mutta jotenkin pitkältä minun säärilleni, vastasi David. Toivon sinun antavan anteeksi minulle, että jätän käyntini, kunnes sinusta tulee asianajaja ja sinulla on joku asia puolustettavana; silloin kulen minä nuo viisitoista peninkulmaa katsomaan ja kuulemaan sinua.

Abraham kävi viisitoista peninkulmaa Boonevilleen ja sai runsaan korvauksen vaivoistaan. Oikeudenkäynnin uutuus ja jännittäväisyys kiinnitti hänen mieltään niin, että

hän sitten kerta toisensa perästä meni sinne saadakseen tätä huvia. Kerran oli esillä murhan tutkiminen, ja eräs valtion etevimpiä asianajajoita, Johan Breckinridge, oli puolustajana. Abraham kuunteli hänen kaunopuheliasta ja erinomaista puolustajapuhettaan ja olisi tahtonut vaikka koko viikon olla kuuntelemassa sitä. Jos voisin kerran tulla tuollaiseksi puhujaksi, olisin oikein tyytyväinen, sanoi hän itsekseen. Hän viehättyi siihen määrin puheesta, että hän unohti tavallisen kainoutensa; kun istunto oli loppunut, meni hän suoraa päätä herra Breckinridgen luo ja sanoi:

— Se oli paras puhe, mitä koskaan olen kuullut.

Asianajaja katsoi tuota puutteellisessa puvussa olevaa nuorukaista ja oli hämmästynyt hänen rohkeudestaan. Ei hän kuitenkaan arvellut hänen ansaitsevan vastausta, vaan poistui jättäen Abrahamin omiin ajatuksiinsa. Sama Johan Breckinridge kohtasi sittemmin Abrahamin Washingtonissa, kun tämä oli presidenttinä. Breckinridge oli asettunut Texas'iin ja kuului kapinallisiin. Kun hän ei tiennyt, kuka oli ollut se köyhä nuorukainen, joka oli puhutellut häntä Boonevillessä, ei hän luonnollisesti tiennyt, että hänestä nyt oli tullut presidentti. Mutta Lincoln tunsi heti Boonevillen etevän puhujan ja muistutti häntä kaikessa ystävyydessä tuosta tapauksesta. Breckinridge oli puhunut tuomion lieventämisestä, ja tästä tuli hänelle hyvä suositus. Lincoln lausui hänelle:

— Se oli paras puhe, mitä siihen asti olin kuullut. Minä ajattelin silloin, että jos osaisin pitää yhtä oivallisen puheen kuin se, olisi sieluni tyytyväinen.

Abrahamin vaikutuksesta ruvettiin pitämään «puhekokouksia« eli, kuten niitä nyt kutsutaan, Gentryvillen lyseoa.

— Hyvin hyödyllinen siitä tulee, sanoi Abraham Grigsbylle; huvipuolesta en nyt tahdo mitään sanoa.

— Jos olisimme kaikki samanlaisia kuin sinä, Abraham, tulisi siitä kai sekä hyötyä että huvia, mutta semmoisia emme ole, vastasi Nat. Kuitenkin teen minä, minkä voin.

— Ja siinä on kaikki, mitä kukaan meistä voi tehdä.

— Mitäpä tehdään sitten noissa kokouksissa? kysyi Nat.

— Me lausumme runoja, keskustelemme kysymyksiä sekä luemme ääneen esitelmiä, vastasi Abraham. Me voimme saada oikein hupaista.

— Sen kyllä uskon, jos me kaikki osaisimme kirjoittaa ja todistaa, kuten sinä, vastasi Nat. Mutta useat meistä tulevat esiintymään mitättöminä sellaisissa kokouksissa, sen voin vakuuttaa sinulle. Mutta oli miten oli, minä tulen.

Kaikki nuoret suostuivat vihdoin kannattamaan yritystä, ja samoin hyvin monet vanhoistakin. Tuuma pantiin toimeen, ja Abraham oli nyt oikealla alallaan. Mitä hän huvin vuoksi oli oppinut ulkoa, tuli hänelle hyvään tarpeeseen, ja hän saavutti enemmän suosiota kuin koskaan ennen. Abesta tulee suuri mies, se on niin varma kuin että hän elää, sanoi vanhempi Gentry. Eräs hänen ihastuneista kuuntelijattaristaan selitti: Hänestä tulee kerran Yhdysvaltojen presidentti.

Keskusteluissa oli Abraham johdonmukainen ja terävä-järkinen; jokainen halusi kuulla hänen puhettaan. Keskusteltavina kysymyksinä oli muun muassa nämä: Kumpi on väkevämpi, tuuli vai vesi? Kummalla on enemmän valittamisen syytä, neekerillä vai intiaanilla? Abraham oli hyvin paljon lukenut sekä tuulesta että vedestä, eikä häneltä siis puuttunut puhumisen ainetta. Toisessa kysymyksessä oli hänellä omat, hyvin varmat mielipiteensä ja jommoisetkin tiedot, joita hän oli keräillyt eri tahoilta. Hän vihasi intiaaneja, jos ei muusta syystä, niin esi-isäinsä tähden;

kuitenkin piti hän heitä sorrettuna sukuna. Mutta tässä keskustelussa puhui hän neekerien puolesta ja piti silloin Indianan vapaalla maalla ensimmäisen puolustuspuheensa orjan kahleita kantavien hyväksi.

Että Abraham ei ulkonaisesti edistynyt samoin kuin tietojen puolesta, käy selväksi eräästä neiti Robyn lauselmasta siihen aikaan, kun hän muutti Gentryjen luo. Hän sanoo, että Abe oli pitkä, laiha ja kömpelö poika, kuiva ja ryppyinen. Hän näytti paljon vanhemmalta kuin hän olikaan. Vähän tai ei ollenkaan välitti hän vaatteuksestaan ja kulki yhä puettuna oikeaan uutisasukkaan pukuun, joten hän näytti vielä köyhemmältä. Denniksen kerran lausuma huomautus, että Abella oli aivan liian pitkät sääret ollakseen kaunis, oli täydellisesti oikea.

Tästä huolimatta oli hän kaikissa seurapiireissä suurimmasti suosittu henkilö. Miehet, naiset ja lapset kuulivat mielellään hänen puhuvan. He kerääntyivät hänen ympärilleen kuulemaan hänen puhettaan sekä huoneessa että ulkona vainioilla. Nat Grigsby lausuu:

— Kun hän tuli seuraan, kokoontuivat pojat hänen ympärilleen kuuntelemaan hänen puheitaan. Hän käytti usein kuvakieltä, todisti paljon vertaamalla asiaa toiseen ja selitti sen, mikä meille oli vaikeaa ymmärtää, kertomuksien, sananlaskujen tai kuvien avulla. Melkein aina teki hän opetustaan ja esitettävää asiaa selväksi kertomuksella, joka oli yksinkertainen ja läheinen, että heti käsittäisimme hänen sanojensa tarkoituksen.

Nat Grigsby ja hänen veljensä menivät myöhemmin samaan aikaan naimisiin ja toivat vaimonsa vanhempiensa kotiin. He pitivät uutisasukkaitten oloihin nähden suuret kemut; mutta jonkun vihankaunan tähden eivät kutsuneet Abrahamia, joka syvästi tunsi itsensä syrjäytetyksi. Vihoissaan kirjoitti hän runon, jota kutsuttiin «Rubenin kroni-

kaksi« (toinen Grigsbyn veljeksistä oli nimeltään Ruben) sekä asetti paperin tien varrelle semmoiseen paikkaan, josta hän aivan varmaan uskoi sen joutuvan heidän käsiinsä. Se oli hyvin pureva kirjoitus, joka herätti suurta huomiota, ei ainoastaan perheen kesken, vaan myös koko seudussa. Abraham katui sitten tätä ajattelematonta tekoaan, ja riita sovittiin vihdoin kummankin puolen mielihyväksi.

Dennis Hanks, joka varmaankin tuntee Abrahamin neljännestätoista kahdeksanteentoista ikävuoteen paremmin kuin kukaan muu hänen tovereistaan, on niin sattuvasti kuvaillut hänen opinto- ja edistymistapojaan, että otamme tähän hänen kuvauksensa.

— Hän hankki tietoja näön, haistin ja kuulon avulla. Hän kuuli kaikki mitä sanottiin, ja puhui yhä uudelleen asioista, mistä hän oli kuullut kerrottavan; hän pitkitti tätä, kunnes asia oli lopen kulunut. Hän meni valtiollisiin ja muihin kokouksiin, kuunteli kaikkia lausuntoja ja mielipiteitä, puhui niistä ja arvosteli niitä, hyväksyi tai moitti. Abe oli, kuten jo on kerrottu, kansanvaltainen, Jacksonin malliin, niinkuin hänen isänsä ja me kaikki. Hän saarnasi, piti puheita, luki ja selitti meille j. n. e. Abe oli iloinen ja sukkela poika, aina leikillinen; joskus oli hän alakuloinen, kuitenkaan ei usein. Hänen oli tapana pitää valtiollisia sekä muita puheita, ja aina oli hän silloin tyyni, selvä ja vakuuttava. Hän kävi oikeuden istunnoissa, luki Indianan lakeja, kuunteli puheita lakiasioista j. n. e. Alituisesti oli hän lukemassa, kirjoittamassa, laskemassa, runoja sepustamassa ja muussa sellaisessa puuhassa. Gentryvillessä, noin peninkulma lännempänä Tuomas Lincolnin taloa, oli hänellä tapana oleskella ja kertoa juttuja, ja hän oli niin rattoisa, niin omituinen, niin sukkela ja leikillinen, että kaikki kaupungin ihmiset kokoontuivat hänen ympärilleen. Hän voi viivyttää heitä aina puoliyöhön

saakka. Abe oli hyvä puhuja, luki hyvin ja oli tarkka uutisten tietäjä.

Maitoruton levenemisen tähden aika ajoin alkoivat Lincolnit ajatella muuttoa Illinoisiin. Juho Hanks oli muuttanut sinne ja antanut maasta edullisen kuvauksen. Sentähden oli aivan luonnollista, että kun tuli puheiksi väistyminen tuon pelätyn taudin tieltä, ensiksi ajateltiin sitä valtiota. Ensi luvussa kerromme muutosta.

NELJÄSTOISTA LUKU.

Illinoisiin.

Ennen tammikuun ensimmäistä päivää vuonna 1830 päätti Tuomas Lincoln muuttaa Illinoisiin. Myös Dennis Hanks ja Levi Hall, jotka olivat naineet emäntä Lincolnin tyttäret, päättivät lähteä perheineen mukaan. He päättivät kaikki lähteä «Juho enon« luo.

Tuomas Lincoln möi talonsa vanhemmalle Gentrylle, viljat ja siat David Turnhamille. Mukaansa Illinoisiin otti hän jonkun verran sarvikarjaa, hevosen, piirongin, pöydän, arkun, tuoleja, työkaluja, vaatteita j. n. e. Näitten kolmen perheen tavarat kuormitettiin Tuomas Lincolnin vaunuihin ja vetäjiksi valjastettiin neljä härkäparia, joita Abraham ajoi. Yhteensä oli muuttajoita kolmetoista henkeä, miehiä, naisia ja lapsia.

Abraham täytti 21 vuotta 12 päivänä helmikuuta, kaksi tai kolme päivää ennen kuin lähtö tapahtui.

— Sinä olet nyt oma isäntäsi, sanoi hänen isänsä.

— Mitä sitten? vastasi Abraham aavistaen, mitä hän ajatteli.

— Voithan sinä nyt lähteä pois tai jäädä taloon, vaikka en tiedä, kuinka ilman sinua selviydyn.

— En minäkään. Tahdonkin vielä mieluummin kuin te lähteä Illinoisiin, ja ennenkuin jätän teidät, tahdon nähdä teidän terveinä sinne saapuvan ja siellä asumon saavan.

— Iloista kuulla, vastasi isä. En tahdo pitää sinua kotona silmänräpäystäkään, sittenkuin olemme saaneet asiamme kuntoon. Sinä saat itse huolehtia itsestäsi nyt, kun olet siihen ikään tullut.

— Hyvä, siitä saamme puhua, kun olemme perillä. Saanen kaikenlaista tekemistä joksikin aikaa, kun autan teitä asettumaan, ja tuosta osannen pitää huolta paremmin kuin te.

Matka on pitkä, ja minä melkein kadun, että vielä tässä iässä ryhdyin tämmöiseen hommaan. Minusta näyttää muuttaminen ja uudestaan alkaminen kysyvän paljon työtä.

— Ei minusta. Vähemmässä kuin neljässä viikossa kerkiämme sinne ja saamme katon päämme päälle.

— Jollei mitään tapahdu, ajattelet.

— Jotain täytyy tapahtua, luulen minä, vastasi Abraham kuivasti; muuten emme koskaan pääse sinne.

— Mitä sitten?

— Luulen täytyvän tapahtua, että tulemme sinne neljässätoista päivässä, jos matkustamme viivyttelemättä. Olisi ikävää, jollei niin tapahtuisi.

— Saamme nähdä, vastasi Tuomas Lincoln.

Ahraham piti liian paljon vanhemmistaan jättääkseen heidät sellaiselle matkalle ilman häntä. Ei mitkään rahat olisi voineet houkutella häntä jättämään heitä, ennenkuin he olivat asettuneet Illinoisiin. Eräs kaikki nämä seikat

hyvin tunteva henkilö sanoo: Hän oli isänsä ainoa poika, eikä hänen luonteensa mukaista ollut jättää vanha isä sellaisena aikana, kun tämä antautui noihin kieltäymyksiin, vaivoihin ja työhön, joita uuden kodin rakentaminen vieraassa maassa vaati. Mitä tulevaisuus näyttikään lupaavan hänelle pyrintöjensä palkaksi, sen työnsi hän kernaasti syrjään ja antautui velvollisuutensa tuntoa totellen kokonaan siihen työhön, joka oli hänen edessään.

Sama henkilö, joka on tämän kirjoittanut, on, ollen itsekin Lännen miehiä, kuvaillut sen aikuista muuttoa täten:

— Kun ihmiset siihen aikaan muuttivat valtiosta ja uutisasunnosta toiseen, ottivat he mukaansa kaiken irtaimen omaisuutensa, talouskalut, kyökkikapineet, matkaeväät, maanviljelyskalut, hevoset ja sarvikarjan. Tavarat pantiin vaunuihin, joita tavallisesti härät vetivät; eläimiä ajoivat pienimmät pojat, joita usein siinä toimessa auttoivat sisaret ja äidit. Siten valmistauduttuaan useitten viikkojen, joskus kuukausienkin matkalle lähti muuttaja liikkeelle, ajatellen vähän vaivoja, jotka häntä odottivat, huonoja teitä, sillattomia jokia, pahoja ilmoja, yölepoa vaunuissa tai maassa, tauteja, onnettomuuksia ja mahdollisesti sattuvaa kuolemaa. Hänen ajatuksensa valtasi suurimmaksi osaksi matkan uutuus ja jännitys, huhut siitä, kuinka oivallinen oli se uusi maa, jonne hän suuntasi matkansa, ja ne edut, jotka todennäköisesti olisivat muuton seurauksena. Kymmenen tai viisitoista peninkulmaa päivässä saattoi ponnistella eteenpäin tuommoinen matkue, jossa oli vaunuja, miehiä, naisia, lapsia, nautaeläimiä ja lampaita, raivaamattomia teitä, milloin yli vuorien, rämeitten ja vesien, milloin tiheitä lehteviä metsiä, milloin suuria tasankoja, missä ainoastaan taivaanranta rajoitti näköalaa; maattiin tähtirikkaan taivaanlaen alla yöt, ja alotettua matkaa pitkitettiin kärsivällisesti loppuun asti, ja usein kesti matkaa viikkoja, välistä kuukausia.

Tällä tavoin muuttivat Lincolnit, Hanksit ja Hallit Illinoisiin. Matka oli noin 200 peninkulmaa, ei erittäin suuri yritys uutisasukasperheitten rohkeudella ja kestäväisyydellä siihen ryhdyttäessä.

Ilmat olivat suotuisat melkein koko ajan, vaikka tiet olivat äärettömän lokaiset. Abraham kulki peninkulmittain jalansyvyisessä liejussa, ja usein kahlasi hän pitkiä matkoja vedessä aina polvia myöten, jotka hänellä, kuten tiedämme, eivät olleet erittäin matalalla. Kulettuaan noin 150 peninkulmaa, tulivat he Kaskaskiajoelle ja huomasivat alangon olevan tulvaveden hallussa ja huonon hirsitien olevan melkein hävitettynä.

— Tässä seisomme nyt, sanoi Hanks.

— Sitä ei tiedä, vastasi Abraham. Katselkaamme!

— Kyllin selvää, mielestäni. Mies, joka meille eilen neuvoi tietä, sanoi, että jos on tulvaa, saisimme kahlata kolme peninkulmaa vedessä, ja minä luulen, että sitä on enemmänkin.

— Minä en välitä, vaikka sitä olisi kaksikin kertaa niin pitkälti, vastasi Abraham, jos se vaan ei ole liian syvää kahlattavaksi.

— Voimme odottaa muutamia päiviä ja antaa veden laskeutua, tai myös voimme seurata jokea kappaleen matkaa ylös- tai alaspäin, kunnes löydämme kenties paremman kaalamon, ehdotteli Hanks.

— Se vie liian paljon aikaa. Vesi ei laskeudu vielä; nyt on vasta helmikuu, ja silloin on vesi aina korkealla. Minä äänestän suoraan eteenpäin menoa.

— Minäkin luulen sen olevan ainoan keinon, sanoi Tuomas Lincoln, joka oli kuunnellut nuorempien miesten puhetta, katsellen arvelevasti heidän edessään olevaa jokea ja tulvaa.

— Me emme voi viipyä täällä, kunnes vesi laskeutuu, se ainakin on varmaa, jatkoi Abraham; ja mitä tulee

paremman kaalamon löytämiseen, en minä luule sen olevan mahdollista, vaikka tekisimme kahdenkymmenen peninkulman mutkan.

— Ja se veisi aikaakin, arveli isä.

— Niin, minun mielestäni on mentävä suoraan eteenpäin. Minä kulen edellä, ja jos minä hukun, olen teille muille varoitukseksi, lisäsi hän piloillaan antaakseen muille rohkeutta. No, Dennis, mitä tuumaat? Tahdotko seurata minua?

— Varmasti; minne sinä voit mennä, voin minäkin.

He päättivät kulkea suoraan eteenpäin kääntymättä oikealle tai vasemmalle. Kolme peninkulmaa ajoi Abraham härkiään vyötäisiin asti ulottuvassa vedessä ja piti kehoittavilla sanoillaan matkakumppaniansa rohkealla mielellä. Levoton Kaskaskia oli vähällä viedä mukaansa sekä vaunut että härät; Abrahamin rohkeus ja voima voitti kuitenkin kaikki vaikeudet, ja 1 päivänä maaliskuuta 1830 saapuivat he Juho Hanksin kotiin, joka oli neljä peninkulmaa luoteeseen Decatur'ista. Ei tiedetä, minkälainen Juho enon asunto oli, mutta varmaan lienevät siellä nyt kaikki käyttämättömät paikat joutuneet käytäntöön, kun kolmetoista vierasta saapui yhdellä kertaa. Tavallista kuitenkin oli, että uutisasukkaat saivat mitä pienimpään alaan mahtumaan mahdollisimman suuren joukon ihmisiä.

— Olen katsellut talonpaikkaa teille, sanoi Juho eno Tuomas Lincolnille, ja siellä on joukko hirsiä, jotka kaadoin viime vuonna.

— Kuinka kaukana täältä?

— Vain parin peninkulman päässä; eikä ole suurta vaivaa rakennuksen pystyttämisessä, kun rakennustarpeet ovat valmiiksi kaadetut teidän varallenne.

— Se on suuri helpoitus, vastasi Tuomas Lincoln; kun puut ovat kaadetut, on mökin rakentaminen vähäinen työ Abelle, Dennikselle ja minulle.

— Ja kun minä vielä autan teitä, lisäsi Juho-eno. Nyt ei ole minulla mitään muuta tekemistä kuin auttaa teitä.

— Minä aion rakentaa paremman talon kuin meillä oli Indianassa, puuttui Abraham puheeseen; hirret veistetään ja savea pannaan vähemmän.

— Sitä ehdotusta minä kannatan, virkkoi äiti. Jos rakennukseen pannaan vähän enemmän työtä ja kustannuksia, lisääntyy sen hupaisuus kymmenkertaiseksi.

Seuraavana päivänä lähtivät Tuomas Lincoln, Juho-eno, Abraham ja Dennis katsotulle paikalle, joka oli Sangamonjoen pohjoisrannalla ja noin kuuden peninkulman päässä linnuntietä Juho-enon tuvasta. Kaikki olivat hyvin tyytyväisiä paikkaan, etenkin kun se oli juuri metsän ja tasangon rajalla ja vettä oli runsaasti saatavissa.

Ei tarvittu paljon työtä parhaimman hirsituvan rakentamiseen, mikä Lincolnin perheellä koskaan oli ollut. Abraham valvoi työtä, koska hän oli päättänyt, että hänen vanhempiensa pitäisi saada paras asunto, minkä hirsistä voi rakentaa. Juho-eno oli hankkinut suuren varaston puita, ja Abraham valitsi parhaimmat hirret, jotka huolellisesti veistettiin, vaikka mitään muita työkaluja ei ollut saatavissa kuin tavallinen kirves, veistinkirves, käsisaha ja höylä.

Sittenkuin asuinhuone oli valmis, rakennettiin lisäksi talli ja kota sen läheisyyteen. Rakennuksen lattia ja ovet tehtiin halaistuista hirsistä ja päädyt laudoitettiin Abrahamin sahaamilla tammilaudoilla. Ne harvat naulat, joita käytettiin, olivat kaikki tuodut vanhasta kodista Indianasta.

— Te ette koskaan voi uskoa, millainen maa tämä on, sanoi Juho-eno Tuomas Lincolnille. Indianaa ei voi verratakaan tähän ruohoaavikkoon.

— Sen kyllä uskon, vastasi Lincoln; puoleksikaan ei meille sitä oltu kuvattu. Meidän täytyy ottaa aimo

kappale siitä pelloksi kevään kuluessa ja aidata se myös. Abe on kelpo aidaksien halkoja.

— Silloinpa on hänellä tilaisuus halkoa niin paljon kuin haluaa, jatkoi Juho.

Sittenkuin Lincolnit olivat muuttaneet uuteen kotiinsa, päätettiin, että Abraham ja Juho kyntäisivät ja aitaisivat viisitoista acrea maata. Neljällä härkäparilla saatiin se viikossa kynnetyksi; ja niin pian kuin kylvö oli tehty, alettiin toden teolla halkoa aidaksia ja panna aitaa. Abraham ja Juho tekivät koko työn. Nämä seipäät tulivat 30 vuotta myöhemmin historiallisesti kuuluisiksi ja niillä oli tärkeä osa eräässä mieltä kiinnittävässä kohdassa kertomustamme, kuten etempänä saamme nähdä.

Kaiken kotityön ohella sai Abraham aikaa työskennellä hyvin paljon naapureissakin. Emäntä Brown kertoi eräälle henkilölle, joka Abrahamin kuoleman jälkeen kävi tässä seudussa, seuraavaa:

Muistan hyvin herra Lincolnin. Vanha mieheni piti häntä apulaisenaan tattarin kylvössä ja talvella kulettamassa ja myymässä sitä Galenaan. Siihen aikaan ei ollut mitään kestikievareja, vaan matkustavaiset saivat majoittua tien varrella oleviin taloihin. Eräänä iltana tuli oikein hieno herra ratsain ja kysyi mieheltäni, saisiko hän viipyä yön meillä. Voimmehan, vastasi Brown, tosin antaa teille ja hevosellenne jotain syötävää, mutta meillä ei ole, missä lepäisitte yön, jos ette tahdo maata samassa vuoteessa meidän päiväläisemme kanssa. Herra vastasi epäillen: Missä hän on? Tulkaa, sanoi Brown, niin saatte nähdä hänet. Vieras laskeutui hevosen selästä, ja Brown seurasi häntä rakennuksen taakse, missä Abe makasi siimeksessä pitkin koko pituuttaan avonainen kirja edessään. Katsokaa, tuossa hän on, sanoi Brown. Vieras katseli häntä hetkisen ja sanoi sitten: Hyvä, luulen sen käyvän laatuun. Hän jäi ja

makasi yön samassa vuoteessa Yhdysvaltain presidentin kanssa.

Abraham teki paljon hyötyä Illinoisissa vuonna 1830 uutteruudellaan ja kovalla työllään. Seurustelulahjojensa ja tietojensa tähden oli hän myös hyvin suosittu ja tervetullut vieras jokaisessa ympäristön talossa.

Syksyllä samana vuonna raivosi seudulla kuume ja horkka, ja Lincolnin perheen jokaiseen jäseneen se tarttui, vaikka ei erittäin vaikeanluontoisena. Ei edes Abrahamin voimakas ruumis välttänyt tautia; hän parani kuitenkin pian. Tämä kokemus sai kuitenkin perheen huomaamaan, että asuntopaikka Illinoisissa ei ollut terveellinen. Tämän yhteydessä voimme mainita, että Tuomas Lincoln sittemmin muutti terveellisempään seutuun ja asettui vihdoin Cole'en, missä hän kuoli 17 päivänä tammikuuta 1851.

Ensimmäinen talvi, jonka Lincolnit asuivat Illinoisissa, oli hyvin huolettava. Se oli «suuri lumitalvi«, jolloin useita viikkoja oli kolme jalkaa paksulta lunta. Kun heidän elatuksensa pääasiallisesti riippui metsästyksestä, tuotti ankara talvi heille vaikeuksia siinä suhteessa. Jos Abraham ei olisi ollut niin voimakas, kestäväinen ja rohkea, niin olisi heidän toimeentulonsa siellä ollut vieläkin huonompaa. Hänen uuttera metsänkäyntinsä tänä talvena näyttää melkein vääräksi sen, mitä eräs hänen nuoruutensa tuttavista sanoo hänestä, tämän näet: Abe ei ollut suuri metsästäjä; me menimme harvoin yhdessä metsälle. Sen ajan, jonka me pojat käytimme tähän huviin, vietti hän lukemalla jotain kirjaa.

VIIDESTOISTA LUKU.

Toinen matka New Orleansiin.

Denton Ofutt oli kauppias, joka asui New-Salemissa. Hän tapasi eräänä päivänä Juho Hanksin ja sanoi hänelle:

— Juho, tahdotko lähteä kauppamatkalle New Orleansiin minun veneelläni; sinä osaat tehdä kauppoja.

— En osaa. En välitä sellaisista.

— Loruja, sinä osaat, jos vaan tahdot. Minä maksan sinulle hyvin siitä. Sinä olet ainoa, joka osaat toimittaa tämän asian minun mielikseni.

— Minä tiedän erään, joka osaa sen toimittaa, sanoi Juho. Abe Lincoln ymmärtää asiaa, ja kenties hän ottaa sen toimittaakseen.

— Kuka on Abe Lincoln?

— Eräs sukulaiseni; hän tuli Illinoisiin noin vuosi sitten ja asettui asumaan muutaman peninkulman päähän meiltä.

— En tiedä mitään hänestä, väitti Ofutt, mutta sinut tunnen. Lupaa minulle, että lähdet.

— Kenties voisin lähteä, jos saisin Aben ja Juho Johnsonin mukaani.

— Ja kuka on Juho Johnson?

— Hän on Abe Lincolnin velipuoli ja he asuvat yhdessä. Hän tuli samalla Indianasta.

— Ja sinä luulet, että he ovat sopivia tähän toimeen?

— Minä *tiedän* sen; Abella etenkin ei ole vertaistaan veneen ohjaamisessa. Hän on Illinoisin pisin ja vahvin poika.

— Hyvä, Juho; minä tahdon tehdä mitä hyvänsä saadakseni sinut lähtemään, sanoi Ofutt, ja jos tahdot etsiä molemmat ystäväsi ja ottaa ne mukaasi, eivät he sitä kadu.

— Kuinka paljon maksat?

— Annan teille kullekin viisikymmentä centiä päivässä, ja kun matka on tehty, jaan sen lisäksi teille 60 dollaria.

— Hyvä maksu, vastasi Juho, suuresti hämmästyneenä anteliaasta tarjouksesta. Minä luulen, että me voimme sopia asiasta.

Juho Hanks ei viivyttänyt asian esittämistä Abrahamille ja Johnsonille.

— Siitä työstä minä pitäisin, vastasi Abraham heti. Palkka on suurempi kuin minulla koskaan on ollut, ja työ on mieleistä.

— En voi sanoa, että se minua erittäin miellyttäisi, sanoi Hanks, mutta minä luulen kumminkin suostuvani ehdotukseen. Ofutt on kelpo mies, ja minä tahdon lähteä sellaiselle matkalle mieluummin hänen kuin jonkun toisen asioissa.

— Päätetty! Tämä oli Juho Johnsonin lakooninen vastaus, että hän tahtoi matkustaa. Ofutt olikin tehnyt heille hyvin edullisen tarjouksen. Sellaisia palkkoja ei kukaan heistä ennen ollut saanut.

Tämä tapahtui helmikuussa 1831; maaliskuun alussa jättivät nuo kolme miestä tyytyväisinä kotinsa kohdatakseen Ofuttin sopimuksen mukaan Springfieldissä. He kulkivat veneellä Sangamonjokea, kunnes viisi peninkulmaa Springfieldin itäpuolella nousivat maihin ja kulkivat lopun matkaa jalkaisin. Ofutt katseli ihmetellen Abrahamia. Hän ei ollut odottanut kohtaavansa jättiläistä, vaikka Hanks oli kertonut sukulaisensa olevan Illinoisin pisimmän miehen; ei hän myöskään ollut odottanut näkevänsä miestä, joka oli yhtä voimakas kuin pitkäkin.

— Minua on kauheasti petetty, sanoi Ofutt; minä luulin itselläni olevan valmiin veneen näihin aikoihin Springjoella, mutta eilen sain kuulla, että sitä ei ole vielä aloitettukaan. Mitä on nyt tehtävä?

— Rakennetaan vene heti, vastasi Abraham ripeästi voittaen siten Ofuttin mieltymyksen.

— Osaatteko rakentaa veneen? kysyi Ofutt.

— Kaiketi sen osaan, vastasi Abraham. Me kolme voimme sen saada valmiiksi kolmessa viikossa.

— Saamme siis veneen aivan pian, sanoi Ofutt. Springjoen rannalla on yllin kyllin rakennuspuita, ja me voimme lautata ne alas Sangamontowniin ja rakentaa siellä veneen.

He lähtivät Springjoen rannalle ja kuluttivat siellä puiden kaatamiseen noin kaksi viikkoa. Abraham palasi sillä välin sille paikalle, jonne he olivat pienen veneensä jättäneet, kymmenen peninkulman päähän sieltä, ja toi sen. Puut lautattiin Sangamontowniin, missä Abraham ja hänen kaksi toveriaan kyhäsivät itselleen tilapäisen vajan. Siellä asuivat he, ja Abraham toimitti keittäjän virkaa toisten suureksi mielihyväksi. Puut vietiin maalle puolentoista peninkulman päässä sieltä. Kaikista näistä vastuksista huolimatta oli vene neljässä viikossa valmis, ja oikein pulska vene se olikin.

Ofutt tuli myös Sangamontowniin ja viipyi siellä sen aikaa, kun venettä rakennettiin. Hän huomasi pian, että kookas ja voimakas Abraham oli harvinaisen lahjakas nuori mies. Ofutt kuului whigpuolueeseen, kuten Abrahamkin nyttemmin, vaikka jälkimäinen ei mielellään kuullut edellisen herjaavan Jacksonia. Ofutt antoi harminsa päästä valloilleen tässä kysymyksessä, Abraham antoi sanan sanasta, ja niin syntyi vilkas ajatusten vaihto, joka herätti eloa ja hilpeyttä toisissa. Ofutt harrasti suuresti valtiollisia asioita, mutta Abraham vieläkin enemmän. Täällä Abraham täy-

dellisesti perehtyi muutamien maan suurten miesten elämään sekä heidän aikaisiin mielipiteisiin, tapoihin ja tottumuksiin heidän aikanaan, ja se antoi hänelle ratkaisevan edun. Abraham huvitti usein muita lukemalla «suorasanaisia puheita« tai runoja. Myöskin herätti hän suurta hilpeyttä uudessa keittäjänvirassaan. Ne kaksi viikkoa, jotka käytettiin veneen rakentamiseen, kuluivat yleensä sekä iloisesti että nopeasti.

Sillaikaa kun tämä pieni seurue työskenteli Sangamontownissa, antoi eräs silmänkääntäjä näytännön siellä. Abe meni sinne, kertoo joku, puettuna karkeisiin sinisiin pumpulivaatteisiinsa. Hänellä oli kengät, mutta housut eivät ulottuneet niihin asti, ja paljaat sääret, jotka jo vuosikausia sitten olivat herättäneet naurua Indianassa, olivat edelleen noin kahdentoista tuuman matkalla näkyvissä. Takin ja housujen välillä oli myös kappale jäänyt peittämättömäksi, ja näihin puutteisiin nähden voitiin hänen pukuaan pitää siihenkin aikaan vähemmän koreana. Hattu oli kuitenkin suuresti muuttunut parempaan päin muinaisesta pussirotan- tai oravannahkaisesta myssystä. Se oli matala, leveälierinen huopahattu. Tässä hatussa sai silmänkääntäjä «keittää munia«. Kun hän pitkän aikaa turhaan oli pyytänyt katselijoilta hattua lainaksi tähän tarkoitukseen, tarjosi Abraham omansa sanoen: Hyvä herra, että en ennen antanut teille hattuani, se tapahtui säälistä teidän munianne kohtaan, eikä hattuni säästämiseksi.

Niin pian kuin vene oli valmis, vietiin osa lastia siihen, liikkiötynnörejä sekä sikoja ja viljaa; sitten alus lähti vesille. Ofutt oli mukana tehdäkseen ostoja matkan varrella.

Aivan New-Salemin alapuolella tarttui vene melkein keskikohdaltaan Rutledgen särkälle kiinni ja jäi siihen, kokkapuoli korkealla särkän yläpuolella ja peräpuoli syvällä vedessä.

— Tässä istumme nyt kiinni, huudahti Ofutt; me tarvitsemme tästä pulasta päästäksemme enemmän aikaa kuin koko veneen rakentaminen vei.

— Sitä en oikein usko, vastasi Abraham, joka yhdellä silmäyksellä oli käsittänyt aseman. Mutta kuitenkin saamme purkaa lastin.

— Jokeen, luulen ma, vastasi Ofutt.

— Lainataan vene ja siirretään lasti siihen, niin saamme nähdä, mitä muuta on tehtävä, sanoi Abraham.

Tämä tapahtui aamulla; vene oli tarttunut kiinni yöllä. Melkein koko New-Salemin väestö oli keräytynyt rannalle katsomaan.

— Veneenne uppoaa tai katkeaa keskeltä, jollette joudu, huusi muuan katselija. Sellainen loppu näyttikin välttämättömältä. Lasti liukui näet peräänpäin, ja vaara kasvoi hetki hetkeltä. Abrahamin johdolla siirrettiin lasti sillä välin toiseen veneeseen, ja sen jälkeen hän heti kaivoi reiän siihen osaan veneen pohjaa, joka oli noussut särkän yli. Sitten valmisti hän «merkillisen koneiston« saadakseen veneen kallistetuksi niin, että vesi juoksi hänen kaivamansa reiän kautta pois. Reiän tukkiminen oli sitten muutamien silmänräpäysten työ, ja senjälkeen tyhjä alus työnnettiin särkän ylitse ja liukui lukuisien katselijoiden hurraahuutojen kaikuessa alempana olevalle syvälle vedelle. Ofutt oli erittäin ihastunut.

— Tuo oli kelpo teko, Abe! huusi hän. Sitä ei olisi yksi tuhannesta osannut tehdä. Kolme hurraahuutoa Abe Lincolnille! huusi hän heiluttaen hattuaan ja johtaen kaikuvia hyväksymishuutoja, joita läsnäolevat poikkeuksetta kohottivat vilpittömänä ihastuksen osoituksena Abrahamin kekseliäisyydelle.

— Kun minä palaan New Orleansista, sanoi Ofutt kääntyen rannalla oleviin katselijoihin, rakennan höyryveneen

kulkemaan Sangamonjokea, ja Abesta tulee kapteeni. Minä laitatan siihen jalakset jäätä varten ja matalikkojen ja särkkien varalta, ja tuli ja leimaus, jos se ei suju, kun Abe on kapteenina.

Nämä sanat saivat uudet hyväksymishuudot katselijain puolelta kookkaan Abrahamin hytkähdellessä naurusta.

Heidän veneensä onnettomuus pani Abrahamin ajattelemaan jotain keinoa vaikeuksien poistamiseksi Lännen jokia kulettaissa. Viipyi kuitenkin useita vuosia, ennenkuin hänen tuumansa ja tutkimuksensa tällä alalla saivat keksinnön muodon. Kun hän oli tullut presidentiksi, kertoi eräs bostonilainen sanomalehti eräästä Washingtonin patenttitoimistossa olevasta höyrylaivan mallista, jonka Abraham Lincoln vuonna 1849 oli valmistanut. Se oli erityisesti tarkoitettu Lännen jokien kulkua varten ja niin laitettu, että vene paljeparin avulla, jotka sysäyksestä täyttyivät ilmalla, kepeämmin kulkisi matalikon yli. Malli oli yksinkertainen ja nähtävästi tehty ainoastaan osoittamaan tarkoituksenmukaisuuttaan. Patentti oli saatu keksinnölle, joka kuitenkaan ei näyttänyt saaneen aikaan mitään suurta muutosta kulkuun Lännen joilla. Lehti lausuu lopuksi:

— Tuo pieni, vaatimaton malli on levännyt täällä kuusitoista vuotta; ja sittenkun se sai paikan hyllyllä, on sen teräväjärkinen keksijä saanut toimekseen johtaa valtiolaivaa paljon vaarallisemman matalikon yli ja sitkeämpien vastuksien kautta kuin kukaan silloin voi aavistaa, kun Abraham Lincoln kirjoitti nimensä pienen höyrylaivan mallin kokkaan.

Kun vene oli onnellisesti ja hyvin tullut särkän yli syvälle vedelle, lastattiin se uudestaan ja lähdettiin matkalle. Saltjoella keskeytti Ofutt matkan ostaakseen eläviä sikoja; mutta nämät villit eläimet eivät tahtoneet tulla alukseen, ja kun ne olivat taisteluhaluisia, oli pelättävissä, että

ne veneeseen vietyinä vielä nostaisivat peloittavan taistelun toisiaan vastaan ja tuottaisivat omistajalleen ja hänen väelleen paljon vaivaa. Kun turhaan oli yritetty ajaa sikoja rantaan, sanoi Abraham:

— Tuo ei maksa vaivaa; ne ovat liian ilkeitä mennäkseen sinne, mihin niitä tahdotaan saada.

— Ne eivät olisi sikoja, jos ne niin tahtoisivat tehdä, vastasi Ofutt. Sinun pitää laitta jonkunlainen kone, Abraham, ja saada ne laivaan, kuten sait veneenkin särkän yli.

— Ommellaan niitten silmäluomet yhteen ja sidotaan jalat, vastasi Abraham. Ei ole mitään muuta keinoa saada ne veneeseen ja pitää niitä siellä alallaan.

— Juuri niin, Abe, huudahti Ofutt; tiesinhän, että sinä keksisit neuvon. Pane nyt tuumasi toimeen!

Abraham tarttui sikaa korviin ja käski Hanksin pitää kiinni hännästä; Ofutt sitten sitoi sen jalat ja ompeli yhteen silmäluomet. Jos se nyt haluaa tapella, saa se tapella pimeässä, lisäsi hän.

Yritys onnistui oivallisesti. Siat pantiin kärryihin ja vietiin rantaan, missä Abraham ne yksitellen otti vahvoille käsivarsilleen ja kantoi alukseen.

— Hyvin julmaa se on, sanoi hän; mutta sitä ei voida välttää. Taistelussa villiä sikoja vastaan täytyy käyttää sotajuonta.

— Sinä olet nero, Abe, sanoi Ofutt; ei juonikkaat siat, ei matalikot eikä särkät voi olla minään esteenä sinulle.

Ennenkuin he lähtivät Saltjoelta, pystytti Abraham lautojen varaan «aivan eriskummallisen purjeen« lisätäkseen vauhtia. Seuraukset vastasivat hänen tarkoitustaan; mutta «se oli näky, jota kelpasi katsoa«, kuten eräs luotettava näkijä vakuutti. Kun he «syöksyivät eteenpäin« Beardstownin läpi, oli heidän aluksensa niin naurettavan näköinen, että kansaa keräytyi nauramaan heille.

— Naurakoot vaan, niin kauvan kuin meille käy hyvin! sanoi Abraham, joka oli huvitettu tästä merkillisestä näytännöstä, koska se herätti yleistä huomiota.

Ennätettyään pois Saltjoelta pysähtyivät he vain Memphisissä, Vicksburgissa ja Natcheziссa ja saapuivat ilman muita viivykkiä New Orleansiin. Ofutt möi pian tavaransa ja sai hyvän voiton. Hän oli sillä välin saanut niin suuret ajatukset Abrahamin luonteesta ja kyvyistä, että hän päätti ottaa suurimman mahdollisen hyödyn hänestä vastaisuudessa.

— Sydämetöntä! huudahti Abraham eräänä päivänä, kun hän näki joukon yhteen kytkettyjä orjia, joiden päiden ympärillä armottoman ajajan piiska heilui. Kansa, joka sallii jotain noin sydämetöntä, saa siitä kerran kärsiä.

— He ovat tottuneet siihen, vastasi Ofutt, eivätkä välitä siitä enemmän kuin eläimet.

— Ja mitä sitten, jos he eivät välitäkään siitä, vastasi Abraham. Sydämetöntä on kuitenkin tehdä ihmisiä eläimiksi. Minä sanon teille, että kansa, joka niin tekee, tulee kirotuksi.

— Ei meidän aikanamme, sanoi Ofutt.

— Jonakin aikana kumminkin, vastasi Abraham nopeasti.

— Ei ole epäilystä, että Abrahamin vastenmielisyys orjuutta kohtaan kasvoi hänen matkoillaan New Orleansiin, etenkin vuoden 1831 matkalla. Juho Hanks lausuu, kun hän 30 vuotta myöhemmin muisteli tämän muistettavan matkan tapauksia:

— Siellä näimme kahlehdittuja neekereitä lyötävän, pideltävän pahoin, piestävän ja ruoskittavan. Lincoln näki sen, ja hänen sydämensä vuoti verta. Se teki hänet surulliseksi, hän näytti sairaalta, tunsi itsensä alakuloiseksi, oli mietteissään ja hajamielinen. Minä voin sanoa, koska sen tiedän, että juuri tällä matkalla hänen mielipiteensä

orjuudesta vakaantui. Sen julmuus vaikutti häneen valtaavasti; se tapahtui toukokuussa vuonna 1831. Niin olen monta kertaa kuullut hänen itsensä sanovan.

Kaitselmus vei Abrahamin tielle, jota hän ei ymmärtänyt, ja valmisti häntä sitä päivää varten, jolloin hän oli taisteleva Amerikan orjuusjärjestelmää vastaan kumotakseen sen. Kaikki sellaiset tapaukset kuin nämät tulevat paljon tärkeämmiksi ja suurempaa mielenkiintoa herättäviksi, kun ne siten asetetaan yhteyteen hänen myöhemmän valtiollisen uransa kanssa.

Kesäkuussa oli Ofutt miehineen valmis palaamaan ja otti piletit kaikille erääseen höyrylaivaan, joka kulki ylös Mississippiä St. Louisiin. Tällä matkalla hämmästytti Ofutt Abrahamia kysymällä:

— Abe, minä ajattelin, että sinä voisit myödä minun tavaroitani; mitä sinä siitä pitäisit?

— Millaisia tavaroita? kysyi Abraham.

— Sellaisia, joita tavallisesti on maakauppiailla, vastasi Ofutt. Mitä sanoisit minun New-Salemissa olevan puotini hoitamisesta?

— Hyvä juttu, jos vaan osaan hoitaa sitä.

— Osaat kyllä, sitä en pelkää. Jos suostut, jätän New-Salemissa olevan kauppani sinun hoitoosi.

— Minä suostun, vastasi Abraham, jos vaan sovimme ehdoista.

Sopimukset tehtiin, ja ennen heidän eroamistaan St. Louisissa oli Abraham muuttunut kauppamieheksi. Ofuttilla oli niin suuret ajatukset hänen älystään ja kyvystään, että hän oli valmis jättämään melkein mitä hyvänsä hänen käsiinsä. Abrahamin piti ensin lähteä kotiin tervehtimään vanhempiaan ja sitten tulla New-Salemiin ottamaan kauppa haltuunsa.

Ofuttin pakoittivat hänen asiansa St. Louisissa eroamaan reippaista matkatovereistaan; Abraham, Hanks ja

Johnson lähtivät jalan Illinoisin sisämaihin. Hanks erosi Springfieldiin, mutta toiset jatkoivat matkaansa Coleen, jonne Tuomas Lincoln oli Abrahamin poissa ollessa muuttanut.

Muutamia päiviä sen jälkeen, kun Abraham oli palannut omaistensa luo, tuli eräs kuuluisa painija, nimeltä David Needham käymään hänen luonaan. Needham oli kuullut puhuttavan Abrahamin verrattomista voimista ja painimistaidosta ja halusi sentähden nähdä häntä.

— Ehkä me koettaisimme painia, ehdoitteli Needham.

— Minä en epäile, että te heitätte minut nurin, vastasi Abraham. Te olette harjaantunut, minä en.

— Te ette siis tahdo koettaa, sanoi Needham.

— Ei ole juuri mikään huvi tulla selälleen heitetyksi, vastasi Abraham vältellen.

— Emme ole vielä nähneet, kumpi joutuu selälleen, sanoi Needham. Jospa koettaisimme?

Pitkien keskustelujen jälkeen taipui Abraham vihdoin voimainkoitteluun Needhamin kanssa, ja tavallisuuden mukaan määrättiin aika ja paikka. Abraham piti lupauksensa, ryhtyi painiskeluun ja heitti hänet kahdesti nurin ilman suurta vaikeutta.

Needham oli sekä vihastunut että häpeissään. Hänen ylpeytensä oli kärsinyt kovan tappion, ja hänen vihansa oli noussut suureksi.

— Te olette heittänyt minut nurin kahdesti, Lincoln, mutta te ette voita minua tappelussa, sanoi hän.

— Minä en aio voittaa teitä tappelussa, osaisinpa sen tehdä tai en, vastasi Abraham jalomielisesti; enkä tahdo itsekään saada selkääni, lisäsi hän leikillään.

— Minä vaadin teitä tappelemaan! huusi Needham ajatellen, että Lincoln ei tahtoisi koettaa. Toista on heittää nurin mies ja toista voittaa hänet tappelussa.

— Te olette oikeassa, ystäväni, vastasi Abraham, eikä minulla ole mitään erityistä halua tehdä kumpaakaan.

Needham oli itsepäinen, ja lopuksi vastasi Lincoln:

— Needham, oletteko varma siitä, että minä voin kaataa teidät? Jos ette ole, vaan teidän täytyy vakuudeksi saada selkäsauna, niin saatte senkin, itsenne tähden.

Täten sanoi hän asian kyllä selvästi avatakseen kerskurin silmät, eikä Abraham muuta tahtonutkaan. Hän oli suostunut näyttämään voimaansa painimisessa tehdäkseen ystävilleen mieliksi ja hankkiakseen heille huvia; mutta hän halveksi sellaista tappelupukaria kuin Needham oli ja piti arvoaan alentavina muut taistelut paitsi huvin vuoksi tapahtuvat. Needham käsitti oikein Abrahamin sanat, ja pitäen «varovaisuutta urhoollisuuden parempana puolena« peräytyi hän niin hyvässä järjestyksessä kuin mahdollista oli.

Tahdomme nyt katsella, miten Abraham onnistui maakauppiaana.

KUUDESTOISTA LUKU.

Kauppiaana.

Elokuun alussa vuonna 1831 kohtasivat Abraham ja Offutt toisensa New-Salemissa sopimuksen mukaan. Jälkimäisellä oli Beardstownissa joukko tavaroita, jotka olivat valmiina sieltä tuotaviksi. Odottaessaan tavaroita ei Abrahamilla ollut mitään tekemistä, vaan hän vietti aikaansa niin hyvin kuin voi kaupungissa, jossa siihen aikaan ei ollut enemmän kuin kymmenen tai kaksitoista taloa. Muuta-

mat asukkaat tunsivat hänet siksi taitavaksi venemieheksi, joka muutamia kuukausia ennen oli vienyt veneen Rutledgen särkän yli, ja he tekivät heti tuttavuutta hänen kanssaan.

Vaalipäivänä kulki hän sen talon läheisyydessä, missä äänestys oli tapahtuva, kun eräs tuomareista lausui koulumestari Minter Grahamille: Meiltä puuttuu kirjuri; mitä nyt teemme?

— Kenties tuo pitkä muukalainen osaa kirjoittaa, vastasi koulumestari; ehkä hän voi auttaa.

— Se on mahdollista, vastasi tuomari, lähti suoraa päätä Abrahamin luo ja kysyi: Osaatteko kirjoittaa?

Meidän täytyy muistaa, että siihen aikaan niissä seuduin oli hyvin tavallista, etteivät ihmiset osanneet lukea eikä kirjoittaa, ja sen tähden ei ollut mikään helppo asia saada kirjuria.

— Kyllä jonkun verran, vastasi Abraham.

— Tahdotteko olla kirjurina tämänpäiväisessä vaalissa?

— Minä koetan, vastasi Abraham vaatimattomasti. Teen parhaani, jos niin haluatte.

— Hyvä, te teette meille suuren palveluksen, virkkoi tuomari vieden vieraan vaalipöydän luo. Abraham ei vielä ollut kellekään maininnut, että hän pian saisi hoitoonsa kauppapuodin New-Salemissa.

Me tiedämme, että hänen toimintaansa sinä päivänä oltiin täysin tyytyväisiä; sillä Minter Graham, joka myös toimitti kirjurin virkaa, kertoo:

— Hän hoiti tehtävänsä hyvin helposti, selvästi, rehellisesti ja puolueettomasti. Tämä oli hänen ensimmäinen julkinen toimensa. Minä olin samassa toimessa sinä päivänä, saman pöydän ääressä. Pöytäkirjat ovat nyt Springfieldissä Illinoisissa, jossa niitä milloin hyvänsä voidaan katsella.

Kun Ofuttin tavarat saapuivat, saivat pienen kaupungin asukkaat tietää, mitä pitkällä muukalaisella oli

siellä tekemistä. Abraham alkoi näet heti purkaa tavaroita ja asetella niitä myymälään paikoilleen. Siinä oli maustimia, kankaita metallitavaroita, kivi- ja saviastioita, kuppia ja vateja, lautasia, veitsiä ja kahvelia, saappaita ja kenkiä, kahvia, teetä, sokeria, siirappia, voita, ruutia ja tupakkaa sekä joukko muita tavaroita, ja vielä tuota aivan välttämätöntä viinaa, jota melkein kaikki muut paitsi Abraham pitivät tarpeellisena.

Muutamissa päivissä oli Ofuttin kauppa täydessä käynnissä. Uudet tavarat houkuttelivat ostajia, ja uusi myyjä herätti huomiota. Hän oli leikillinen, hupaisa ja avomielinen, ja vastasi yksinään tusinaa Ofuttin entisiä apulaisia, selitti eräs kaupunkilainen.

Ofuttin toimet muilla tahoilla eivät sallineet hänen viipyä New-Salemissa, vaikka hän oli siellä kyllin kauvan ryhtyäkseen vielä yhteen yritykseen. Hän vuokrasi myllyn ja jätti sen sekä kaupan Abrahamin hoidettaviksi. Samalla kertaa otti hän William Greenin apulaiseksi kauppaan, että Abraham voisi panna aikaansa molempiin yrityksiin.

Ofutt oli suuri puhuja, ja monet sanoivat häntä lörpöttelijäksikin. Mutta ei kukaan väittänyt, että Abraham oli hänen kaltaisensa, ei edes Ofutt itsekään, jolla oli tapana rajattomin määrin ylistää apulaisensa uskollisuutta ja taitoa. Hänellä oli melkein rajaton luottamus häneen, ja hän pani liikkeelle koko sanavarastonsa löytääkseen kyllin vahvoja ilmaisumuotoja uuden kauppa-apulaisensa ihmettelylle. Hän ei epäillyt sanoa: Abe tietää enemmän kuin kukaan muu ihminen Yhdysvalloissa. Jos joku rohkeni vastustaa tätä hänen väitettään, oli hänellä tapana liittää vielä toinen vakuutus edelliseen: Abe tulee kerran Yhdysvaltain presidentiksi. Muista vaan, että minä olen niin sanonut. Urostyönsä, kun hän vei veneen särkän ylitse, sekä Ofuttin kiitoksen kautta pääsi Abraham mitä suurimpaan suosioon

New-Salemin asukasten kesken, eikä ollut ihmeellistä, että hän ryhtyi toimeensa liehuvin lipuin ja että myymälä tuli kaupungin enin suosituksi paikaksi. Uusia ostajia tulvaili, ja vanhat tulivat vielä uskollisemmiksi kuin ennen.

Kaupungin kauppias ei siihen aikaan Illinoisissa ollut arvoltaan muita asukkaita huonompi. Abraham saavutti heti tämän tärkeän aseman; hänen tietonsa, hänen kohteliaisuutensa ja rehellisyytensä tekivät hänet vielä enemmän huomatuksi henkilöksi.

— Hän on paras mies, mitä meillä tähän asti myymälässä on ollut, virkkoi Jason Duncan toverilleen Carmanille. Hänellä on asiat selvillä.

— Ei niin paljon kuin Ofutt luulee, vastasi Carman, mutta hupaista on kuulla hänen puhuvan.

— Ja hän on vielä niin hyväntahtoinen ja rehellinen, jatkoi Duncan. Äitini sanoo, että hän voisi uskoa hänelle mitä hyvänsä. Äiti antoi hänelle maksaessaan muutamia centiä liikaa, ja sen jätti hän hänelle takaisin.

— Niin ei moni tekisi, vastasi Carman. Kaikki sanovat, että hän punnitsee ja mittaa raamatun määräysten mukaan.

— Eikä hän olekaan mikään ylhäinen ja hieno herra, lisäsi Duncan. Hän käsittää enemmän puolessa tunnissa kuin Ofuttin edellinen apulainen oppi viikossa.

— Hän vetää sinne ostajia, jotka eivät koskaan ennen ole siellä kauppaa tehneet, juuri sentähden, että hän on kaupoissa niin rehellinen. Kaikki tietävät, ettei hän valehtele eikä petä; he uskovat, mitä hän sanoo, ja tekevät mielellään kauppaa hänen kanssaan.

— Ofutt on onnellinen, kun sai hänet hoitamaan kauppaansa, virkkoi Duncan. Sen kautta tulee sievät rahat hänen taskuunsa.

— Ja hän näyttää olevan yhtä tarkka asioissa, kuin jos ne olisivat hänen omiaan, sanoi Carman. Hän on myy-

mälässä myöhään ja varhain, ja kun hänellä ei ole mitään muuta tehtävää, lukee hän.

— Niin tekee hän siksi, että hän on niin rehellinen, vastasi William. Epärehellinen apulainen ei kysyisi, sujuuko kauppa hyvin vai eikö, ovatko ihmiset tyytyväisiä vai tyytymättömiä. Ofutt on niin paljon poissa, että hän ei voi saada selvää, onko hänen apulaisensa luotettava vai eikö, ja se oli hänen onnensa, että hän tapasi juuri Aben.

— Ja melkein yhtä suuri onni meille. Minä sanon sinulle, miten asia on: tämä myymälä on nyt koko tässä seudussa paras paikka, minne mennä. Abe on taitavin asioiden kertoja, mitä minä olen koskaan kuullut, ja monet kertomukset ovat täysiä tosia. Olisitpa kuullut hänen kertovan Washingtonista ja Franklinista ja Claysta näinä päivinä. Hän tietää koko joukon enemmän sellaisia asioita kuin kukaan muu näillä seuduin.

Kaksi tai kolme tapausta tältä ajalta osoittakoon, että syytä oli sellaisiin arvosteluihin, kuin äsken kerrotut olivat.

Eräänä päivänä möi hän erilaisia tavaroita emäntä Duncanille kahdesta dollarista ja kuudesta centistä. Kun hän illalla tarkasti laskunsa, huomasi hän emäntä Duncanin saaneen maksaa kuusi centiä liikaa. Sulettuaan myymälän yöksi lähti hän emäntä Duncanin kotiin, joka oli ainakin kahden peninkulman päässä sieltä, ja antoi hänelle takaisin kuusi centiä. Hän nukkui kävelynsä jälestä yönsä hyvin ja hyvällä omallatunnolla.

Toisen kerran tuli eräs nainen myymälään myöhään illalla, kun hän oli sulkemaisillaan sen, ja pyysi puoli naulaa teetä. Tämä punnittiin ja maksettiin; sitten lähti Abraham heti myymälästä. Kun hän aamulla palasi sinne, huomasi hän vaa'assa pienemmän painon ja ymmärsi heti, että hän oli ostajalle antanut neljänneksen puolen naulan

asemasta. Hän punnitsi vielä neljänneksen, sulki kaupan ja vei naiselle teen ennen päivän töitten alkamista. Sellaiset teot hankkivat hänelle yleisen luottamuksen ja olivat puheenaineena useammassa kuin yhdessä seurassa.

Eräänä päivänä Abrahamin puuhatessa parin naisostajan kanssa astui eräs tappelupukari myymälään. Hän purki suustaan joukon rivoja ja sopimattomia sanoja välittämättä mitään naisten läsnäolosta. Abraham kumartui puotipöydän yli ja kuiskasi: Vaiti, elä puhu sillä tavoin, kun naisia on läsnä!

Mies oli liian paljon juovuksissa tukkiakseen suunsa tästä, ja hänen puheensa tuli yhä säädyttömämmäksi ja raaemmaksi.

— Tahtoisinpa nähdä sitä miestä, joka voi kieltää minua puhumasta, mitä tahdon. Olen kauvan aikonut rökittää teitä.

— Odottakaa, kunnes naiset ovat menneet, vastasi Abraham tyynesti; sitten olen valmis palvelemaan teitä.

Tappelupukari raivostui. Naiset poistuivat pian.

— Nytpä nähdään, huusi Abraham hypäten puotipöydän yli, lörpötteletteköö vielä toisella kerralla myymälässä näin, kun naisia on läsnä.

— Tule vaan, pitkäsääri! kirkui toinen.

— Jos teidän välttämättömästi pitää saada selkäänne, voin minä antaa teille yhtä hyvin kuin joku muu, jatkoi Abraham tarttuen miestä kaulukseen ja työntäen hänet pellolle. Toinen yritti uudestaan, mutta silloin Abraham kaatoi hänet selälleen, tempasi itselleen kourallisen vesipippuria ja hieroi sitä hänen kasvoihinsa, kunnes tappelupukari ulvoi tuskasta luvaten katua ja parantaa tapansa. Abraham antoi hänen silloin nousta ja osoitti ystävällisyyttään hakemalla vettä ja pesemällä hänen kasvonsa tuskan lievitykseksi. Seurauksena tästä kahakasta oli, että tappelu-

pukarista tuli sen jälkeen parempi ihminen ja Abrahamin uskollinen ystävä, joka yhtä innokkaasti oli kohtelias naisille kuin rehellinen kaikkia kohtaan.

Koulumestari Minter Graham tunsi hyvin Abrahamin. Hän oli eräänä päivänä myymälässä, kun Abraham sanoi hänelle:

— Minä tahtoisin lukea Englannin kielioppia; en ole koskaan sellaista kirjaa nähnyt.

— Teillä ei ole paljon aikaa siihen, luulisin minä, vastasi Graham. Pitäväthän kauppa ja mylly teitä yhtä mittaa työssä.

— Eipä niinkään; onhan minulla vapaahetkiä muutamina päivinä, ja paitsi sitä saan aina aikaa öillä, kun muut ihmiset nukkuvat.

— Aiotteko muuttaa yön päiväksi? kysyi Graham. Jos tekee liiaksi sellaista työtä, on mies kohta lopussa.

— En tahdo panna itseäni sille vaaralle alttiiksi, jos vaan voin saada kieliopin, vastasi Abraham. Pahinta on mistä saada käsiinsä se kirja täällä.

— Minä tiedän missä sellainen on, vastasi Graham.

— Missä?

— Kuuden peninkulman päässä, Vanereilla, on Kirkhamin kielioppi.

— Sen minä ostan tai lainaan, ennenkuin tulen suuresti vanhemmaksi, vastasi Abraham. Tulee aika, jolloin minulle on siitä hyötyä.

— Jos te joskus aiotte palvella yhteiskuntaa jossakin julkisessa toimessa, on se kaiketi teille hyvä asia, vastasi Graham, joka oli saanut sen ajatuksen, että Abrahamin suunnitelmat veivät julkisemmalle uralle.

Tämän keskustelun seurauksena oli, että Abraham kulki nuo kuusi peninkulmaa ja sai lainaksi kieliopin, jota hän heti alkoi tutkia käyttäen päivien vapaahetkiä ja istuen lukemassa myöhään yöhön.

Kielioppi teki jonkun verran hallaa niille hupaisille hetkille, jotka nuorisolla oli tavallisesti ollut Abrahamin myymälässä. Sen sijaan, että olisi kuluttanut vapaa-aikansa vieraittensa huvittamiseen, huvittelikin hän itseään nyt Kirkhamin kieliopilla. Välistä, kun liike ei ollut erittäin vilkas, oli hänen tapanansa loikoa myymälän edustalla olevan jonkun varjoisan puun alla ja lukea kirjaansa; toisen kerran voi myymälään tuleva ostaja tavata hänet pitkänään puotipöydällä samassa toimessa. Myymälä oli kuitenkin sopimaton paikka luvuille; usein nähtiin hänen hyvin varovaisena hiipivän kaupungista ikäänkuin hän tahtoisi olla huomiota herättämättä, ja jos hän onnellisesti ja hyvin pääsi pois, voi hän viettää tuntikausia metsässä lukien innokkaasti jotain kirjaa tai ajatuksiinsa vaipuneena. Hänellä oli vielä edelleen vanha tapansa valvoa iltasin; mutta kun kynttilät olivat hänelle yhtä kalliita kuin tarpeellisiakin, etsi hän pakopaikan kaupungin tynnyrintekijän luona, jonka työhuoneessa hän sytytti lastuihin leimuavan tulen ja luki kaikkien muiden maatessa. Greenit lainasivat hänelle kirjoja, koulumestari antoi hänelle neuvoja myymälässä, maantiellä tai vainiolla; jokaisen New-Salemissa kävijän, joka vähänkin oli oppinut olevinaan, etsi Abraham ja pyysi selittämään jotain, mitä tämä ei ollenkaan voinut käsittää. Siitä seurasi, että kaupunki ja koko lähiseutu hämmästyi hänen tietojensa karttumista, ja hän oli piakkoin yhtä kuulu hyvästä järjestään kuin ruumiinvoimistaan ja loppumattomasta leikillisyydestään.

Kirkhamin kielioppi näyttää hänessä herättäneen tiedonjanon, ja hänen ystävänsä huomasivat menettävänsä siten monta iloista hetkeä. Muutamat heistä eivät ajatelleet Kirkhamista hyvää.

— Yhäkö sinä vielä luet tuota kielioppia? huudahti Alley halveksivasti.

— Haluaisin saada jonkunlaista tolkkua siitä; en ole sitä koskaan ennen lukenut.

— En minäkään, ja minun asiani ei ole huonommin menestyneet sentähden, sanoi Alley nauraen.

— Mutta minä tuumin oppia jotain, vastasi Abraham. Kuivaa se kyllä on, mutta minä olen päättänyt päästä sen perille, jos voin. Ainakin katson, olenko tavallinen substantiivi vai enkö.

— Sinä olet *tavaton,* Abe, sanoi Alley; minä olen aivan varma, että jos tuossa kirjassa jotain on, otat sinä selvän siitä.

— Mutta, Alley, se on todella hyvin tärkeä oppia, ja minun mielestäni tulisi sitä lukea kaikkien, jotka voivat.

— Ei ole monta, jotka tietävät mitään siitä.

— Mutta tämä ei suinkaan todista, että se on tarpeetonta. On paljon tärkeitä asioita, joista useat ihmiset eivät tiedä mitään.

— Se on kyllä totta; mutta useimmat ovat joka tapauksessa suoriutuneet maailmassa ilman sellaista. Minun vanhempani eivät ole oppineet mitään koko elämässään, enkä minäkään, ja me olemme kuitenkin selviytyneet aika hyvin aina tähän saakka.

— Mutta kenties olisi teille vastakkaisessa tapauksessa käynyt vielä paremmin. Minä olen jo oppinut niin paljon, että siitä on minulle ollut suurta hyötyä, ja aion oppia vielä enemmän.

— Mutta sinullahan on täällä niin vähän aikaa, väitti Alley. Kun sinä vaan istahdat lukemaan, tulee joku. En luule siitä paljon voivan lähteä.

— Me emme kaikki ajattele samalla tavoin, vastasi Abraham.

— Emme suinkaan; minä olen aivan varma, että jos sinä olisit samaa mieltä kuin minä, et vaivaisi kauvemmin aivojasi tuolla kieliopilla.

— Jos kukaan muukaan ei sitä tekisi, pilaantuisi jalo Englannin kieli surkealla tavalla. Siitä tulisi melkein uusi kieltensekoitus.

— Miten niin? En elämässäni voi käsittää, mitä hyvää kieliopin lukemisesta lähtisi.

— Se tulee siitä, että sinä et edes tiedä, mitä kieliopilla tarkoitetaan, vastasi Abraham. Kielioppi on taito oikein puhua ja kirjoittaa Englannin kieltä. Ja siitä näkyy, mitä se hyödyttää.

— Kenties niin on.

— Se on varmaa, voitpa sinä sen käsittää tai et; minä haluaisin sitä lukea päivät ja yöt.

— Minä kuitenkin luulisin, että riittäisi lukea päivät ja käyttää yöt muuhun, sanoi Alley vakavasti.

— Siitä olemme taas eri mieltä. Minä tarvitsisin pitkän ajan perehtyäkseni kielioppiin, jos lukisin ainoastaan päivällä vapaahetkinäni. Olen käyttänyt kaksi tai kolme tuntia joka ilta siihen.

— Aivan sinun kaltaistasi, Abe!

— Aivan jokaisen raukan kaltaista, jonka, kuten minun, täytyy joko tehdä tällä tavoin tai olla mitään tietämättä. Tohtori Franklin piti kirjaa taskussaan lukeakseen, milloin vain sai tilaisuutta, ja kirjan vieressään kirjapainossa katsoakseen siihen jokaisena vapaana hetkenä.

— Mistä sen tiedät? Olitko sinä siellä? kysyi Alley silmäillen häntä veitikkamaisesti.

— Mahdollisesti, vastasi Abraham samaan tapaan.

— Mutta oletko lukenut tohtori Franklinin elämäkerran.

— Olen kyllä, useita vuosia sitten; ja jos hän ei olisi tehnyt juuri sitä, jota sinä pidät hulluutena, niin olisi hän saanut edelleen tehdä kynttilöitä koko ikänsä.

— Ja hyvä olisi ollut valistaa maailmaa, luulisin, sanoi Alley koettaen olla sukkela.

Ei kuitenkaan pila eikä houkutus voineet eroittaa Abrahamia kieliopista. Kirkham oli hänen ainainen toverinsa vielä varsinaisemmassa merkityksessä kuin Green, Duncan, Alley, Carman, Herndon ja kaikki muut ystävät New-Salemissa.

Kaupungin asukkaille tuli tavaksi ottaa vieraansa mukaansa Ofuttin myymälään ja esittää ne Abrahamille, josta koko pikku yhteiskunta tunsi itsensä ylpeäksi. Richard Yates tuli sinne tervehtimään muutamia ystäviään, ja nämä veivät hänet myymälään, että hän tutustuisi Abrahamiin. Se oli sama Richard Yates, joka sittemmin tuli kuuluisaksi valtiollisena henkilönä. Hän tuli Illinoisin kuvernööriksi samaan aikaan kuin Abraham tuli Yhdysvaltain presidentiksi, ja teki maalleen suuria palveluksia Etelän kapinan kukistamisessa. Abraham ja hän olivat pian vilkkaassa keskustelussa, ja sillä aikaa poistui Alley ja Yateksen ystävä.

Päivällisaika oli tullut, ennenkuin he huomasivat, että melkein tunti oli kulunut siitä, kun he ensi kerran tervehtivät toisiaan. Abraham pyysi uuden ystävänsä syömään päivällistä luonaan, ja he lähtivät siis siihen taloon, missä hän asui, matalaan, yksinkertaiseen hirsitupaan.

— Liisi täti, sanoi Abraham, minulla on vieras mukanani päivälliselle.

— Minua ilahduttaa, Abe, jos tahdotte pitää hyvänänne, mitä minulla on, vastasi eukko kääntyen sekä Abrahamiin että vieraaseen päin.

— Ei tarvitse mitään anteeksipyyntöä, sanoi Yates.

— Ei ollenkaan, lisäsi Abraham.

Päivällinen oli pöydällä, ja se oli todella hyvin yksinkertainen. Leipää oli runsaasti, maitoa riittävästi ruokavieraille, ja kuppi ja lusikka tulokkaalle oli kaikki mitä tarvittiin.

Seura oli hyvin lukuisa; siihen kuului lapsia ja täysihoitolaisia. Eukko hoiti tarjoilemista kaataen maitoa kup-

peihin ja tarjoten kullekin yhden täpö täytenä. Kun hän aikoi antaa Abrahamille, sattui kuppi luiskahtamaan hänen käsistään ja putoamaan lattialle, jossa se särkyi kappaleiksi, ja sisällys vuoti pitkin pöytää ja lattiata.

— Oi, miten ikävää, huudahti vanhus; se oli kokonaan minun syyni!

— Ehkei ollut, sanoi Abraham.

— Kyllä se todella niin oli, vastasi hän; minä olen niin huolimaton.

— No, Liisi täti, ei kannata mietiskellä, kenen oli vika, jatkoi Abraham; jos ette te tule pahoillenne, en minäkään asiasta välitä.

— Se oli juuri sinun tapaistasi, Abe, vastasi Liisi täti. Sinä olet aina valmis lohduttamaan poloisia.

— Hyvin hyvä ominaisuus, sanoi Yates, joka sai sekä huvia että oppia tästä tapauksesta.

— Älkää huolehtiko siitä, Liisi täti, sanoi Abraham; pahimmin kävi teille, ja minä olen todella pahoillani siitä, että teidän kuppinne meni rikki. Maidosta ei ole väliä, onhan sitä runsaasti. Paljon pahempia asioita sattuu väliin.

Liisi täti oli kaatanut toiseen kuppiin Abrahamille, ja muut alkoivat syödä päivällistä eukon keräillessä särkyneen kupin kappaleita ja kuivatessa lattiaa.

Abraham näytti tässä erästä ominaisuuttaan, joka hänelle oli omituinen lapsuudesta asti. Hän ei millään tavoin tahtonut tehdä kellekään vaivaa ja näki mielellään kaikki tyytyväisinä. Sentähden oli hän myös ystävällinen, ei koskaan kärkäs etsimään vikoja, vaan taipuvainen jättämään huomaamatta toisten erehdykset ja heikkoudet. Hänen halunsa auttaa tarvitsevia ja lohduttaa surullisia ja onnettomia johtui myös osaksi tästä ominaisuudesta. Siitä seurasi myös ystävällinen ja kohtelias käytös, jalomielisyys ja muitten onnen ja menestyksen huolehtiminen. Se on har-

vinainen ominaisuus, niin tuiki tarpeellinen kuin se aina onkin ja aina suosittu, missä sen oikea arvo vaan ymmärretään.

Olemme laajasti kertoneet Abrahamin ja Alleyn keskustelun, joka koski kielioppia ja jonka Yateksen tulo keskeytti. Tahdomme vain lisätä, että Abraham perehtyi kestävän tutkimisen kautta hyvin kielioppiin. Hän ei ennen jättänyt tuota vanhaa kirjaa, kuin oli täydellisesti omistanut itselleen sen sisällyksen, ja tämän tapahtuessa oli hän vielä luotettavin apulainen, joka siihen asti oli hoitanut myymälää New-Salemissa. Hän sai aikaa kylliksi pikku hetkinään päivällä ja käytti riittävästi öistä lepoaikaansa hankkiakseen muutamassa kuukaudessa kaiken sen kieliopillisen tiedon, joka hänellä sittemmin oli.

Meidän tulee myös lisätä, että hänen toverinsa, William Green auttoi häntä näissä opinnoissa. Williamilla oli jonkun verran kieliopillisia perustietoja, ja hän antoi mielellään Abrahamille apua niin paljon kuin osasi. Tämä sanoi aina, että William oli opettanut hänelle kieliopin, vaikka William ehtimiseen vakuuttaa, että hän näytti ikäänkuin henkivaikutuksen kautta käsittävän sitä.

Todennäköistä on, että Kirkhamin kielioppi osaksi oli perustuksena Abrahamin vastaiselle kehitykselle. Se opetti hänelle äidinkielen perusteet ja aukaisi siten hänelle tieteen kultaiset portit.

SEITSEMÄSTOISTA LUKU.

Edelleen kauppa-alalla.

New-Salemissa oli eräs »liitto« nuoria ja keski-ikäisiä miehiä, niin kutsutut «metsäpojat«, joista oli tullut ihmisten kauhistus. Tällä seuralla oli silloin kukoistusaikansa, kun Abraham asettui kaupunkiin. Sen jäsenet kerskasivat voimistaan ja rohkeudestaan, ja heillä oli vakaantunut tapa ottaa selkäsaunalla vastaan jokainen uusi miespuolinen tulokas. Kenties eivät he olleet pahempia kuin muutamat opiskelevaiset, jotka samalla tavalla tervehtivät uusia tovereita, vaikka he olivat raaempia. Sellaisia liittoja oli Lännessä eri seuduissa siihen aikaan, ja niitten pohjana oli tietämättömyys, riitaisuus ja raaka voima. Metsäpojista kerrotaan seuraavaa.

— Vaikka ei koskaan auringon alla ole ollut kunniallisempia heittiöitä, oli kuitenkin vieraan ottaminen yhdistykseen vastenmielisin puoli hänen tuttavuudestaan heidän kanssaan. Eräs yhdistyksen tarkoituksista oli täydellä todella ottaa yhdistykseen uusia tulokkaita ja tehdä ne «kansalaisiksi«, kuten he nimittivät niitä herttaisia toimenpiteitä, joihin he ryhtyivät tervehtiäkseen jokaista, ken oli kyllin kunnianhimoinen pyrkiäkseen New-Salemin yhteiskunnan jäseneksi. Ensin pakoittivat he hänet juoksemaan kilpaa, hyppäämään tahi painimaan; ja jos ei mikään näistä ehdoituksista näyttänyt miellyttävän häntä, oli heillä tapana kysyä häneltä, mitä hän aikoisi tehdä, jos joku muu «herra« nipistäisi häntä nenästä tai sylkisi tupakanpurua vasten hänen kasvojaan. Jos hän ei näyttänyt olevan aivan varma, mitä olisi sellaisessa tapauksessa tehtävä, pistettiin hänet

kenties tynnyriin ja vieritettiin New-Salemin luona olevalta kukkulalta alas; tai kenties selvisivät hänen ajatuksensa pikaisella käynnillä Sangamonissa, tahi sai hän osakseen koko joukon pilkat, potkut ja sysimiset, kunnes hän pääsi kaupungin rajalle, ja sitten ajettiin hänet pois muka sopimattomana elämään kaupungin väestön seurassa. Mutta jos vieras suostui rupeamaan kaksintaisteluun jonkun ahdistajansa kanssa, saatiin tavallisesti leikki jollain juonella, petoksella ja herjauksella muuttumaan täydeksi todeksi. Jos kaikkien näitten toimenpiteitten alaiseksi joutunut henkilö näyttäytyi tuittupääksi, otettiin hänet heti heidän liittoonsa, eikä hän luultavasti koskaan maailmassa voinut löytää uskollisempia ystäviä kuin nuo räyhäävät veitikat, jotka äsken olivat olleet hänen kiusaajiaan.

Jostakin syystä eivät nämät heittiöt olleet «ottaneet liittoon« Abrahamia. Kenties oli heitä pidättänyt siitä terveellinen muisto hänen voimistaan, rohkeudestaan ja viisaudestaan, kun hän vei veneen Rutledgen särkän ylitse, tahi myös Ofuttin liioitellut kertomukset hänen erinomaisista urotöistään. Oli miten oli, rauhaan he hänet jättivät, kunnes Bill Clary ja Ofutt eräänä päivänä joutuivat riitaan puodissa ja molemmat suuttuivat.

— Jack Armstrong voi antaa Abelle selkään oikein isän kädestä, huudahti Bill lopuksi. Jack Armstrong oli liiton vahvin ja kenties myös tyhmin mies.

— Sinä et tiedä mitä sanot, Bill, vastasi Ofutt; hän voisi heittää Jack Armstrongin selälleen ja pistää koko metsäpoikien joukkion Sangamoniin, ennenkuin tämä ennättäisi nousta ylös.

— Kymmenen dollarin veto siitä! huusi Bill. Asian laita on niin, että Abe ei uskalla antautua tappeluun Jackin kanssa.

— Te olette kaikki lörppöjä ja pelkureita, vastasi Ofutt kiivastuneena. Abella on enemmän voimaa sakarisor-

messaan kuin teillä kaikilla yhteensä sekä sielussa että ruumiissa.

Huhu tästä keskustelusta levisi kuin kulovalkea, eivätkä metsäpojat kauvemmin tahtoneet kuulla puhuttavankaan rauhasta. Jack Armstrongin ja Aben täytyi tapella. Kaikkia mahdollisia vetoja lyötiin; rahaa, viinaa ja muuta pantiin tappelun tuloksesta vetoihin.

Pian tuli Abrahamille metsäpoikien suora vaatimus, ja hän vastasi:

— Minun täytyy kieltäytyä sellaisesta yrityksestä Jackin kanssa.

— Silloin et kelpaa enään New-Salemin asukkaaksi, huusi joku.

— Kenties en, vastasi Abraham kasvoissaan sellainen ilme kuin olisi hän tahtonut sanoa: Se ei kuulu teihin.

— Me pistämme hänet Singamoniin, huudahti eräs toinen.

— Teettepä sen tai ette, vastasi Abraham, niin minä tahdon sanoa teille, että minä en koskaan tappele, *enkä tahdo tapella.* Minä en pidä tästä riuhtomisesta ja repimisestä.

— Etkö pidä — hä? huusi eräs liiton jäsen nipistäen Abrahamia nenästä.

— Varo itseäsi; älä ole liian tungettelevainen! sanoi Abraham varoittaen.

He jatkoivat härnäämistään, kunnes Abraham ymmärsi, että ainoa tapa päästä heistä oli heittää Jack nurin, ja sentähden hän suostui painimaan. Abrahamin onnistui pian pitkien käsivarsiensa ja jalkojensa avulla nostaa Jack maasta, ja sitten hän heilautti hänet ympäri ja luuli saavansa hänet selälleen; mutta Jack tuli vakavasti ja varmasti taas jaloilleen maahan.

— Kas niin, Jack, lopettakaamme nyt! sanoi Abraham. Minä en voi sinua saada nurin etkä sinä minua.

— Ei, Jack, älä antaudu! huusi Bill Glary. Abe pyytää armoa! Bill luuli Abrahamin rohkeuden pettäneen, taikka oli liiton tarkoituksena käyttää jotain juonta. Samassa koetti Jack käyttää epärehellistä kamppaamista; mutta silloin tarttui Abraham hänen kaulukseensa, nosti hänet maasta, ojensi käsivartensa aivan suoraksi ja ravisteli häntä niinkuin lasta. Ällistyneet tappelupukarit näkivät, että heidän sankarinsa oli voitettu, ja huusivat:

— Pysy pystyssä, Jack; puolustaudu!

Epäilemättä olisivat he kaikki hyökänneet Abrahamin kimppuun, jos Jack olisi tehnyt alun. Viime mainittu ei kuitenkaan tuntenut halua jatkaa taistelua miehen kanssa, joka jaksoi pitää häntä kauluksesta käsi ojennettuna. Samalla kuin Abraham päästi hänet, tarttui Jack ystävällisesti hänen käteensä ja sanoi, että Abe oli kaikkein paras toveri, joka koskaan oli asettunut heidän yhteiskuntaansa. Heidän ystävyytensä oli melkein kuin Davidin ja Jonatanin; ja siitä hetkestä oli metsäpoikain ylivalta New-Salemissa murrettu. Abraham ei epäillyt avomielisesti moittia heidän tekojaan, ja muut yhdistyivät pian hänen kanssaan julkiseen vastarintaan raakuutta vastaan. Seurauksena oli, että liitto vähitellen hajosi ja useista sen entisistä jäsenistä tuli kunnioitettavia kansalaisia. Abrahamin suuri voima ja hänen sydämellinen hyväntahtoisuutensa sai näissä raaoissa ihmisissä aikaan suuremman muutoksen kuin Uudesta-Englannista tullut lähetyssaarnaaja olisi voinut tehdä.

Kaikki olivat nyt yhtä ihastuneet Abrahamiin kuin Ofutt oli jo ennen ollut.

— Juuri niinkuin teille sanoin, selitti viimemainittu. Minä olen nähnyt maailmaa, ja minä vakuutan teille, etten koskaan ole nähnyt hänen vertaistaan.

Ei kukaan nyt enään vastustanut Ofuttia. Lopussa olivat kaikki mellakat, sillä Abraham oli selittänyt, että sel-

laista raakamaista käytöstä pitäisi estää, ja useat kaupungin asukkaat olivat kyllin rohkeita tukeakseen häntä tässä. Jack Armstrongkin lupasi hänelle apuaan. Abrahamin vaikutus New-Salemissa ei enään kohdannut mitään vastustusta. Myöskin oli naapurien tapana riitojen lopettamiseksi vedota häneen, josta hän sai «rauhan-rakentajan« arvon Illinoisissa, samoin kuin hänellä oli se ollut Indianassa.

Juuri New-Salemissa Abraham sai liikanimen «kunnon Abe«, jonka hän sai pitää koko elämänsä. Yleinen luottamus hänen oikeudentuntoonsa ja rehellisyyteensä oli niin suuri, että hänet useimmiten valittiin riidanratkaisijaksi niissä leikeissä ja kilpailuissa, joissa oli kaksi puoluetta. Vihdoin sai hän sellaisen luottamuksen tässä suhteessa, että molemmat puolueet valitsivat hänet riidanratkaisijaksi.

Eräs tapaus osoittaa, miten uskolliseksi ystäväkseen Abraham oli Jack Armstrongin saanut. Kaupunkiin tuli vieras mies, joka näytti olleen tappelupukari ja joutui riitaan Jackin kanssa.

— Te olette raukka ja valehtelija! sanoi viimeksi mainittu.

— Saatte kyllä nähdä, olenko semmoinen mies, tiuskasi mies.

— Raukka ja pelkuri te olette, sen sanon vielä kerran, huusi Jack vielä kovemmin seuraten uhkamielisenä miestä, joka vetäytyi erästä halkopinoa kohden.

Ennenkuin Jack huomasi, mitä mies aikoi, oli tämä tarttunut halkoon, jolla hän antoi hänelle sellaisen iskun, että hän kaatui maahan. Jack tointui kuitenkin heti ja oli juuri syöksymäisillään vastustajansa kimppuun, kun Abraham, joka oli läheisyydessä, astui väliin sanoen:

— Älä tee niin, Jack! Sinulla ei ole siitä mitään hyötyä.

— Minä lyön tuota roistoa, huusi Jack vihoissaan.

— Et, Jack; me olemme lopettaneet tuon tavan New-Salemissa; tiedäthän sen, vastasi Abraham.

— Mutta hän on solvaissut minua.

— Ja mitä olet sinä sanonut hänelle? kysyi Abraham. Tämä muistutus jäähdytti jossain määrin Jackin vihaa, ja hän alkoi käsittää asiaa.

— Minä sanoin häntä raukaksi ja valehtelijaksi, vastasi hän.

— No hyvä, ajattelehan, että sinä tuntemattomana tulisit outoon paikkaan ja joku sanoisi sinua raukaksi ja valehtelijaksi, mitä sinä silloin tekisit?

— Antaisin hänelle perinpohjaisen selkäsaunan, vastasi Jack.

— Silloinhan tämä mies ei ole tehnyt mitään muuta kuin mitä sinä olisit tehnyt hänelle, arveli Abraham.

— Se on totta, myönsi Jack, joka nyt näytti asian oikein oivaltavan. Aivan oikein, Abe! Ojentakaa minulle kätenne, lisäsi hän kääntyen tuntemattomaan, ja antaen teon seurata puhetta tarttui hän miehen käteen, tarjoutui hänen ystäväkseen ja kutsui häntä ystävyyden vahvistukseksi «juomaan lasin« metsäpoikain tavan mukaan.

Ofutt tuli eräänä iltapäivänä myymälään huolissaan, mitä hän tekisi ostamalleen suurelle sikalaumalle, kun hänellä ei ollut niille kylliksi suurta läävää.

— Rakentakaa sellainen! sanoi Abraham.

— Liian paljon vaivaa, vaatisi liian pitkän ajan, vastasi Ofutt.

— Se on ainakin yhtä helppoa kuin olla ilman lättiä silloin, kun sitä tarvitaan, oli Abrahamin vastaus.

— En voi saada ketään sitä rakentamaan, jatkoi Ofutt.

— Minä voin ryhtyä työhön, vastasi Abraham.

— Mitäpä sinä et voisikaan! huudahti Ofutt.

— Paljon on sellaista, mitä en voi tehdä; mutta sikolätin osaan rakentaa, vastasi Abraham hymyillen.

— Hyvä, koita sitten joutua vaan, niin minä autan sillä aikaa Williamia myllyn ja myymälän hoidossa, sanoi Ofutt. Ja siten oli asia päätetty.

— Abraham meni metsään, kaatoi puita sekä halkoi aidaksia kyllin suuren joukon tuhat sikaa vetävää lättiä varten.

Ollessaan Ofuttin palveluksessa Abraham kävi usein keskusteluseuroissa, ja kerrotaan hänen kulkeneen kuusi, vieläpä seitsemänkin peninkulmaa päästäkseen sellaisiin kokouksiin. Eräs sellainen seura piti kokouksiaan jossain New-Salemin vanhassa varastohuoneessa. Kaikkien näiden seurojen jäsenet olivat suurimmaksi osaksi sellaisia miehiä, joilla ei ollut minkäänlaista sivistystä, ja muutamien heidän «puheittensa« muistetaan olleen mitä iloisinta naurua herättävää sekasotkua. Sanomalehti, jota Abraham tänä aikana mieluummin luki, oli Louisvillen sanomat, jonka hän säännöllisesti sai postista ja tilasi useita vuosia, huolimatta siitä, että hän oli liian varaton hankkiakseen itselleen siistiä vaatteita. Hän hyväksyi sen suunnan ja oli etenkin ihastunut sen sukkeluuteen ja leikillisyyteen, joka oli semmoista, mille hän hyvin ymmärsi arvon antaa. Jos hänen ei tarvinnut olla myymälässä, puuhasi hän aina tietojen kokoamisessa. Eräs henkilö, joka tutustui häneen tähän aikaan, kertoo, että kun hän ensi kerran näki Lincolnin, makasi tämä matalassa vuoteessa kirjojen ja paperien seassa tuuditellen kehtoa jalallaan. Se oli kuvaava näky: Lincoln luki ja opiskeli auttaen samalla talon emäntää tuudittamalla hänen lastaan.

Useita vuosia oli ollut vireillä kysymys, oliko Sangamon joki purjehdittava vai eikö. Se oli kohonnut polttavimmalleen, juuri kun Abraham oli Ofuttin palveluksessa tai vähän sen jälkeen.

— «Talisman« on vuokrattu yritystä varten, sanoi eräs New-Salemin asukas Abrahamille, ja te tulette kapteeniksi.

— Tarvitaan enemmän kokemusta kuin minulla on ohjaamaan laivaa virtaa ylös, vastasi Abraham vaatimattomasti.

— Täällä ei ole ketään, joka ymmärtäisi sitä asiaa paremmin kuin te, jatkoi toinen. Tahdotteko ottaa sen toimeksenne, jos teitä pyydetään?

— Koetan tehdä parhaani, oli Abrahamin luonteen mukainen vastaus. Olen kokenut yhtä ja toista kulettaessani veneitä joella.

— Juuri sitä minäkin ajattelin, ja sentähden pitäisi teidän myös kulettaa «Talismania«; tämän minä luulenkin olevan yleisen mielipiteen.

— Olen valmis ryhtymään toimeen, jos niin halutaan, vastasi Abraham.

Seurauksena tästä oli, että hänet sekä muutamia muita lähetettiin Beardstowniin ottamaan höyrylaiva huostaansa ja ohjaamaan sitä jokea ylös. Yrityksen tulosta odotettiin mielenkiinnolla, ja läheltä ja kaukaa tuli kansaa rannoille katselemaan laivan kulkua. Abraham asettui peräsimen luo ja ohjasi alusta varmasti ja verrattain helposti New-Salemin särkän luo, kansan hurratessa kaikin voimin molemmilla rannoilla. Siinä täytyi osa särkkää kaivaa pois, että höyrylaiva pääsisi lävitse. Sitten laiva kulki ylös Bognen myllylle, missä koskena kuohuva vesi ilmoitti onnelliselle perämiehelle, että veneen täytyi kääntyä ympäri tai pysähtyä sillä kertaa. Aikaa menettämättä lähtivät he paluumatkalle, joka tehtiin hiljaisella vauhdilla, kolme tai neljä peninkulmaa päivässä, kovan arotuulen tähden.

Abrahamin ollessa Ofuttin palveluksessa teki tämä muutamia onnistumattomia liikeyrityksiä, joitten kautta hän joutui rahapulaan. Mylly ei tuottanut niin paljoa, kuin hän oli ajatellut, ja muut asiat olivat myös huomattavasti huventaneet hänen tulojansa. Onni lakkasi suosimasta hä-

nen yrityksiään, ja hänen pulansa suureni viikko viikolta. Lopuksi täytyi hänen tehdä vararikko ja sulkea myymälänsä ja myllynsä, joten Abraham jäi työttömäksi. Tämä oli kuitenkin ollut hyvin hyödyllinen aika Abrahamille. Hän oli hankkinut hyvän taidon liikealalla, perehtynyt kieliopiin, lukenut monta kirjaa, saanut monta ystävää ja yleensä mennyt eteenpäin. Tohtori Holland sanoo, että kun Abraham poistui Ofuttin palveluksesta, oli hänellä ihmisten yleinen luottamus. Hän oli riidanratkaisija, jolle suurin arvo annettiin, johon vedottiin kaikissa riidoissa, leikeissä ja kilpailuissa sekä ihmisten että hevosten välillä; hän oli rauhanrakentaja kaikissa riidoissa; kaikkien ystävä; rohkein, ymmärtäväisin, oppinein, vaatimattomin ja sävyisin, ystävällisin, kohteliain, väkevin ja kaikkein paras koko New-Salemin ja sen ympäristön nuorista miehistä.

KAHDEKSASTOISTA LUKU.

Sotapoluilla.

Sota Mustaa Haukkaa vastaan herätti Illinoisissa ja muissa Lännen valtioissa suurta huomiota siihen aikaan, kun Abraham joutui pois Ofuttin palveluksesta. Vähän aikaa sen jälkeen kutsui Illinoisin kuvernööri aseihin neljä rykmenttiä vapaaehtoisia.

— Minä lähden sotaan, sanoi Abraham uskotulle ystävälleen ja toverilleen, William Greenille, niin pian kuin tieto siitä saapui New-Salemiin.

— Jos sinä lähdet, lähden minäkin, vastasi William.

— Sen teen, kunniani kautta! Minulla ei juuri nyt ole mitään muuta tehtävää. Sitäpaitsi on Musta Haukka petollisimpia intiaaneja maan päällä ja ansaitsee tulla ammutuksi. Ei ole enempää kuin vuosi, jos täyttä sitäkään, siitä kun hän rupesi liittoon; hän lupasi pitää kansansa toisella puolen Mississippiä, ja nyt on hän kulkenut virran yli taistellakseen valkoihoisia vastaan.

— Hän on oikea intiaani, vastasi William; ja paras tapa kohdella intiaania on ampua hänet.

— Sitä en tiedä; mutta se on ainoa tapa Mustaan Haukkaan — tähän viekkaaseen ja kavalaan soturiin nähden, joka oikein mielitöikseen murhaa valkoihoisia.

— Siitä aiotaan tehdä lyhyt juttu, koskapa kuvernööri ei ole kutsunut vapaaehtoisia kuin kolmeksikymmeneksi päiväksi aseihin, sanoi William.

— Kenties kutsu uudistetaan noiden kolmenkymmenen päivän kuluttua, ja silloin voivat samat vapaaehtoiset taas ilmoittautua. Minä sitoudun koko sodan ajaksi, kestäköön sitä 30 päivää tai 30 kuukautta.

«Metsäpojat« olivat nyt Abrahamin luotettavimpia ystäviä ja olivat kaikki innokkaita lähtemään sotaan hänen kanssaan. Muitakin nuorempia ja vanhempia miehiä oli halukkaita siihen. Suuren innostuksen johdosta selitti Abraham, että he voivat New-Salemissa muodostaa oman kompaniian.

— Meidän pitää joutua, jos teemme niin, vastasi William Green.

— Koko kaupunki oli sotaisen innostuksen vallassa, koska Abraham oli johtamassa, ja seurauksena oli, että New-Salemiin perustettiin värväystoimisto. Abraham oli ensimmäinen, joka ilmoittautui, ja muutamassa päivässä oli komppania täysilukuinen. Upseerin vaali oli nyt polttavimpana kysymyksenä; se ei kuitenkaan voinut tapahtua

New-Salemissa, vaan Bushvillessä, jonne vapaaehtoiset sentähden lähtivät.

Ainoastaan kaksi oli ehdolla kapteenin virkaan, Abraham ja Fitzpatrik, sahan omistaja Springjoelta. Hän oli sahannut Abrahamille laudat, kun tämä rakensi Ofuttille veneen, ja oli kohdellut häntä hyvin karkeasti. Fitzpatrik oli suosittu, mutta kuitenkin oli hänellä vaan vähän toiveita tulla valituksi, kun Abraham oli toisena ehdokkaana.

Päällikön vaali tapahtui seuraavalla omituisella, kenties kuitenkin paikkaan ja oloihin nähden parhaiten soveltuvalla tavalla. Molemmat ehdokkaat asettuivat vastapäätä toisiaan sopivan välimatkan päähän, ja kun merkki oli annettu, meni kukin vapaaehtoinen sen luo, jota hän tahtoi kapteenikseen. Kolme neljännestä koko joukosta asettui heti Abrahamin puolelle; ja kun ne, jotka ensin olivat menneet Fitzpatrikin luo, näkivät, että suurempi luku oli Abrahamin puolella, jättivät he toinen toisensa perästä edellisen ja menivät jälkimmäisen luo, kunnes ainoastaan yksi tai kaksi oli enään Fitzpatrikin puolella.

— Tulin pahoilleni Fitzpatrikin puolesta, sanoi Green; en koskaan ole nähnyt kenenkään näyttävän niin hylätyltä.

— Hänen olisi pitänyt ymmärtää, että me emme äänestäisi häntä, kun Abe oli kilpailijana, vastasi Herndon. Hän oli liian innostunut palvelemaan isänmaatansa.

Sellaisia huomautuksia lausuttiin, sittenkuin komppaniia oli kohottanut kaikuvia hurraahuutoja, joita Musta Haukkakin olisi voinut kuulla, jos olisi ollut sopivan matkan päässä.

— Päällikön tulee pitää puhe, huusi komppaniia, ja Abraham täytti heti sen pyynnön kaikkien mielihyväksi kiittäen siitä kunniasta, jota hänelle oli osoitettu, ja selittäen, että valituksi olisi pitänyt tulla paljon sopivampi henkilö

kuin hän sekä vakuuttaen tekevänsä parhaansa näyttääkseen ansaitsevansa luottamuksen.

— Kapteeni Lincoln! huusi William Green piloillaan, kääntyen Abrahamiin ja koskettaen hattuaan. «Kapteeni Lincoln« tulikin siitä lähtien hänen nimekseen.

Ennen komppaniian muodostamista sattui tapaus, joka meidän tulee kertoa. Se osoittaa hänen raittiusperiaatteitaan sekä samalla hänen hämmästyttävää voimaansa. Green lausui eräälle miehelle, joka sattumalta oli New-Salemissa.

— Abe Lincoln on Illinoisin väkevin mies.

— Sitä en usko, vastasi mies ja mainitsi heti erään väkevämmän.

— Kuinka paljon hän jaksaa nostaa? kysyi Green.

— Hän jaksaa nostaa tynnörin jauhoja yhtä kepeästi kuin minä mitan perunoita.

— Abraham jaksaisi nostaa kaksi tynnöriä, jos hän vain voisi päästä niihin käsiksi.

— Ha, ha, ha, nauroi mies; te olette ovelampi laskettelemaan juttuja kuin minä.

— Minä voin lyödä vedon, että Abraham voi nostaa ylös tynnörillisen viinaa ja juoda tapinreiästä.

— Yhä hullumpaa! vastasi toinen. Minä panen vetoa, ettei hän sitä tee.

— Mitä panette vetoon?

— Panen hyvän hatun, ja meidän pitää saada hänet heti koettamaan, jos hän tahtoo.

— Tuohon käteen! vastasi Green, joka oli varma voitostaan, koska hän oli nähnyt Abrahamin suorittavan tämän voimankoetuksen, juomatta kuitenkaan reiästä.

Viivyttelemättä etsittiin Abraham, ja he lähtivät varastohuoneeseen, jossa viinaa säilytettiin.

— Minä en pidä oikein vedoista, sanoi Abraham; mutta täytyyhän minun kuitenkin auttaa William pulasta,

vaikka hänellä ei olekaan paljon tilaisuutta käyttää hattua nykyisin, jos hän lähtee mukaani sotaan.

— Hyvä, minä tahtoisin nähdä, osaatteko tehdä, mitä hän väittää, sanoi vieras.

— Sen huvin saatte, sanoi Abraham.

Hän suoritti heti urotyönsä, ja helposti se kävikin. Tynnöri nousi, ja hän otti suullisen tapinreiästä.

— Kas vaan! huudahti Green. Mutta se oli ensi kerran elämässäni, kun näin sinun ottavan ryypyn, Abe, lisäsi hän.

Hän oli tuskin saanut suustaan nämä sanat, kun Abraham laski tynnörin alas ja sylki viinan lattialle sanoen: Etkä ole nähnyt minun nielevän sitäkään.

Green purskahti nauruun ja virkkoi:

— Varmaankin olet sitoutunut olemaan aina viinaa maistamatta, Abe.

Vieras oli sekä tyytyväinen että hämmästynyt. Hän ei ollut koskaan nähnyt mitään sellaista ja luuli, ettei koskaan saisi sitä nähdä. Hän ei tiennyt, kuinka suotuisa Abrahamin entinen elämä oli ollut lihaksien kehittymiselle. Meistä tapaus ansaitsee mainitsemista sentähden, että se osoittaa hänen varmuuttaan väkevien juomien karttamiseen nähden. Tämä teko oli hänen edellä kerrottujen tapojensa mukainen.

Iltapäivällä, samana päivänä, kun tämä tapahtui, oli Abraham kahden kesken ystävänsä William Greenin kanssa, joka oli voittanut ennen mainitun hatun.

— William, onko sinulla tapana lyödä vetoja? kysyi Abraham.

— Ei, en ole koskaan ennen elämässäni vetoa lyönyt.

— Hyvä, en minäkään koskaan enään löisi vetoa sinun sijassasi. Ihmisillä, joilla ei ole periaatteita, on sellainen tapa, ja minä asettuisin päättävästi sitä vastaan.

— Minä en voi nähdä vedonlyönnissä mitään pahaa, sanoi William.

— Kaikki vedot ovat samanlaisia, vastasi Abraham, vaikka sinulla ei mahtanut olla mitään huonoja syitä siihen.

— Minä vain tahdoin näyttää tuolle miehelle, että sinä jaksat nostaa viinatynnörin.

— Sen tiedän. Mutta minä tahtoisin, että lupaisit minulle olla tästedes vetoa lyömättä. Se on jonkinlaista peliä, eikä mikään ole halveksittavampaa kuin sellaiset pelit.

— Luulen kyllä, että en tule tekemään sitä monta kertaa.

— Minä tahtoisin, että lupaisit kokonaan olla sitä tekemättä, toisti Abraham painokkaammin. Äitisi tulee iloiseksi, jos hän saa kuulla sinun tehneen niin hyvän päätöksen.

— Sen lupaan sinulle, Abe, vastasi William, ja kyyneleet silmissä tarttui hän hänen käteensä. Tässä sopimuksessa oli vilpittömämpää vakavuutta kuin ensin voisi luulla. Sama mies, joka siten antoi lupauksensa Abrahamille, kirjoittaa nyt vanhempana meille: Kun minä sinä iltana jouduin itsekseni, itkin sitä oppia, jonka hän oli antanut minulle, ja aina tähän saakka olen juhlallisen lupaukseni pitänyt.

New-Salemin komppaniia leiriytyi Beardstowniin, josta se muutamien päivien kuluttua marssi sille paikalle, missä luultiin tappelun syntyvän. Mutta kun nuo kolmekymmentä päivää oli kulunut, ei vielä oltu vihollista nähty. Komppaniia laskettiin Ottavassa hajalleen, ja suurin osa vapaaehtoisia palasi kotiin. Mutta kun silloin annettiin uusi kutsu, ilmoittautui Abraham jälleen vapaaehtoiseksi. Taas kului kolmekymmentä päivää, mutta sota ei kuitenkaan ollut lopussa. Hänen rykmenttinsä hajoitettiin, ja kolmannen kerran rupesi hän vapaaehtoiseksi. Hän oli päättänyt palvella isänmaatansa niin kauvan, kuin sotaa kestäisi.

Se päättyi Bad Axe'n taisteluun, ennenkuin Abrahamin kolmas palvelusaika loppui.

Hän palasi kotiin. Menetettyään hevosensa kulki hän veneellä Dixon'iin ja sitten jalan sekä senjälkeen taas veneellä eräälle paikalle, joka oli neljänkymmenen peninkulman päässä kodista. Viimemainitun matkan suoritti hän jalan.

Hänen palvellessaan sotajoukossa sattui useita tapauksia, jotka kuvaavat muutamia piirteitä hänen luonteessaan niin hyvin, että tahdomme kertoa ne. Joku vanha intiaani tuli eräänä päivänä leiriin väittäen olevansa valkoihoisten ystävä ja antautui ehdoitta Lincolnin sotamiehille.

— Olemme tulleet tappelemaan intiaanien kanssa, huusi eräs «pojista«, ja me annamme sinulle lyijykuulan armon sijasta.

— Ampukaa hänet, ampukaa hänet! kuului useita ääniä.

— Vakooja, vakooja! kirkuivat toiset.

Melu pelästytti intiaaniparkaa, ja säikähdyksissään heitti hän luotaan rypistyneen paperin, jota hän piti kädessään, ja käski heidän lukea sen. Kapteeni Lincoln otti sen ja näki, että se oli kenraali Cassin todistus siitä, että intiaani oli luotettava mies, joka oli hänelle tehnyt suuria palveluksia.

— Se on väärennetty todistus! huusi joku heti.

— Vanha villi ei petä meitä niin helposti! huudahti Bill Clary kohottaen uhkaavana pyssyään.

— Tappakaa hänet, älkää antako mitään armoa! kirkui eräs toinen «metsäpoika«, joista monet hurjalla käytöksellään saattoivat kapteenilleen paljon huolia.

Pojat olivat saaneet päähänsä tappaa punanahan ja olivat syöksymäisillään hänen kimppuunsa, kun kapteeni Lincoln asettui hänen eteensä ja varustautuen vastarintaan käski heidän olla alallaan.

— Kukaan ei saa ampua intiaania! huusi hän. Kenraali Cassin määräystä täytyy kunnioittaa.

— Me *tahdomme* tappaa hänet! kirkui eräs hurjimmista veitikoista.

— Sitä ette tee, ennenkuin ensin olette minut tappaneet, vastasi kapteeni Lincoln ojentautuen täyteen pituuteensa ja suojellen intiaania ruumiillaan.

Hänen varma menettelynsä, päättävä ja kukistumaton rohkeutensa ja luja vakavuutensa, joka näkyi jokaisesta liikkeestä, peloitti «poikia«, niin että he hyvin nopeasti vetäytyivät takaisin, ja tuhoisa laukaus jäi laukaisematta. Muutamat mumisivat vielä kuitenkin jotain kostosta, ja lopuksi huudahti heistä eräs, joka oli muita uppiniskaisempi:

— Tämä on pelkurimaisesti tehty, Lincoln!

Tämän hävyttömän ja mahdottoman syytöksen johdosta vielä lujempaan päättäväisyyteen kiihoittuneena huusi kapteeni Lincoln:

— Jos täällä on joku, joka luulee minun olevan pelkuri, hän koettakoon tässä ja nyt heti!

— Te olette pitempi ja vahvempi kuin kukaan meistä, Lincoln, vastasi joku.

— Siitä vaarasta pääsette; valitkaa itse aseet, vastasi kapteeni Lincoln, jonka horjumaton lujuus näyttäytyi jokaisessa kasvonpiirteessä ja liikkeessä. Ei koskaan ennen ollut Lincoln näyttänyt niin suurelta ja rohkealta, selitti eräs niistä, jotka olivat siinä mukana. Ei edes kapinallisimmat metsäpojat uskaltaneet nostaa sormeansa intiaania kohden, eikä «pelkurin« nimitystä siitä päivin ole asetettu Lincolnin nimen yhteyteen.

Kapteeni Lincolnin elämä oli tämän kohtauksen aikana ollut yhtä suuressa vaarassa kuin intiaaninkin. Hän sanoi usein, että hänen sekä henkensä että arvonsa olivat kysymyksessä ja olisivat nähtävästi menneet, jos hän ei

tuossa mitä tärkeimmässä silmänräpäyksessä olisi unohtanut olevansa upseeri ja ollut ainoastaan mies. Komentamalla rikokselliset arestiin olisi hän saanut aikaan peloittavan kapinan; mahdotonta olisi ollut viedä heitä sotaoikeuden eteen ja rangaista. Heitä voitiin tuskin lukea sotamiehiksi; he eivät olleet muuta kuin asestettuja kansalaisia, joilla oli nimeksi sotaväen tapainen järjestys. Äskettäin olivat he lähteneet sotaan, ja heidän palvelusaikansa oli pian lopussa. Jos hän olisi vetänyt heitä oikeuteen ja syyttänyt jonkun tuomioistuimen edessä, olisi häntä pidetty pelkurina, ja hänen arvonsa olisi ollut mennyttä.

Painiminen, hyppääminen ja painojen nosto olivat tavallisia huvituksia leirissä, ja kapteeni Lincoln voitti näissä urheiluissa rykmenttinsä jokaisen miehen. Hänen komppaniiansa väitti, ettei koko sotajoukossa ollut hänen vertaistaan painijaa, ja kaikki sanoivat kerskaillen, että koko leirissä ei ollut hänen voittajaansa. Tämän otteluvaatimuksen johdosta tarjoutui eräs toiseen rykmenttiin kuuluva mies, nimeltä Thompson, painimaan Lincolnin kanssa. Jälkimmäisen komppaniia pani heti vetoon rahoja, aseita ja muuta sellaista ajatellen, että heidän kapteeninsa kaataisi «Lännen suuren taistelijan«.

Kapteeni Lincoln oli tuskin ryhtynyt painiskeluun Thompsonin kanssa, kun hän sanoi ystävilleen:

— Tämä on vahvin mies, jonka olen tavannut. Hän heittää minut nurin, ja te häviätte.

Hänen miehensä kiihoittivat häntä jatkamaan ajatellen hänen kuitenkin voittavan. He pettyivät kumminkin odotuksessaan, kun Thompson heitti vastustajansa pitkin pituuttaan maahan. Kun tavan mukaan vaadittiin, että voitetuksi tullakseen piti kahdesti kolmesta yrityksestä joutua nurin, olivat he pian jälleen painimassa ja kaatuivat nyt molemmat, Thompson vastustajansa päälle. Suuresti har-

missaan väittivät Lincolnin miehet silloin, että Thompson oli kaatunut yhtä hyvin kuin heidän kapteeninsa, ja kieltäytyivät vetoa maksamasta. Tästä syntyi riita Thompsonin ystävien kanssa, ja käsikähmä oli juuri syntymäisillään, kun kapteeni Lincoln tuli väliin ja ehkäisi riidan jatkumisen.

— Pojat, virkkoi hän kääntyen miehiinsä, Thompson heitti minut todellakin maahan kerran, ja se tapahtui rehellisellä tavalla; toisella kertaa kävi kaikki myös oikein, jos kohta ei siltä näyttänyt.

Sitten kehoitti hän heitä menettelemään oikeuden ja kohtuuden mukaan ja taipumaan välttämättömyyteen. Tämä ylevämielisyyden osoitus kohotti Lincolnia, jos mahdollista, vieläkin kaikkein silmissä.

Erään toisen tapauksen annamme William Greenin kertoa:

— Vielä sana Lincolnin huolenpidosta miestensä terveydestä ja menestyksestä sekä hänen oikeudentunnostaan heitä kohtaan. Muutamat Yhdysvaltain upseerit väittivät, että säännöllisen sotaväen piti saada parempi muona ja palkka kuin vapaaehtoiset. Kapteeni Lincoln sai käskyn, jonka hän katsoi olevan perusteettoman. Hän totteli kuitenkin, mutta meni sitten upseerin luo ja sanoi hänelle: Herra, te unohdatte, että me emme ole Washingtonin sotaministeriviraston vallan alaisia, vaan ainoastaan vapaaehtoisia, jotka tottelevat Illinoisista tulevia käskyjä. Pysykää omalla alallanne, niin ei mitään selkkauksia synny; mutta tästä lähtien kohtaavat teidän kohtuuttomat käskynne vastustusta. Edelleen täytyy minun väkeäni pitää samassa arvossa kuin vakinaista sotajoukkoa kaikissa suhteissa aseihin, elatukseen y. m. nähden.

Upseeri huomasi Lincolnin olevan oikeassa ja näki hyväksi antaa oikeudelle arvonsa. Meitä kohdeltiin sitten joka suhteessa yhtä hyvin kuin muuta sotajoukkoa. Tämä

rohkeamielinen, oikeudentuntoinen ja inhimillinen esiintyminen vapaaehtoisten hyväksi kiinnitti heti sekä upseerit että sotamiehet häneen katkeamattomilla siteillä.

— Sotaretkellä, kertoo eräs Irwin, oli Lincoln itse aina valmistautunut aavistamattomien tapausten varalle. Hän kesti vaivoja kuten kelpo sotamies; ei hän koskaan valittanut eikä näyttänyt ollenkaan pelkäävän vaaraa. Kun odotettiin taistelua tai vaara uhkasi, oli Lincoln aina ensimmäinen huutamassa: Eteenpäin! Hänellä oli komppaniiansa jokaisen miehen luottamus, ja kaikki tottelivat tarkasti hänen käskyjään. Hänen komppaniiassaan oli enimmäkseen nuoria ja reippaita miehiä.

Sota Mustaa Haukkaa vastaan ei ollut erittäin verinen, eikä sankarimme koskaan saanut vihollista silmästä silmään katsoa. Kaksi tässä sodassa ollutta upseeria, eversti Zakarias Taylor ja kapteeni Abraham Lincoln, tuli aikaa myöten Yhdysvaltain presidentiksi.

Eräs Abraham Lincolnin hauskimpia puheita, jonka hän kongressissa piti, tarkoittaa tätä sotaa. Kenraali Cass oli kansanvaltaisten presidentin ehdokas, ja eräät puhujat pitivät kongressissa suurta melua kenraalin osallisuudesta sodassa Mustaa Haukkaa vastaan.

Lincoln nousi puhumaan ja virkkoi muun muassa:

— Ohimennen sanoen, herra puheenjohtaja, ettekö tiedä, että minäkin olen sotasankari? Niin, hyvät herrat, siihen aikaan kun taisteltiin Mustaa Haukkaa vastaan, taistelin minäkin ja vuodatin vertani. Se mitä on sanottu kenraali Cassin urotöistä, johtaa mieleeni omat toimeni. En ollut mukana Stillmannin tappiossa, mutta olin silloin jotenkin yhtä likellä kuin Cass oli Hullin antautuessa, ja näin, kuten hänkin, tantereen kohta taistelun jälestä. Tosin minä en taittanut miekkaani, sillä minulla ei ollut sellaista tai-

tettavana *); mutta eräässä tilaisuudessa koukistui kivääri-rini aika pahasti . . . Jos kenraali Cass onkin ollut etevämpi minua mustikoiden poiminnassa, niin olen varma, että voitin hänet metsäpunalaukkojen kimppuun hyökätessä. Jos hän näki muutamia eläviä, taistelevia intiaaneja, niin hän siinä on minun edelläni, mutta minä taistelin monta veristä taistelua verisääskien kanssa; ja vaikka en koskaan mennyt tainnoksiin verenvuodosta, niin voin totuudenmukaisesti vakuuttaa, että monta kertaa olin hyvin nälissäni . . . Jos minusta joskus tulisi kansanvaltainen tai kansanvaltainen puolue asettaisi minut presidentin ehdokkaaksi, toivon, etteivät he tee minua naurunalaiseksi ylistämällä minua sotasankarina.

YHDEKSÄSTOISTA LUKU.

Kunnianosoituksia kunniaa pyytämättömälle miehelle.

Kun Lincoln palasi Mustan Haukan sodasta, asettui hän asumaan J. R. Herndonin perheeseen. New-Salemin asukkaat tervehtivät häntä sydämellisesti ja kutsuivat häntä mielellään «kapteeni Lincolniksi«. Pian kiintyi Herndonin perhe häneen enemmän kuin koskaan ennen. Hänen parissaan oli melkein aina joku Herndonin lapsista, kertoo eräs

---

*) Koska Lincoln komppaniiansa hajottua kirjoittautui sotapalvelukseen yksityisenä miehenä, ei hänellä silloin ollut miekkaa.

silminnäkiä. Hän oli kotiutunut kaikkialla, minne vaan tuli, ja oli sanomattoman herttainen niitä kohtaan, joiden luona hän asui ja joiden luona hän sattumalta kävi. Että hänen ystävällinen ja hyväntahtoinen luonteensa ei ollut vähintäkään muuttunut sotapalveluksessa, näkyy seuraavasta Herndonin lauseesta: Hän oli hyvä leskeä ja isätöntä kohtaan ja pilkkoi heille puita.

Hän tuumi, mihin hänen nyt pitäisi ryhtyä ansaitakseen elatuksensa. Jostain meille tuntemattomasta syystä oli hän mieltynyt sepänammattiin.

— Mitäs sanot siitä, että minä aion ruveta sepän oppiin, sanoi hän eräänä päivänä ystävälleen William Greenille.

— Sepäksi, huudahti William hyvin hämmästyneenä. Alentuisiko *kapteeni* Lincoln *seppä* Lincolniksi. Sinä lasket leikkiä, kapteeni.

— En ole koskaan elämässäni mitään vakavammin tuuminut, William. Sepästä on yhteiskunnalle suurempi käytännöllinen hyöty kuin intiaanisodassa olevasta kapteenista.

— Mutta siitä ei tule *kunniaa,* vastasi Green. Sinä et näytä käsittävän, että sota luo sankareita, ja sankarit esiintyvät valtiollisessa elämässä. Katsos, Abe, me aiomme lähettää sinut lainsäätäjäkokoukseen.

— Älä lörpötä tuhmuuksia, vastasi Lincoln, luullen ystävän laskevan leikkiä. Nämä ovat vakavia asioita minulle.

— Niin minullekin. Etkö ole kuullut, Abe, että Clayn puoluelaiset aikovat lähettää sinut lainsäätäjäkokoukseen?

— En, sitä en ole kuullut, etkä sinäkään. Eilen kuulin mainittavan, että Johan Stuart, eversti Taylor ja Peter Cartwright ovat Jacksonin puolueen ehdokkaita; eihän kukaan voi asettaa minua kilpailemaan sellaisten miesten kanssa.

— Kaikki tuo voi olla totta, ja kenties on puoli tusinaa muitakin ehdokkaita; mutta me aiomme asettaa sinut ehdokkaaksi välittämättä heistä, jollet sinä jyrkästi kieltäydy.

— Sinä olet joutunut järiltäsi, William, ja kaikki muut myös, joiden päähän sellainen ajatus voi pistää. Mitä, asettaa minut, joka en ole muuta kun poikanen, sellaisten viisasten ja kokeneitten miesten rinnalle! En tahdo kuulla enempää noita tyhmyyksiä.

— Sinä et siis usko minua?

— Sitä en ole sanonut.

— Uskoitpa tahi et, pian tulee vanhempia miehiä kuin minä kysymään sinun suostumustasi.

Vuorokauden kuluessa saapuikin aivan oikein useita New-Salemin vaikutusvaltaisimpia asukkaita pyytämään häntä esiintymään ehdokkaana lainsäätäjäkokouksen jäseneksi.

— Minä tekisin itseni vain naurunalaiseksi, sanoi Lincoln.

— Miksi niin? kysyi eräs lähetystöstä.

— Jos olisin niin hullu, että lähtisin kilpailemaan sellaisten miesten kanssa kuin Stuart ja Cartwright ovat.

— Mutta entä jos voitatte heidät!

— Se on mahdotonta. Minä en koskaan odottaisi tulevani valituksi, vaikka suostuisinkin esiintymään ehdokkaana.

— En tiedä sitä, vastasi eräs; me aiomme äänestää teitä.

— Mutta minä en ole asunut vaalipiirissä kuin aivan lyhyen ajan ja minua tunnetaan ainoastaan New-Salemissa, kun sitä vastoin muut ehdokkaat ovat tunnetuita piirin joka osassa. Sitä paitsi ei ole kuin kymmenen päivää vaaliin ja siis vähän aikaa valmistuksiin.

— Aivan oikein; mutta teidän vaalinne riippuu periaatteesta, ja sitä pitää meidän tukea, tulittepa te valituksi tai ette.

Tämä oli tärkeä seikka. Silloin ei ollut, kuten nyt, mitään selviä valtiollisia puolueita valtiossa. Siellä oli kuitenkin «Jacksonin puoluelaisia« ja «Clayn puoluelaisia« jättääksemme muut mainitsematta. Abraham oli «Clayn puoluelaisia« ja vaalipiirin enemmistö oli edellisessä presidentin vaalissa äänestänyt Jacksonia. Sellaisissa oloissa oli nuorella ehdokkaalla hyvin vähän toiveita tulla valituksi.

Kerromme vain, että Abraham vihdoin aivan vastahakoisesti myöntyi rupeamaan ehdokkaaksi. Hän ei tullut valituksi; mutta kuinka suosittu hän oli, näkyi siinä, että hän oli lähinnä sitä, joka valittiin, ja hänellä oli vain jokunen ääni vähemmän kuin tällä. Omasta vaalipiiristään, New-Salemista, sai hän 277 ääntä kaikkiaan annetusta 284:stä, siis kaikki paitsi seitsemän. Ei kukaan ollut hämmästyneempi kuin Abraham itse. Vaikka hän ei tullut valituksi, oli tulos kuitenkin näissä oloissa voitto.

Eräs Rutledge oli se, joka itse asiassa oli saanut Lincolnin rupeamaan ehdokkaaksi. Hän oli kerran kuullut hänen pitävän puheen «New-Salemin kirjallisessa seurassa«, ja tämä puhe oli tehnyt häneen sellaisen vaikutuksen, että hän arvelematta vakuutti, että «Abesta kerran tulisi suuri mies«. Mainitusta puheesta virkkoi hän:

— Kun hän nousi puhumaan, kohosi hänen kookas vartalonsa yli pienen seuran. Molemmat kädet olivat syvällä housuntaskuissa. Läsnäoliain kasvoja valaisi hymy, sillä kaikki odottivat leikillistä puhetta. Ystäviensä hämmästykseksi pohjusti hän kuitenkin keskustelun loistavalla esitelmällä. Kun hän lämpeni aineeseensa, veti hän kädet taskuista ja antoi jaloille ajatuksilleen painoa kömpelöillä

liikkeillään. Hän käsitteli ainetta syineen ja todistuksineen niin perinpohjaisesti, että kaikki hämmästyivät. Kun puheenjohtaja kokouksen loputtua tuli kotiinsa, virkkoi hän vaimolleen: Aben päässä on paljon muutakin kuin sukkeluutta ja pilaa. Hän on jo mainio puhuja, eikä hän tarvitse muuta kuin sivistystä kyetäkseen saavuttamaan sen korkean aseman, minkä luulen odottavan häntä.

Samalla kertaa kun Rutledge myönsi, että Abrahamilla ei ollut suuria toiveita tulla valituksi, vakuutti hän, että äänestys saattaisi hänen nimensä useampien valitsiain tietoon ja että hänellä vastaisuudessa voisi olla hyötyä siitä. Tämä syy taivutti Lincolnin.

Valtion toimiin pyrkivien täytyi pitää vaalipuhe ja tehdä selvää mielipiteistään sekä puolustaa niitä. Abraham noudatti myös tätä tapaa ja piti useita puheita, kuitenkin sillä nimenomaisella ehdolla, että hänen ystävänsä eivät nauraisi hänelle. Ensimmäisen puheensa piti hän Pappsvillessä, joka on noin neljä peninkulmaa länteen Springfieldistä. Se kuului näin:

— Hyvät herrat kansalaiset, minä luulen, että te kaikki tiedätte, kuka olen. Monet ystävät ovat kehoittaneet minua rupeamaan lainsäätäjäkokouksen jäsenen ehdokkaaksi. Valtiolliset mielipiteeni ovat lyhyesti nämät: puolustan kansallispankkia, kotimaista edistysjärjestelmää ja korkeita suojelustulleja. Nämä ovat mielipiteeni ja valtiolliset periaatteeni. Jos minut valitaan, olen kiitollinen; jollei, on yhtä hyvä.

Puheen lyhyys johtui hänen vaatimattomuudestaan, joka ei ollut tekemättä suotuisaa vaikutusta hänen kuulioihinsa. Hän piti useita muita puheita ja lähetti myös jotenkin pitkän ja todella ansiokkaan kiertokirjeen piirin valitsioille. Tämän kirjoituksen lopussa lausui hän:

— Nuorison tulee osoittaa kainoutta, ja siihen nähden lienen ollut rohkeampi kuin minun sopisi. Näistä aineista, joita olen käsitellyt, olen kuitenkin puhunut kuten olen ajatellut . . . Jokaisella sanotaan olevan oma kunnianhimonsa. Oli tämä totta tai ei, niin voin vakuuttaa, että minulla puolestani ei ole mitään korkeammalle tähtäävää kunnianhimoa kuin ansaita lähimmäisteni kunnioitusta työlläni.

Hänen vastustajansa tekivät pilaa hänen ulkomuodostaan, missä hän vain esiintyi; ja myöntää täytyy, että siihen voi olla jotain syytä, päättääksemme kuvauksesta, jonka on antanut eräs hänen ystävänsä, Ellis, joka osaksi seurasi häntä vaalisotaretkellä. Hän sanoo: Hänellä oli yllään liian lyhythihainen ja lyhytliepeinen sininen pumpulitakki, pellavaiset housut ja olkihattu. Minä luulen, että hänellä myös oli liivit, mutta en voi muistaa niiden muotoa. Sitäpaitsi oli hänellä raudoitetut kengät. Ajattelevammille ja ymmärtäväisemmille henkilöille oli Abrahamin pukeutumistapa pikemmin suosituksena. Se todisti heistä pikemmin turhuuden ja ylpeyden kuin muun puutetta. — Abe ei ole mikään keikari, virkkoi eräs hänen innokkaimmista ihailioistaan, tahtoen siten sanoa hänelle kohteliaisuuden.

Abrahamin taskut olivat siihen aikaan tyhjät, ja hänen täytyi sentähden etsiä «jotain työtä«. Äänestys oli näyttänyt hänelle, että New-Salemissa hänellä ei ollut ystävistä puutetta. Eräs sen seudun asukas sanoi viitaten hänen köyhyyteensä: Abella ei ole mitään muuta kuin joukko ystäviä. Hänellä täytyi kuitenkin olla työtäkin.

— Sinun *täytyy* jäädä tänne, sanoi hänen ystävänsä Green hyvin vakavasti.

— Sellaista *täytymistä* ei ole, kun ei täällä ole minulle työtä, vastasi Lincoln.

— Kyllä saat kylliksi tekemistä, jos vain maltat odottaa. Ei maailmaa silmänräpäyksessä luotu.

— Ei, minä otaksun siihen menneen kuusi päivää ja olen tyytyväinen, jos siinä ajassa saan työtä.

— Minä sanon sinulle, Abe, mitä sinun tulisi tehdä: lukea lakitiedettä. Siihen olet aivan kuin luotu.

— Pyh! Nauraisinhan itselleni, jos pyrkisin asianajajaksi.

— Haluaisinpa tietää, miksi et voisi siksi tulla.

— Siitä mitä pätevimmästä syystä, että en ole kyllin teräväjärkinen.

— Niinpä juuri ajattelinkin, että vastaisit. Sinä olet liian arka suuria ajattelemaan itsestäsi. Sinä olet terävämpi kuin puolet kaikista Illinoisin asianajajista.

— Sillä kenties ei ole paljon sanottu, vastasi Abraham nauraen, vaikka se oli suuri kohteliaisuus sinun puoleltasi. Suuret kiitokset!

— Olipa se kohteliaisuutta tai ei, niin olen kuullut monen sanovan, että sinusta pitäisi tulla asianajaja.

— Ja minä olen kuullut jonkun odottavan, että rupeaisin sepäksi, kuten sinulle sanoin; minä luulen todellakin, että osaisin käyttää moukaria siinä missä joku toinenkin.

— Ja tuhlaisit lahjasi? Mikä pöllöpää hyvänsä voi tulla sepäksi.

— Eipä niinkään. Ei kukaan voi menestyä missään ammatissa, jollei hänellä ole ahkeruutta ja tervettä järkeä sekä hyvä joukko kestäväisyyttä.

— Olkoon niin; mutta sepän ammatti olisi joka tapauksessa viimeinen, jota ajattelisin, jos olisin sinun sijassasi. Tahtoisin tietää, kuka sellaisia ajatuksia on päähäsi saanut.

— Isäni joitakuita vuosia sitten; ja siitä ei ole viittäkään vuotta, kun olin vähällä seurata hänen neuvoaan. Olin melkein päättänyt antautua siihen ammattiin iäksi päiviksi.

— Ha, ha, ha, nauroi hänen ystävänsä sydämellisesti. Sinäpä vasta kauniilta näyttäisit nahkaesiliina edessä ja palkeet kädessä. Sinusta tulisi uusi Jack nokinenä, kuten Jack Toweria tavallisesti kutsuttiin.

— Se on kunniallinen ammatti, vastasi Lincoln, ja se on pääasia. Asianajaja näyttänee vähän hienommalta kuin Vulkanuksen oppilas, se on totta; mutta seppä voi olla yhtä kunniallinen mies, jollei vähän kunniallisempikin.

— Mitä tarkoitat sinä sanoilla «vähän kunniallisempikin«, kysyi Green.

— Etkö sitten tiedä, että melkein jokainen ihminen syyttää asianajajoita petollisuudesta. Sanotaan heidän rahan edestä ajavan millaista asiaa tahansa ja tekevän mustan valkoiseksi, puolustavan kauheimpia konnia yhtä hyvin kuin parhaita ihmisiä, ja niin edespäin.

— Aivan niin pahoin ei asia kuitenkaan liene, Abe. Tiedän kyllä, että asianajajat eivät ole niin erittäin tarkkoja, mutta niin lienee monien muittenkin laita, jotka eivät ole asianajajia. Jos sinä et halua valita jotain ammattia sentähden, että siinä on roistoja, et löytäne piankaan yhtään.

— Kenties; mutta ei kellään ole silti suurempaa oikeutta puolustaa väärää, vaikka onkin asianajaja, kuin hänellä olisi seppänä, minun mielestäni.

— Minä myönnyn, Abe; sinä olet jo voittanut oikeusjutun, ja olen varmempi kuin koskaan ennen, että sinun tulee antautua lakitiedettä lukemaan.

— Niin, silloin kun sinä olet tuomarina ja valamiehistönä, vastasi Lincoln. Mutta minä en voi käsittää, miksi ihmiset tahtovat minua lyöttäytymään lakiopintojen alalle. Kymmenen kuukautta sitten neuvoi kaksi tai kolme henkilöä minulle samaa, vaikka minä luulin sen olleen puoleksi leikkiä.

— Hyvä, Abe, sinä saat ehkä silmäsi auki, jos elät kyllin kauvan nähdäksesi, mitä sinusta pitäisi tulla, sanoi Green lyöden leikkiä. Eipä ole monta, joiden pitää mennä naapurien luo ottamaan selkoa siitä, mihin he kelpaavat. Kenties ymmärrät sen sitten, kun olet kasvanut *seitsemän jalan* pituiseksi.

— Luulisin, ihmisten puheitten mukaan, etten ole niinkään kaukana siitä.

— Olet kyllä hyvällä tiellä siihen, jos jatkat, niin kuin olet alkanut.

— Silloin rupean asianajajaksikin, mutta en ennen. Ja niin he erosivat.

Lincoln ei aikonut ruveta asianajajaksi sittenkään, vaikka ystävät häntä siihen kehoittivat. Hänellä ei ollut ollenkaan luottamusta lahjoihinsa tällä alalla. Hän ei voinut käsittää, kuinka nuori mies, joka oli kasvatettu kuten hän, voisi ajatella pääsevänsä sellaiselle uralle. Kuitenkin ikävöi hän kestävää toimintaa, elämän tehtävää. Hän ei pitänyt tällaisesta siirtymisestä yhdestä toiseen, ja hän teki sitä vain pakosta. Hänen mielestään tuli nuoren miehen valita ammatti ja antautua siihen väsymättömällä innolla, jos hän tahtoi jotain toimittaa maailmassa. Tämän tahtoi hän tehdä; mutta minkä alan hän valitsisi? Hän oli hämmentynyt ja epätietoinen, ja sitä enemmän, kun ihailevat ystävät neuvoivat häntä tekemään sellaista, mihin hän todella katsoi olevansa kykenemätön. Hän arvosteli liian alhaiseksi omaa kykyään ja muut hänen mielestään aina arvostelivat sitä liian suureksi. Harvoissa nuorukaisissa ja

nuorissa miehissä on tätä vikaa. Pikemmin ovat he taipuvaiset menemään päinvastaiseen liiallisuuteen suurilla ajatuksilla omasta kyvystään. Muutamat kaikkein typerimmät pitävät itseään mitä viisaimpina ja suurimpina miehinä. Tietämättömyys on taipuvaisempi ylpeyteen ja turhamaisuuteen kuin kehittynyt kyky ja valistus. Todellinen tieto on nöyrä. Suuret kyvyt tunnetaan nöyryydestään. Nuori Lincoln ei siis ollut niin korkealla omasta kuin muitten mielestä. Niin on monen todellisesti etevän miehen laita ollut. He ovat aina nuoruudesta asti olleet vapaita turhamaisesta itseluottamuksesta, jota monessa typerässä ihmisessä on.

Abrahamista ei kuitenkaan tullut seppää, vaan kauppias. Herndon, jonka perheessä hän asui, oli perustanut maustekaupan yhdessä erään Berry nimisen miehen kanssa ja möi osuutensa Lincolnille. William Green teki tukkukauppoja erään Radfordin kanssa ja möi sitten heti mausteva rastonsa Lincolnille sadasta viidestäkymmenestä dollarista, josta summasta hän sai tältä velkakirjan. Liikkeen nimi oli «Lincoln ja Berry«. Jälkimmäinen huomattiin kuitenkin kohta juopoksi ja heittiöksi, joka sotki asiat, petti liiketoverinsa ja karkasi jättäen Lincolnin velkoja maksamaan. Selvityksen jälkeen oli tämä tuloton mies, jolla ei ollut äyriäkään, millä suorittaa velkansa Greenille. -- Hyvä kaikki, sanoi tämä, älä huoli minusta. Jos joskus kykenet maksamaan, niin voit sen tehdä; muuten on se minulle yhdentekevä.

Abraham kutsui leikillään tätä velkaansa «valtiovelaksi« ja selitti, ettei hänellä olisi rauhaa, ennenkuin se oli maksettu. Hän suorittikin sen. Green muutti Tennesseehen, ennenkuin velka oli maksettu, ja tuskinpa hän odottikaan, että hänen ystävänsä koskaan kykenisi maksamaan hänen saamistansa. Vuonna 1840, kun Abraham oli päässyt asianajajaksi, maksettiin viimeinen dollari.

Menetettyään kauppansa oli Abraham taas työtönnä. Kovaksi onneksi muuttivat Herndonit, joiden luona hän asui, kaupungista, ja sentähden täytyi hänen asettua »ravintolaan«, erääseen nelihuoneiseen kivirakennukseen. Odottaessaan jotain työtä antautui hän suuremmalla innolla kuin koskaan ennen opintoihin. Hän luki Rollinin Vanhan ajan historian, Gibbonin Rooman vallan rappeutumisen ja häviön, sekä kirjoja, joita sai lainaksi William Greeniltä, Minter Grahamilta, Bowlin Greeniltä ja muilta tutuilta. Myöskin lainasi hän runoiliain Burnsin ja Shakespearen teoksia. Kirkhamin kielioppi luettiin uudelleen. Burns ja Shakespeare viehättivät häntä niin, että hän opetteli ulkoa paraita kohtia heidän teoksistaan, ja koko hänen jälellä olevan elämänsä aikana olivat nämät runoiliat hänen mielikirjailioitaan.

Hän kirjoitti tarkan yleissilmäyksen joka kirjasta, minkä oli lukenut, paremmin säilyttääkseen muistissaan sen sisällyksen. Tästä tavasta koitui hänelle arvaamaton hyöty. Tästä johtui ainakin osittain, että hänen julkiset puheensa kypsyneessä mies-ijässä olivat esitykseltään selvät sekä rikkaat kuvista ja ajatuksista.

New-Salemin asukkaat väittävät, että hän tähän aikaan myös alkoi lainopillisia lukujaan. Ei kuitenkaan ole mitään luotettavia todistuksia siitä, että hän silloin oli sitä tehnyt antautuakseen tälle alalle. Hän osti vanhan kappaleen Blackstonea tai jonkun muun lakikirjaa eräästä huutokaupasta Springfieldistä, ja epäilemättä hän luki sen yhtä perinpohjaisesti kuin kaikki muutkin kirjat, vaikkei hänellä päämääränä ollut asianajajan toimi.

Kerrotaan hänen tavoistaan tältä ajalta seuraavaa. Hänellä oli tapana istua avojaloin jonkun puun varjossa lakikirjaa lukien sekä siirtyen puun ympäri varjon mukana. Välistä muutti hän asemaansa ja asettuen selälleen nosti

jalat puuta vasten. Mainitaan hänen myös lukeneen luonnontiedettä, kemiaa ja tähtitiedettä. Mitään varsinaista opettajaa ei hänellä ollut. Kuitenkin sai hän kenties jonkun verran apua Minter Grahamilta.

Ennen mainittu Ellis perusti New-Salemiin kaupan sekä asui ravintolassa samaan aikaan kuin Abraham. Tämä Ellis kertoo hänestä: Lincolnilla oli tapana auttaa minua myymälässä, kun oli kiire, mutta hän ei mielellään ollut tekemisissä naisten kanssa, vaan sanoi tavallisesti mieluummin tekevänsä kauppaa miesten ja poikien kanssa. Minä muistan myös, että hänen oli tapana nukkua puotipöydällä, kun ravintolassa oli liiaksi väkeä. Hän oli hyvin arka naisväelle. Kerran hänen asuessaan ravintolassa tuli sinne Virginiasta eräs perhe, johon kuului vanha rouva, poika ja kolme soreaa tytärtä; he viipyivät siellä kaksi tai kolme viikkoa. Koko sinä aikana en voi muistaa Lincolnin kertaakaan syöneen samassa pöydässä kuin he. Minä luulin, että syynä siihen oli hänen kömpelö käytöksensä ja huonot vaatteensa.

Tänä aikana luki hän ahmimalla kaikki sanomalehdet, jotka tulivat New-Salemiin. Asuminen ravintolassa sai kuitenkin aikaan monta keskeytystä siinä. Ihmisistä oli niin hupaista keskustella hänen kanssaan, etteivät he huomanneet kuinka he sillä kuluttivat hänen aikaansa. Hän näki sentähden olevansa pakoitettu etsimään olopaikkaa muualta. Välistä meni hän James Shortin, välistä Minter Grahamin, Bowlin Greenin tai Jack Armstrongin luo sekä Abel tai Ben Herndonin luo. Kaikki nämä olivat hänelle tuon tuostakin suureksi hyödyksi ja hän osoitti heille kaikille vilpitöntä uskollisuutta.

Jonkun ajan kuluttua sai Lincoln työtä. Hän tapasi aivan odottamatta springfieldiläisen Johan Calhoun — saman miehen, joka sittemmin tuli kuuluisaksi ponnistuksis-

taan saada orjuutta voimaan Kansasissa. Kun hän tapasi Abrahamin, oli hän kuitenkin rehellisemmässä ja kunniallisemmassa toimessa; hän oli maanmittari.

— Koettakaapa maanmittausta, sanoi Calhoun.

— En osaa sitä, vastasi Abraham.

— Oppikaa sitä sitten.

— Miten se kävisi päinsä?

— Helposti kylläkin, jos teillä on halua.

— Tahtoisin todellakin oppia sitä. Luulen, että se olisi minun makuni mukaista työtä, jos vaan voisin perehtyä siihen.

— Sen voitte tehdä muutamassa viikossa. Minä lainaan teille Flintin ja Gibsonin, ne teokset, mitä teidän tarvitsee lukea, ja te voitte itse hankkia itsellenne harpin ja köyden. Miten vaan voin, tahdon auttaa teitä.

— Te olette hyvin hyvä, herra Calhoun; minä tahdon tehdä parastani. Teidän jalomielinen tarjouksenne ei ole turhaksi raukeava siitä syystä, etten minä puolestani tahtoisi yrittää.

— Teistä tulee kunnon maanmittari, siitä olen varma, ja runsaasti työtä saatte myös. Minä luovutan teille alueestani sen osan, joka on lähinnä New-Salemia.

— Se on enemmän kuin olen uskaltanut odottaa, sanoi Lincoln. Niin suurta suosiota en olisi voinut pyytää.

— Ottakaa se sitten pyytämättä, vastasi Calhoun hilpeästi. Minulla on paljon enemmän työtä kuin ennätän toimittaa ja olen iloinen saadessani jättää osan teille. Runsas maahan muutto ja siitä aiheutuva maitten jakaminen on lisännyt minulle työtaakkaa ylenmäärin.

— Iloiten suostun tarjoukseenne, niin pian kun olen kerinnyt perehtyä toimeen.

— Asia on siis päätetty, ja kuuden viikon kuluttua voitte alkaa, jos teillä on halua, sanoi Calhoun.

— Halua minulla kyllä on, jos siinä on kaikki, mitä vaaditaan, vastasi Lincoln, ja tuhansia kiitoksia avustanne. Se on minulle sitä tarpeellisempi nyt, kun olen aivan työtönnä.

— Hyvä, tästä tulee teille kyllä työtä, ja se vaatii juuri sellaista, pitkäsääristä, sitkeää ja karaistunutta miestä, kuin te, tullakseen hyvin tehdyksi. Tämä on lavea alue maanmittarille.

— Mutta enkö tarvitse jotain käytännöllistä opastusta teiltä, kun olen lopettanut luvut?

— Se on oivallinen ajatus, ja te olette tervetullut milloin hyvänsä saamaan kaikkea apua, minkä voin antaa teille. Hikoilla tarpeeksi kyllä saatte, jos aiotte astua yhtä rintaa minun kanssani.

— Kenties, vastasi Lincoln, vaikka näytti siltä, kun hän ei olisi uskonut sitä. Sittemmin huomattiin, että toinen mies saikin enimmän hien osalleen.

Lincoln otti Flintin ja Gibsonin, lähti koulumestari Minter Grahamin luo, joka asui kaupungin ulkopuolella sekä vietti kuusi viikkoa uutterissa lukuhommissa. Saatuaan jonkun verran käytännöllistä opastusta Calhounilta asettautui hän maanmittariksi ja sai pian yllin kyllin työtä sekä hyvät tulot. Hänen ystävänsä Greenin mielestä oli asianajajaksi pyrkiminen nyt lopussa. Lincolnin päätöksien oikeutta epäiltiin harvoin, jos koskaan. Riidat «kulmista ja viivoista« lykättiin usein hänen päätettävikseen, ja hänen ratkaisuaan pidettiin aina lopullisena.

Abraham teki paljon hyvää, kun hänellä tähän aikaan oli joku vapaahetki. Hänen myötätuntoisuutensa onnettomia, hädänalaisia ja kärsiviä kohtaan tuli vahvemmaksi vuosi vuodelta. Se roskaväestö, joka niin huolestuttavalla tavalla oli päässyt valtaan, kun hän ensi kerran tuli New-Salemiin, teki hänelle yhä enemmän ja enemmän vastarintaa. Kun riita syntyi kahden tai useamman puolueen vä-

lillä, oli hänellä tapana nousta ylös ja sanoa: Mennään lopettamaan sitä! Jack Armstrong ei ollut kokonaan kadottanut vanhaa haluaan julmiin huvituksiin, sellaisiin, joita käytettiin «metsäpoikain« vallan aikana. Eräänä päivänä oli hän sopinut erään Jordan nimisen juopporaukan kanssa, että hän saisi panna hänet tynnöriin ja vierittää hänet New-Salemin luona olevalta kalliolta alas, kuten «pojat« ennen parille muulle olivat tehneet. Jack antaisi hänelle gallonin viinaa ja odotti saavansa enemmän huvia hankkeestaan kuin usean gallonin arvosta tuota viheliäistä tavaraa. Juuri kun Jack oli saanut tynnörinsä kukkulalle ja hänen uhrinsa odotti siihen joutumistaan, tuli Abraham, joka oli kuullut asiasta, kiireesti paikalle.

— Jack, huusi hän kaikin voimin, lopeta heti tuo hullutuksesi. Ei mitään sellaisia konnantöitä enään New-Salemissa!

Jack menetti rohkeutensa ja oli hämillään.

— Jordan on kuoleman oma, ennenkuin hän on päässyt törmästä alas, pitkitti Abraham. Heitä sellainen julmuus, muuten saat tuntea minun pitkiä käsivarsiani.

— Se olisi vain pieni huvi, vastasi Jack.

— Huvi, huudahti Abraham. Sellaisia huvia ei ole oleva enään New-Salemissa, niin kauvan kuin minä siellä olen.

Niin kävikin. Jack ei ollut ilkeä, ja sitäpaitsi oli hän Abrahamin läheisiä ystäviä; samoin hänen vaimonsa Hanna. Tämä kertoo: Abella oli tapana tulla meille, noin kolmen peninkulman päähän kaupungista, juoda maitoa, syödä maissipuuroa, leipää ja voita, antaa lapsille makeisia ja tuudittaa nuorinta minun hankkiessani hänelle jotain syötävää . . . Hän hoiti pikku lapsia ja teki mitä hyvänsä auttaaksensa.

Eräänä kylmänä talvipäivanä näki hän Ab Trentin hakkaavan erästä vanhaa rakennusta haloiksi. Ab oli avojaloin ja värisi kylmästä.

— Mitä saat työstäsi, kysyi Abraham.

— Dollarin, vastasi Ab; minä tarvitsen parin kenkiä, lisäsi hän osoittaen melkein paleltuneita jalkojaan.

— Hyvä, anna minulle kirveesi, sanoi Abraham ottaen sen; mene huoneeseen lämmittelemään.

Ab meni iloisena, kun sai lämmittää paljaita jalkojaan tulen ääressä, ja Abraham hajoitti rakennuksen niin pian, että sekä Ab että omistaja hämmästyivät suuresti huomatessaan, että se jo oli tehty.

Tähän aikaan piti Henry Mac Henry kilparatsastuksen ja pyysi Abrahamia palkintotuomariksi.

— Ei, vastasi Abraham, sen toimen olen lopettanut.

— Mutta teidän täytyy, toisti Mac Henry.

— Minun ei täydy, ja minä en tahdo, vastasi Abraham painokkaammin. Tuo kilparatsastus on jotain aivan väärää.

— Vain tämä kerta; en koskaan pyydä teitä sitten, sanoi Mac Henry.

— No, muistakaa sitten: «vain tämä kerta«, vastasi Abraham. Hän oli palkintotuomarina ja hänen toimintansa siinä oli oikeudenmukainen. Toisen puolueen tuomari sanoi: Lincoln on paras mies, jonka kanssa koskaan olen ollut tekemisissä; jos Lincoln on seutuvilla, kun minä kuolen, on hän tuleva minun pesäni selvittäjäksi, sillä hän on ainoa täydellisesti omaa voittoa katsomaton ja rehellinen mies, jonka olen tavannut.

Seuraava tapaus osoittaa myös, kuinka hän tuli tunnetuksi nimellä «rehellinen Abe«.

James Short, joka asui neljän peninkulman päässä New-Salemista, kertoo, että Abraham usein tuli hänen ko-

tiinsa, ja jos maatöillä oli kiire, saattoi Abe heittää takin päältään ja käydä käsiksi työhön suuremmalla innolla kuin kukaan, jonka voin saada maksusta työhön. Hän oli paras maissin puija, jonka olen nähnyt. Olin pitänyt itseäni aika työmiehenä, mutta hän joutui kahta sukkelammin kuin minä.

Presidentti Jackson nimitti hänet vuonna 1833 New-Salemin postimestariksi, koska hän oli kaupungin asukkaista sopivin tähän virkaan. Postitoimisto oli kauppias Hillin myymälässä, ja tämän omistaja hoiti Lincolnin virkaa hänen ollessaan maanmittarin toimissa tai muuten estettynä. Kun hän oli toimistossa, oli hänen tapansa lukea sanomalehtiä niille, jotka eivät itse osanneet lukea. Hän luki kaikki lehdet, mitä tuli, usein niinkin kuuluvalla äänellä, että myymälän ulkopuolella oleva tietämätön joukkokin kuuli.

Vielä parhaassa miehen ijässä muisti hän, miten hän New-Salemin postimestarina ollessaan *oli pitänyt postitoimistoa hatussaan.* Postilaitos oli sellaisessa paikassa luonnollisesti aivan yksinkertainen. Harvoin tuli *kirjeitä;* välistä kun Lincoln lähti toimistostaan, oli hänellä tapana panna kirjeet hattuunsa antaakseen ne omistajille, jos hän sattumalta kohtaisi näitä tai jos hänen tiensä vei heidän kotiensa ohitse. Hänellä oli tässä tilaisuus näyttää sekä hyväntahtoisuuttaan että uskollisuuttaan siinä, mitä oli hänelle uskottu.

KAHDESKYMMENES LUKU.

Laakereita.

Illinoisin lainsäätäjäkokouksen jäsenet pysyivät toimessaan kaksi vuotta, ja ensi vaalit tapahtuivat siis vuonna 1834. Lincoln oli yksi ehdokkaista. Silloin oli olemassa whigpuolue, ja hän kuului siihen. Muutamat kansanvaltaiset asettuivat kuitenkin hänen puolelleen, niin että hän tuli valituksi suuremmalla äänimäärällä kuin kukaan muu.

— Kuka on tuo Lincoln, josta kuulen puhuttavan, kysyi tohtori Barrett, joka ei tuntenut kysymyksessä olevaa henkilöä, vaikka olikin Herndonin ystävä. Kysymys lausuttiin viimemainitulle.

— Menkää huomenna Berliniin, niin saatte tietää, kuka hän on; hän puhuu siellä, vastasi Herndon.

Tohtori Barrett saapui säntillisesti; kun Herndon osoitti hänelle pitkää, kömpelöä ehdokasta vaatimattomine ulkoasuineen, sanoi hän:

— Eikö puolueenne voi hankkia ketään parempaa kuin tuo?

— Odottakaa, vastasi Herndon, kunnes kuulette hänen puhuvan, ennenkuin langetatte tuomion. Hän on meidän ehdokkaamme ja hyvä kylläkin meille.

— No, jos hän kelpaa lähetettäväksi kokoukseen, niin pettää sitten hänen ulkomuotonsa, sen minä sanon, vastasi tohtori Barrett.

Pian sai hän kuitenkin kuulla puheen, ja sen loputtua kysyi Herndon:

— Mitä ajattelette nyt, tohtori?

— Minä myönnyn. Hänhän viehättää kokonaan — hän tietää enemmän kuin kaikki muut yhteensä.

Lincoln sai 1376 ääntä ja tuli ystäviensä suureksi riemuksi valituksi. Monet, jotka eivät äänestäneet häntä, olivat kuitenkin täydellisesti tyytyväisiä vaalin tulokseen. Eikä hän käyttänytkään ääniä saadakseen sellaisia kammottavia keinoja, joita useat muut ehdokkaat käyttivät, kuten maksutonta viinan jakamista vaalipäivänä. Hän kieltäytyi jyrkästi edistämästä omaa vaaliaan tarjoamalla päihdyttäviä juomia, vaikka tapa oli semmoinen.

Vaalin ja kokouksen avaamisen välisen ajan käytti Lincoln uutteriin opintoihin kyetäkseen paremmin täyttämään uusia velvollisuuksiaan.

Eräs asia oli välttämätön, jos hän mieli esiintyä kokouksessa kunnioitusta herättävällä tavalla; hänellä täytyi olla uudet vaatteet ja rahoja eri menoihin paljon enemmän kuin hänellä oli. Pulastaan selvisi hän kuitenkin seuraavalla tavalla.

Kun hän vuonna 1832 oli Ofuttin puodissa, astui eräänä päivänä sisään vieras ja esitti itsensä herra Smootiksi. Lincoln hyppäsi puotipöydän ylitse ja tarttui tavallisella sydämellisellä tavallaan vieraan käteen sanoen:

— Hauskaa nähdä teitä, herra Smoot. Olen monta kertaa kuullut puhuttavan teistä, mutta koskaan ennen ei minulla ole ollut iloa nähdä heitä.

— Olen yhtä iloinen tavatessani teidät, Abe Lincoln, vastasi Smoot. Olen kuullut niin paljon teistä, että jo tunnen itseni aivan tutuksi.

Lincoln seisoi katsellen häntä kiireestä kantapäähän ja näyttäen siltä, kuin kaikki hänessä asuva leikillisyys pakostakin purkautuisi ilmoille. Vihdoin hän virkkoi:

— Smoot, minä olen pahasti pettynyt teihin nähden; olin odottanut saavani nähdä oikein ruman olennon ihmissukua.

Smoot, joka oli hänen vertaisensa, vastasi:

— Ja minä olen myös pettynyt, sillä olin odottanut näkeväni sievännäköisen ihmisen.

Täten oli perustus pantu näiden kahden miehen keskinäiselle lujalle ja kestävälle ystävyydelle. Kun Lincoln oli valittu lainsäätäjäkokoukseen ja tarvitsi vaatteita ja rahoja, tiesi hän, että Smoot lainaisi hänelle, mitä hän tahtoi. Hän meni ystävänsä luokse ja kysyi:

— Smoot, äänestitkö minua?

— Äänestinkö sinua? Luonnollisesti äänestin.

— No hyvä; toivotkos myös, että minä näytän säädylliseltä kokouksessa?

— Tietysti. En voi ajatella, että miltään muulta näytätkään, vaikka et olekaan niin kaunis kuin minä, vastasi Smoot lyöden leikiksi.

— Sitten saat lainata minulle rahoja. Minun täytyy ostaa siistit vaatteet.

— Sen voin ilman pienintäkään haittaa tehdä. Hieno vaatekerta tekee sinusta oikein kauniin miehen, vastasi Smoot. Miten paljon tarvitset?

— Kaksi sataa dollaria, ja istuntokauden lopussa maksan ne takaisin.

Smoot lainasi hänelle mainitun summan, velkakirjaa vaatimatta, ja Lincoln maksoi sen takaisin, kuten oli luvannut.

Lincoln joutui tähän aikaan kirjojen ja seurapiirinsä vaikutuksesta epäuskon kiusaukseen. Useat hänen läheisistä ystävistään olivat epäilijöitä ja uskonnon sekä raamatun halveksijoita. Pari samaan henkeen käypää kirjoitusta tuli myös hänen käsiinsä, ja hän luki niitä halukkaasti. Tällaisissa oloissa alkoi hänen uskonsa raamattuun horjua. Hän lausui vapaasti epäilyksensä muitten kuullen ja keskusteli asiasta ystäväinsä kanssa; vihdoin kirjoitti hän kyhäelmän,

jossa hän selvästi lausui epäilyksensä raamatun jumalallisesta alkuperästä.

Tämä näytäksen kuitenkin vain ihmiselliseksi päähänpistoksi, sellaiseksi, joita usein tapahtuu lahjakasten miesten elämässä. Kyhäelmä joutui pian unohduksiin, ja hänen aikaisempi tutustumisensa raamattuun ja luottamuksensa siihen sai taas hänessä vallan, kuten vasta saamme nähdä.

Meillä ei ole tilaisuutta kertoa, kuinka paljon lainsäätäjäkokouksen keskustelut vetivät hänen huomiotaan puoleensa. Hän oli verrattain vaitelias jäsen, joka kokouksessa teki havaintoja ja oppi, vaikka hän valiokunnissa oli uuttera ja toimelias.

Tämän istuntokauden kestäessä päätti Lincoln ryhtyä lukemaan lakitiedettä, odottamatta kunnes hän tulisi seitsemän jalkaa pitkäksi. Tämä tapahtui seuraavasti.

Hän oli paljon Hon. *) John Stuart'in seurassa, joka oli etevä springfieldiläinen asianajaja. Tämä oli tarkkasilmäinen mies ja huomasi pian, että nuorella Lincolnilla oli tavattomat hengenlahjat. Hän uskoi varmasti, että tämä pääsisi pitkälle, jos hän vain saisi tilaisuutta. Hän käytti sentähden sopivaa tilaisuutta neuvoakseen häntä lyöttäytymään lakimiesuralle.

— Oletteko koskaan ajatellut lukea lakitiedettä? kysyi herra Stuart.

— En koskaan, vaikka moni on kehoittanut minua siihen, vastasi Lincoln.

— Ja miksi ette ole seurannut niitä kehoituksia?

— Koska en ole niin kyvykäs, että se oikeuttaisi sellaiseen päätökseen. Sitäpaitsi ei minulla ole varoja, jos kykyäkin olisi.

---

*) Honourable = kunnioitettava: arvonimi, joka Ameriikassa annetaan sille, joka on tai on ollut valtion korkeimmissa viroissa. Kääntäjän huomautus.

— Teillä lienee liian korkeat ajatukset siihen vaadittavasta kyvystä. Katsotaanpa! Lieneekö laissa mitään niin monimutkaista, että siihen suuren suurta kykyä tarvitaan? Vaatiiko se suurempaa lahjakkaisuutta kuin lääketiede tai jumaluusoppi? Ei, vastaatte minulle varmaan. Ja jos niin olisikin, näyttää kentiesi tulevaisuus, että te pystytte siihen.

— Mutta sellainen köyhä raukka kuin minä, ilman mitään ystäviä, jotka auttaisivat, voi tuskin ajatellakaan päästä pitkän oppikurssin lävitse.

— Se ei ole ollenkaan pitkä, eikä sen tarvitsekaan maksaa paljoa, lukuunottamatta vaatteita ja ruokaa.

— Miten se on mahdollista?

— Te voitte lukea lakitiedettä omin päin toimien samalla ammatissanne, maanmittarina, sen verran, että saatte ruuan ja vaatteet itsellenne; vähemmässä kuin kolmessa vuodessa voitte jo olla valmis asianajaja.

— Mutta kirjat ovat kalliit, etenkin lakikirjat.

— Aivan oikein; se vaikeus on kuitenkin helposti autettu. Voitte käyttää minun kirjastoani. Tulkaa niin usein kuin teitä haluttaa, ottakaa niin monta kirjaa kuin haluatte, ja pitäkää niitä niin kauvan kuin teitä haluttaa!

— Te olette todellakin hyvin jalomielinen; minä en voi koskaan maksaa sitä teille.

— En minä pyydäkään teitä sitä maksamaan, rakas ystäväni, vastasi kerra Stuart nauraen. Ja jos minä niin tekisinkin, niin olisi siinä maksua kyllin, kun kuulisin teidän puhuvan oikeuden edessä.

— Minä tunnen melkein pelkääväni ajatellessani esiintymistäni siellä, sanoi Lincoln.

— Te pääsette pian siitä pelosta, luulen minä, ja ylistätte itseänne onnelliseksi, kun seurasitte John Stuartin neuvoa.

— Voi kyllä niin olla.

— Ajatelkaapas kuitenkin, pitkitti herra Stuart; teillä on edessänne valoisampi tulevaisuus, kuin sadoilla mainioilla miehillä on aikaisemmassa nuoruudessaan ollut, niitten etujen nojalla, jotka ovat teille tarjona. Te olette «Clayn miehiä«, ja teillä on nyt suuremmat toiveet päästä eteenpäin kuin hänellä oli silloin, kun hän jätti äitinsä vähäisen kodin. Kaiken sen opetuksen, jota hän eläissään on nauttinut, sai hän käydessään lapsena Petter Deacon'in koulua eräässä hirsimajassa, jossa ei ollut ikkunaa eikä ovea. Kaikki ne tiedot, jotka hän sittemmin sai, hankki hän uutteruudellaan ja kestävyydellään, käyttämällä jokaista vapaahetkeänsä ja pitkittämällä lukuaan myöhään yöhön.

— En voi ymmärtää muuta, kuin että hänellä nuoruudessaan oli yhtä suuret edut kuin minullakin, väitti Lincoln.

— Aivan oikein; teidän elämässänne on paljon semmoista, joka muistuttaa hänen elämätään. Luultavasti juuri tämä seikka saattoi minut vertaamaan teitä toisiinne. Teillä on oikeus olla «Clayn miehiä«. Tuskinpahan olisi kukaan ajatellut, kun hän meni myllylle ratsastaen äitinsä vanhalla satulattomalla hevosella, köyden pätkä suitsina ja jauheet takanaan hevosen selässä — että hänestä tulisi yksi maamme kuuluisimpia miehiä.

— Varmaankaan ei; minä ihailen hänen jaloa pyrkimystään päästä ylöspäin maailmassa. Hän oli oman onnensa seppä, vastasi Lincoln.

— Ja niinpä juuri teidän ja jokaisen nuoren miehen pitää tehdä, jos hän asettaa itselleen päämäärän. «Kukin on oman onnensa seppä«, sanoo sananlasku. Vähän merkitsee, mitä etuja nuorella miehellä on, jos hän ei ryhdy niitä hyväkseen käyttämään; ja minä tahtoisin melkein väittää, ettei merkitse paljoa, onko nuorella miehellä etuja kuinka vähän tahansa, jos hän vain ymmärtää niitä hyväkseen käyttää kestävästi ja uutterasti.

— Ja jos hänellä on *kykyä,* tulisi teidän lisätä, väitt Abraham.

— Kenties, jos niin tahdotte. Maamme historiassa on kuitenkin yllin kyllin esimerkkiä tuollaisista oman onnensa sepistä, yhtä köyhistä ja tuntemattomista kuin Henry Clay. Mutta minun täytyy nyt mennä; ajaltelkaa neuvoani ja päättäkää viisaasti!

— Paljon kiitoksia myötätuntoisuudestanne! vastasi Lincoln. Rupean asiaa ajattelemaan ja tunnen itseni kiitolliseksi teitä kohtaan, seuraanpa teidän neuvoánne tai en.

Lincoln päätti ryhtyä lukemaan lakitiedettä. Hän otaksui, että hänellä täytyi olla joku verta taipumusta lainoppiin, kun sellainen mies kuin herra Stuart neuvoi häntä antautumaan sille alalle. Enemmän kuin mikään muu seikka vaikutti häneen tässä asiassa herra Stuartin neuvo.

Suuri ilo tuli Lincolnin New-Salemissa oleville ystäville, kun he saivat tietää hänen päätöksensä. Kaikki olivat valmiit auttamaan häntä niin paljon kuin voivat. Hänen parhaat seurustelutoverinsa huomasivat pian, että hänen lukunsa oli tekevä lopun niistä seuroista, joista heille oli ollut niin paljon hauskuutta. Samalla aikaa opiskella ja maanmittarina hankkia itselleen toimeentulo, se vaati semmoista ahkeruutta, kestäväisyyttä ja itsensä kieltämistä, josta heillä oli varsin vahän käsitystä.

— Minä pidän seuraelämästä yhtä paljon kuin kukaan teistä, virkkoi Lincoln eräänä päivänä muutamille ystävilleen, jotka yhdessä pohtivat tätä kysymystä; mutta minun täytyy kieltäytyä tästä huvista, jos aion menestyä aikeissani. Aivan selvää on, että minun täytyy noudattaa kahta asiaa: minun täytyy tarkasti käyttää aikaa ja rahaa sekä olla niin ahkera kuin mahdollista.

— Mitkä vakavat tulevaisuuden tuumat! virkkoi Alley leikkisästi.

— Aivan oikeatkin, luulen minä virkkoi Green.

— Oikeat tai väärät, vastasi Lincoln, niin se kumminkin on se ura, jonka olen viittonut itselleni, enkä siitä saa väistyä.

Tämä päätös ilmoitettiin vastaukseksi kehoitukseen yhtyä muutamiin huveihin, jotka olisivat vieneet kokonaisen illan hänen opinnoiltaan.

— Huomenna lähden Springfieldiin ja palaan sieltä samana päivänä, jatkoi hän puhettaan. Herra Stuart on tarjonnut minulle lakikirjoja lainaksi, ja huomenna noudan muutamia.

Tässä on esimerkki hänen itsensäkieltämisestään ja siitä lujuudesta, jolla hän pysyi päätöksissään. Hän harkitsi tarkoin asiaa alusta alkaen ja päätti olla uhraamatta yhtään iltaa seuraelämään. Sen hän huomasi sulaksi välttämättömyydeksi, koska hän muutoin olisi tarvinnut lukuihin paljon enemmän öitä kuin terveys salli. Ja sitten oli hän järkähtämätön. Hänen päätöksensä pysyi lujana, eivätkä mitkään kehoitukset tai houkutukset voineet saada häntä hiuskarvankaan vertaa väistymään siitä.

Springfield oli kahdenkolmatta peninkulman päässä New-Salemista; mutta Lincoln kulki sekä sinne että takaisin kotiin samana päivänä, kuten oli sanonut. Se oli pitkä ja väsyttävä päivä. Illalla kävi Green häntä tervehtimässä kuullakseen, miten matka oli menestynyt.

— Mitä! huudahti hän. Oletko kantanut kaikki nämät kirjat käsivarsillasi?

— Olen, ja lukenut neljäkymmentä sivua ensi osasta matkalla, vastasi Lincoln. Istu nyt ja kuulusta minulta ensi osaa!

— En ymmärrä, miten sinä olet luotu, kun kestät tuollaista! sanoi Green. Minähän en voisi kantaa sellaista taakkaa neljännestäkään sellaisesta matkasta.

— Minä olen sellaiseen tottunut, kuten tiedät, ja siinä eroitus. Mutta kuulusta nyt, mitä minä tiedän tämän kirjan ensi osasta, sanoi Lincoln tarjoten hänelle kirjaa.

— Jos sinä antaudut tutkittavakseni, niin tahdot kait, että minä julistan sinut valmiiksi asianajajaksi, luulen minä, vastasi Green. Sen teen mielelläni.

Hän alkoi kuulustella Lincolnilta kirjan ensi osaa ja huomasi hämmästyksekseen, että tämä oli hyvin perehtynyt lukemaansa neljäänkymmeneen sivuun. Ankaralla tarkkaavaisuudellaan sekä kyvyllään koota ajatuksensa yhteen omisti hän nopeasti itselleen luettavansa sisällyksen.

Siten alkoi ja jatkoi Lincoln lakitieteen lukuaan jakaen aikansa maanmittarin toimiin ja lukuihin, meni Springfieldiin ja toi kirjoja, kun tarvittiin, ja pitkitti usein lukuaan myöhään yöhön.

Sellaisella innolla omisti hän aikansa lukuihin ja ruumiilliseen työhön, kieltäytyen paljosta semmoisesta, mitä nuoret miehet muutoin tavallisesti pitävät välttämättömänä, niin että hän olisi voinut sanoa itsestään samaa kuin Cicero: Minkä muut käyttävät huveihin ja näytelmiin, juhliin, huvituksiin ja vieläpä ruumiin ja sielun lepoonkin, sen käytän minä opintoihin ja filosofiaan. Silloinkin, kun hän oli maita mittailemassa, olivat hänen ajatuksensa kirjoissa, niin että paljon siitä, mitä hän yöllä oli lukenut, painui mieleen päivällä. Hän olisi voinut tässäkin sovelluttaa itseensä Ciceron sanat: En vapaahetkinäkään ole jouten.

Välistä oli hänellä maanmittarin töitä myötäänsä päiviksi ja viikkomääriksi ja ainoastaan yöt lukuihin; toisin ajoin voi hän käyttää sekä päivät että yöt kirjojen tutkimiseen. Eikä hänen intonsa vähääkään vähentynyt, paremmin vain kasvoi. Kuta enemmän hän luki, sitä enemmän viehättivät häntä kirjat. Voimakkaan luonteensa avulla kykeni hän kestämään tätä ponnistuksia kysyvää sekä ruu-

miillista että henkistä työtä; muutoin olisi hän sortunut siihen.

Hänen toimintansa lainsäätäjäkokouksen jäsenenä tyydytti niin suuresti hänen valitsijoitaan, että hän valittiin uudestaan vuonna 1836. Niin nopeasti oli hän kehittynyt, että hänen puheensa tänä istuntokautena olivat aivan oivallisia. R. Wilson, joka oli kokouksessa samaan aikaan kuin Lincoln, lausuu:

— Lauantaina iltapäivällä ennen vaalia puhuivat ehdokkaat väkijoukolle Springfieldissä. Tohtori Early, eräs kansanvaltaisen puolueen ehdokkaista, lausui syytöksen, jota N. Edwards, eräs whigpuolueen ehdokkaista, piti vääränä. Edwards nousi pöydälle, niin että Early ja kaikki läsnäolijat näkivät hänet, ja huusi minkä jaksoi, että syytös oli väärä. Suuri meteli nousi, niin suuri, että asia muutamien tappeluhaluisten mielestä täytyi ratkaista kaksintaistelulla. Lincoln esiintyi ohjelman mukaan heti Earlyn jäljestä. Hän otti riidanaiheen puheeksi ja käsitteli sitä niin tasapuolisesti ja taitavasti, että jokainen hämmästyi ja tunsi itsensä tyytyväiseksi; siten olikin riita lopussa. Lincolnin jälkeen esiintyi tässä kokouksessa George Forquer, joka oli etevä whigpuolueen mies ja vuoden 1834 lainsäätäjäkokouksen jäsen, mutta luopui sitten puolueestaan. Hän oli älykäs valtiomies, valmis milloin hyvänsä muuttamaan mielipiteitään ja käyttämään hyväkseen valtiollisia temppuja saavuttaakseen tarkoituksensa. Forquer ahdisti Lincolnia katkerasti ja alkoi puheensa näillä sanoilla: Tämä nuori mies täytyy saada alas! Lincoln seisoi vieressä ja kuuli joka sanan. Heti kun Forquer oli lopettanut hyökkäyksensä, nousi Lincoln puhujalavalle ja vastasi «hyvin arvokkaasti ja pontevasti« sekä lopetti puheensa seuraavin sanoin:

— Puhuja sanoo: Tämä nuori mies täytyy saada alas! Teidän eikä minun on päättäminen, olenko ylhäällä

vai alhaalla. Puhuja on viitannut siihen, että olen nuori mies; minä olen vanhempi ikävuosiltani kuin valtiollisissa koukuissa ja juonissa. Haluan elää ja päästä valtiollisen miehen asemaan; mieluummin tahtoisin kuitenkin tähän paikkaan kuolla kuin elää nähdäkseni päivän, jona minun täytyisi asettaa ukkosenjohtaja suojelemaan rikollista omaatuntoani loukatun Jumalan vihalta, niin kuin tämän herran täytyy tehdä.

Tämä hänen puheensa loppu loihti esiin kuulijoiden myrskyisät suosionhuudot ja herätti yleisen naurun, johon ei kumminkaan Forquer yhtynyt.

Lainsäätäjäkokouksessa vuosina 1836—1837 oli Lincoln yhdessä useitten miesten kanssa, jotka sittemmin tulivat huomatuiksi valtiollisessa elämässä.

Sangamonista oli yhdeksän edustajaa, eikä kukaan heistä ollut mitaltaan alle kuuden jalan. Lincoln oli pisin heistä kaikista. Kokous kutsui heitä «pitkäksi yhdeksiköksi«, ja he selittivät: Lincoln on pisin.

Toisen kerran lainsäätäjäkokouksessa ollessaan joutui Lincoln suorastaan tekemisiin orjakysymyksen kanssa. «Abolitionistit« olivat olleet erittäin toimeliaita, levittäneet orjuutta vastustavia kirjasia, pitäneet vapaissa valtioissa esitelmiä orjuuden tuottamasta kirouksesta sekä ottaneet asian puheiksi kaikilla mahdollisilla tavoilla. Hallitukset, pohjoisissakin valtioissa, olivat taipuvaiset masentamaan näitä «villitsijöitä«, kuten heitä kutsuttiin. Vieläpä Massachusettsin ja New-Yorkin kuvernöörit ahdistivat heitä, niinkuin olisivat olleet hevosvarkaitakin vaarallisempia. Katkerin oli mieliala heitä kohtaan Illinoisissa; ja eräs heidän johtajistaan, pastori E. Lovejoy, joka toimitti orjuutta vastustavaan henkeen erästä sanomalehteä Alton'issa, sai kuolettavan luodin puolustaessaan kirjapainoaan orjuutta suosivan roskaväen hyökkäykseltä.

Illinoisin kansanvaltainen puolue, jolla oli suuri enemmistö lainsäätäjäkokouksessa, tuli julkeaksi ja väkivaltaiseksi. Kiihkossaan hyväksyi se abolitionisteja vastaan ja orjuuden eduksi joukon päätöksiä, jotka olisivat olleet häpeäksi orjavaltiollekin. Whigpuolueen miehiä koetettiin peloitella ja houkutella tukemaan noita ilettäviä päätöksiä, ja tämä onnistuikin useimpiin nähden. Mutta niitä miehiä ei ollut Abraham Lincoln. Hän kiivaasti vastusti noita pääpäätöksiä ja sitä puoluetta, joka oli ne aikaan saanut. Hän puhui ja äänesti niitä vastaan sekä sai mukaansa erään toisen whigin — Dan Stonen — joka pelotta seisoi hänen rinnallaan loppuun asti. Ja kun ne päätökset vihdoin hyväksyttiin, jättivät nämät molemmat vielä huolekkaasti kootun vastalauseen niitä toimenpiteitä vastaan, koska ne olivat «huonoa valtiotaitoa« ja «vastoin oikeutta«, sekä pyysivät, että se heidän nimessään pantaisiin viralliseen lehteen. Lincolnin hyvä taistelu vapauden puolesta vuosina 1836—1838 teki hänet tunnetuksi pelottomaksi ja pontevaksi orjuuden vastustajaksi.

Tähän aikaan saatiin toimeen päätös, että Springfield tuli valtion pääkaupungiksi Vandalian sijaan, ja asian varsinainen alkuunpanija oli Lincoln. Hänelle kuului myös kunnia tämän asian päättämisestä, joka näkyi olevan suureksi hyödyksi valtiolle.

Lincoln tuli asianajajaksi vuonna 1837 ja muutti heti senjälkeen Springfieldiin, missä hänestä tuli hyväntekijänsä John Stuartin yhtiökumppani, sekä asui Hon. William Butlerin luona. New-Salemissa oli hän kaksi vuotta sitä ennen kirjoitellut asiakirjoja, sopimuksia, velkakirjoja ja muita sellaisia naapureilleen sekä esiintynyt rauhantuomarin edessä; mutta tätä kaikkea oli hän tehnyt kokeillakseen, eikä hän koskaan ollut ottanut vähintäkään maksua avustaan.

Vuonna 1838 valittiin hän edustajahuoneeseen kolmannen kerran, vieläpä suuremmalla äänimäärällä kuin ennen. Hän oli tällä kertaa puhemiesehdokkaana, mutta kansanvaltaiset olivat enemmistönä, ja he saivat ehdokkaansa valituksi.

Tämän vaaliottelun kestäessä pidettiin päivälliset «pitkälle yhdeksikölle«; vastaukseksi erääseen maljaan «Abraham Linconille, yhdelle luonnon aatelismiehistä«, piti hän erään komeimpia puheitaan. Tätä maljaa pidettiin yleisesti hyvin ansaittuna kunnianosoituksena.

Ennenkuin Lincoln muutti Springfieldiin, pyydettiin häntä pitämään esitelmä kaupungin «Nuorten miesten lyseossa«. Tämä pyyntö osoittaa, että hän jo oli yleisesti tunnettu mies, vaikka hän vasta oli 28 vuotias ja ainoastaan kuusi vuotta oli kulunut hänen lähdöstään siitä hirsituvasta, jonka hän oli rakentanut isälleen. Hänen aineensa tässä tilaisuudessa oli: «Vapaitten laitoksiemme suojeleminen.« Hän esitti sen tavalla, joka ilmaisi valtiomiehen täydellistä perehtymistä tasavaltaisten laitosten henkeen ja historiaan.

Lincoln valittiin vielä kerran vuonna 1840 edustajahuoneeseen. Vaaliottelu oli hyvin kuuma, sillä kansanvaltaiset tekivät useissa paikoissa kiivasta vastarintaa. Eversti Baker puhui Springfieldin kokoushuoneessa sekalaiselle joukolle, kun kansanvaltaiset tekivät ehdotuksen «ajaa hänet alas puhujalavalta«. Oli vähällä syntyä väkivaltainen mellakka, kun Lincoln heittäysi ystävänsä ja joukon väliin huutaen:

— Hyvät herrat! Älkäämme häväiskö tätä maata ja aikaa, jossa elämme! Tässä maassa vakuutetaan olevan vapaa sananvalta. Herra Bakerilla on oikeus puhua, ja meidän tulee sallia hänen sitä oikeutta käyttää. Minä olen tässä häntä puolustamassa, eikä kukaan aja häntä tältä paikalta, jos minä vaan voin estää sen.

Herra Baker pitkitti puhettaan, eikä häntä enää kukaan häirinnyt.

Siinä lainsäätäjäkokouksessa oli eräs erittäin kiusallinen edustaja Wabash'ista. Hän puhui hyvin usein ja vastusti yhtenään ehdotuksia sillä perusteella, että ne muka olivat vastoin valtiomuotoa. Hänen pysyväinen sotahuutonsa oli: «vastoin valtiomuotoa«. Lincoln sai toimekseen tukkia hänen suunsa. Keskusteltavana oli eräs ehdotus, jonka menestymistä Lincolnin valitsijat innokkaasti toivoivat. Wabashin edustaja nousi taaskin pystyyn ja pani kaikki voimansa liikkeelle todistaakseen sen olevan «vastoin valtiomuotoa«, vaikka muut eivät voineet siitä nähdä jälkeäkään. Sen jälkeen Lincoln nousi puhumaan ja virkkoi:

— Herra puheenjohtaja! Wabashin edustajan väite, että tämä ehdotus on vastoin valtiomuotoa, johtaa mieleeni erään vanhan ystävän. Hän oli vanha, omituisen näköinen mies, jolla oli tuuheat kulmakarvat ja niiden alapuolella pari silmälasia. (Kaikki kääntyivät silloin Wabashin edustajaan päin ja huomasivat kuvauksen sattuvaksi). Eräänä aamuna, juuri kun hän oli noussut vuoteeltaan, oli hän näkevinään oravan puussa aivan talonsa vieressä. Hän otti pyssyn ja ampui oravaa, mutta tämä ei siitä ollut tietääksensäkään. Hän latasi ja ampui taas ja niin yhä uudelleen; mutta kolmannentoista laukauksen jäljestä pani hän tuskastuneena pyssyn pois ja sanoi pojalleen, joka oli siinä katsomassa: Poika, jotain vikaa on pyssyssä. Pyssy on kyllä semmoinen kuin sen olla pitääkin, vastasi poika, mutta missä on teidän oravanne? Etkö näe, se istuu tuolla puolivälissä puuta, sanoi ukko ja tirkisteli silmälasiensa yli, näyttäen perin miettiväiseltä. Ei, ei siellä ole oravaa, vastasi poika; mutta samassa hän kääntyi, katsoi isäänsä kasvoihin ja huusi: Nyt näen oravan! Te olette ampua paukutellut täitä, joka on kulmakarvoissanne!

Koko kokous purskahti kaikuvaan nauruun, eikä Wabashin edustaja sitten enää huutanut: «vastoin valtiomuotoa«.

Lincoln sai asianajajana nopeasti yleisen luottamuksen; kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun hän oli kotoansa lähtenyt, osoittivat Springfieldin asukkaat häntä vierailleen, kun hän kadulla kulki, ja sanoivat: Yksi Illinoisin taitavimpia asianajajoita.

Hänen yhteistyönsä herra Stuartin kanssa kesti vuoteen 1840, ja vähän senjälkeen rupesi hän yhtiöön tuomari Logan'in kanssa. Vuonna 1842, kolmenkymmenen kolmen vuoden iässä, meni hän naimisiin Mary Todd'in, Hon. Robert Todd'in tyttären kanssa. Herra Todd oli kotoisin Lexingtonista, Kentuckystä. Neljä poikaa, Robert, Edwards, William ja Tuomas, syntyi tästä avioliitosta. Edwards kuoli pienenä lapsena, William Washingtonissa kahdentoista ja Tuomas Illinoisissa kahdenkymmenen vuoden iässä. Robertista tuli sittemmin kunnioitettu sotaministeri Washingtoniin.

Vähän aikaa naimisensa jälkeen kirjoitti hän kaksi kirjettä, jotka niin ilmaisevat sekä hänen lujaa ystävyyttään että hänen teeskentelemätöntä yksinkertaisuuttaan, että tahdomme ottaa tähän vähän kummastakin. Ensimmäinen oli kirjoitettu hänen vanhalle louisvilleläiselle ystävälleen, J. Speedille, ja se osoittaa kirjoittajan luonnetta sekä hänen vaatimatonta elintapaansa.

— Meillä ei ole omaa taloutta, vaan me asumme Globe Tavernissa, jota nyt hoitaa oivallisesti eräs leski nimeltä Beck. Täysi hoito täällä maksaa vaan neljä dollaria viikossa. Toivon sydämestäni, että sinä Fannyinesi tulisit tänne. Ilmoittakaa tieto tulostanne viikkoa ennen, niin me hommaamme teille täällä huoneen, ja niin on meillä täällä hauska olla yhdessä joku aika.

Toinen kirje oli kirjoitettu äsken naimisiin menneille ystäville eräässä toisessa valtiossa, noin kuukausi sen jälkeen, kun Lincoln itse oli avioliittoon mennyt.

— En voi selittää, miten paljon onnea teille molemmille toivon, vaikka minä luulen, että voitte sen ymmärtää. Minä tunnen itseni jonkun verran mustasukkaiseksi teitä kohtaan, sillä olette kait niin toisiinne kiintyneet, että unohdatte kokonaan minut. Ikävää kuulla, että te olette päättäneet olla palaamatta Illinoisiin; minusta tuntuu kovin tyhjälle teidän mentyänne. Kuinka ikävää näyttääkin olevan tämä maailman meno! Jos meillä ei ole ystäviä, ei ole huviakaan; ja jos meillä on ystäviä, voimme olla varmat, että menetämme ne, ja menetys tuntuu tuskalliselta. Minä olin todellakin toivonut, että sinä ja vaimosi saisitte täällä itsellenne kodin, ja kuitenkin myönnän, että minulla ei ole mitään oikeutta vaatia sellaista. Sinua liittävät kymmenen tuhatta kertaa pyhemmät siteet häneen kuin kehenkään muuhun, ja noudatettakoon ja kunnioitettakoon niitä sentähden. Luonnollista on, että hän tahtoisi viipyä omaistensa ja ystäväinsä luona. Mitä ystäviin tulee, ei vaimosi olisi tarvinnut kaivata niitä missään; hän olisi tavannut niitä yltäkyllin täälläkin. Kirjoita minulle usein!

Hänen sydämensä oli hänen kynässään, kuten tavallisesti hänen kädessäänkin.

YHDESKOLMATTA LUKU.

Asianajajan menestys.

Kun Lincoln aloitti toimintansa asianajajana, oli hän liian köyhä ostaakseen itselleen hevosen ja satulan. Hänen täytyi lainata nämä eräältä ystävältä, kunnes hän oli koonnut kylliksi varoja ostaakseen itse, mitä tarvitsi.

— Mihin tarvitsi hän hevosta ja satulaa? kysynee lukija.

Siihen aikaan tuli tuomioistuin asianomaisten luo eikä päinvastoin. Maa oli nimittäin jaettuna piirikuntiin, ja tuomioistuinta siirrettiin paikasta toiseen; se piti istuntojaan ja suoritti ne työt, mitä ilmaantui. Lincoln asui Illinoisin kahdeksannessa oikeuspiirissä; useita vuosia kulki hän sitä hevosellaan ilman muita varustuksia kuin pumpulinen sateenvarjo sekä satulapussiensa sisällys. Kiertomatka kesti lyhyemmän tai pitemmän ajan kulloinkin ilmaantuvien asioiden paljouden mukaan. Lincoln oli joskus poissa kotoaan kolmekin kuukautta sellaisilla matkoilla. Sellaisen poissaolon ajalla rakennutti hänen vaimonsa heidän taloonsa ylemmän kerroksen ja panetti uuden katon hämmästyttääkseen miestään. Kaikki oli juuri valmistunut, kun mies tuli kotiin. Kun hän tuli aivan talonsa eteen, pidätti hän hevosensa ja katseli muuttunutta asuntoa, jota hän ei ollut tuntevinaan.

— Kuulkaas, huusi hän eräälle toisella puolen katua olevalle miehelle, voitteko sanoa minulle, missä Lincoln asuu? Ennen asui hän tässä.

Kun hän oli ennättänyt koota itselleen vähän enemmän tämän maailman tavaraa, hankki hän virkavaunut,

surkean ränstyneen laitoksen, jota hän tavallisesti käytti, kun sää oli uhkaava. Hänen virkaveljensä olivat kuitenkin aina iloisia saadessaan tavata häntä, ja ravintolanisännät tervehtivät hänen tuloaan suuresti mielissään.

Rehellisyys, ystävällisyys, jalomielisyys, oikeuden- ja kohtuudentunto sekä muita samanlaisia ominaisuuksia ilmeni hänen toiminnassaan. Voitaisiin kirjoittaa kokonainen kirja näistä hänen ominaisuuksistaan; mutta voimme tässä kuiteukin mainita muutamia esimerkkiä.

Eräs mies tuli pyytämään hänen apuaan.

— Esittäkää asianne! sanoi Lincoln.

Mies teki sen hyvin seikkaperäisesti. Hänen hämmästyksekseen vastasi Lincoln:

— En voi auttaa teitä, sillä te olette väärässä, ja vastustajanne on oikeassa.

— Se ei kuulu teihin, jos minä maksan ja palkitsen hyvästi siitä, että puhutte minun puolestani, vastasi mies.

— Eikö kuulu minuun? huudahti Lincoln. Minun ei sovi puolustaa väärää asiaa. Minä en koskaan ryhdy asiaan, joka selvästi on väärä.

— Voittehan te ainakin hankkia vastapuolelle jotain vaikeuksia, väitti toinen.

— Kyllä, vastasi Lincoln; ei ole mitään pätevää syytä, joka estäisi minun voittamasta tätä juttua. Voisin olla tukkanuottasilla koko seudun kanssa, voisin syöstä lesken ja kuusi isätöntä lasta onnettomuuteen ja siten hankkia teille 600 dollaria, jotka oikeuden mukaan kuuluvat leskelle ja hänen lapsilleen yhtä hyvin kuin teille. Mutta sitä en tee.

— Ettekö mistään hinnasta? kysyi mies.

— En, vaikka saisin kaikki, mitä teillä on, vastasi Lincoln. Teidän täytyy ajatella, että moni asia, joka lain mukaan on oikea, ei ole siveellisesti oikea. Minä en ota ajaakseni teidän asiaanne.

— Minä en välitä hituistakaan siitä, mitä te teette, huudahti mies vihoissaan ja nousi lähteäkseen; on kaiketi tässä valtiossa muitakin asianajajia.

— Minä annan teille maksutta hyvän neuvon, vastasi Lincoln. Te näytätte olevan reipas toimen mies. Tahtoisin neuvoa teitä koettamaan hankkia itsellenne 600 dollaria jollakin muulla tavalla.

Eräänä iltapäivänä tuli vanha, tumma-ihoinen nainen Lincolnin ja Herndonin toimistoon *) ja kertoi surullisen kohtalonsa. Hän oli ennen ollut erään kentuckyläisen Hinklen orjana, mutta tämä oli vienyt hänet lapsineen Illinoisiin ja vapauttanut heidät. Hänen poikansa oli eräässä höyrylaivassa mennyt New-Orleansiin ja ollut kyllin varomaton mennäkseen maihin; poliisi vangitsi hänet erään lain nojalla, joka salli vangita ja myydä muista valtioista tulleita vapaita neekereitä. Hänet myytäisiin taas orjaksi, jos häntä ei heti lunastettaisi vapaaksi. Tämä liikutti Lincolnin sääliväätä sydäntä syvästi ja herätti myös suuttumusta hänessä.

— Juoskaa kuvernööri Bissel'in luo ja kysykää, voidaanko tehdä mitään neekerin vapauttamiseksi, sanoi hän herra Herndonille.

Tämä tiedustelu oli pian tehty, ja Herndon palasi sanoen:

— Kuvernööri sanoo, ettei hänellä ole laillista eli perustuslakien mukaista valtaa tehdä mitään tässä asiassa.

Lincoln oli kuohuksissa tämän lainmukaisen menettelyn epä-inhimillisyydestä. Hän hypähti ylös, ojensi oikean kätensä taivasta kohden ja huudahti:

— Kaikkivaltiaan avulla on neekeri pian täällä minun toimestani, tai järkytän kahdessakymmenessä vuodessa

---

*) Hänen yhteytensä Loganin kanssa loppui vuonna 1845, ja sitten yhtyi hän William Herndoniin.

Illinoisia, kunnes sen kuvernöörillä on laillinen ja perustuslain mukainen valta tehdä jotain tällaisissa tapauksissa.

Hän ja hänen asioimiskumppalinsa lähettivät heti rahaa omista varoistaan New-Orleansiin eräälle henkilölle, joka osti neekerin vapaaksi ja lähetti hänet kotiin äitinsä luo.

Eräs henkilö kääntyi eversti Bakerin puoleen, josta sittemmin tuli Oregonin edustaja Yhdysvaltain senaatissa, saadakseen apua karanneelle orjalle.

— Ikävä kyllä, en voi auttaa teitä, vastasi eversti. Mielelläni auttaisin karkuria, mutta valtion palveluksessa ollen en sitä voi.

Avunpyytäjä kääntyi nyt erään kiihkeän orjuuden vihollisen puoleen, ja tämä vastasi:

— Menkää Lincolnin luo; hän ei pelkää ottaa toimekseen pahassa huudossa olevaa asiaa. Jos minä etsin puolustajaa vangitulle karanneelle orjalle, vastaavat muut asianajajat kieltävästi; mutta jos Lincoln on kotona, ottaa hän aina huolekseen minun asiani.

Tuomari Treat kertoo seuraavasti:

— Eräs asia oli esillä oikeudessa, ja herra Lincoln ilmoitti, että hän esiintyisi kantajan puolesta sekä olisi valmis alkamaan todistelua. Sitten lausui hän: Tämä on ensimmäinen juttu, jossa minä olen asianajajana tämän tuomiokunnan edessä, ja olen sentähden tutkinut sitä hyvin huolellisesti. Kuten tuomioistuin huomaa katsomalla asiakirjain otteita, riippuu kaikki tässä ainoastaan todennäköisyydestä. En ole voinut löytää mitään seikkaa, jolla puolustaisin ajettavaani asiaa, mutta olen huomannut useampia toisen riitapuolen eduksi. Minä tahdon nyt kertoa nämät seikat ja sitten jättää jutun.

Eräs asianajaja, joka ei voinut käsittää, että tuomioistuimen oikea tarkoitus on jakaa oikeutta, virkkoi: Hulluhan se mies on!

Kerran oli hän eräässä riitajutussa, josta paljon kiisteltiin, väärällä puolella. Se, jonka asiaa hän ajoi, oli petturi ja oli esittänyt asian hänelle väärin. Lincoln oli onnistunut esittämään erään todistuksen hänen hyväkseen, mutta toisen riitapuolen asianajaja toi esiin kuitin, joka kokonaan kumosi tämän todistuksen. Kun hän lopetti puheensa, oli Lincoln kadonnut. Oikeus lähetti kutsumaan häntä ravintolasta. Sanokaa tuomarille, vastasi Lincoln, että en voi palata: *käteni ovat tahratut, ja olen tullut niitä pesemään.*

Eräässä hyvin kuuluisassa rikosasiassa olivat Lincoln ja Swett syytetyn asianajajina. Kun Lincoln oli kuullut todistukset, tunsi hän itsensä vakuutetuksi syytetyn rikollisuudesta. Hän kutsui virkatoverinsa toiseen huoneeseen ja sanoi:

— Swett, mies on syyllinen.

— Siitä ei epäilystäkään, vastasi Swett.

— Sinun täytyy puolustaa häntä, minä en voi.

Swett lupasi tehdä niin ja suoritti asiansa niin hyvin, että rikollinen vältti rangaistuksen. He saivat tuhat dollaria avustaan, mutta Lincoln kieltäytyi ottamasta ainoatakaan centiä siitä.

Toisen kerran puolusti hän miestä, joka oli syytetty varkaudesta. Kun hän todistukset kuultuaan tuli vakuutetuksi syytetyn syyllisyydestä, kutsui hän apulaisensa syrjään ja sanoi: Hän on syyllinen. Jos voitte jotain sanoa hänen puolustuksekseen, niin tehkää se, minä en voi. Jos minä koettaisin, huomaisivat valamiehet heti, että pidän häntä syyllisenä ja luonnollisesti langettaisivat hänet syypääksi.

Vaikka hänen tarkoituksensa oli, että täysi oikeus tapahtuisi, voi kuitenkin jonkun kerran sattua, että hän säälistä jotain raukkaa kohtaan, jota hirsipuu tai vankeus uhkasi, antoi, kuten näimme, täyden oikeuden nukahtaa.

Eräs nainen tuli hänen luokseen saadakseen hänen apuaan muutamassa omaisuusriidassa; hän jätti hänelle kahdensadan viidenkymmenen dollarin pankkiosoituksen käsirahoiksi.

— Otan selvän asiasta ja katson, mitä voidaan tehdä, sanoi herra Lincoln. Voitte tulla huomenna uudestaan.

Nainen tuli, kuten häntä oli kutsuttu, seuraavana päivänä. Minun täytyy sanoa teille, ettei löydy yhtään koukkua, mihin voisi ripustaa teidän vaatimuksenne, sanoi herra Lincoln.

— Kuinka niin, kysyi nainen, tuntien itsensä vähän pettyneeksi toiveissaan.

Lincoln selitti asian hänelle, niin että hän tunsi itsensä vakuutetuksi, ja kuultuaan hän aikoi poistua.

— Odottakaa hiukan! sanoi Lincoln kopeloiden taskuaan. Tässä on pankkiosoitus, jonka jätitte minulle.

— Mutta, herra Lincoln, sehän kuuluu teille; te olette sen *ansainnut,* vastasi hän.

— En, en suinkaan, vastasi Lincoln; se ei olisi oikein. En voi ottaa maksua siitä, että teen velvollisuuteni. Eikä hän tyytynyt ennenkuin toinen korjasi pois osoituksen.

Huvittavia ovat hänen virkaveljiensä lausunnot tästä asiasta. Herra Lincolnin rakkaus oikeuteen ja puhtaaseen peliin oli, sanoo eräs näistä, hänen merkillisin piirteensä. Olen usein kuullut hänen esittävän asiansa oikeussalissa. Hänen luonteensa mukaista ei ollut ottaa ajaakseen tai pyrkiä puolustamaan huonoa asiaa. Hän oli ensimmäinen jättämään ajettavansa asian, jos hän huomasi sen olevan väärän. Niin teki hän eräässä tilaisuudessa, kun minä satuin olemaan häntä vastassa. Toinen, vähemmin tarkka henkilö asettui herra Lincolnin puolelle ja voitti jutun.

— Usein olen sanonut, virkkoi eräs toinen, että hän, vaikka olikin ollut neljännesvuosisadan asianajajana ja valtio-

miehenä, oli kunniallisin ihminen, mitä koskaan olen oppinut tuntemaan. Hän ei ollut kunniallinen ainoastaan siveellisesti, vaan myöskin älynsä puolesta. Hän ei osannut ajatella väärin; jos hän sitä koetti, niin ei hän onnistunut. Hänen valtiotaitonsa ei koskaan koettanut viedä ketään harhaan. Oikeuden edessä oli hän, jos huomasi olevansa väärässä, heikoin asianajaja, mitä ikinä olen nähnyt.

Hänen vanha new-salemilainen ystävänsä, Jack Armstrong, jonka hyvä, ystävällinen vaimo oli parsinut hänen sukkiaan, ommellut hänen paitojaan ja «hankkinut hänelle jotain syötävää hänen tuudittaessaan lasta«, kuoli vähän sen jälkeen, kun Lincoln oli Springfieldiin asettunut. Lincolnin tuudittama lapsi oli kasvanut voimakkaaksi, vaikka huikentelevaiseksi nuoreksi mieheksi, joka kahdenkymmenenkahden vuoden ikäisenä vangittiin syytettynä murhasta. Seikka oli seuraava. Eräässä kokouksessa olivat muutamat nuoret miehet juopuneet ja alkaneet tapella, ja siinä oli eräs, nimeltä Metzgar, saanut surmansa. William Armstromgia ja James Norrista syytettiin murhasta. Norris asetettiin oikeuden eteen, todistettiin syylliseksi ja tuomittiin vankeuteen kahdeksaksi vuodeksi.

«Täti Hanna«, kuten Lincolnin oli tapana nimittää entistä hyväntekijäänsä, oli vaipunut mitä syvimpään suruun, kun hänen poikansa oli sillä tavalla harhaan joutunut. Hän tuskin tiesi mitä tehdä. Mutta hädässään muisti hän miehen, joka varmaan auttaisi häntä, jos se vaan olisi mahdollista — «tuo hyvä, kelpo Abe«, joka oli pitänyt silmällä hänen Billyään, kun tämä makasi kehdossa. Hän istui kirjoittamaan Lincolnille, kertoi epätoivostaan ja rukoili häntä auttamaan, jos mahdollista, hänen poikaansa. Tämä kirje sai kyyneleet Lincolnin silmiin ja pakoitti hänet kaikin voimin koettamaan pelastaa syytettyä hänen äitinsä tähden. Nyt oli tullut aika, jolloin hän voisi maksaa kaiken sen

hyvyyden, mitä «täti Hanna« oli matalan kattonsa alla hänelle osoittanut. Hän kirjoitti suostuvansa hänen pyyntöönsä, kehoitti häntä toivomaan parasta ja pyysi häntä heti tulemaan Springfieldiin. Maksutta hän lupasi apuaan.

Lincolnin kirje oli «täti Hannalle« kuten taivaasta tullut lupaus. Hänen melkein musertunut sydämensä sai uutta rohkeutta, ja hän kiiruhti Springfieldiin, missä hyväntekijä etsi hyväntekijänään sitä miestä, jota hän ennen köyhänä poikana oli vähäisessä asunnossaan holhonnut.

«Täti Hanna« luuli, ettei hänen poikansa ollut syypää murhaan, että surmanisku ei ollut lähtenyt hänen, vaan jonkun muun kädestä, ja että muut koettivat työntää syyn hänen niskoilleen hänen huonon maineensa tähden. Keskustelun lopussa oli Lincoln samaa mieltä tai ainakin arveli, että ei mitään selviä todistuksia ollut siitä, että hänen poikansa olisi murhaaja. Häntä liikutti vanhuksen suru niin syvästi, että hän päätti pelastaa hänen poikansa hirsipuusta, jos se suinkin mahdollista olisi. Asia oli herättänyt tavatonta huomiota, ja jokainen näytti taipuvaiselta uskomaan, että Armstrong oli tappanut Metzgarin. Lincoln huomasi, että sellaisissa oloissa olisi ollut melkein mahdotonta saada kokoon puolueetonta valamiehistöä, ja sen tähden sanoi hän leskelle:

— Meidän täytyy toimittaa niin, että asia lykätään, jos mahdollista, kunnes katkeruus ennättää asettua.

— Ja antaa minun poikani olla vankeudessa se aika, virkkoi leski kauhistuen sitä ajatusta, että hänen poikansa olisi niin kauvan vankina.

— Mitään muuta ei ole valittavana. Parempi se kumminkin on kuin tulla tuomituksi ja mestatuksi ennen aikojaan, vastasi Lincoln tyynesti.

— Totta, aivan totta! Mutta minä toivon niin kiihkeästi saavani nähdä hänet vapaana.

— Se ei ole ollenkaan ihmeellistä, vastasi Lincoln; mutta minä olen vakuutettu siitä, ettei hänellä nyt ole mitään toiveita, kun yleinen mieliala on niin kiihtynyt.

— Minä käsitän teitä täydellisesti ja olen tyytyväinen, mitä hyvänsä päätättekin. Asia on teidän käsissänne, ja te teette, kuten parhaaksi näette.

— Vielä yksi seikka, lisäsi Lincoln; minä tarvitsen enemmän aikaa selvittääkseni asian. Tahdon hankkia todistuksia, jotka tekevät Williamin syyttömäksi jokaisen järkevän ihmisen mielestä.

Lincoln sai toimeen, että juttu lykättiin seuraavaan kevääseen, ja hän pani paljon aikaa hankkiakseen todistuksia sekä teki työtä vanhan kiitollisuudenvelkansa maksuksi yhtä innokkaasti kuin hän olisi tehnyt toivoessaan ansaitvansa useita tuhansia dollaria.

Kuulustelupäivä tuli, ja suuri ihmisjoukko kokoontui; mutta kuitenkaan ei kiihtymys ollut nyt niin suuri kuin se oli ollut silloin, kun asia lykättiin. Terve järki oli tyynnyttänyt tunteet, ja nyt kyettiin arvostelemaan puolueettomammin.

Valtion todistajat tuotiin oikeuden eteen, muutamat vakuuttamaan Armstrongin ennen osoittamaa huonoa luonnetta, toiset kertomaan, mitä olivat nähneet murha-yönä. Muuan heistä vakuutti mitä varmimmin, että hän oli nähnyt hänen antavan tuon onnettoman iskun, joka kaasi uhrin maahan.

— Eikö voisi olla mitään erehdystä henkilöön nähden, joka iskun antoi? kysyi syytetyn asianajaja.

— Ei minkäänlaista, siitä olen vakuutettu, vastasi todistaja.

— Mihin aikaan illasta se tapahtui?

— Kello kymmenen ja yhdentoista välillä.

— Hyvä, mihin aikaan sillä välillä? Oliko neljänneksen yli kymmenen tai puoli yksitoista tai vielä myöhemmin? Olkaa hyvä ja ilmoittakaa tarkemmin!

— Luulisin, että kello oli noin puoli yksitoista, vastasi todistaja.

— Ja te olette varma siitä, että näitte tuon aidakkeen luona olevan vangin lyövän? Olkaa tarkka todistuksessanne ja muistakaa, että olette siihen valalla sitoutunut!

— Niin teen; tässä ei voi mitään erehdystä sattua.

— Eikö ollut pimeä?

— Oli, mutta oli kirkas kuutamo.

— Silloin kait ei ollut niin pimeä, koska oli kuutamo?

— Ei, kuu valaisi kyllin kirkkaasti, että minä voin nähdä, miten kaikki kävi.

— Olkaa hyvin tarkka juuri tässä kohdassa! Käsitänkö oikein, että te olette sanonut, että murha tehtiin noin kello puoli yksitoista ja että juuri silloin oli kirkas kuutamo?

— Sen vakuutan.

— Hyvä, riittää.

Etevin vastatodistaja oli varma todistuksessaan, mutta terävä puolustaja näki siinä kylliksi syytä kumotakseen kaiken hänen todistuksensa.

Valtion todistajien esiintymisen jälkeen kuulusteltiin syytetyn asianajajan haastamia todistajia, jotka vakuuttivat, että nuori Armstrong oli osoittanut parempaa luonnetta kuin muutamat todistajat olivat kertoneet, sekä että syyttäjä oli ollut hänen mieskohtainen vihamiehensä ja että murhattu nuori mies oli ollut hänen ystävänsä.

Valtion asianajajan mielestä olivat todistukset Armstrongia vastaan niin pätevät, ettei mitään epäilystä hänen rikollisuudestaan voinut olla; hänen puolustuksensa oli siis lyhyt ja muodollinen.

Kaikki kiinnittivät nyt katseensa Lincolniin. Mitäpä hän voisikaan sellaisten todistusten jälkeen sanoa syytetyn puolustukseksi? Tuskin kukaan piti Armstrongin vapautusta mahdollisena; hänen tuomionsa oli varma.

Herra Lincoln nousi syvän hiljaisuuden vallitessa salissa. Vangin kasvoilla kuvastui toivottomuus, joka hänessä oli vallinnut vangitsemisesta saakka. Kun hän oli tuotu istuntohuoneeseen, oli hän näyttänyt mitä surullisimmalta, ikäänkuin olisi tuntenut itsensä kaikkien ystäviensä hylkäämäksi; eivätkä esitetyt todistuksetkaan olleet omiaan herättämään hänessä parempia toiveita.

Hänen asianajajansa alkoi tarkastella todistuksia ja kiinnitti huomionsa etevimmän todistajan puheissa olleisiin ristiriitaisuuksiin. Mikä väkijoukosta oli ollut selvää ja luotettavaa todistusta, sen hän todisti olevan aivan ristiriitaista todistuksen muitten osien kanssa sekä viittaavan siihen, että viatonta miestä vastaan oli ryhdytty juoniin. Sitten kohotti hän kirkkaan ja lujan äänensä, nosti pitkän, jäntevän oikean käsivartensa päänsä yli ikäänkuin karkoittaakseen puolustettavansa syyttäjän ja huudahti:

— Ja hän vakuuttaa, että kuu paistoi kirkkaasti murhan tapahtuessa kello kymmenen ja yhdentoista välillä, vaikka kuu kuitenkaan, kuten almanakka osoittaa, ei sinä yönä noussut ennen kuin tuntia myöhemmin tai enemmänkin, ja koko juttu on siis valhetta!

Kuulijat olivat aivan hämmästyneinä tästä syyttäjän todistuksien äkillisestä kumoamisesta, ja he olivat nyt etevintä todistajaa kohtaan yhtä katkeria kuin ennen syytettyä kohtaan.

Lincoln pitkitti puhettaan kuvaten hyljätyn äidin yksinäisyyttä ja surua sekä kuinka hänen miehensä, joka jo aikoja sitten on koottu isäinsä luo, ja hänen uskollinen vaimonsa, joka nyt on jo hopeahapsinen, ovat vierasta, köyhää

poikaa toivottaneet tervetulleeksi vähäiseen majaansa ja jakaneet hänelle niukkaa leipäänsä, ja — tässä teki hän pienen pysähdyksen ja jatkoi syvästi liikutettuna — se poika seisoo nyt teidän edessänne puolustaen hyväntekijänsä poikaa — raihnaisen lesken vanhuuden tukea.

Hänen sanansa vaikuttivat pikaisesti ja voimakkaasti kuin sähkö; kyyneleitä virtaili monista silmistä, jotka muuten harvoin kostuivat. Kuului huudahduksia, joita ei voitu väärin käsittää, ja vilpitöntä myötätuntoisuutta näkyi kuulijoissa, kun Lincoln lopetti puheensa näillä sanoin: Jos, kuten luulen, oikeutta tehdään, on puolustettavani vapaa mies ennen kuin aurinko laskee.

Valamiehet vetäytyivät huoneeseensa, ja palattuaan puolen tunnin kuluttua julistivat he päätöksensä: Syytön. Lincoln kääntyi puolustettavaansa sanoen: Aurinko ei ole vielä laskenut, ja sinä olet vapaa!

Moni läsnäolija riemastui suuresti. Äiti oli vetäytynyt pois, kun juttu jätettiin valamiehistön ratkaistavaksi, mutta nyt tuotiin hän huoneeseen, ja ilokyyneleitä virtasi hänen poskiltaan, kun hän tuli saamaan takaisin poikansa ja kiittämään jaloa hyväntekijäänsä hänen onnistuneesta vaivannäöstään.

— Missä on herra Lincoln? kysyi hän ja tunkihe vapautetun poikansa tyköä hänen luokseen, puristi kuten kouristuksissa hänen kättään ja koetti lausua kiitollisuuttaan; mutta hän ei voinut saada sanaakaan kuuluviin. Ainoastaan kyyneleet todistivat, kuinka täysi hänen sydämensä oli. Vähään aikaan ei Lincolnillakaan ollut muuta vastausta kuin kyyneleet. Vihdoin hän kuitenkin hillitsi tunteensa ja virkkoi:

— Täti Hanna, mitäs minä sanoin teille! Minä rukoilen Jumalaa, että William tästälähtien tulee kunnolliseksi pojaksi ja että lopuksi nähdään tämän läksyn olleen hänelle ja kaikille muille hyödyksi.

Kun Lincoln vähän myöhemmin kävi tervehtimässä täti Hannaa hänen kodissaan, yritti tämä pakoittaa Lincolnia ottamaan palkkiota vaivoistaan.

— Ei, täti Hanna, teiltä en ota centiäkään, en koskaan! Mitä mahdollisesti voin, sen teen mielelläni maksutta teidän hyväksenne.

Useita kuukausia tämän jälkeen sai Lincoln kuulla, että jotkut henkilöt koettivat vääryydellä riistää täti Hannalta hänen maataan, ja hän kirjoitti:

— Täti Hanna, he eivät saa teidän maatanne. Antakaa heidän koettaa alioikeudessa ja vedotkaa sitten korkeimpaan tuomioistuimeen, niin otamme me, Herndon ja minä, asian maksutta huoleksemme.

Sama William Armstrong, jonka Lincoln pelasti hirsipuusta, meni silloin sotaväkeen, kun Abraham Lincoln ensi kertaa kutsui aseisiin 75,000 vapaaehtoista. Kaksi vuotta myöhemmin kirjoitti hänen äitinsä presidentti Lincolnille, että hän tarvitsi poikaansa. Hän ei puhunut mitään kivuloisuudestaan, sanoi vaan tarvitsevansa häntä. Tämä oli kuitenkin tarpeeksi Lincolnille, joka mielestään ei vielä ollut täydellisesti maksanut vanhaa kiitollisuudenvelkaansa hyväntekijälleen. Hän käski vapauttaa hänen poikansa sotapalveluksesta ja kirjoitti omakätisesti hänelle seuraavan lyhyen kirjeen:

Syyskuussa 1863.

— Rouva Hanna Armstrong! Olen juuri antanut käskyn, että teidän poikanne, William, vapautetaan sotapalveluksesta, kuten haluatte. Kentuckyn Louisvillessä.

Eräs asianajaja, joka esiintyi edellä mainitussa jutussa yhdessä Lincolnin kanssa, kertoi hänen puolustuspuheestaan:

— Alussa puhui hän hitaasti ja tarkasteli huolelliseti kaikki todistukset, repi ne aivan kappaleiksi ja näytti, että mies ei ollut saanut haavaansa sinä aikana eikä siinä pai-

kassa, kuin todistajat olivat ilmoittaneet, vaan myöhemmin ja jonkun toisen käden kautta . . . Taitavasti selvitti hän pulmalliset kohdat, poisti koukun jos toisenkin, kunnes hän kokonaan lämpeni ja kokosi voimansa sekä pudisti päältään vastustajien todistukset ikäänkuin ne olisivat olleet hämähäkin verkkoja . . . Viimeisenä viitenätoista minuuttina oli hän niin kaunopuhelias kuin koskaan olen hänen kuullut olleen; ja hän puhui valamiehille sellaisella voimalla ja innolla, että kaikki istuivat ikäänkuin lumottuina, ja kun hän lopetti, kevensivät he mieltään kyyneleillä. Virkkoipa muuan vastapuolueestakin: Hän valtasi valamiehistön väkirynnäköllä. Herra Lincolnilla oli puhuessaan kyyneleet silmissä, mutta ne olivat vilpittömiä. Hänen myötätuntoisuutensa tuota nuorta miestä kohtaan oli todellinen, eikä hänen vilpittömyytensä voinut muuta kuin herättää samaa tunnetta valamiehistössä. Olen satakin kertaa sanonut, että ainoastaan Lincolnin *puhe* pelasti Armstrongin hirsipuusta.

Tässä tilaisuudessa lienee kait nuoren Armstrongin äiti huomannut tämän jumalallisen lupauksen täyden ja syvän merkityksen: «Anna leipäs mennä veden ylitse, niin sinä sen pitkän ajan perästä löytävä olet.«

Kiertomatkoillaan koetti Lincoln edistyä lukemalla kirjoja, joita hän kuletti mukanaan — lukukirjoja, kieliopin, laskuopin ja Shakespearen. Ratsastaessaan luki ja opiskeli hän paljon. Kauneimmat paikat Shakespearesta opetteli hän ulkoa näillä matkoillaan; välistä voi hän pysähtyä tiellä ja lukea niitä tuntemattomille henkilöille, joita hän kohtasi.

Vähän senjälkeen, kun hän oli alkanut harjoittaa asianajajan ammattia, alkoi hän lähettää rahaa köyhille vanhemmilleen. Hänen isällään oli 200 dollarin laina kiinnitettynä pieneen taloonsa, ja sen hän maksoi. Hänen velipuolensa, John Johnson, oli köyhä, ja hän auttoi myöskin tätä. John oli laiska ja toimeton. Lincoln kirjoitti kerran hänelle:

Lupaan antaa sinulle toisen dollarin jokaisesta dollarista, jonka tästä toukokuusta lähtien tulevaan toukokuuhun omalla työlläsi ansaitset, olkoon palkka sitten rahassa tai menköön työ velkojen suoritukseen. Jos sinä siis menet palvelukseen kymmenestä dollarista kuukaudessa, saat sen lisäksi minulta toisen kymmenen, siis kaksikymmentä dollaria kuukaudessa työstäsi. — Hän kävi myös tervehtimässä vanhempiaan, niin usein kuin hänen enentyvät työnsä ja monet huolensa sen sallivat.

Asianajajatoimensa alkuaikoina sai hän kerran 500 dollaria eräästä onnistuneesta oikeusjutusta. Eräs toveri, joka tuli hänen luoksensa seuraavana päivänä, tapasi hänet rahoja lukemassa.

— Kas tässä, tuomari, sanoi hän; enemmän rahaa kuin minulla koskaan on koko elämässäni ollut! Olisipa minulla 250 dollaria tämän lisäksi, ostaisin heti neljänneslohkon tilan ja lahjoittaisin sen vanhalle äitipuolelleni.

— Minä lainaan teille tuon summan, sanoi tuomari.

— Päätetty, sanoi Lincoln ja istui heti kirjoittamaan velkakirjaa.

— Minä en käyttäisi rahoja aivan niin kuin te ajattelette, lisäsi tuomari.

— Miksi ette?

— Teidän äitipuolenne alkaa jo tulla ijäkkääksi eikä voi enää elää kovin kauvan. Minä asettaisin maatilan hänen käytettäväkseen niin kauvaksi, kuin hän elää, että se tulisi taas teille hänen kuolemansa jälkeen.

— Sitä en mitenkään tee, vastasi Lincoln varmasti. Se olisi lievimmin sanoen kehno palkinto kaikesta tuon hyvän naisen rakkaudesta ja uskollisuudesta minua kohtaan, enkä aijo toimittaa tätä asiaa puolinaisesti.

Hän osti sitten maapalstan niin pian kuin hän voi ja lahjoitti sen äitipuolelleen.

Kun hän sai tiedon isänsä ankarasta sairastumisesta Tammikuulla 1851, jolloin kiireelliset toimet ja hänen oman vaimonsa sairaus tekivät hänelle kodin jättämisen mahdottomaksi, kirjoitti hän liikuttavan kirjeen, joka oli täynnä lapsellista hellyyttä. Se oli osoitettu Johnsonille, ja osa siitä kuului seuraavasti:

— Ennestään tiedät, että minun tahtoni on, että ei isältä eikä äidiltä puutu mitään, niin kauvan kuin he elävät, olkoot he terveinä tai sairaina; olen varma siitä, että, jos niin on tarvittu, et ole ollut käyttämättä minun nimeäni hankkiaksesi lääkäriä tai muuta, mitä isämme voisi nykyisessä taudissaan tarvita. Toivon vilpittömästä sydämestäni, että hän vielä voisi parantua; mutta pyydä häntä joka tapauksessa muistamaan ja avukseen huutamaan hyvää, suurta ja armollista Luojaa ja luottamaan Häneen, joka ei käännä kasvojaan hänestä missään hädässä. Hän näkee varpusenkin, joka putoo maahan, ja lukee päämme hiukset, eikä Hän unohda kuolevaa ihmistä, joka luottaa Häneen. Sano hänelle, että jos me nyt voisimme tavata toisiamme, en tiedä olisiko se enemmän ilahuttavaa kuin tuskallista; mutta jos hänen lähtöhetkensä nyt on tullut, hän pian ilomielin kohtaa ne rakkaat, jotka ovat edellä menneet sinne, missä me muut toivomme Jumalan avulla pian heidät jälleen tapaavamme.

Ettei meitä epäiltäisi puolueellisuudesta arvostellessamme Lincolnia asianajajana, esitämme seuraavat lauselmat, jotka kaksi hänen aikansa etevintä lakimiestä on heti hänen surkean kuolemansa jälkeen hänestä sanonut.

— Kaikessa, mikä muodostaa suuren asianajajan, sanoo tuomari Davis, oli hänellä harvoja vertaisia. Hänen henkisen ja siveellisen persoonansa runkona oli oikeudentunto. Hän ei asian voitettuaankaan koskaan ottanut keltään enempää, kuin hän katsoi asian ansaitsevan ja puolus-

tettavalla voi olla varaa maksaa. Ja virkatoverit häntä rakastivat.

Tuomari Drummond sanoo: Hänen luonteensa kaikille hyvin tuttu rehellisyys, hänen ihmeellinen taitonsa katsoa ihmissydämiin, hänen esityksensä selvyys, joka jo itsessään oli todistus, tavaton kyky ja helppous tehdä asioita selviksi — tosin usein kyllä aivan yksinkertaisilla ja koruttomilla kuvilla — ja hänen olentonsa vilpittömyys ja vakavuus, joiden välttämättömästi täytyi vakuuttaa, tekivät sen, että hän oli valtion etevimpiä asianajajia.

KAHDESKOLMATTA LUKU.

Valtiomies astuu esiin.

Vuonna 1846 valittiin Abraham Lincoln kongressin jäseneksi. Hän tuli ehdokkaaksi vuonna 1844 eräässä kokouksessa, jossa valittiin edustajia kongressikokoukseen, mutta tämä kokous kannatti eversti Bakeria. Herra Lincoln valittiin kuitenkin edustajaksi piirikokoukseen.

Henry Clay, hänen kannattamansa valtiomies, oli sinä vuonna whigpuolueen presidentin ehdokas. Herra Lincoln taisteli kaikin voimin hänen puolestaan, pitäen monta puhetta ja herättäen suurta huomiota. Hän valittiin presidentinvaalissa valitsijamieheksi, joka oli hänelle hyvin ansaittu kunnianosoitus.

Eräänä päivänä tullessaan alas valtiotalon portaita, kohtasi hän erään entisen puolustettavansa, jolta hänellä vielä oli velkakirja entisten palvelusten korvauksena.

— Halloo, Cogdal! huudahti Lincoln puristaen sydämellisesti hänen kättänsä; olen kuullut, että teille on käynyt pahasti.

Cogdal oli eräässä ruutiräjähdyksessä menettänyt toisen kätensä.

— Aika pahasti; mutta olisi saattanut käydä pahemminkin, vastasi Cogdal.

— No, tuotahan voisi tosiaankin sanoa filosoofiseksi katsantotavaksi, virkkoi Lincoln. Mutta kuinka menestytte nyt ammatissanne?

— Aivan kehnosti. En ole hävinnyt ainoastaan ammatissani, vaan olen tullut vaivaiseksi koko elinajakseni.

— Se tuntuu minusta hyvin, hyvin ikävältä, vastasi Lincoln myötätuntoisesti.

— Ja sitten tuo teidän velkakirjanne, lisäsi Cogdal epätoivoisella äänellä.

— Hyvä, vastasi Lincoln hymyillen, sitä ei teidän tarvitse tästä alkaen enään ajatella. — Samalla otti hän velkakirjan lompakostaan ja antoi sen Cogdalille.

Tämä ei tahtonut paperia ottaa, vaan lausui toivovansa, että joskus kykenisi maksamaan velkansa. Lincoln ei kuitenkaan myöntynyt, vaan vastasi: Vaikka teillä olisikin rahoja, en kuitenkaan tahtoisi ottaa niitä vastaan, ja sitten riensi hän pois.

Olemme maininneet, että hän vuonna 1846 valittiin kongressiin. Hämmästyttävä äänten enemmistö olikin valitsemassa häntä. Henry Clay sai ainoastaan 914 äänen enemmistön vaalipiirissään vuonna 1844; mutta Lincolnin enemmistö oli 1,511. Monet, jotka eivät kuuluneetkaan whigpuolueeseen, äänestivät häntä hänen rehellisyytensä ja sopivaisuutensa tähden tähän toimeen. Joulukuun 6 p:nä vuonna 1847 astui hän ensi kerran kansalliseen edustajahuoneeseen, ja se seikka, että hän oli ainoa Illinoisista tul-

lut whigpuolueeseen kuuluva jäsen, kartutti hänen suosiotaan. Samana istuntokautena oli Stephen Douglas, eräs Illinoisin kansanvaltaisia, Yhdysvaltain senaatissa. Hän oli senaatin nuorin ja lyhyin jäsen, Lincoln sitävastoin oli edustajahuoneen nuorin ja pisin jäsen, kuten eräs leikkisä kongressin jäsen huomautti.

Koko maata kiihdytti tähän aikaan Mexikon sota ja Texasin julistaminen orjavaltioksi. Mexikon sota oli vääryydellä aljettu orjuuden eduksi, ja Etelän miehet suuntasivat silmänsä Texasiin, ulottaakseen sydämettömät laitoksensa vieläkin laveammalle. Lincoln varustautui heti taisteluun näitä oikeudenvastaisia toimenpiteitä vastaan ja piti puheen, joka on tunnustettu parhaaksi, mitä siihen suuntaan sinä istuntokautena on pidetty.

Taistelu orjuutta vastaan oli kuuma ja katkera kongressissa niinä kahtena vuotena, joiden kuluessa Lincoln kuului siihen. Suuria vapaustaistelijoita oli sen jäsenien joukossa, ja Lincoln taisteli heidän riveissään periaatteidensa puolesta. Hän kävi orjuuden, tuon «kohtuuttoman ja julman« järjestelmän kimppuun eikä epäillyt selittää, että Jumala antaisi maalle kauhean rangaistuksen, jos Amerikan kansa yhä säätelisi lakeja ja hallitsisi sydämettömän orjuuden etujen mukaan. Hän ilmaisi ajatuksensa tavalla tai toisella 42 kertaa «Wilmot-provison« puolesta, jolla nimellä sanottiin orjuuden vastustajain kuuluisaa toimenpidettä.

Hän tuli sekä whigien että kansanvaltaisten suosioon neronsa, rehellisyytensä ja vilpittömyytensä tähden keskusteluissa, älykkäisyytensä tähden taisteluissa sekä tunnollisen ja avonaisen luonteensa tähden.

Hän pyysi, ettei häntä uudelleen valittaisi vuonna 1848, samoin 1850, koska hän piti parempana olla kotona perheensä luona ja hoitaa valitsemaansa tointa.

Oleskelu Washingtonissa oli näet saanut hänet vakuutetuksi siitä, että hänen täytyi panna enemmän huomiota kenkiseen kehittymiseensä. Hän näki ja tunsi, että juopa hänen ja monen muun kongressin jäsenen välillä oli sangen suuri, ja hän päätti pienentää sitä. Yhtä uutterasti kuin ennen nuorempana ryhtyi hän lukemaan englantilaista ja amerikkalaista kirjallisuutta. Hän koki perehtyä kieleen ja esitystapaan lukemalla parhaiden kirjailijain teoksia. Sanalla sanoen, hän sai uutta vauhtia edistyspyrinnöilleen, ja niin saavutti hän sen ylevän puhe- ja kirjoittamistavan, mistä hän sittemmin tuli niin huomatuksi. Ajatellen vanhaa sananlaskua: «Oppia ikä kaikki«, edistyi hän neljänkymmenen vuoden iässä niin paljon kuin suinkin mahdollista oli, voittipa puolueellisimpain ystäväinsä rohkeimmatkin toiveet.

Aina siihen saakka, kun Missouri-sopimus lakkautettiin vuonna 1854 ja tehtiin yritys viedä orjuus Kansasiin, vietti Lincoln suhteellisesti huomaamatonta elämää, työskennellen perheensä ja ammattinsa hyväksi. Joku hänen vanhan ystävänsä ja valtiollisen vastustajansa Stephen Douglasin julkinen puuha orjuuden hyväksi houkutteli hänet kuitenkin silloin tällöin esiintymään, sillä sitä hommaa hän aina oli valmis voimainsa mukaan vastustamaan. Hän piti muutamia puheita puolustaakseen whigpuolueen presidentinehdokkaita, kenraali Tayloria vuonna 1848 ja kenraali Scottia vuonna 1852. Samana vuonna piti hän Kapitoliumissa kiitospuheen Henry Claylle. Raittiuspuheitakin hän piti. Hänellä oli ollut tapana aina siitä lähtien, kun hän Indianassa huvitti tovereitaan puunkannoilta puhumalla, pitää «pieniä raittiuspuheita«, kuten hän nimitti niitä. Samaan aikaan kuin hän alkoi harjoittaa asianajajan ammattia, veti raittiusasia huomiota puoleensa, ja häntä pyydettiin vähän väliä puhumaan tästä kysymyksestä. Vuonna 1854 liittyi hän Raittiuden

Poikiin, ajatellen, että tämä seura vaikuttaisi paljon hyvää sekä läntisissä että itäisissä valtioissa. Hän ei epäillyt sekä sanoilla että esimerkillään tehdä työtä juoppoutta vastaan.

Missouri-sopimuksen lakkauttaminen sai hänet kuitenkin vuonna 1854 sotasopaan, koska hänen mielestään tämä toimenpide oli sekä häpeällinen että valtiollisesti epärehellinen. Juhlallinen sopimus, ettei orjuutta pantaisi voimaan koillisvaltioissa, rikottiin kevytmielisesti orjuuden juurruttamiseksi Kansasiin ja Nebraskaan; ja hänen vanha toverinsa ja vastustajansa Douglas oli asian alkuunpanijana. Tämä teko nosti hänen koko voimakkaan luontonsa tuota viekasta kansanvaltaista vastaan, joka oli keksinyt ja pannut toimeen tuon kurjan suunnitelman; hän esiintyi valtiollisella taistelukentällä lujempana ja vakavampana kuin koskaan ennen.

Herra Douglas piti puheen Springfieldissä. Herra Lincoln oli kuuntelemassa ja vastasi siihen seuraavana päivänä samalta paikalta. Kuulijat ovat selittäneet, että tämä oli suurenmoisimpia puheita, mitä hän on pitänyt, ja että hän siinä perin pohjin kumosi sen valtiollisen kannan, jolla Douglas oli. Hänen puheensa kesti yli kolme tuntia. Springfieldin lehti lausuu:

— Hän vapisi tunteittensa vallassa. Kaikki läsnäolijat olivat hiljaa kuin haudassa. Hän ahdisti lakiehdotusta (Kansas-Nebraska-billiä, jonka tekijä oli Douglas) harvinaisella lämmöllä ja voimalla, ja kaikki tunsivat, että vankka mies oli sen vastustajana sekä että hän aikoi, jos mahdollista, kukistaa sen miehekkäillä ja voimakkailla ponnistuksillaan. Hän saavutti mitä suurinta menestystä: kovilla ja kestävillä hurraahuudoilla osoittivat kokoontuneet suosiotaan totuuden kunniakkaalle voitolle. Naiset huiskuttivat valkoisia nenäliinojaan äänettömän, mutta sydämellisen suosionsa merkiksi. Jokainen tunsi, että puhetta oli

mahdoton vääräksi näyttää — että ei mikään inhimillinen voima voinut sitä kumota eikä halveksien kohdella.

Herra Lincoln seurasi Douglasta Peoriaan ja muihin paikkoihin ja oli yhtä voitollinen todistaessaan orjuuden puolustajan olevan väärässä. Seurauksena oli täydellinen valtiollinen mullistus siinä valtiossa. Kansanvaltaisilla oli ollut valta Illinoisissa siitä lähtien, kun heidän puolueensa syntyi. Mutta nyt oli heidän valtansa murtunut; lainsäätäjäkokous tuli täyteen whigejä, ja Lincolnista tuli yksi sen jäsen. Karttuvat toimet pakoittivat kuitenkin hänen luopumaan siitä tehtävästä jo ennen siihen joutumistaan. Monet kansanvaltaiset yhtyivät whigeihin, koska he eivät tahtoneet pakoittaa Kansasta ja Nebraskaa orjavaltioiksi.

Uuden lainsäätäjäkokouksen oli valittava yksi Yhdysvaltain senaattori; Lincoln oli whigpuolueen ehdokas, Lyman Trumbull Kansas-Nebraska-billiä vastustavien kansanvaltaisten ehdokas ja kenraali James Shields Douglasin puolueen ehdokas. Useitten ratkaisemattomien äänestysten jälkeen asettivat kansanvaltaiset Shieldsin sijaan kuvernööri Mathesonin, joka selitti olevansa puolueeton tässä suuressa kysymyksessä, ja Mathesonilta puuttui eräässä äänestyksessä enää vain kolme ääntä. Sinä ratkaisevana hetkenä koetettiin saada Lincolnin ja Trumbullin puoluelaisia yhteisesti kannattamaan jompaakumpaa. Siinä tuli Lincolnin harvinainen ylevämielisyys avuksi näyttäen, kuinka paljon tärkeämpänä hän piti kysymyksenä olevaa periaatetta kuin omaa etuansa.

— Pyyhkikää pois minun nimeni ja yhdistykää kannattamaan Trumbullia, sanoi Lincoln; muuten häviämme.

— Ei koskaan, ei koskaan! huusi yksi toisensa perästä.

— Neljä ääntä vielä Mathesonille, ja hän on senaattori; me emme saa panna alttiiksi enään yhtään äänestystä, sanoi Lincoln vielä päättävämmin.

— Mahdotonta, vastasi yksi. Me emme voi, sanoi toinen.

Lincoln tuli yhä maltittomammaksi ajatellessaan tappion mahdollisuutta, ja kohoutuen täyteen pituuteensa, kuten hänen oli tapana, kun hän oli kiihtynyt, huudahti hän:

— Sen *täytyy* tapahtua!

Whigpuolue myöntyi pakosta, vaikka useat heistä kyyneleet silmissä sen tekivät, ja yhdistettyjen ponnistusten kautta tuli Trumbull senaattoriksi. Mutta Illinoisin whigeistä ei Lincoln koskaan ollut näyttänyt niin todellisen suurelta kuin tämän ylevämielisen teon jälkeen. Ei kukaan koko valtiossa tai maassa iloinnut sydämellisemmin voitosta kuin hän.

Vuonna 1856 järjestettiin Bloomingtonissa Illinoisin tasavaltainen puolue, ja siinä oli etevimpänä miehenä Abraham Lincoln. Tässä tilaisuudessa piti hän yhden parhaita puheitaan innostuttaen kaikkien sydämet. Ei koskaan, sanoo eräs läsnäolijoista, ole inhimillinen puhujataito täydellisemmin viehättänyt kuulijakuntaansa. Kerta toisensa perästä hypähtivät kuulijat puheen aikana, nousivat penkeille ja ilmaisivat kestävillä mieltymyksenhuudoilla ja hattujaan heiluttamalla, miten hyvin puhujan sanat sattuivat heidän sydämiinsä ja ajatuksiinsa.

Tasavaltaisen puolueen järjestäytymisestä asti oli herra Lincoln *ensimmäinen* tasavaltainen ei ainoastaan Illinoisissa, vaan myös kaikissa läntisissä valtioissa. Kansallisessa tasavaltaisten kokouksessa noin kuukausi senjälkeen asetettiin hänet varapresidentin ehdokkaaksi. Valmistavassa äänestyksessä sai hän 110 ääntä ja herra Dayton 259. Tämä kunniata tuottava äänestys tapahtui Lincolnin tietämättä. Hän oli parhaallaan eräässä oikeusistunnossa Urbanassa kotivaltiossaan. Sinne saapuneet sanomalehdet kertoivat: Lincoln on saanut 110 ääntä.

— Onko se *meidän* Lincolnimme? kysyi eräs asianajaja.

— Luonnollisesti, vastasi toinen. Hän kääntyi herra Lincolnin puoleen, joka samassa tuli huoneeseen ja virkkoi:

— Onnittelen teitä sievästä tuloksesta varapresidentin vaalissa.

— Minua! huudahti Lincoln, joka oli jo lukenut sanomalehden. Luuletteko, että siinä minua tarkoitetaan?

— Tietysti, sillä en voi aavistaakaan, että siinä ketään muuta tarkoitettaisiin.

— No, mutta koskaan elämässänne ette ole pahemmin erehtynyt, toisti Lincoln; ei siinä voi olla kysymys minusta, vaan luonnollisesti Massachusettsin suuresta Lincolnista.

Hän ei ollenkaan ottanut uskoakseen sanomalehtien uutista, kunnes sai lukea täydellisen kertomuksen vaalikokouksesta. Ne vähäiset ajatukset, joita hänellä oli omasta kyvystään ja vaikutusvallastaan, sekä se seikka, ettei hän millään tavalla ollut pyrkinyt puheenaolevaan virkaan, ovat riittävänä selityksenä sille asialle.

Seuraavaan vaalitaisteluun hän otti osaa puhuen Fremontin ja Daytonin hyväksi ja iskien monta voimakasta iskua vapauden puolesta. Vastapuolue näki hänet suureksi vastustajakseen ja käytti hädässään halpamaisia keinoja näyttääkseen vihamielisyyttään. Eräässä kokouksessa Charlestonissa, Colen maakunnassa, keskeytti hänet eräs kansanvaltainen sanoen: Herra Lincoln, onko totta, että ensi kerran tulitte tähän valtioon avojaloin ja härkäparia ajaen?

Lincoln oli vaiti jonkun silmänräpäyksen ja vastasi sitten: Luulen voivani kutsua sen asian todistajiksi ainakin kaksitoistamiehisen joukon, ja jokainen heistä ansaitsee enemmän kunnioitusta kuin tämän kysymyksen tekijä.

Sitten selitti hän, mitä etuja vapaa valtiomuoto tarjoo köyhälle pojalle, ja toiselta puolen, mitä kirousta orjuus

tuottaa valkoiselle miehelle, missä ikinä sitä on. Hänen vastauksensa oli terävä ja kaunopuhelias sekä loppui seuraaviin sanoihin, jotka kokonaan valtasivat kuulijat:

— Me tahdomme puhua vapauden puolesta orjuutta vastaan, kunnes maamme perustuslait vakuuttavat meille vapaan sananvallan, kunnes ei missään tässä suuressa maassa aurinko paista eivätkä sadepisarat putoa eikä tuuli puhalla yhteenkään ihmiseen, joka palkatta tekee työtä.

Lincoln oli ennustanut sekä verenvuodatusta Kansasissa että veristä taistelua Pohjan ja Etelän välillä Missourisopimuksen lakkauttamisen ja Kansas-Nebraska-väkivaltaisuuksien johdosta. Ensimmäinen ennustus oli jo käynyt toteen, sillä rajarosvot polttivat taloja, ampuivat kuoliaiksi vapaitten valtioiden miehiä ja ryöstivät kyliä peloittaakseen vapautta Kansasista.

Douglas näki, että valtiollinen kuolema uhkasi häntä Illinoisissa, jos hän pitäisi kiinni toimenpiteistään Kansas-Nebraskaa vastaan. Aivan äkkiä muutti hän mielensä ja äänesti kongressissa tasavaltaisten kanssa samaa toimenpidettä vastaan, jonka hänen oma valtioviisautensa oli aikaansaanut. Hänen senaattoriaikansa lähestyi loppuaan, ja hän koetti tulla uudestaan valituksi tasavaltaisten avulla. Illinoisilaiset tunsivat kuitenkin liian hyvin hänen kaksimielisyytensä uskoaksen, että hänellä olisi rehelliset tarkoitukset, ja kieltäytyivät kannattamasta häntä. Muissa valtioissa, joissa hänen valtiollista luonnettaan ei yhtä perinpohjin tunnettu, oli eteviä tasavaltaisia, jotka kehoittivat illinoisilaisia veljiään lähettämään hänet uudestaan Yhdysvaltain senaattiin.

Herra Lincoln ei ollut koskaan ollut väkevämpi, vakavampi ja päättäväisempi kuin tässä ottelussa. Tasavaltaisten valtiokokous pidettiin 16 päivänä kesäkuuta Springfieldissä. Tuskin oli se avattu, kun saliin kannettiin lippu,

johon oli kirjoitettu: «Cook'in vaalipiiri kannattaa Abraham Lincolnia.« Tämän näkeminen näytti saavan läsnäolijat kokonaan suunniltaan. He hypähtivät ylös, hyppäsivät penkeille, heiluttivat hattuja, huusivat, hurrasivat ja ilmaisivat ihastustansa useita minuutteja. Herra Lincoln hyväksyttiin yksimielisesti, ja illalla piti hän kokoontuneille kuuluisan puheensa, joka historiassa on tunnettu nimellä: «Puhe itseään vastaan erkanevasta huoneesta.« Tämän nimen sai se seuraavien johdannossa olevien sanojen johdosta:

— Huone, joka on itseään vastaan eronnut, ei voi pysyä. Minä en usko, että tämä valtio voi ikuisesti pysyä puoleksi vapaana ja toiseksi vapautta puuttuvana. Minä en usko, että uniooni hajoaa -- en odota, että huone kukistuu, mutta odotan, että sen hajoamistila loppuu. Siitä tulee kokonaan toista tai toista.

Myöhään iltapäivällä, samana päivänä, meni herra Lincoln konttoriinsa huolellisesti valmistettu puhe taskussa. Hän sulki oven ja sanoi kumppanilleen, herra Herndonille:

— Salli minun lukea kappale puheestani sinulle! Hän luki äsken kerrotun, joka oli osa puheen ensi jaksosta.

— Mitä pidät siitä? kysyi Lincoln, ennenkuin herra Herndon sai lausutuksi hämmästystään. Mikä on sinun ajatuksesi siitä?

— Ajattelen, että se on totta, vastasi herra Herndon; mutta onko oikein *viisasta* lukea se, niin kuin se on kirjoitettu?

— Se ei merkitse mitään, vastasi herra Lincoln. Herra Herndon hämmästyi vielä enemmän. Niin «radikaali« kuin hän olikin, voitti Lincoln hänet kuitenkin siinä suhteessa.

— Onhan tämä sana kaikkiin ihmislaitoksiin nähden totta — «huone, joka on eronnut itseään vastaan, ei voi pysyä«, pitkitti Lincoln painokkaasti. Se väite on eittä-

mättömän totta, ja niin se on ollut jo enemmän kuin kuusituhatta vuotta — ja minä luen sen julki, niinkuin se on kirjoitettu . . . Tahdon mieluummin joutua häviölle näiden sanojen tähden kuin voittaa ilman niitä.

Tuntia ennen kuin puhe oli pidettävä edustajain salissa, kokoontui tusina ystäviä kirjastohuoneeseen, ja herra Lincoln luki heille muutamia happaleita puheestaan, myöskin edellä mainitun paikan.

— Mitä siitä ajattelette? kysyi hän.

— Viisikymmentä vuotta liian aikaiseen yleiseen mielipiteeseen nähden, vastasi yksi melkein suuttuneena.

— Hyvin tyhmää, sanoi toinen.

— Se saattaa tasavaltaisen puolueen perikatoon, virkkoi kolmas.

— Ja teidät myöskin, lisäsi neljäs.

— Mikään ei olisi voinut olla typerämpää; tämä varmasti tekee tyhjiksi teidän vaalitoiveenne, arveli viides.

Näin kuului moitetta melkein kaikkien huulilta. Kaikki, paitsi Herndon, hylkäsivät puheena olevan paikan. Kun kaikki muut olivat lausuneet mielipiteensä, nousi hän paikaltaan ja sanoi: Lincoln, lue se aivan niin kuin se siinä on!

Lincoln istui silmänräpäyksen ääneti, sitten kohosi hän paikaltaan ja käveli hetkisen edestakaisin lattialla. Äkkiä pysähtyi hän ja kääntyi läsnäoleviin sanoen:

— Ystäväni, olen ajatellut paljon tätä asiaa, olen katsellut tarkoin joka puolelta kysymystä, ja olen täydellisesti vakuutettu, että nyt on aika tuoda se esiin; ja jos välttämätöntä on, *että minä tämän puheen johdosta joudun häviölle, niin olkoon menneeksi; minä häviän totuuden kanssa — kuolen puolustaessani sitä, mikä on oikein ja totta!*

Hän piti puheen aivan sellaisena kuin se oli, ja suuri oli todella sen herättämä hämmästys. Monet hänen hartaimmista ystävistään loukkaantuivat hänen «tyhmyyteensä«.

— Hullun puhetta! huudahti yksi.

— Kokonaan sopimatonta! selitti toinen.

— Tuo hullu puhe tuottaa teille perikadon, Lincoln, huomautti tohtori Loring. Toivoisin, ettette olisi tätä puhetta pitänytkään. Ettekö tekin nyt toivo samaa?

— Tohtori, vastasi Lincoln, jos minun täytyisi vetää viiva koko elämäni yli ja pyyhkäistä se pois, mutta minulla olisi vapaa valta valita jotain, minkä saisin pelastaa haaksirikosta, niin valitsisin tämän puheen ja jättäisin sen vahingoittumattomana maailmalle.

Toista vuotta tämän jälkeen söi hän kerran päivällistä muutamien ystäviensä kanssa Bloomingtonissa, ja kun tämä puhe tuli puheiksi, selittivät kaikki läsnäolijat, että se oli suuri erehdys.

— Hyvät herrat, vastasi Lincoln, uskokaa vaan, että minun puheeni oli erehdys; mutta minä puolestani en ole koskaan uskonut sitä, ja se päivä tulee, jolloin te pidätte sitä viisaimpana puheena, mitä koskaan olen lausunut.

Hänen ennustuksensa kävi täydellisesti toteen. Lincolnia johdettiin tietä, jota hän ei itsekään tuntenut. Korkeampi viisaus kuin ainoastaan inhimillinen vei häntä oikeaa tietä. Tämä puhe oli merkillisimpiä, mistä Amerikan aikakirjat tietävät kertoa, eikä siinä kyllin, että se ilmaisi perussäveleen hänen suuressa senaattoritaistelussaan Douglasin kanssa, vaan se myös määräsi lähimmän presidentinvaalin luonteen ja tuloksen sekä lopuksi vahvisti orjuuden tuomion tässä maassa.

Kun Lincoln oli pitänyt puheensa, vaati hän Douglasta julkisiin väittelyihin. Jälkimmäinen suostui kehoitukseen siten, että hän järjesti väittelyjä seitsemässä tärkeässä paikassa valtiota. Herra Douglas suoritti osansa suurella komeudella ja loistolla, matkusti määräpaikkoihin ylimääräisillä junilla, mukanansa soittokunta ja tykkejä tervehtimistä

varten — kaikki tämä oli viidenkymmenen tuhannen dollarin kustannuksella saatu aikaan. Herra Lincoln sitävastoin saapui tyynesti, rehellisesti ja vaatimattomasti, kuten tavallisesti, ja sai kuitenkin joka kerta voiton. «Kun sanotaan, että hän oli voittaja sekä siveellisyyteen että älyyn katsoen, niin on vaan kerrottu maailman arvostelu.« Tässä taistelussa hankki hän itselleen suositun valtiollisen puhujan maineen, ja siihen nähden hän veti vertoja kenelle amerikkalaiselle hyvänsä — kuululle vastustajalleenkin. Erään väittelyn jälkeen, vaikka Douglas oli keskustelun lopuksi puhunut 30 minuuttia, olivat kuulijat niin viehättyneet Lincolnin voittoisaan kaunopuheliaisuuteen, että he ylen ihastuksissaan kantoivat hänet keskustelupaikalta ravintolaan ilman kaikuessa riemu- ja hurraahuudoista. Yleisessä äänestyksessä sai hän 4,085 ääntä enemmän kuin herra Douglas; mutta väärän piirijaon kautta tuli Douglas kumminkin uudelleen valituksi senaattiin.

Eräässä näistä väittelyistä antoi hän itsenäisyysjulistukselle kaunopuheliaimman kunnioituksen, minkä ihmiskieli koskaan on lausunut. Hänen loppusanansa olivat seuraavat:

— Tehkää minulle, mitä tahdotte; mutta varokaa vaan näitä pyhiä periaatteita! Älkää ainoastaan olko valitsematta minua senaattiin, vaan tappakaa minut! Vaikka en tahdo tekeytyä välinpitämättömäksi maallisista kunnianosoituksista, niin väitän kuitenkin, että minua tähän taisteluun ajaa korkeampi aate kuin halu saada virka. Minä vannotan teitä heittämään jokaisen halvan ja vähäpätöisen ajatuksen jonkun yksityisen henkilön menestyksestä. Se ei merkitse mitään; minä en merkitse mitään; tuomari Douglas ei merkitse mitään. *Älkää vaan turmelko tätä ihmisyyden katoamatonta mestariteosta — Amerikan itsenäisyysjulistusta!*

KOLMASKOLMATTA LUKU.

Korkeammalle.

Illinoisin tasavaltaisten valtiokokous pidettiin Decaturissa 9 päivänä toukokuuta 1860 tilaisuutta varten kyhätyssä «wigwamissa«. Kun kokous oli avattu, nousi puheenjohtaja, kuvernööri Oglesby puhumaan ja sanoi:

— Minulle on kerrottu, että eräs etevä Illinoisin kansalainen, eräs, jota Illinois aina iloiten kannattaa, on täällä läsnä, ja minä haluaisin ehdoittaa, että hänet kutsuttaisiin puhujalavalle. Hän pysähtyi hetkiseksi ikäänkuin kiihoittaakseen uteliaisuutta ja huusi sitten korottaen ääntänsä: *Abraham Lincoln!* Sellainen suosiomyrsky, hurraahuuto toisensa perästä, seurasi tätä ilmoitusta, että jokainen hirsi ja lauta wigwamissa tärisi. Tunkeiltiin esille huudetun ympärille, joka seisoi lähellä ovea, ja hänet sananmukaisesti ahtautuneet ihmisjoukot kohottivat ylös ja kantoivat puhujalavalle. Hurraahuudot pauhasivat kuten meren aallot. Chicagon valitsijamiehet heittivät hattujaan ilmaan, ikään kuin eivät niitä enään olisi tarvinneetkaan.

Kokous oli juuri alkamaisillaan, kun puheenjohtaja esti sen, sanoen:

— Täällä ulkona sanotaan olevan vanhan kansanvaltaisen, jolla on jotain tarjottavaa kokoukselle.

— Otetaan vastaan, otetaan! huusi useita ääniä.

— Mitä hänellä on? kysyivät toiset.

— Antakaa tulla! kuului toiselta taholta.

Kokous päätti kutsua sisään kansanvaltaisen, ja sisään astui Lincolnin vanha ystävä Juho Hanks, joka oli auttanut häntä halkomaan aidaksia isänsä pellon aitaan; sama Juho

Hanks, joka oli seurannut häntä Ofuttin asioissa New-Orleansiin ja lähtenyt hänen kanssaan sotaan Mustaa Haukkaa vastaan. Juholla oli olkapäällään kaksi niistä aidaksista, joita Abe ja hän olivat halkoilleet, ja niiden yläpuolella lippu, johon oli kirjoitettu:

Kaksi aidasta
monista Abraham Lincolnin ja Juho Hanksin halkoilemista
Sangamonin alangolla vuonna 1830.

Myrskyisät suosiohuudot tervehtivät aidaksia, ja raju meteli nousi. Riemastus asettui vain antaakseen sijaa uudelle riemastukselle.

— Puhe! Tahdomme kuulla aidaksenhalkojaa! Puhe! Vanhan Aben täytyy esiintyä! Nämät ja muita samanlaisia huutoja kuultiin melun yhä kestäessä, ja tätä kesti viisi minuuttia, kunnes herra Lincoln hämillään ja punastuneena, vaikka hymy huulilla nousi seisoalleen ja lausui:

— Hyvät herrat! Otaksun, että te tahdotte kuulla jotain noista esineistä (ja hän osoitti aidaksia). No, hyvä, seikka on sellainen, että Juho Hanks ja minä todella olemme halkoilleet aidaksia Sangamonin alangolla. En tiedä, olemmeko juuri nuokin halkaisseet vai emmekö; mutta totta puhuakseni eivät nuo minun mielestäni paljonkaan kunniata tuota tekijälleen. Mutta sen minä tiedän: siihen aikaan halkoilin aidaksia, ja luulenpa pystyväni nyt tekemään parempia kuin nuo.

Uusi suosionosoitusten myrsky tärisytti wigwamia useita minuuttia; sitten seurasi päätös, jonka kautta Illinoisin tasavaltainen puolue julisti Abraham Lincolnin presidentinehdokkaakseen. Päätös tehtiin yksimielisesti korvia huumaavan riemun vallitessa.

Kokouksessa oli viisituhatta henkeä läsnä, joukossa paljon kansanvaltaisia Lincolnin ystäviä. Oli siellä muitakin

kansanvaltaisia, ja nämät olivat jotenkin suutuksissaan Juho Hanksin ja muiden puolueeseen kuuluvien käytöksestä. Eräs heistä virkkoi herra Lincolnille kokouksen loputtua:

— Te olette siis Abe Lincoln?

— Se on nimeni, hyvä herra, vastasi Lincoln.

— Sanotaan, että te olette «oman onnenne seppä«.

— Kaiketi; mikä olen, siksi olen omin neuvoin tullut, vastasi Lincoln.

— No, jatkoi kansanvaltainen tarkasteltuaan häntä kiireestä kantapäähän, sepä vasta oli oikeaa hutiloimistyötä; siinä kaikki, mitä minulla on sanottavaa.

Lisättäköön tähän, että herra Lincoln senaattoritaistelunsa jälkeen Douglasin kanssa, etenkin vuonna 1859, puhui saamansa kehoituksen mukaan Kansasissa, Ohiossa, New-Yorkissa ja useissa muissa Uuden-Englannin valtioissa. Hänen puheitaan pidettiin mestaripuheina. Cooperin opistossa New-Yorkissa tunkeiltiin häntä kuulemaan, ja runoilija Bryant esitti hänet kokoukselle. Seuraavana aamuna vakuuttivat sanomalehdet: Ei kukaan ole ennen tehnyt sellaista vaikutusta ensi kertaa esiintyessään New-Yorkissa.

Hänen ollessaan mainitussa kaupungissa sattui kaksi tapausta, jotka hyvin kuvaavat häntä. Hän kohtasi eräässä myymälässä vanhan tuttavansa, joka oli kotoisin Illinoisista. Mitenkä olette menestynyt lähdettyänne Illinoisista? kysyi Lincoln.

— Olen koonnut satatuhatta dollaria ja menettänyt taas kaikki. Mutta kuinka on teidän käynyt, herra Lincoln?

— Aika hyvin, vastasi tämä. Minulla on talo Springfieldissä sekä noin kahdeksan tuhatta dollaria. Jos minut tehdään varapresidentiksi yhdessä Sewardin kanssa, kuten toiset hokevat tahtovansa, toivon voivani päästä kahteenkymmeneen tuhanteen, ja siinä on niin paljon kuin kukaan voi tarvita.

Ollessaan New-Yorkissa lähti hän eräänä sunnuntaina yksinään muutaman lähetysyhdistyksen pyhäkouluun katsomaan, mitä voidaan tehdä katulapsien hyväksi. Vieraan ulkomuoto teki hyvän vaikutuksen johtajaan, ja hän pyysi tuntematonta puhumaan pojille ja tytöille. Hän suostui empimättä ja alkoi heti pienen puheen, joka kokonaan veti nuorten kuulijain huomion puoleensa. Useita kertoja tahtoi hän lopettaa, mutta kuulijat huusivat: Enemmän, enemmän, herra, enemmän! Se oli tavaton puhe, joka viehätti sekä opettajia että oppilaita. Kun hän aikoi lähteä pois, kysyi johtaja:

— Anteeksi, voisiko saada tietää vieraan nimen?

— Abraham Lincoln Illinoisista, oli vastaus.

Hän puhui Norwich'issa, Connecticut'in valtiossa, ja tohtori Gulliver julkaisi sittemmin seuraavan opettavan ja mieltä kiinnittävän kuvauksen keskustelustaan hänen kanssaan seuraavana päivänä.

— Seuraavana aamuna tapasin hänet rautatieasemalla, jossa hän puhui pormestarimme kanssa silmäillen vähän väliä kiskoja ja kysyen puoleksi levottomana, puoleksi leikillään: Missä on teidän ajopelinne? Miksi ei ajopeliä näy? Kun minut esiteltiin hänelle, kiinnitti hän silmänsä minuun ja sanoi: Olen nähnyt teidät ennen, hyvä herra. Sitä en usko, vastasin; pidätte varmaan minua jonakin toisena. Enkä pidä; näin teidät eilenillalla Town-Hall'issa. Onko mahdollista, herra Lincoln, että te voitte niin hyvin tarkastaa yksityistä henkilöä sellaisessa joukossa? Se on minun tapojani, vastasi hän nauraen. En unohda kasvoja. Olitteko te siellä? Olin kyllä, ja minä sain runsaan palkan siitä, lisäsin samaan leikilliseen tapaan, jota hän itse oli alkanut; se oli minusta erinomaisimpia puheita, mitä koskaan olen kuullut.

— Kun me istuuduimme vaunuun, viittasi hän minut viereensä istumaan sekä kysyi suoraan, mitä miellyttävim-

mällä tavalla: Tarkoititteko totta äskeisillä sanoillanne minun puheestani?

— Joka sanalla tarkoitin totta, herra Lincoln. Vieressäni istui vanha täysiverinen kansanvaltainen ja hän paukutti käsiään lakkaamatta, ja kun hänen kääntymisestään järkeviin mielipiteisiin laskettiin leikkiä, vastasi hän: En usko sanaakaan hänen puheestaan, mutta en voi olla osoittamatta suosiotani hänelle; hän puhuu niin oivallisesti. Puhetaidon huipuksi voitaisiin sanoa sitä, että «saa ihmisen vakuutetuksi vastoin hänen tahtoaan ja hänellä kuitenkin on vakaumuksensa jälellä«. Todellakin, hyvä herra, opin eilen iltana julkista puhumistaitoa enemmän, kuin oppisin kuulemalla koko sarjan luentoja kaunopuheliaisuudesta.

— Tämä johtaa mieleeni erään hyvin omituisen tapauksen New-Haven'issa näinä päivinä, vastasi hän. Minulle kerrottiin, että latinan yliopettaja Yale'n oppilaitoksessa — hänhän on kait hyvin oppinut herra?

— On, ja terävä arvostelija myös.

— Hyvä, niin luulen; ainakin pitäisi hänen semmoinen olla — kerrottiin, että hän oli tullut kuuntelemaan minua ja että hän teki muistiinpanoja puheeni aikana, sekä piti siitä luennon seuraavana päivänä. Eikä sillä hyvä, vaan hän seurasi minua seuraavana iltana Meriden'iin ja kuunteli minua taas samassa tarkoituksessa. Jos asian laita lienee niin, on se perin merkillistä. Minä tahtoisin hyvin mielelläni tietää, mikä puheessani teistä on niin merkillistä ja minkä siinä luulette niin vetäneen ystäväni yliopettajan huomiota puoleensa.

— Esityksenne selvyys, herra Lincoln, teidän voittava todistustapanne ja etenkin teidän esimerkkinne, joissa ihanteellisuus ja liikuttavaisuus, ajatuksen selvyys ja leikillisyys sulavat yhteen. Nuo jutut käärmeistä, esimerkiksi se, joka sai teidän kansanvaltaisten kuulijainne kädet ja jalat niin

vilkkaaseen liikkeeseen, oli samalla kertaa sattuva ja naurettava, surkea ja todistava. Se katkoi kaikki ihmisen entiset mielipiteet ja ennakkoluulot ja hävitti väärien teoriiojen varustukset, ennenkuin tiedettiinkään.

— Voitteko muistaa vielä jonkun esimerkin, joka kuvaa minun omituista esitystapaani? kysyi hän.

Luettelin vielä muutamia samantapaisia ja arvostelin noin puolentunnin ajan niitä; sitten virkkoi hän:

— Olen teille hyvin kiitollinen tästä. Olen kauvan halunnut tavata jotain ihmistä, joka näin tekisi selkoa puheestani. Se luopi valoa asiaan, joka on ollut minulle hämärä. Toivon, että ette arvosteluissanne ole ollut liian imarteleva. Minulla tosiaankin on ollut aivan ihmeellinen menestys vaillinaiseen kasvatukseeni nähden.

— Tämä antaa minulle aiheen, herra Lincoln, tehdä kysymyksen, joka jo useita kertoja keskustelumme aikana on pyörinyt kielelläni. Tahtoisin hyvin mielelläni tietää, miten olette saavuttanut tämän tavattoman esittämiskyvyn. Sen täytyy johtua kasvatuksesta; ei kellään ihmisellä ole sellaista luonnostaan. Millainen on teidän kasvatuksenne ollut?

— Mitä siihen tulee, ovat sanomalehdet oikeassa; en ole koskaan elämässäni käynyt koulua enempää kuin kuusi kuukautta. Mutta kuten te sanotte, täytyy kasvatuksen jossain muodossa tässä tulla näkyviin. Saman kysymyksen, jonka te nyt olette tehnyt, olen tehnyt itselleni teidän puhuessanne. Minä voin kertoa teille, että aikaisimpana muistona lapsuudestani on, että minun oli tapana suuttua, kun joku puhui sillä tavalla, etten sitä voinut tajuta. En luule koskaan elämässäni vihastuneeni mistään muusta. Mutta tästä tulin aina pahalle tuulelle, ja niin olen myöhemminkin tullut. Muistan, miten välistä menin pieneen makuukammiooni, kuultuani illalla naapurien keskustelevan isäni kanssa, sekä käytin jommoisenkin osan

yöstä kävellen edestakaisin ja koettaen saada selville ajatusta heidän puheistaan, jotka useinkin olivat minulle hämäriä. En voinut nukkua, vaikka usein koetinkin, kun näin ajelin takaa ajatusta, ennenkuin sen tapasin; ja kun luulin sen löytäneeni, en ollut tyytyväinen ennenkuin olin kertonut sitä kerta toisensa perästä, kunnes mielestäni olin pukenut sen semmoiseen muotoon, että jokainen toverini voisi sen selvästi käsittää. Tämä oli oikein kiihkoa minussa, ja sitä on minussa ollut siitä päivin; sillä vielä tänä päivänä, kun mielessäni on joku ajatus, en koskaan ole tyytyväinen, ennenkuin olen rajoittanut sen pohjan, etelän, idän ja lännen puolelta. Tässä on kenties selitys siihen omituisuuteen, jota huomautitte minun puheessani olevan, vaikka en ole koskaan ennen asettanut näitä seikkoja toistensa yhteyteen.

— Herra Lincoln, kiitän teitä! Tässä on kasvatuksen loistavin tulos, jonka olen koskaan nähnyt. Mutta sallikaa minun kysyä, valmistauduitteko te ammattianne varten?

— Kyllä! «Luin lakitiedettä«, kuten sanotaan; se on, olin apulaisena eräällä asianajajalla Springfieldissä, kirjoitin jäljennöksiä ikävistä asiakirjoista ja ahmin lakia niin paljon kuin muilta töiltäni joudin. Mutta kysymyksenne johtaa mieleeni erään lajin kasvatusta, mikä osakseni on tullut, joka minun rehellisesti täytyy myöntää. Tutkiessani lakia kohtasin alati sanan *todistaa.* Luulin aluksi ymmärtäväni mitä se merkitsee, mutta pian tulin vakuutetuksi siitä, että en sitä käsittänyt. Sanoin itselleni: Mitäpä tarkoitan minä tällaisella lainvaatimalla *todistamisella* eroitukseksi kaikesta muusta? Hain neuvoa Vebsterin sanakirjasta. Siinä puhuttiin «toteennäyttämisestä«, todistuksesta, joka olisi kaiken epäilyksen mahdollisuuden ulkopuolella, mutta siitä en voinut päästä asian perille. Minun mielestäni hyvin monta asiaa oli todistettuja, niin ettei ollut mitään

epäilemismahdollisuutta, vaikka ei ollutkaan sellaisia erinomaisia päätelmiä, joita otaksuin lain tarkoittamaan todistukseen välttämättömästi kuuluvan. Hain neuvoa kaikista sanakirjoista ja muista lähteistä, joihin pääsin käsiksi, mutta ilman parempaa menestystä. Yhtä hyvin olisi voinut sokealle määritellä sinisen värin laatua. Lopuksi sanoin: Lincoln, sinusta ei koskaan tule asianajajaa, jos sinä et käsitä, mitä sanalla *todistaa* tarkoitetaan; heitin paikkani Springfieldissä, lähdin vanhempaini kotiin ja pysyin siellä, kunnes voin ensi näkemältä todistaa joka ainoan väitteen Eukleideen kuudessa kirjassa. Silloin huomasin, mitä «todistaminen« oli, ja palasin lakitieteen opintoihin.

— Ihmetellessäni sellaista luonteenlujuutta ja älyä toisiinsa yhtyneinä, en voinut pidättäytyä sanomasta: Herra Lincoln, teidän menestyksenne ei kauvemmin kummastuta minua. Se on luonnollinen seuraus vastaavista syistä. Jos sallitte, tahtoisin julkaista nämät asiat. Näiden tunteminen olisi nuorille miehillemme mitä arvokkain kehoitus kestäväisesti antautumaan klassillisiin ja matemaatillisiin opintoihin, joita useimmat luonteet välttämättömästi tarvitsevat. Ei kukaan osaa puhua hyvin, jos ei hän kykene kaikkein ensiksi selittämään itselleen, mistä hän puhuu. Tarkkaan luettuna vapauttaisi Eukleides maailman puolesta sen kurjuudesta hävittämällä puolet siitä järjettömyydestä, joka nyt eksyttää ja vaivaa sitä. Usein olen ajatellut, että Eukleides olisi parhaita kirjoja, mitä voitaisiin ottaa lainakirjastojen luetteloihin, jos vain voitaisiin saada kansa lukemaan sitä.

— Niin minäkin luulen, vastasi hän nauraen; minä kannatan Eukleidestä.

Kun matkamme määrä alkoi lähestyä, kääntyi herra Lincoln hyvin ystävällisesti minun puoleeni sanoen: Kiitän teitä tästä keskustelusta, joka on tuottanut minulle paljon huvia!

Tarkoittaen muutamia voimakkaita sanoja, jotka hän äskettäin oli lausunut Washingtonin hallituksen turmiollisesta vaikutuksesta pohjoisvaltioiden oloihin orjakysymyksessä, vastasin minä: Herra Lincoln, saanko sanoa teille ennen eroamistamme yhden asian?

— Tietysti, mitä vaan haluatte.

— Te olette äskettäin puhunut siitä, että Washingtonin valtiollinen elämä helposti alentaa edustajiemme siveelliset käsitteet, sekoittamalla syyt ja tekemällä valtiollisen edun heille ainoaksi toiminnan ohjeeksi. Te olette taistelunne kautta Douglasta vastaan tullut yhdeksi meidän johtajaksemme suuressa taistelussa orjuutta vastaan, joka epäilemättä on kansan ja aikakauden suuri taistelu. Mitä tahdoin teille sanoa, se on tämä — ja sen sanon kaikesta sydämestäni: *Olkaa uskollinen mielipiteillenne, ja me olemme teille uskolliset, ja Jumala on oleva meille kaikille uskollinen!* Hänen karkeat kasvonpiirteensä saivat heti kirkkaan loisteen, ja hän puristi lämpimästi kättäni molemmin käsin sanoen: Minä vastaan siihen *amen* — siihen vastaan *amen!*

Kansakunnan tasavaltalaisten kokous kokoontui Chicagoon 16 päivänä kesäkuuta vuonna 1860. Jättiläiswigwami oli rakennettu, johon mahtuisivat valitsijat ja katsojat. 25,000 henkeä arveltiin olleen tässä kokouksessa. 1500 heistä nukkui yhden ainoan majatalon katon alla.

Herra Lincoln valittiin kolmannella äänestyksellä. Kohtausta, joka seurasi tämän julistamista, ei voi sanoin kuvata. Suurena myrskynä purkausi lukuisain läsnäolijain raju ihastus ilmoille, ja siihen vastasivat ulkona odottavat laumat, jotka vartavasten wigwamin katolle asetetun miehen huudettua: *Tervehtikää! Abe Lincoln on ehdokkaaksi asetettu!* tärisyttivät ilmaa korvia huumaavilla huudoillaan, ja tykkien pauke, yhteislaukaus toisensa perästä, lisäsi pauhua vieläkin suuremmaksi.

Tieto lensi salaman nopeudella telegraafilankoja myöten Springfieldiin. Kun se saapui toimistoon, johon Lincoln ja muutamia hänen ystävistään oli kokoontunut, uudistui Chicagon näytelmä pienemmässä muodossa, ja vastavalittu oli peittyä onnentoivotuksiin. Herra Lincoln otti sähkösanoman käteensä sanoen:

— Hyvät herrat, minulla on kotona pieni vaimo, joka tästä sanomasta varmaan on enemmän huvitettu kuin minä; jos annatte anteeksi, otan sen mukaani ja näytän hänelle.

Chicagon kokouksen valiokunta ilmoitti seuraavana päivänä virallisesti vaalin tuloksen herra Lincolnille hänen kodissaan. Muutamat kaupunkilaiset, jotka tahtoivat, että heidän kaupunkinsa kuuluisa kansalainen mukautuisi tässä tärkeässä tilaisuudessa vanhaan totuttuun tapaan, ostivat paraita viinejä, mitä voivat saada, ja lähettivät hänen kotiinsa. Lincoln lähetti ne heti takaisin liittäen mukaan tämän kuvaavan vastauksen:

— Tiedättehän, että emme koskaan talossamme käytä näitä tavaroita.

Eräs kirjeenvaihtaja, joka oli läsnä, kertoo, että kun viralliset menot ja muodolliset tervehdykset olivat ohitse, tuli sisään palvelija kantaen tarjotinta, jolla oli suuri vesikahviini ja joukko lasia; herra Lincoln nousi ja lausui vakavana kääntyen läsnäolijoihin:

— Hyvät herrat, juokaamme toistemme onneksi malja terveellisintä juomaa, minkä Jumala on ihmiselle antanut; se on ainoa juoma, mitä olen käyttänyt tai sallinut muiden talossani käyttää, ja omantuntoni tähden en voi nytkään poiketa tästä tavasta — se on puhdasta lähdevettä, jota jo Aatamikin joi. — Hän otti lasin, nosti sen huulilleen ja joi raikasta vettä heidän onnekseen. Kaikkien vierasten täytyi tietysti ihmetellä hänen järkähtämättömyyttään ja seurata esimerkkiä.

Hänen tuttavansa olivat luulleet, että hän tässä juhlallisessa tilaisuudessa tekisi poikkeuksen raittiusperiaatteistaan; mutta hän ei ollut se mies, joka mitään sellaista teki. Valtiomies, jolla oli ollut rohkeutta vasten parhaitten ystäviensä tahtoa sanoa maailmalle: Huone, joka on eronnut itseänsä vastaan, ei voi pysyä, hän ei nyt voinut uhrata periaatteitaan yhden viinilasin vuoksi.

Koskaan ei hän ollut tehnyt itsenäisempää, johdonmukaisempaa ja arvokkaampaa tekoa. Hän pysyi yhtä lujana raittiusperiaatteissaan kuin orjuuden vastustamistuumissaan.

Hänen asettamisensa ehdokkaaksi herätti mitä suurinta kiukkua ja katkeruutta orjavaltioissa. Joka tuulenhenkäys toi mukanaan uhkaavia huhuja kapinasta ja unioonin hajottamisesta. Hänen valitsemisensa seuraavassa marraskuussa oli Etelän johtajille merkki valmistautua sisälliseen sotaan ja unioonin hajottamiseen. Ennen sitä päivää, jolloin Lincolnin oli virkaansa astuminen, oli seitsemän etelävaltiota irtautunut muista ja järjestynyt liittokunnaksi. Lähenevän raju-ilman enteitä kuultiin. Sodan pilviä kokoontui mustina ja uhkaavina. Aseitten kalsketta kuultiin kaukaa. Vaalissa voitetut orjuuden puolustajat päättivät voittaa miekan avulla. Sota näytti välttämättömältä.

Herra Lincolnin luona kävi ihmisiä rasitukseksi asti, vaalipäivästä aina siihen saakka, kun hän muutti Valkeaan taloon. Kansaa kaikista yhteiskuntaluokista, ylhäisiä ja alhaisia, pieniä ja suuria tunkeili näkemään «suurta, kaunopuheliasta miestä« ja puristamaan hänen kättänsä. Sattui muutamia omituisia tapauksia, jotka paljon paremmin kuin sanat kuvaavat presidentinehdokkaan jaloja ominaisuuksia. Kaksi nuorta miestä astui eräänä päivänä siihen valtiotalon huoneeseen, missä hän otti vastaan ystäviään, ja pysähtyi ovensuuhun. Kun herra Lincoln huomasi heidät, meni hän heidän luokseen ja sanoi:

— Terve tuloa, ystäväni! Mitä voin tehdä hyväksenne? Tahdotteko käydä istumaan?

— Emme välitä istumisesta, vastasi pienempi.

— Olen valmis palvelemaan teitä, toisti herra Lincoln tavalliseen yksinkertaiseen tapaansa, koettaen saada hämillään olevat nuoret miehet kotiutumaan.

— Minä puhuin tälle ystävälleni, sanoi toinen, teidän pituudestanne. Hän luulee olevansa yhtä pitkä kuin te.

— Vai niin, vastasi herra Lincoln nauraen ja loi tarkastavan katseen pitempään. Hän on todellakin suurikasvuinen; katsotaanpas! Hän meni noutamaan keppinsä ja sanoi:

— Nyt, nuori mies, mitataan, kumpi on pitempi. Sitten asetti hän kepinpään seinää vasten ja lisäsi:

— Asettukaa tämän alle! Asia voidaan ratkaista silmänräpäyksessä.

Nuori mies asettui kepin alle, ja kun tämä tarkoin oli asetettu kohdalleen, sanoi herra Lincoln:

— Menkää nyt alta pois ja pitäkää keppiä, niin minä asetun alle.

Se oli yhtä pian tehty kuin sanottu.

— Hän on aivan yhtä pitkä kuin minä, virkkoi hän pienemmälle nuorelle miehelle; hän arvasi merkillisen hyvin. Sitten otti hän molempia kädestä ja sanoi hyvästiksi pari ystävällistä sanaa.

Hän näki, etteivät nuoret miehet tarkoittaneet mitään pahaa, vaikka he olivat tunkeilevia eivätkä ymmärtäneet, mikä oli sopivaa. Mieluummin olisi hän kuitenkin tahtonut mitata pituuttaan heidän kanssaan kymmenen kertaa, kuin näyttää, että he olivat loukanneet hänen arvoaan.

Eräs vanha eukko tuli tapaamaan häntä, koska Lincolnilla oli ollut tapana syödä päivällistä hänen luonaan ollessaan virkamatkoillaan. Herra Lincoln ei voinut muistaa

häntä, ennenkuin eukko muistutti hänelle muutamia yksityisiä seikkoja.

— Niin, niin, nyt muistan, sanoi hän tarttuen sydämellisesti eukon käteen. Toivon teidän voivan hyvin, rakas ystäväni!

— Muistatteko vielä sitä kehnoa päivällistä, jonka kerran saitte minun luonani?

— En, en voi todellakaan muistaa mitään kehnoa teidän kodissanne.

— Kerranpa te saitte niukan päivällisen, toisti eukko. Te tulitte juuri, kun me olimme syöneet ja kaikki oli lopussa, niin ettei minulla ollut muuta tarjottavana teille kuin leipää ja kuppi maitoa, ja sen te söitte, ja kun minä teidän noustuanne pöydästä pyytelin anteeksi, ettei mitään parempaa ollut, vastasitte te: Sehän oli aivan hyvä kylläkin vaikka Yhdysvaltain presidentille.

Herra Lincoln nauroi sekä toivotti taivaan siunausta hänelle, antaen täyden arvon sille hyväntahtoisuudelle, joka oli saattanut hänet sinne kahdeksan peninkulman päästä muistuttamaan häntä heikosta päivällisestä.

Muitten kävijäin joukossa oli Hanna Armstrong, Jackin leski ja Villiamin äiti, eikä vilpittömämpää ja uskollisempaa vierasta hänellä voinut olla. Hän puhui minulle aivan kuin siihen aikaan, kun Jack eli, sanoi hän myöhemmin. Puhuin hänen kanssaan kauvan ja olin juuri sanomaisillani hyvästi. Sanoin hänelle, että se oli viimeinen kerta, kun hänet näin; oli kuin olisi joku sanonut minulle, etten koskaan enää näkisi häntä, sillä he tappaisivat varmaan hänet. Hän hymyili ja sanoi: Hanna, jos he tappavat minut, en enää koskaan kuole. Sitten sanoin hänelle hyvästi.

Chicagossa oli valmistettu hänelle juhlallinen vastaanotto. Hän näki pienen tytön, joka ujosti lähestyi häntä.

Hän viittasi ystävällisesti tytön luokseen ja sanoi: No, tyttöseni, mitä sinä tahdot?

— Tahdon saada teidän nimenne, vastasi hän epäillen. Samassa huomasi herra Lincoln vielä muita pikku tyttöjä, jotka häntä lähenivät, ja hän vastasi:

— Mutta täällähän on useampia pikku tyttöjä — kenties he tulisivat pahoilleen, jos sinä yksin saisit minun nimeni?

— Meitä on kahdeksan, vastasi hän, ja me tahtoisimme saada teidän nimenne.

— Hankkikaa minulle kahdeksan paperiarkkia sekä mustetta ja kynä, niin katsotaan, mitä voin hyväksenne tehdä.

Paperia tuotiin, ja herra Lincoln istuutui pöydän ääreen huoneessa, joka oli ihmisiä täynnä, sekä kirjoitti rivin ja nimensä joka arkille.

Pieni kolmivuotias poika tuli huoneeseen isänsä kanssa. Päästyään sisään heilutti hän hattuaan ja huusi kovalla äänellä: Eläköön Lincoln! Läsnäolevat nauroivat, samoin myös herra Lincoln, joka nosti pikku miehen ylös ja heitti hänet kattoa kohden huudahtaen: Eläös, poikaseni!

Lincolnin kaltaiselle, yksinkertaiselle ja hyväntahtoiselle miehelle olivat sellaiset pienet välikohtaukset hyvin mieluisia keskeytyksiä ylhäisten, kuvernöörien, valtiomiesten, senaattorien, tuomarien ja pappien juhlallisessa vastaanotossa.

Seitsemäntenä päivänä marraskuuta valittiin herra Lincoln presidentiksi 1,857,610 äänellä, s. o. 491,634 ääntä enemmän kuin Douglas sai. Valitsijamiesten vaalissa sai hän 180 ääntä, Douglas ainoastaan 12; muut jakaantuivat Breckinridgen ja Bell'in välillä.

Muutamia päiviä ennen jättivät Springfieldin tasavaltaiset herra Lincolnille siinä kaupungissa toimitetun koeäänestyksen tulokset. Hän kutsui luokseen Newton Bate-

man'in, joka oli Illinoisin valtion julkisen opetuslaitoksen ylitarkastaja. Sulettuaan oven, virkkoi hän:

— Olen kutsunut teitä yhdessä minun kanssani silmäilemään Springfieldin ääniluetteloa. Haluaisin tietää, miten papit ja muutamat muut kansanluokat aikovat äänestää.

Herra Bateman suostui siihen ja alettiin tarkastaa listaa. Lincoln kysyi yhdestä ja toisesta, oliko hän pappi tai seurakunnan jäsen, ja herra Bateman vastasi siihen niin hyvin kuin tiesi. Lyijykynällä teki herra Lincoln muistiinpanoja. Kun tarkastus loppui, istui hän jonkun aikaa vaiti, syvä surun ilme kasvoillaan. Sitten kääntyi hän herra Batemanin puoleen sanoen:

— En voi käsittää tätä. Täällä on useita pappeja eri tunnustuksiin kuuluvia, jotka ovat minua vastaan, ja samoin on täällä useita eteviä kristillisten kirkkokuntien jäseniä minua vastassa. Herra Bateman, en ole kristitty — Jumala tietää, että tahtoisin olla — mutta olen tarkoin lukenut raamatun enkä ymmärrä tätä kirjaa. Hän otti taskustaan esiin uuden testamentin ja jatkoi hetken vaiti oltuaan:

— Nämät miehet tietävät aivan hyvin, että minä taistelen territorioitten vapauden puolesta kaikkialla, niin pitkälle kuin laki ja valtiomuoto sallivat, ja että minun vastustajani ovat orjuuden puoltajia. Tämän he tietävät ja kuitenkin menevät he äänestämään minua vastaan tämä sana käsissään, jonka valossa ihmisorjuus ei voi silmänräpäystäkään kestää. En ollenkaan voi käsittää sitä.

Herra Lincoln oli noussut seisomaan nähtävästi suuresti liikutettuna maan vakavasta ja vaarallisesta asemasta. Vaiti astui hän useita kertoja edestakaisin huoneessa, syvän surun ilme kasvoillaan, juuri kuin raskas taakka olisi ollut hänen sydämellään. Vihdoin pysähtyi hän keskelle

salia, nosti oikean kätensä taivasta kohden ja huudahti kyynelten vuotaessa poskia alas:

— Minä tiedän, että on olemassa Jumala, joka vihaa vääryyttä ja orjuutta. Näen rajuilman lähestyvän ja tiedän hänen kätensä olevan mukana siinäkin. Jos hänellä on tehtävä ja toimi minulle, olen siihen valmis. Minä en ole mitään, mutta totuus on kaikki. Tiedän olevani oikeassa, sillä tiedän vapauden olevan oikeutetun. Olen sanonut, että huone, joka eroaa itseään vastaan, ei voi pysyä, ja Kristus ja terve järki sanovat samaa, ja sen saavat hekin nähdä. Douglas ei kysy, äänestetäänkö orjuuden puolesta vai sitä vastaan; mutta Jumala kysyy sitä, ja ihmisyys kysyy sitä, ja minä kysyn sitä; ja Jumalan avulla pysyn väistymättä. Kenties en näe loppua, mutta se tulee, ja minut tuomitaan syyttömäksi; ja nämät näkevät, etteivät he ole lukeneet raamattuansa oikein.

Hän puhui ikäänkuin itsekseen; sitten kääntyi hän herra Batemaniin sanoen:

— Eikö teistä tunnu merkilliseltä, että ihmiset voivat jättää taistelun siveellisen puolen huomioon ottamatta. Ilmestys ei voisi saada selvemmäksi minulle, että joko orjuus tai hallitus kumotaan. Tulevaisuus olisi, sellaiselta kuin se minusta näyttää, jotain peloittavaa, jos en seisoisi tällä kalliolla, etenkin kun tiedän, miten useat papit äänestävät. Näyttää siltä kuin Jumala olisi sietänyt orjuutta, kunnes uskonnon palvelijat ovat alkaneet puolustaa sitä raamatun avulla ja ruvenneet pyytämään jumalallista vahvistusta sille (tällä tarkoitti hän tohtori Ross'ia ja Palmer'ia, joita on ennen mainittu Etelän miehinä), ja nyt on vääryyden mitta täytetty ja vihan kalkki vuodatetaan.

Hän pitkitti puhettaan lausuen luottamuksensa Jumalan kaitselmukseen sekä selitti, että «oikeus on valtaa« ja usko Jumalaan välttämätöntä valtiollisen ohjelman toteutta-

miseksi, ja että se tuki, minkä valtiomies saa näistä totuuksista, on luotettavampi kuin mikään muu. Hän sanoi uskovansa, että tulee rukoilla ja että siitä saapi ihmeellisen voiman, sekä kertoi etsineensä Jumalalta johtoa ja apua tärkeässä ja vastuunalaisessa kutsumuksessaan.

Herra Bateman virkkoi:

— En tiennyt, että teillä oli tapana niin paljon ajatella sellaisia asioita. Teidän ystävännne eivät tiedä, että teillä näistä asioista on niin varmat mielipiteet kuin äsken lausuitte.

— Tiedän sen, vastasi herra Lincoln; mutta minä ajattelen näitä asioita enemmän kuin mitään muuta, ja näin olen tehnyt useita vuosia.

Sille, joka on tutustunut raamattuun, on selvää, että Lincoln oli Jumalan ase, jota hänen tietämättänsä johdettiin ja valmistettiin kantamaan niin raskasta vastuunalaisuutta, että sen veroista ei yhdelläkään presidentillä ennen häntä ole ollut, ei Washingtonillakaan. Hänen sanansa olivat profeetalliset, ja hänellä oli kristityn sankarin ja marttyyrin henki.

Ennen muuttoaan Springfieldistä Washingtoniin kävi Lincoln tervehtimässä äitiään ja muita sukulaisiaan. Hänen äitinsä asui tyttärensä, emäntä Mooren, luona Farmingtonissa. Kohtaus pojan ja vanhan äidin välillä oli erittäin liikuttava ja sydämellinen. Äiti hyväili häntä, omaa «Abeaan«, ja Lincoln tätä omana äitinään.

Emäntä Lincoln seurasi poikaansa Charlestoniin saadakseen olla vielä vähän aikaa hänen seurassaan. Kun Lincolnin täytyi lähteä sieltä, oli sekä hän että hänen äitinsä syvästi liikutettuja. Eräs näkemässä ollut kertoo:

— Herra Lincolnin ero äidistään oli hyvin liikuttava. Äiti syleili häntä kyyneleet silmissä ja sanoi olevansa varma siitä, ettei hän koskaan enään saisi nähdä poikaansa, sillä hän tunsi, että hänen vihollisensa tappaisivat hänet.

— Ei, ei, äiti; sitä he eivät tee. Luota Herraan, niin kaikki käy hyvin; me näemme toisemme vielä!

Sanomattoman liikutettuna tästä äidin osoittamasta hellästä rakkaudesta ja hänen suuresta levottomuudestaan vetäytyi hän hiljaa ja vastahakoisesti hänen syleilystään, tuntien itsensä vielä alkuloisemmaksi niistä raskaista huolista, joita lähin tulevaisuus oli nopeasti lisäävä.

Emäntä Lincoln ei yksin ollut levoton siitä, että hänen poikansa kulkisi kohden aikaista kuolemaa. Naapurit ja ystävät Springfieldissä olivat yhtä huolestuneina.

— He laittavat niin, että juna syöksyy kiskoilta, sanoi muuan.

— Hänet pistetään väkijoukossa kuoliaaksi, sanoi toinen.

— Hänet myrkytetään ennen maaliskuun neljättä päivää, arveli kolmas.

— He ampuvat häntä joltain katolta virkaanasettamispäivänä, virkkoi neljäs.

— Teidän pitäisi ottaa täältä mukaanne joku naisystävänne keittäjäksi, ehdotteli viides.

11 päivänä helmikuuta 1861 jätti Lincoln perheineen Springfieldin muuttaakseen Washingtoniin. Joukko ystäviä ja naapuria oli kokoontunut asemalle sanomaan heille hyvästiä. Vaunun sillalta puhui hän läsnäolijoille:

— Hyvät ystävät! Ei kukaan, joka ei ole samassa asemassa kuin minä, voi täydellisesti käsittää, mitä surua tunnen tänä lähtöhetkenä. Tätä yhteiskuntaa saan kiittää kaikesta, mitä olen. Täällä olen asunut enemmän kuin neljännesvuosisadan. Täällä ovat lapseni syntyneet, täällä on yksi heistä maan poveen peitetty. En tiedä, milloin taas näen teidät. Osakseni on tullut velvollisuus, kenties suurempi kuin kenellekään muulle Washingtonin päivien jälkeen. Hän ei koskaan olisi saavuttanut menestystä ilman

jumalallisen kaitselmuksen apua, johon hän aina luotti. Minä tunnen, etten minäkään voi saavuttaa menestystä ilman saman Jumalan apua, joka häntä kannatti; ja samaan kaikkivaltiaaseen Jumalaan asetan minä avun- ja turvantoivoni. Minä toivon, että te, ystäväni, rukoilette puolestani, että saisin sen jumalallisen voiman, jonka puuttuessa en voi voittaa, mutta jonka kanssa voitto on varma. Vielä kerran sanon teille kaikille sydämellisen hyvästini.

Matkallaan Washingtoniin sai hän runsaasti vilpittömiä kunnian- ja suosion-osoituksia. Se oli kuin voittokulku. Alusta loppuun saakka oli se samaa suosion-osoitusta. Kaikissa tien varrella olevissa kaupungeissa puhui hän suurille kokoontuneille kansanjoukoille, ja hänen sanojaan kuunneltiin halukkaasti, ja ne levisivät yli maan; sillä kaikki halusivat saada vaikka pienimmänkin aavistuksen hänen valtiollisesta ohjelmastaan. Hänen puheensa olivat yhtä syvämietteisiä, terveitä, selviä ja lujamielisiä sekä johdonmukaisia, kuin ainakin hänen parhaitten ponnistustensa hedelmät.

Presidenttiä ja hänen seuruettaan kohtasi Filadelfiassa herra Sewardin poika, joka toi sen levottomuutta herättävän tiedon, että oli huomattu salaliitto, jonka tarkoituksena oli murhata presidentti, kun hän seuraavana päivänä matkustaisi Baltimoren läpi. Salamurhan uhkauksia oli tehty kerta toisensa jälestä, ja poliisi luuli nyt olevansa todellisen salaliiton jälillä ja oli sitä mieltä, että ainoastaan nopea päättäväisyys voisi tehdä tyhjäksi murhaajien suunnitelmat. Poliisimiehet neuvottelivat herra Lincolnin kanssa, ja päätettiin, että hän ei menisikään Washingtoniin seuraavana päivänä juhlajunalla, vaan sen sijaan yöllä pikajunalla. Kello puoli 7 seuraavana aamuna oli hän perillä, ja sähkösanomat levittivät nopeasti yli maan tietoa hänen sinne saapumisestaan.

NELJÄSKOLMATTA LUKU.

Elämä Valkeassa talossa.

Kun tarkoituksemme on esittää Lincolnia valtion korkeimmassa virassa, kuten olemme esittäneet nuorta Abea uutisasukkaan poikana, emme ryhdy luettelemaan kaikkia hänen virallisia toimiaan sen kapinan kukistamiseksi, jota kesti kaiken aikaa, minkä hän oli Valkeassa talossa. Hänen ihmeellisen menestyksensä hoitaessaan enemmän kuin kaksi miljoonaa miestä käsittävän unioonisotajoukon ylintä johtoa, kukistaessaan vaarallisia puolueita maassa, hankkiessaan jokaisen isänmaan ystävän luottamuksen, saadessaan voittoja tuhansilla taistelutantereilla, luodessaan mahtavan laivaston, kootessaan kolmetuhatta miljoonaa dollaria sotaa varten, saattaessaan yleisen luoton tasapainoon, vapauttaessaan neljä miljoonaa orjaa ja rakentaessaan jälleen rauhan lujemmalle pohjalle kuin koskaan ennen, sen kaiken tuntee maailma hyvin. Näiden tekojen johdosta huudahti kerran Laboulaye mahdottoman suurelle kuulijakunnalle, johon kuului sivistyneen maailman etevimpiä henkilöitä: *Lincoln on suurempi mies kuin Caesar.*

Näiden toimien historian esittämiseen tarvittaisiin kokonainen kirja eikä siihen riittäisi pari kolme lukua; eikä silloinkaan miehen todellinen luonne esiintyisi niin selvänä kuin se tulee kertoessamme muutamia tapauksia siltä ajalta, minkä hän oli presidenttinä. Ollessaan jokapäiväisessä elämässään kansan johtajana näytäksen hänessä ne sydämen ja sielun ominaisuudet, jotka tekivät hänet todella suureksi. Hänen kykynsä, rehellisyytensä, isänmaanrakkautensa, toimeliaisuutensa, hyväntahtoisuutensa, luottamuksensa, lujuutensa

arvostelukykynsä, terävyytensä, neronsa, jalomielisyytensä ja vaikutuksensa tulevat paljoa paremmin näkyviin tapauksissa kuin pitkissä selityksissä. Tahdomme sentähden kertoa hänen presidenttiajastaan vaan kuvailemalla muutamia merkittävimpiä tapauksia elämästä Valkeassa talossa.

Herra Lincoln asetettiin virkaansa 4 päivänä maaliskuuta 1861. Suuri kansanpaljous oli kokoontunut Washingtoniin ollaksensa läsnä näissä juhlallisissa menoissa. Pelätten, että mahdollisesti koetettaisiin murhata presidenttiä, oli kenraali Scott koonnut paljon sotaväkeä kaupunkiin. Presidentti Lincoln lopetti virkaanastumis-puheensa vetoamalla seuraavin liikuttavin sanoin hallituksen vihollisiin:

— Teidän käsissänne, tyytymättömät kansalaiset, eikä minun, on valta ratkaista, alkaako sisällinen sota vai eikö. Hallitus ei tule hyökkäämään teidän kimppuunne. Ette voi joutua sotaan, jos ette itse hyökkää. Mitkään pyhät valat eivät vaadi teitä kumoamaan hallitusta; mutta minä olen sitoutunut mitä juhlallisimmalla valalla säilyttämään, suojelemaan ja puolustamaan sitä. Minun täytyy lopettaa. Me emme ole vihollisia, vaan ystäviä. Me emme saa olla vihollisia. Vaikka intohimot ovat päästetyt valloilleen, ne eivät saa murtaa meidän ystävyyssiteitämme. Muiston salaperäiset kielet, jotka kulkevat jokaiselta taistelukentältä ja isänmaan-ystävän haudalta jokaiseen sykkivään sydämeen, jokaiseen kotilieteen tässä laajassa maassa, saavat unioonin sopusointuisan laulun kaikumaan, kun niitä jälleen liikuttaa luontomme paremmat tunteet, kuten varmasti tapahtuukin.

Rouva Lincoln kertoo, että hänen miehensä samana aamuna luki virkaanastumis-puheensa lähimmille ystävilleen ja sitten pyysi saadaksensa olla yksin. Ovi oli raollaan, ja hänen ystävänsä kuulivat selvästi, kuinka hän rukoili, uskoen itsensä, maansa ja omaisensa Jumalan suojelukseen

ja huomaan. Hänen päällensä lasketun edesvastuun paino oli liian suuri, jotta hän olisi voinut sitä yksin kantaa.

Lincolnin ministeristöön kuului: valtioministeri William Seward, raha-asiain ministeri Salomon Chase, sotaministeri Simon Cameron, meriasiain ministeri Gideon Welles, sisäasiain ministeri Caleb Smith, ylipostitirehtööri Montgommery Blair, sekä yliprokuraattori Edward Bates — kaikki neuvonantajia, joihin rehelliset ihmiset olivat hyvin tyytyväisiä.

Eräs etevä senaattori virkkoi presidentti Lincolnille vähän jälkeen virkaan-astumisen:

— Teillä on yhtä vaikea toimi kuin Washingtonilla oli saadessaan amerikalaisten joukkojen ylipäällikkyyden ja yhtä vähän apuneuvoja.

— Pääasiassa olette oikeassa, vastasi presidentti; mutta minulla on suuremmat apulähteet — vastaus, joka osoitti, että Valkeaan taloon oli tullut toivehikas, viisas ja teräväsilmäinen mies.

— Olette oikeassa, herra presidentti, vastasi senaattori; mutta puheellani tarkoitin hallituksen heikkoa asemaa, sellaisena kuin edellinen hallitus sen jätti — teillä ei ole rahoja, ei sotajoukkoa, ei laivastoa, ei ampuma-aseita, ei kerrassaan mitään millä alkaa.

— Mutta minulla on kuitenkin mikä on parempaa, rehellisen kansan isänmaanrakkaus, oli presidentin jalo ja oikea vastaus. Senaattori oli tarkoittanut sitä yleisesti tunnettua asiaa, että valtakunnan hallitus oli ollut Etelän hallussa, etenkin edellisen hallituksen aikana, sekä että ministeristö oli käyttänyt tilaisuutta valmistautuakseen sisälliseen sotaan ottamalla Pohjan apulähteet huostaansa, siten vähentääkseen sen voimaa. Hobwell Cobb oli ollut raha-asiain ministerinä edellisen hallituksen aikana, ja hän oli orjainomistaja Georgiassa. Hänen erotessaan ei valtion rahastossa ollut dollariakaan, ja kansakunnan luotto oli niin

vähentynyt, että oli vaikeaa, jollei aivan mahdotonta, saada rahaa lainaksi. Luultiin, että hän oli käyttänyt useita miljoonia dollaria yleisistä varoista kapinan valmistamiseen. Johan Floyd oli ollut sotaministerinä; hän oli ollut virginialainen orjainomistaja. Hän oli kavaltanut Pohjan asevarastoja samoin kuin Cobb ryösti valtion rahaston ja lähetti pyssyjä, musketteja, tykkiä, mörssäreitä, luotia, ruutia ja granaatteja useihin tärkeihin paikkoihin Etelässä. Eräs Tennesseen kapinallislehti selitti, että ministeri Floydin toimesta sodan alussa 707,000 täydellistä sotilasvarustusta sekä 200,000 revolveria jaettiin sopiviin paikkoihin Etelässä. Connecticutilainen Iisak Toncey oli ollut meriasiain ministeri, ja vaikka hän itse ei ollut orjainomistaja, oli hän kuitenkin kapinallisten nöyrimpiä kätyreitä. Hän hajoitti laivaston, 90 alusta, niin että se ei voisi heti olla hallitukselle hyödyksi, kun Etelä nousisi kapinaan. Koko laivastosta oli ainoastaan kaksi alusta Pohjan satamissa, kun herra Lincoln tuli presidentiksi. Juuri tätä masentavaa asiain tilaa senaattori tarkoitti puhuessaan herra Lincolnin kanssa. Jälkimmäinen lopetti keskustelun lyöden kaikki leikiksi.

— Luitteko te sanomalehdistä ennustuksen minun hallituksestani? kysyi hän.

Senaattori sanoi, ettei hän sitä lukenut.

— No hyvä! jatkoi herra Lincoln. Muuan tietäjä ennustaa, että minun hallituksestani tulee *rautavalta*. Siihen vastasi eräs irvihammas, että Buchanan hallitus oli ollut *rosvovalta*)*.

Herra Lincolnille oli hänen leikkisyytensä suureksi avuksi niissä huolettavissa oloissa, joissa hän sai hallituksen käsiinsä, ja hän kykeni sen avulla paljon paremmin hallitsemaan kansakuntaa sellaisina aikoina.

---

*) Sievä sanasutkaus, jota ei ole saatu suomennoksessa kuuluviin. Englannin kielessä on, näet, terä*s steel* ja varastaa *steal*.

Hyvin tärkeää oli, että joku kansanvaltaisten johtaja kongressissa tukisi Lincolnin hallitusta; senaattori Douglas, presidentin vanha vastustaja, oli ennen kaikkia muita siihen sopiva. Herra Ashmun, Massachusettsin edustaja, kävi hänen luonaan tässä asiassa Sumterin kukistumisen jälkeisenä päivänä, 14 päivänä huhtikuuta, juuri kun presidentti oli päättämäisillään julistuksensa, jolla 75,000 miestä aseihin kutsuttiin.

— Ei kukaan voi nykyisin tehdä maalle suurempaa palvelusta kuin te, herra Douglas, sanoi herra Ashmun; minä kehoitan teitä menemään presidentin luo ja vakuuttamaan hänelle, että te vilpittömästi autatte häntä kaikissa orjuuden kukistamiseksi tarpeellisissa toimenpiteissä.

— Herra Licoln on menetellyt pahasti minua kohtaan eroittaessaan useita minun ystäviäni viroistaan, vastasi herra Douglas, enkä tiedä, tarvinneeko hän minun neuvojani ja apuani.

— Mutta herra Lincoln teki samalla tavoin kuin hänen kansanvaltaiset edeltäjänsä sellaisissa tapauksissa olivat tehneet, väitti herra Ashmun. Nyt on kuitenkin aika, jolloin kysymys unioonin pelastamista kohoaa yli kaikkein puolueriitojen; te voitte hankkia itsellenne maan ikuisen kiitollisuuden sekä näyttää samalla kansalle, että te kansakunnan ollessa vaarassa voitte syrjäyttää kaikki yksityisemmät syyt.

— Se on totta, aivan totta, vastasi herra Douglas nähtävästi liikutettuna, eikä kukaan ole uhrautuva enemmän kuin minä maani hyväksi. Koko minun luontoni nousee tuomitsemaan tätä kapinaa.

Rouva Douglas, joka oli läsnä, yhtyi auttamaan herra Ashmunia, kehoittaen mitä hartaimmin miestään tämän tärkeän askeleen ottamiseen. Päätökseksi tuli, että senaattori Douglas seurasi ystäväänsä Valkeaan taloon, ja Lännen

molemmat «jättiläiset« ja entiset vastustajat seisoivat vastatusten. Herra Douglas tarttui presidentin käteen ja sanoi:

— Te olette *minun* presidenttini, herra Lincoln, kuten maankin.

Presidentti oli syvästi liikutettu ja puristi sydämellisesti senaattorin kättä kiittäen häntä hänen vilpittömästä avustaan ja vakuutti hänelle, että hallitus ymmärtäisi antaa oikean arvon hänen isänmaalliselle käytökselleen.

— Sallikaa minun lukea teille tämä tärkeä asiakirja, lisäsi herra Lincoln ottaen esiin kirjoituksen, jossa hän pyysi 75,000 miestä. Te tunnette aseman yhtä hyvin kuin minä tai paremminkin, ja te huomaatte heti, onko tämä toimenpide viisas vai eikö.

Senaattori Douglas ilmaisi haluavansa kuulla mainitun asiakirjan. Hitaasti, vakavasti ja selvästi luki herra Lincoln sen loppuun asti. Odottamatta mitään kysymystä virkkoi herra Douglas sitten:

— Herra presidentti, yhdyn koko sydämestäni tämän asiakirjan joka sanaan, paitsi että 75,000:n miehen sijasta kutsuisin 200,000. Te ette tunne näiden ihmisten epärehellisiä tarkoituksia niin hyvin kuin minä.

Hän kääntyi seinällä riippuvaan karttaan päin ja näytti monta sodankäynnille tärkeää paikkaa, joiden varustusväkeä heti tulisi vahvistaa, sekä lisäsi lopuksi, että hallituksen täytyisi ruveta päättäväksi ja sotaiseksi kukistaakseen kapinan.

Kun he lähtivät presidentin huoneesta, virkkoi herra Ashmun:

— Te olette menetellyt oikein omaa arvoanne ja presidenttiä kohtaan, ja maan täytyy saada tieto siitä. Aseihinkutsu leviää huomenna sähkösanomana yli koko maan, ja kertomuksen tästä keskustelusta täytyy seurata mukana. Minä lähetän sen teidän sanoillanne tai omillani. Mieluummin soisin kuitenkin, että te tahtoisitte itse kertoa sen.

Herra Douglas suostui kyhäämään kirjoituksen, ja seuraavana päivänä tiesi koko maa, että hän oli herra Lincolnin puolella pelastaakseen unioonia. Tästä päivästä alkaen luki presidentti herra Douglaksen vilpittömien ja koeteltujen ystäväinsä joukkoon hänen kuolemaansa saakka. Hän antoi herra Lincolnille arvokasta apua ilmoittamalla hänelle kapinallisten suunnitelmia ja ilmaisemalla heidän todelliset tarkoituksensa. Presidentti piti hänen kuolemaansa suurena vahinkona maalle.

Nämät molemmat tapaukset ilmaisevat sitä suoruutta, luottamusta, isänmaanrakkautta, viisautta, jalomielisyyttä ja puolueriidoista vapautumista, jotka näyttivät olleen presidentille suureksi avuksi hänen hallituksensa alusta lähtien.

Herra Lincoln piti pyhinä ne sanat, jotka hän oli lausunut virkaanasettamis-puheessaan: Te ette voi joutua sotaan, jos ette itse hyökkää. Mutta kun ensi laukaus ammuttiin Charlestonin sataman luona olevaa Fort Sumter'ia vastaan, tuli Etelä hyökkääjäksi. Se tapahtui 12 päivänä huhtikuuta 1861. Edellisenä iltana oli kapinallisjoukkojen päällikkö, kenraali Beauregard, vaatinut linnoituksen komentajaa majuri Robert Andersonia antautumaan. Majuri vastasi:

— Velvollisuuteni ja kunniantuntoni pakoittavat minua säilyttämään linnoitusta hallitukselleni.

— Aijotteko kohdella kaupunkia vihamielisesti, kysyttiin häneltä vielä.

— Ainoastaan jos minua siihen pakoitetaan, kuului jalo vastaus.

Presidentti oli niin tarkoin pitänyt huolta siitä, ettei vihollinen saisi mitään aihetta ampua lippuamme, että hän oli puoleksi nälkiintyneelle miehistölle avuksi lähettänyt sotalaivan sijasta asestamattoman aluksen. Tämä alus ei saanut jättää ruokavaroja, sillä kapinoitsijat estivät sen.

Kello puoli viisi aamulla kahdentenatoista päivänä ryhdyttiin pommitukseen. Kesti enemmän kuin kaksi tuntia, ennenkuin linnoituksen miehistö vastasi, ja siten näytti majuri Anderson selvästi kapinoitsijain kavalat suunnitelmat maailmalle. Koko päivän ja seuraavan yön kesti peloittavaa ampumista linnoituksen urhean joukon seistessä tykkiensä vieressä, kunnes huoneet syttyivät tuleen ja heidän täytyi ponnistaa voimansa tulen sammuttamiseksi sekä vierittää 96 ruutitynnyriä mereen. Iltapäivällä, kolmantenatoista päivänä, antautui linnoitus majuri Andersonia täydellisesti tyydyttävillä ehdoilla, ja miehistö marssi linnoituksesta liehuvin lipuin ja pärisevin rummuin vieden mukanaan kaikki yksityiset kapineensa ja tervehtien tähtilippua viidelläkymmenellä laukauksella. Vihollinen oli ampunut 2,361 laukausta ja 980 pommia linnoitukseen, ennenkuin se joutui sen haltuun.

Tieto Sumterin kukistumisesta levisi kuin kulovalkea yli maan, ja hetken vaara sai kaikki laille kuuliaiset asukkaat hereille. Hyökkääjät olivat määränneet, mitä suunnitelmaa presidentin täytyi seurata. Sota hallitusta vastaan oli aloitettu, ja tähän vaatimukseen täytyi suostua. Siitä oli seurauksena 75,000:n miehen kutsuminen aseihin ja keskustelu Douglasin kanssa, josta jo on kerrottu. Tästä päivästä alkaen puuhasi presidentti Lincoln myötäänsä kapinan kukistamista, sotajoukon ja laivaston luomista, rahojen kokoamista sotavarustuksiin sekä välttämättömän lainsäädännön turvaamista ja mitä muuta oli tarpeen kansakunnan pelastukseksi. Ei ollut hänelle helppoa perehtyä sotilaallisiin kysymyksiin ja parhaaseen keinoon pelastaa tasavalta. Mutta se oli hänen suoritettava. Sillä hän oli presidentti, eikä kukaan muu. Vaikka hän aina oli valmis ottamaan vastaan ja *etsimäänkin* neuvoja sota-asioihin ja muihinkin paremmin perehtyneiltä miehiltä ja näiden mukaan muodostamaan tai oikaisemaan omaa mielipidettään, säilytti

hän kuitenkin lopullisen ratkaisuvallan itselleen. Eräs neuvoston johtavista jäsenistä lausui eräässä tilaisuudessa:

— Presidentti on oma sotaministerinsä. Hän määrää itse joukkojen liikkeet ja on hyvin innostunut sodan johtoon.

Näin oli kaikissa asioissa, olipa kysymys toimenpiteistä sotilas- tai muilla aloilla. Vaikka kunkin osaston päällikkö sai rauhassa suorittaa erikoistyönsä ja vastata oikeasta hoidosta presidentille, ei viimemainittu kuitenkaan luopunut koskaan ratkaisuoikeudestaan.

Kun yleisö oli suuresti suutuksissaan kapinoitsijain käsiin joutuneitten soturiemme kärsimyksistä ja oikeutettu mielen karvaus heräsi Libbyvankilan ja Andensonvillen julmuuksien johdosta, neuvoivat useat etevät miehet Lincolnia käyttämään kostamisoikeutta ja antamaan vankien Pohjan vankiloissa joutua samanlaisen kohtelun alaisiksi. Tämä kehoitus loukkasi syvästi hänen oikeudentuntoaan, ja hän virkkoi:

— En voi koskaan, *en koskaan* antaa ihmisten tuolla tavoin kuolla nälkään. Sanokoot ja tehköötmuut mitä hyvänsä, minä en koskaan voi enkä *tahdo* tulla syypääksi siihen, että ihmisiä siten kohdellaan.

Muutamat tasavaltalaiset olivat tyytymättömiä Cameronin toimintaan ministerinä, ja herra Lincolnin luona kävi hänen hallituksensa alussa lähetystö Bostonin ja New-Yorkin rahamiehiä, jotka pyysivät sotaministerin eroittamista. Presidentti kuunteli heitä ja närkästyi heidän mitättömistä syistään ja itsepintaisesta vaatimisestaan. Hän keskeytti äkkiä keskustelun, sanoen:

— Te puhutte tosin hyvin sulavasti, mutta en sittenkään ole vakuutettu asiastanne. Jos te, hyvät herrat, haluatte saada kenraali Cameronin eroitetuksi, ei teillä tarvitse olla kuin yksi todistettu epärehellinen teko, ja minä lupaan teille hänen «päänsä«; mutta minä vakuutan teille, että en

aijo menetellä sen mukaan, mikä minusta näyttää mitä perusteettomimmalta juoruamiselta.

Kongressi asetti toimikunnan tutkimaan erästä äskettäin keksittyä kiväärimallia, ja tämä jätti lausuntonsa siitä. Kun selonteko tuli herra Lincolnille, joka neuvotteli connecticutilaisen Hubbard'in kanssa asiasta, katsahti hän laajaa lausuntoa, joka käsitti monta täyteen kirjoitettua sivua, ja sanoi:

— Minähän tarvitsisin elinaikani lukeakseni tämän lävitse! Sitten heitti hän sen pöydälle ja lisäsi: Miksei mikään toimikunta voi kerrankaan näyttää hituistakaan tervettä järkeä? Jos minä lähetän miehen ostamaan itselleni hevosta, niin odotan saavani kuulla jotain hevosen tärkeimmistä ominaisuuksista, enkä kuinka monta jouhea sillä on hännässään.

Kuvaava on myös Franklin Smith'in ja hänen veljensä kuuluisan jutun ratkaisu; veljekset otettiin vääryydellä Bostonissa kiinni, pistettiin vankilaan, ja sotaoikeus ahdisti heitä useita kuukausia, koska he muka olivat pettäneet hallitusta. Herra Lincoln tutki tarkasti koko asian ja tuli siihen vakaumukseen, että veljekset olivat syyttömiä. Niin pian kuin hän tunsi itsensä varmaksi siitä, ei hän epäillyt ottaa edesvastuuta niskoilleen ja antoi rohkeasti ja puolueettomasti seuraavat määräykset:

— Kun Franklin Smithillä on ollut meripuolustuslaitoksen kanssa asioita yhteen ja neljännesmiljoonaan dollariin asti; kun hänellä on ollut tilaisuus varastaa neljännesmiljoona ja hänen syytetään varastaneen ainoastaan 2,200 dollaria, ja nyt on kysymyksenä, lieneekö hän varastanut sata, niin uskon minä, että hän ei ole varastanut kerrassaan mitään. Syytös ja tuomio sentähden hylätään, selitetään voimattomiksi ja mitättömiksi, ja vastaajat julistetaan täydellisesti vapaiksi.

Nämä tapaukset osoittavat, että presidentti, kun lujuutta tarvittiin, oli yhtä luja kuin lempeäkin ja että usein toistettu syytös, ettei hänellä ollut mitään omaa mielipidettä eikä ollenkaan tahdontarmoa, oli aivan perusteeton. Kun tarvittiin, voi hän käyttää käsivoimaakin, kuten seuraava tapaus näyttää.

Eräs upseeri oli eroitettu sotaväestä. Hän valmisti huolellisesti kirjallisen puolustuksen itselleen, meni presidentin luo ja luki sen.

— Oman esityksenne mukaan eivät asiat myönnä mitään sekaantumista hallituksen puolelta, virkkoi herra Lincoln.

Upseeri tuli takaisin toisen ja kolmannenkin kerran ja toisti pääasiassa samat sanat puolustuksekseen, mutta yhtä huonolla menestyksellä. Presidentti huomasi, että hän oli ihan syystä eroitettu.

— Minä näen, että teitä, herra presidentti, ei haluta antaa minulle oikeutta, sanoi upseeri lopuksi julkeasti.

Tämä oli liian paljon tyynelle presidentillekin. Hän kavahti pystyyn, tarttui upseeria kaulukseen ja ajoi hänet ovesta ulos sanoen:

— Herra, annan teille sen neuvon, ettette enää koskaan näyttäydy tässä huoneessa. Minä voin kuulla moitteita, mutta en hävyttömyyksiä.

Upseeri pyysi saada paperinsa, jotka olivat pudonneet.

— Menkää, herra! vastasi presidentti. Teidän paperinne lähetetään teille. En tahdo koskaan nähdä teitä enää.

Hallituksensa toisena vuonna sai hän yksityisiä suruja lisäämään sitä huolten taakkaa, minkä virka hänelle tuotti. Minä luulin, että sota oli kaikki, mitä jaksaisin kantaa, mutta tämä suuri suru on pahempi kuin sota, virkkoi hän. Hänen poikansa Willie kuoli, ja «Tad« oli samoihin aikoihin hengenvaarallisesti sairaana. Tahdomme esittää kuvauksen, jonka meille on antanut rouva Rebekka Pomroy,

tavattoman kokenut sairaanhoitajatar, joka teki arvaamattomia palveluksia useille perheille siihen aikaan. Neiti Die suositti häntä presidentille Willien viimeisenä elinpäivänä. Rouva Pomroylla oli noin kaksi- tai kolmekymmentä sotamiestä hoidossaan, ja kahdeksan niistä luultiin kuolevan ennen huomispäivää. Miten voisinkaan jättää nämät! sanoi hän. Se on mahdotonta. Mutta teidän täytyy, vastasi neiti Die; Herran käsi on selvästi mukana tässä. Minä lähetän teitä noutamaan kahden tunnin kuluessa. Niin tapahtuikin.

Kun hän tuli Valkeaan taloon, vei neiti Die hänet Vihreään huoneeseen, jonne Willien maalliset jäännökset äsken oli asetettu. Sieltä vietiin hän rouva Lincolnin luo, joka makasi sairaana. Rouva Lincolnin huoneesta saatettiin hän viereiseen huoneeseen, missä «Tad« makasi kuoleman kielissä. Lääkärit olivat heittäneet kaiken toivon hänen virkoamisestaan, ja luultiin, ettei hän eläisi enää vuorokauttakaan. Herra Lincoln istui hänen luonaan «epätoivon todellisena kuvana«.

— Rouva Pomroy, herra presidentti, sanoi neiti Die. Herra Lincoln nousi ja tarttui hänen käteensä sydämellisesti, sanoen:

— Olen iloinen nähdessäni teidät; olen kuullut puhuttavan teistä. Te olette tullut surun taloon. Syvä liikutus tukahdutti hänen sanansa, ja kyyneleitä virtasi pitkin hänen kuihtuneita poskiaan.

Vähän myöhemmin istuivat he molemmat Tadin pienen vuoteen ääreen, kumpikin puolelleen. Pieni sairas makasi tiedotonna, ja nähtävästi oli kuolema lähellä. Presidentille tuotiin sähkösanoma Port Hudsonista.

— Mitä uutta? kysyi rouva Pomroy.

— Hyvin ikävää; kauhea taistelu raivoaa Port Hudsonin luona, eikä tiedetä, miten se päättyy. Toivon, että Jumala antaa meille voiton, siitä olisi suuri hyöty meille.

— Meidän pitää rukoilla Jumalaa, että hän antaa meille voiton, vastasi rouva Pomroy. Ei ole mitään, joka olisi rukouksen vertaista.

— Totta, aivan totta, vastasi presidentti. Mutta tämän kauhean sodan ja tämän surun vaiheilla on minulla vaikea aika. Oi miksi, miksi?

Hetken kuluttua nosti presidentti katseensa ja kysyi:

— Mikä saattoi teidät antautumaan sairashoidon alalle? Te näytätte olevan hyvin heikko nainen.

— Jumala kutsui minua. Minä hoidin sairasta miestäni melkein 20 vuotta.

— Ja teidän perheenne? virkkoi presidentti. Kertokaa minulle jotain siitä!

— Mieheni ja kolme neljästä lapsestani ovat nyt päässeet toiselle rannalle. Jälellä oleva poikani on sodassa.

— Kuinka ihmeellisesti Jumala kohtelee meitä! vastasi herra Lincoln. Toivon, että hän suojelee teidän poikaanne ja aikanaan antaa teidän molempien palata kotiinne. Mutta tämäkö saattoi teidät sairaanhoitajaksi?

— Niin — sairaan perheeni hoitaminen. Jumala teki minut taitavaksi hoitamaan sotamiehiä; hän on auttanut minua ihmeellisesti ja antanut voimia paljon enemmän kuin ystäväni voivat ajatellakaan.

— Mitenkä se tapahtui? kysyi presidentti, jonka huomio oli kiintynyt hänen kertomukseensa. Kertokaa kaikki minulle!

— Äitini kuoli ensin, sitten veljeni ja sitten pikku tyttöni — ainoa tyttäreni, kodin ilo — sitten kaksi poikaa ja lopuksi rakas puolisoni, vastasi rouva Pomroy niin tyynesti kuin ainoastaan kristitty nainen voi. Kun mieheni lähti täältä, täytyi minun myydä pieni taloni ja kaikki huonekalut velkojen maksamiseksi.

— Kuinka voitte kestää; virkkoi Lincoln hartaasti, sanokaa minulle, miten voitte kestää niin paljon!

— Jumalan armon avulla, vaikka en ollut läheskään sellainen kuin minun olisi tullut olla. Mieheni ja kaikki muut rakkaani kuolivat voitonvarmoina uskossaan, ja sentähden oli minulla paljon syytä olla kiitollinen, ja . . .

— Alistuitteko? keskeytti Lincoln.

— En täydellisesti siihen aikaan.

— Tunsitteko itsenne kapinalliseksi? kysyi presidentti vielä vakavammin.

— Kyllä; minä tiesin, että jota Herra rakastaa, sitä hän kurittaa, mutta en voinut käsittää sitä. Minä en uskonut, että hän rakasti *minua* — en voinut. Vihdoin pääsin syvempään kristilliseen kokemukseen, niin että vilpittömästi voin sanoa: Herra antoi ja Herra otti. Siunattu olkoon Herran nimi!

— Ja kuinka pääsitte siihen tilaan? kysyi Lincoln, ikäänkuin hän juuri olisi ollut kokemaisillaan samaa.

Rouva Pomroy kertoi, miten kristilliset, säälivät ystävät olivat vieneet hänet mukanaan erääseen kokoukseen, kun hänen terveytensä oli kokonaan murtumaisillaan. He ajattelivat, että muutos sekä honkametsän tuoksu hyödyttäisi häntä enemmän kuin lääkkeet. Ja siellä, lisäsi hän, sai sieluni uutta elämää, ja minä näin, miten rakkaudesta rikas Jumala oli kohdellut minua sekä miten hänen armorikas kasvatuksensa tarkoitti tehdä minusta toimeliaampaa työmiestä hänen viinimäkeensä, jos minä vaan tahtoisin olla uskollinen. Siitä ajasta alkaen en ole koskaan epäillyt sitä, että Jumala rakastaa minua.

— Voivatkohan muutkin päästä samanlaiseen kokemukseen, kysyi presidentti, vai onko teidän kokemuksenne ollut poikkeustapaus?

— Semmoinen se ei ole, herra presidentti, se on vain samaa, mitä Jumala lupaa kaikille, jotka antavat hänen tahtonsa johtaa itseään.

— Ja kuinka voimme tietää, että hän tahtoo johtaa meitä?

— Vilpittömän vakavalla rukouksella, vastasi rouva Pomroy. Rukous on ollut minulle kaikki kaikessa. «Jos joltakin teistä viisautta puuttuisi, hän anokoon sitä Jumalalta, joka jokaiselle antaa yksinkertaisesti eikä soimaa.«

Paljon muuta puhuttiin samaan henkeen, kunnes presidentti palasi suureen suruunsa — Willie oli kuollut, eikä Tadin luultu voivan elää auringonnousuun saakka — ja maan vaara oli raskaana kuormana hänen sydämellään.

— Rukos saa aikaan enemmän kuin sotajoukot, sanoi rouva Pomroy, eikä koskaan ole niin monta rukousta noussut minkään maan kuin meidän maamme puolesta, ei koskaan niin monta hallitusmiehen puelesta kuin teidän, herra presidentti.

— Tiedän sen, vastasi herra Lincoln syvästi liikutettuna, ja se on suuri lohdutus minulle. Asiamme on oikea, ja tosin minä uskon, että Jumala antaa meille voiton; mutta tämä molemminpuolinen ihmisteurastus on kauheata.

Rouva Pomroy oli ehdottanut, että presidentti menisi viereiseen huoneeseen ja panisi levolle, sekä lupasi sanoa hänelle, jos Tadin tila vähänkään muuttuisi.

— Rukoilkaa minun puolestani! sanoi hän ja nousi seisomaan lähteäkseen huoneesta. Hän loi surullisen silmäyksen sairaaseen lapseen sekä lisäsi: Ja rukoilkaa hänenkin puolestaan, että häntä säästettäisiin, jos niin on Jumalan tahto.

— Ja te rukoilette myös itse! vastasi rouva Pomroy. Ei mikään ole rukouksen vertainen silloin, kun ollaan murheissa. Eikö niin ole teistäkin?

— Kyllä, vastasi presidentti poistuen kyyneleet silmissä ja suru sydämessä.

Vähän senjälkeen kuuli rouva Pomroy aivan selvään, kuinka hän rukoili jättäen itsensä, perheensä ja maansa Jumalan käsiin. Siitä hetkestä, sanoo rouva Pomroy, olin varma siitä, että asiamme menestyisi. Tunsin itseni varmaksi, kun olin kuullut presidentin rukoilevan.

Hän oli tuskin nukkunut, kun tuotiin sähkösanoma Port Hudsonista. Se vietiin suoraa päätä hänen huoneeseensa. Hän hypähti ylös ja tuli samalla huoneeseen, jossa Tad makasi, lukeakseen sen kynttilän valossa.

— Hyviä tietoja, rouva Pomroy, Port Hudson on meidän! huudahti hän unohtaen silmänräpäykseksi surunsa.

— Ei ole mitään rukouksen vertaista, herra presidentti, vastasi rouva Pomroy.

— Onpa kyllä, nimittäin ylistys, vastasi hän nopeasti. Rukouksen ja kiitoksen täytyy seurata toisiaan.

Tad oli parempi seuraavana päivänä; hän parani paranemistaan ja tuli vihdoin terveeksi. Mutta herra Lincoln istui hänen vuoteensa vieressä uskollisesti kolme päivää ja kolme yötä, hän toisella puolen ja rouva Pomroy toisella, sekä jätti paikkansa ainoastaan lyhyiksi hetkiksi levätäkseen sohvalla tai vuoteella. Virkatoimensa heitti hän herra Sewardille ja yksityiskirjurilleen. Hän ei näyttänyt voivan kestää silmänräpäyksenkään eroa Tadista, sanoi rouva Pomroy.

Willien hautauspäivän aamuna lausui rouva Pomroy syvän myötätuntoisuutensa häntä kohtaan ja kiinnitti hänen huomiotaan niihin moniin esirukouksiin, jotka kohosivat hänen puolestaan. Minulle tekee hyvää kuulla tätä, vastasi hän kuivaillen kyyneliään; minä tarvitsen esirukouksia. Minä tarvitsen heidän rukouksiaan ja koetan kantaa suruni Jumalan eteen.

Vähän senjälkeen virkkoi hän: Minä haluaisin, että minulla olisi sellainen lapsen usko, josta te puhuitte, ja uskon, että Jumala antaakin minulle sen.

Toisena yönä, kun rouva Pomroy valvoi Tadin luona, noin yhdentoista tienoissa, sanoi herra Lincoln:

— Ette voi uskoa, miten paljon hyvää minulla oli eilen-iltaisista puheistanne, rouva Pomroy! Haluaisin, että te vielä kerran tahtoisitte kertoa merkilliset kokemuksenne.

Hän täytti pyynnön ja kertoi asiat uudelleen. Herra Lincoln keskeytti häntä silloin tällöin kysymyksillään, ollen hyvin halukas oppimaan, miten voisi kantaa raskaan taakkansa. Kolmantena yönä pyysi hän taas kuulla hänen kristillisiä kokemuksiaan. Myöhemmin mennessään sotilaskotiin tai sairaalaan taikka palatessaan jommastakummasta, oli hänellä usein tapana palata näihin kokemuksiin ja kysellä jotain tai sanoa: Niistä oli minulle niin paljon hyvää. Eräs senaattori tuli sotilaskotiin, missä rouva Pomroy ja Tad juuri sattuivat olemaan, ja herra Lincoln virkkoi hänelle:

— Haluaisin, että tutustuisitte rouva Pomroyhin, jonka sanat ovat minulle paljon hyvää tuottaneet. Menkää, esitelkää itsenne hänelle ja sanokaa, että minä haluaisin, että te saisitte kuulla hänen kokemuksiaan.

Toisen kerran sanoi hän matkalla sotilaskodista Valkeaan taloon rouva Pomroylle: En tiedä, kuinka koskaan voin palkita teille sen, mitä olette minulle tehnyt. Jos elän sodan loppuun ja saan vetäytyä yksityiselämään, toivon kykeneväni jollain tavoin osoittamaan kiitollisuuttani teille.

Yhdessä useain muiden ystäväin kanssa kehoitti rouva Pomroy häntä varomaan Washingtonissa olevia kapinoitsijoita, joiden sanottiin väijyvän hänen henkeään. Hän vastasi:

— Olen Jumalan kädessä. Hän tehköön minulle, mitä hyväksi näkee!

Hänellä oli tallella äitinsä vanha raamattu, jota hän lapsena oli niin paljon lukenut, ja hänen oli tapana lukea sitä joka päivä, tavallisesti juuri ennen aamiaista. Hän heittäysi tavallisesti sohvalle ja luki hetken. Eräänä päi-

vänä tullessaan hänen huoneeseensa tapasi rouva Pomroy hänet tässä toimessa.

— Mistä osasta raamattua enimmin pidätte, rouva Pomroy? kysyi hän.

— Psalttari on minun lempikirjani, vastasi tämä.

— Niin, psalmeisssa on jotain joka viikonpäivälle ja jotain jokaiselle sellaiselle raukalle kuin minä olen, vastasi presidentti.

Hänellä oli tapana ottaa äitinsä raamattu mukaansa sotilaskotiin, koska hän sitä luki mieluummin kuin mitään muuta. Hän virkkoi kerran tämän raamatun johdosta: Minulla oli hyvä, kristillinen äiti, ja hänen esirukouksensa ovat seuranneet minua tähän saakka halki elämäni. Kapteeni Mix, joka usein oli hänen talossaan, sanoo: Useita kertoja olen kuullut kaunopuheliaimpia saarnamiehiämme, mutta en koskaan niin syvällä kunnioituksella, kuin mitä tunsin kuullessani uskovan presidenttimme joka aamu syvällä, vakavalla äänellään lukevan luvun raamatusta, toinen käsi kiedottuna Tadin ympäri.

Hän otti tarkan selvän oikeasta tavasta puhella sairasten ja kuolevien sotilasten kanssa — mitä rouva Pomroy heille sanoi, mitä heidän oli tapana vastata, kuinka monta heistä kääntyi. Hän seurasi häntä useita kertoja sairaalaan, katseli hänen toimintaansa, puheli sotamiesten kanssa ja rohkaisi heitä. Kun hän sai kuulla, että sairaalan johtajat, jotka olivat katolilaisia, olivat kieltäneet evankeelisia hoitajia rukoilemasta sotilaitten kanssa ja lukemasta heille raamattua, kumosi hän heti tämän kiellon ja salli kristillisten naisten pitää hartauskokouksia, lukea «pojille« raamattua ja rukoilla heidän kanssaan niin paljon kuin vaan tahtoivat, sekä lisäsi: Jos siellä olisi enemmän rukousta ja vähemmän kirousta, olisi maamme tila parempi; me tarvitsemme kaikki esirukouksia, upseerit niin hyvin kuin muutkin

ihmiset, ja jos minä makaisin kuolemaisillani, olisi minusta mieleistä kuulla rukoiltavan.

Muutamana päivänä vei hän erästä naishenkilöä yhdessä rouva Pomroyn kanssa vaunuissaan sotilaskotiin, kun hevoset pillastuivat juuri sellaisella paikalla, missä tie oli tulvillaan edellisen yön sateesta. Naiset pelästyivät, ja herra Lincoln käski ajajan pidellä toista hevosta ja palvelijan toista, avasi vaunun oven ja hyppäsi ulos. Hän kääri housunlahkeet ylös ja etsi sukkelaan kolme kiveä, jotka olivat kylliksi suuria astuttaviksi, asetti ne niin että naiset niitä myöten voivat käydä ja auttoi heidät siten sivukäytävälle sanoen leikkisästi:

— Asettakaa elämässänne aina jalkanne oikealle paikalle ja seisokaa sitten vakavasti! Sitten loi hän pikaisen silmäyksen likaisiin saappaisiinsa ja sanoi: Olen aina kuullut puhuttavan Washingtonin katuloasta, ja nyt saan viedä sitä vähän kotiini näytteeksi.

Olemme jokseenkin laajasti kertoneet nämä rouva Pomroyn kuvaukset, koska ne antavat niin selvän kuvan miehestä. Hänen yksinkertaisuutensa, hienotunteisuutensa, sydämellisyytensä, hänen avomielinen olentonsa ja ylpeydestä ja turhamaisuudesta vapaa luonteensa, hänen luottamuksensa Jumalaan ja varmasti uskonnollinen mielensä — kaikki tämä esiintyy silminnähtävänä näissä tapauksissa, joita koko joukko kerrotaan Valkeasta talosta ja sotilaskodista.

Willie oli kuollut torstaipäivänä, ja herra Lincolnilla oli sitten useita viikkoja tapana sinä viikonpäivänä sulkeutua huoneeseensa ja heittäytyä uudelleen suruunsa. Hänen uskotuimmat ystävänsä keskustelivat New-Yorkista kotoisin olevan tohtori Vintonin kanssa, joka oli Washingtonissa, tästä hänen tavastaan sekä pyysivät häntä käymään presidentin luona. Hän teki niin ja sanoi hänelle suo-

raan, että oli synti sillä tavoin heittäytyä surunsa valtaan.

— Teidän poikanne elää paratiisissa, sanoi tohtori Vinton.

— Elää — *elää?* huudahti presidentti ja kavahti pystyyn. Te teette pilaa minusta.

— En, en, uskokaa minua! Kristus itse sanoo niin.

Lincoln katsoi häneen hetkisen, laski sitten käsivartensa hänen kaulalleen, nojasi päätään hänen olkapäähänsä ja toisti nyyhkyttäen ääneen: Elää? Elää?

Tohtori Vinton lohdutti häntä Kristuksen sanoilla ja puhui ja rukoili hänen kanssaan kokonaisen tunnin. Lopuksi virkkoi hän: Minulla on tästä aineesta saarna, jonka varmaan mielellänne lukisitte.

— Lähettäkää se minulle niin pian kuin mahdollista! vastasi herra Lincoln.

Tohtori Vinton lähetti hänelle saarnansa, jonka sureva presidentti luki kerran toisensa jäljestä ja antoi kopioida sen voidakseen vieläkin lukea sitä. Eräs perheenjäsen sanoo: Siitä ajasta olivat herra Lincolnin mielipiteet hengellisistä asioista muuttuneet.

Lincoln oli hellä isä, ja hänen suuri rakkautensa lapsiinsa näyttäytyi Valkeassa talossa yhtä yksinkertaisessa muodossa kuin kaikkialla muualla. Oli keitä korkeita henkilöitä hyvänsä hänen luonansa, niin isänrakkaus ilmeni esteettömästi hänessä. Eräs hänen ystävänsä sanoo:

— Hänen seurustelunsa omaistensa kanssa oli yhtä kaunista kuin ystävien kanssa. En usko, että kellään isällä on ollut hellempää rakkautta lapsiansa kohtaan kuin hänellä. Presidentti ei minusta koskaan näytä suuremmalta kuin nähdessäni hänet iltasin istumassa avattu kirja sylissään ja pieni Tad vieressään, kuten hän tavallisissa valokuvissa on kuvattuna. Luonnollisesti lähetettiin hänelle joukko

komeita kirjoja, ja näytti kuin hänestä olisi ollut suuri ilo ottaa esiin nämät kirjat juuri sinä hetkenä, jolloin hän voi pitää poikaa luonaan ja he voivat puhella keskenään kirjoja selaillessaan, ja siten omisti isä pojalleen osan sitä huomiota ja huolenpitoa, josta häntä muuten tavallisesti estivät monet ja raskaat virkavelvollisuudet.

Eräs toinen ystävä kirjoittaa: Ei ollut väliä kuka oli presidentin luona tai miten paljon puuhaa hänellä oli, pikku Tad oli aina tervetullut. Siihen aikaan, josta minä puhun, oli hän yhdeksän vuoden vanha. Pojalla oli puhe-elimissä paha vika, joka oli alkanut hänen pienenä ollessaan, ja tästä syystä näytti hän isälle olleen vielä rakkaampi. Liikuttavaa ja unohtumatonta oli nähdä alakuloisen presidentin hetkiseksi muuttuvan rakastavaksi isäksi, kun hän kävijäin poistuttua otti pikku pojan käsivarrelleen ja hyväili sitä niin hellästi kuin äiti sylissään olevaa pientä lastaan.

Muutamia viikkoja Willien kuoleman jälkeen vietti herra Lincoln sekä useat ministeristön jäsenet muutamia päiviä Monroen linnoituksen tienoilla tarkastaen eräitä sotayrityksiä. Vapaat hetkensä käytti hän Shakespearen lukemiseen. Eräänä päivänä lukiessaan Hamletia kutsui hän yksityissihteerinsä luokseen.

— Tulkaa tänne, eversti, tahdon lukea teille! Eversti tuli, ja presidentti luki hänelle Hamletin ja hovimiesten keskustelun kunnianhimosta sekä yksinpuhelun, jossa omatunto puhuu tulevasta tilasta. Sitten luki hän kappaleen «Macbeth'ista« ja lopuksi «Kuningas Johnin« kolmannesta näytöksestä, missä Constance itkee poikaansa. Hän sulki kirjan toistaen sanat:

«Ja, isä kardinaali, teiltä kuulin,
Ett' kohtaamme taas taivahassa ystävämme:
Jos se on totta, näen vielä lapseni.«

— Eversti, lisäsi herra Lincoln, oletteko koskaan nähnyt unta manalle muuttaneesta ystävästänne ja tuntenut itsenne onnelliseksi hänen läsnäolostaan, vaikka alati onkin mielessä surumielinen tunne, että se ei ole totta — aivan niin minä näen unta Williestäni?

Tunteittensa vallassa nojasi hän päänsä pöytää vasten ja nyyhkytti ääneen.

Mikä rakastettava esikuva isänrakkaudesta yhteiskunnan korkeimmalla asteella! Miljoonille isille, joita hän hallitsi, oli hän mallikelpoinen isä, jonka kaltaiseksi kelpaa pyrkiä.

Presidentti Lincolnin leikillisyys oli usein moitteiden aiheena. Hänen monet juttunsa herättivät paljon paheksumista. Henkilöt, jotka eivät ymmärtäneet häntä, syyttivät häntä kevytmielisyydestä ja pilanteosta, kun suru ja alakuloisuus olisi ollut enemmän paikallaan. Tämä moite oli aivan perätön. Herra Lincoln kertoi juttuja Valkeassa talossa samoin kuin kaikkialla muuallakin. Suoran luonteensa mukaisesti oli hän presidenttinä aivan samanlainen kuin ennen ystävänä ja naapurina. Hänen moniin juttuihinsa oli kaksi syytä. Ensiksikin kertoi hän niitä antaakseen pontta ja terästä sille asialle, jota hän käsitteli. Herra Herndon, joka useita vuosia oli hänen asianajo-kumppalinaan, virkkoi kerran tästä hänen omituisuudestaan:

— Väitetään, että Newton näki omenan putoavan puusta maahan ja siten keksi maailman rakennuksen lain; Shakespeare näki ihmisluonnon ihmisen naurussa; professori Owen näki eläimen sen kynsistä, ja Spencer näki maailmankaikkeuden kehityksen jyvän kasvamisessa. Luonto herätti kaikki nämä miehet ajattelemaan. Herra Lincoln huomasi yhtä suuressa määrässä elämänviisautta jutuissa ja opetusta pilassa . . . Maailma, todellisuus, periaate — kaikki voi herättää hänen herkän mielensä ajattelemaan. Ne muistut-

tivat hänelle aina jotain. Hänen oli usein vaikea löytää vastaavat sanat ajatuksilleen: ensiksi, koska hänellä ei ollut kieli täysin vallassaan, toiseksi, koska hänellä ei ollut sanoja, jotka olisivat ilmaisseet hänen ajatustensa värin, muodon, voiman, syvyyden ja terävyyden. Usein häneltä puuttui sanoja, ja siksi täytyi hänen käyttää juttuja, sananlaskuja ja sanasutkauksia antamaan ajatuksilleen sellaisen muodon, että ne voitiin oikein käsittää.

— Mutta, mikä oli vielä parempi ja tärkeämpi, hän sai Valkeassa talossa virkistystä ja helpotusta juttuja kertomalla. Hän sanoi lukevansa Shakespearea ja «Nasbyn uutisia« saadakseen apua virkavaivojen kestämisessä. Hän antautui pilantekoon ja hilpeyden valtaan, kun hän tunsi itsensä tavallista herkemmäksi itkemään; useinhan hän teki niin juuri sentähden, ettei olisi purskahtanut itkuun. Ollessaan hyvin alakuloinen maan tilasta, virkkoi hän eräälle kongressin jäsenelle: Jos en saisi tällä tavoin silloin tällöin *hengähtää,* niin kuolisin.

Eräs kongressin jäsen lausuu tästä presidentin ominaisuudesta: Se suojelee hänen henkeään. Sanomalehdissä moitittiin häntä siitä ankarasti. Monta sanasutkausta ja juttua pantiin hänen laskuunsa, vaikka hän ei niitä koskaan ollut kertonut. New-Yorkissa ilmestyi kokoelma sellaisia nimellä «Vanhan Aben juttuja«. Eräs ystävä jätti hänelle kappaleen kirjaa pyytäen häntä sanomaan, montako jutuista oli oikeita. Hänen lausuntonsa mukaan oli koko kokoelmasta ainoastaan *kuusi* hänen kertomaansa.

Hän voi sietää moitetta, sanoi hän itse, mutta ei loukkausta. Eräs ystävä ehdotteli, että hän julistaisi erään sanomalehden tiedonannon vääräksi, mutta hän vastasi:

— En, en; jos minä lukisin kaikki hyökkäykset, joita tehdään minua vastaan, ja jos vielä lisäksi vastaisin niihin, saisin heti heittää mielestäni kaikki muut asiat. Minä me-

nettelen parhaan ymmärrykseni ja kykyni mukaan ja aijon niin tehdä loppuun asti. Jos vaan lopuksi minun huomataan olevan oikealla puolella, ei sitten merkitse mitään, mitä minua vastaan on sanottu. Mutta jos lopuksi olen väärällä puolella, ei minua auttaisi sekään, vaikka kymmenen enkeliä vannoisi minun olleen oikeassa.

Kun Stonewall Jackson oli kaatunut ja eräs sanomalehti nimitti häntä urhoolliseksi soturiksi, vaikka harhaan joutuneeksi ihmiseksi, kirjoitti herra Lincoln toimittajalle:

— Minä kunnioitan teidän jalomielisyyttänne miestä kohtaan, joka, vaikka rikoksellisesti taistelikin meitä vastaan, kuitenkin oli urhoollinen mies. Unohtakaamme hänen rikoksensa hänen vasta peitetyllä haudallaan!

Hänen leikillisyytensä, sydämellisyytensä ja ylevämielisyytensä näyttivät kulkevan käsi kädessä ja muodostavan yhden omituisimmista, rakastettavimmista ja tavattomimmista luonteista, joita voidaan tavata.

Hänellä oli tavaton kyky esittää asioita. Lincoln ymmärsi tämän asian täydellisesti, ja hänen suolaista puhettaan moitittiin usein ankarasti. Kerran tuotiin hänelle tieto, että eräs prikaatikenraali ja osasto ratsuväkeä oli joutunut kapinoitsijain partiojoukkojen vangiksi. Kenraali oli näyttäytynyt kelpaamattomaksi.

— Olen hyvin pahoillani hevosten menetyksestä, virkkoi presidentti saadessaan tiedon.

— Mitä te tarkoitatte? kysyi tiedontuoja hämmästyneenä hänen sydämettömiltä kuuluvista sanoistaan.

— Nähkääs, vastasi presidentti, minä voin minä päivänä hyvänsä saada paremman prikaatikenraalin; mutta hevoset olivat maksaneeet hallitukselle sata kaksikymmentäviisi dollaria kappale.

Tapana oli, että valtioministeri kirjoitti puheet, jotka presidentti piti ulkomaisille ministereille ja ehkä myöskin

kotimaisille lähetystöille. Sanantuoja tuli kerran presidentin huoneeseen ja sanoi: Valtioministeri lähettää tämän puheen, jonka te tänään pidätte Sveitsin lähettiläälle. Lincoln otti sen hymyillen vastaan ja ikäänkuin saattaakseen tuon tavan naurunalaiseksi ja viitatakseen siihen, että hän osaisi itsekin sepittää puheensa, virkkoi hän ääneen, niin että kaikki läsnäolevat sen kuulivat:

— Tässä on siis puhe, jonka herra Seward on kirjoittanut minun puolestani? Minua haluttaa lukea se teille kuullakseni, miltä se kuuluu. Sitten alkoi hän lukea puhetta ääneen hullunkurisella tavalla, ja huomautti lopetettuaan: Katsopas vaan, siitä minä pidän! Sillä on se ansio, että se on *alkuperäinen.*

Eräs lännestä tullut lähetystö kävi hänen luonaan ilmoittamassa vastalauseensa muutamia hänen toimenpiteitään vastaan. Kuultuaan heidän valituksensa vastasi hän:

— Hyvät herrat, ajatelkaapas, että kaikki teidän omaisuutenne olisi muutettu kullaksi ja te olisitte antaneet sen Blondin'in käsiin, että hän veisi sitä Niagaraputouksen ylitse, heiluttaisittekohan te nuoraa ja huutaisitte hänelle: Blondin, seisokaa suorempana, Blondin, pysähtykää vähän, kulkekaa vähän nopeammin, taivuttakaa itseänne hieman enemmän pohjoiseen, hieman enemmän etelään? Ette, te pidättäisitte henkeänne samoin kuin kieltänne, ettekä koskisikaan nuoraan, kunnes hän olisi onnellisesti päässyt ylitse. Hallituksella on raskas taakka kannettavanaan. Lukemattomat aarteet ovat sen käsissä. Se tekee, minkä voi. Älkää tehkö sitä levottomaksi! Olkaa alallanne, niin viemme teidät onnellisesti ylitse!

Eräs toinen lähetystö tuli huomauttamaan häntä vaarallisista rauhanrikkojista. Herra Lincolnin mielestä he suurensivat vaaraa, ja sentähden kertoi hän heille erään jutun. Te johdatte mieleeni erään kaskun koulupojasta, jonka oli

hyvin vaikea lausua raamatullisia nimiä Sadrak, Mesak ja Abednego. Opettaja oli harjoittanut häntä kerta toisensa perästä näitä nimiä lausumaan. Eräänä päivänä luetti opettaja oppilaillaan tahallaan samaa kappaletta raamatusta ja sovitti niin, että juuri tämä poika sai lukea sen paikan, missä nuo nimet esiintyivät. Kun tyhmä oppilas tuli siihen, pysähtyi hän, katsoi ylös ja sanoi: Opettaja, tässä ne kolme poikaa taas on.

Eräs pappi virkkoi hänelle: Herra on meidän puolellamme.

— Se ei minua ollenkaan huolestuta, vastasi herra Lincoln, sillä minä tiedän Herran aina olevan *oikealla* puolella. Mutta alituisena huolen ja rukouksen aiheena on minulle se, että *minä* ja *tämä kansa* olisivat Herran puolella.

Voitaisiin kirjoittaa kokonainen kirja tällaisia tapauksia, joista ei yksikään todista, että Lincoln olisi ollut huolimaton ja kevytmielinen, mutta että hänellä oli tällainen omituinen ja terävä tapa esittää asia selvästi niille, joiden kanssa hän oli tekemisissä. Kun hän onnistuneella tavallaan puheli asiasta, oli kasku tai sanasutkaus useinkin vakuuttavampi kuin todistus. Sentähden hän käytti sitä hyväkseen. Hänen neronsa ja todellinen kykynsä ilmeni usein tässä hänelle omituisessa tavassa, jolla hän ilmaisi ajatuksensa.

Lincoln osoitti alituisesti, kuten Washingtonkin, arvelematta vilpitöntä luottamustansa kaitselemukseen sekä tunsi syvää kunnioitusta kristillisiä laitoksia kohtaan. Erään Washingtonin läheisyydessä saadun kovan tappion jälkeen lausui hän eräälle ystävälleen: Olen tehnyt parhaani. Olen rukoillut Jumalaa johtamaan minua, ja nyt täytyy minun heittää asia hänen haltuunsa. Toisen kerran oli kaksi sataa kristillisen toimikunnan jäsentä hänen luonaan ja Yrjö Stuart

puhui heidän puolestaan siitä kiitollisuusvelasta, jossa maa oli hänelle. Lincoln vastasi:

— Hyvät ystävät, teillä ei ole mitään syytä kiittää minua siitä, mitä olen tehnyt; ja minä — (tässä epäröi hän vähän ikäänkuin peläten, että hänen sanojansa ymmärrettäisiin väärin) ja minä voin sanoa, etten minäkään ole velvoitettu kiittämään teitä siitä, mitä olette tehneet; eikä meillä oikein ajatellen ole mitään syytä kiittää niitä miehiä, jotka meidän puolestamme ovat taistelleet meidän taistelujamme. Olen varma siitä, että tämä on kaikille meille ollut velvollisuuden asia. Kaikki kiitollisuus kuuluu kaiken hyvän suurelle antajalle.

Eräässä toisessa tilaisuudessa antoi hän seuraavan vastauksen muutamille kristillisen toimikunnan jäsenille:

— Jos en uskoisi hallitsevaan kaitselmukseen, olisi minun kaikessa tässä sekamelskassa vaikea säilyttää järkeäni. Mutta olen varma siitä, että Kaikkivaltiaalla on suunnitelmansa ja hän ne toteuttaa; ja näemmepä sen tai emme, niin ovat ne kuitenkin meille parhaat ja viisaimmat. Olen aina etsinyt hänen johtoaan ja alistanut tuumani hänen tahtonsa alle enkä koskaan ole päättänyt, millä tavoin minun on menetteleminen, ennen kuin olen, mikäli olen voinut, ollut varma hänen suostumuksestansa.

Kerran virkkoi hän ystävilleen: Valtaava tietoisuus siitä, että minulla ei ole muuta keinoa, on usein pakoittanut minut polvilleni. Ja taas kerran: Olisin tuhman-ylpein pässinpää maan päällä, jos luulisin yhtenäkään päivänä voivani täyttää velvollisuuteni, jotka sain joutuessani tälle paikalle, ilman apua ja valistusta häneltä, joka on viisaampi ja väkevämpi kuin kaikki muut.

Sodan ensi aikoina julkaisi hän sotajoukolle käskyn sunnuntain pyhittämisen paremmasta noudattamisesta. Hän lausui tässä määräyksessään: Ihmisten ja eläinten joka-

viikkoisen määrätyn levon tärkeys, kristittyjen sotamiesten ja merimiesten pyhä oikeus, kristityn kansan parhaimmille tunteille tuleva arvonanto sekä kunnioitus, jota olemme velvolliset osoittamaan Jumalan tahdolle, vaatii, että sunnuntaityö sotajoukossa ja laivastossa rajoitetaan aivan välttämättömimpiin.

Samassa päiväkäskyssä moititaan sotamiesten yleistä tapaa puheessaan käyttää kiroussanoja; hän lausuu: Kansallisten sotajoukkojen kuri ja arvo ei saa sitä kärsiä, eikä heidän puolustamaansa asiaa saa panna vaaraan siten, ettei *Korkeimman päivää ja nimeä* pyhitetä. Hän tuki määräystään Washingtonin esimerkillä: Tänä yleisen levottomuuden aikana toistamme sanat, jotka Washington vuonna 1776 lausui: «Ihmisillä on kylliksi työtä Jumalansa ja maansa palveluksessa, vaikka eivät heittäydykään irstaisuuteen ja rikoksiin. Ensimmäinen maan isän kenraalikäsky, jonka hän itsenäisyysjulistuksen jälkeen julkaisee, ilmaisee hengen, missä yhteiskuntalaitoksemme ovat perustetut ja missä niitä aina tulee säilyttää: Kenraali toivoo ja uskoo, että jokainen sotamies ja upseeri koettaa elää ja toimia, kuten kristityn sotilaan tulee, joka puolustaa maansa kalliimpia etuja ja vapauksia.«

Sotajoukossa vallitsevaa juoppoutta valittaa hän kovin. Sekä puheissa että kirjoituksissa koettaa hän teroittaa sen vaarallisuutta upseereille ja sotamiehille, etenkin edellisille. Hänen oma esimerkkinsä antoi voimaa hänen sanoilleen. Hän oli näet sama järkähtämätön raittiuden ystävä Washingtonissa kuin sitä ennen muualla. Ehdoton raittius vallitsi Valkeassa talossa yhtä ankarasti kuin ennen hänen yksinkertaisessa talossaan Springfieldissä. Niissä Washingtonin seurapiireissä, joissa viiniä tarjottiin, kunnioitettiin hänen periaatteitaan, niin ettei hänelle tarjottu. Eräs Raittiuden Poikain lähetystö kävi kerran hänen luonaan.

Vastatessaan heille virkkoi hän: Kun minä olin nuori, jo aikoja ennen kuin Raittiuden Pojat olivat järjestettynä yhdistyksenä, pidin minä vaatimattomalla tavallani raittiuspuheita; ja luulen uskaltavani väittää, että minun esimerkkini ei koskaan ole ollut vastoin sitä kantaa, jolle silloin asetuin.

Kun hän luki Massachusettsin naisten anomuksen, jossa häntä pyydettiin häätämään juoppous sotaväestä, huudahti hän: Rakkaat, hyvät ihmiset! Jospa he vain tietäisivät, miten paljon olen ponnistellut sen suuren paheen poistamiseksi, niin olisivat he iloisia!

Vaikka presidentti Lincolnilla oli paljon rasittavaa työtä, ei hän kuitenkaan unohtanut kokonaan kirjallisia opinnoitaan. Hän sai tarpeellista virkistystä kirjoistaan, ja sekä runous että muu kirjallisuus tuotti hänelle sitä alakuloisuuden ja väsymyksen aikoina. Eräs kalifornialainen nainen, joka muutamien muiden naishenkilöiden kanssa kävi sotilaskodin luona olevalla hautausmaalla Lincolnin seurassa, kirjoittaa:

— Seisoessamme siellä lempeässä ilta-ilmassa ja katsellessamme pajuja, joiden pitkät oksat huojuivat, sekä yllämme olevia vanhoja tammia, joista tuntui leviävän kosteaa viileyttä, tuli herra Lincoln luoksemme, ja hänkin seisoi vaiti ja katseli. Sitten sanoi hän hiljaa:

«Tääll' urhot nukkuu rauhassa,
Levossa sodan pauhusta.«

Taulussa, joka levisi eteemme, oli jotain niin liikuttavaa — nimettömät haudat, juhlallinen hiljaisuus, viileä iltahämy; mutta kenties etupäässä meidän oma, helposti liikutetuksi tuleva naisluontomme teki, että meidän täytyi itkeä, ikäänkuin olisimme seisoneet omien rakkaittemme haudoilla; se antoi aihetta niille riveille, jotka hän sitten lausui:

«Ja naiset itkee haudalla
nimettömien urhojen.«

Eräs kristillisen toimikunnan valitsema lähetystö kävi hänen luonaan, ja vastatessaan sille virkkoi hän muun muassa:

— Haluan lisätä siihen, mitä jo olen sanonut, että on olemassa yhdistys, jonka tarkoitusta ja syitä en koskaan ole miltään puolelta kuullut ahdistettavan tai epäiltävän, ja se on kristillinen toimikunta. Ja kuten Shakespeare sanoo, lisäsi hän, tämä on, hyvät herrat, arvostelu, josta voitte syystä olla ylpeitä.

Tilapäiset asianhaarat maassa tai joku hänen mieskohtainen kokemuksensa näytti tavallisesti olleen syynä sellaisiin kirjallisten tietovarojen käyttämisiin.

Emme aijo seikkaperäisesti puhua Aabraham Lincolnin hengenlahjoista; niitä ovat ilmaisseet tapaukset aina kertomuksemme alusta asti. Riittävästi on kerrottu hänen huuliltaan ja kynästään lähteneitä ajatuksia todistukseksi sille, ettei tässä senaattori Trumbullin lyhyessä arvostelussa ollut mitään liioittelua: Hän on jättiläinen; eikä siihen tarvitse lisätä sanaa «pieni«, *jättiläinen hengenlahjoiltaan* yhtä hyvin kuin pituudeltaan. Sen valossa, mitä edellä on kerrottu, ovat etevän englantilaisen Goldwin Smithin sanat sattuvat: Kaikkein peloittavimmissakin vaikeuksissa osoitti hän itsensä hillitsemistä ja taitoa, joka todennäköisesti oli yhtä suuri kuin kenen hyvänsä Euroopan hallitsijan tai valtiomiehen.

Emme kuitenkaan voi päättää tätä lukua kertomatta hänen kauniita ja kaunopuheliaita sanojaan Gettysburg'in kansallisen hautausmaan vihkiäisissä 18 päivänä marraskuuta 1863. Tämän puheen omituisuuden ja klassillisen kielen täytyy saada oppineimpienkin tunnustus.

— 87 vuotta sitten muodostivat esi-isämme tähän maanosaan uuden kansakunnan, joka oli syntynyt vapauteen sekä vihitty siihen periaatteeseen, että kaikki ihmiset ovat luodut toistensa vertaisiksi. Me olemme nyt joutuneet suureen sisälliseen sotaan, jonka kautta ratkaistaan, voiko tämä tai joku muu siten syntynyt ja vihitty kansakunta, kauvan pysyä voimassa. Olemme tämän sodan kestäessä kokoontuneet suurelle taistelutantereelle. Olemme kokoontuneet vihkimään osaa siitä lopulliseksi lepopaikaksi niille, jotka täällä ovat uhranneet henkensä, että tämä kansakunta saisi elää. On kohtuullista ja aivan paikallaan, että näin teemme.

— Mutta syvemmässä merkityksessä emme voi vihkiä, emme pyhittää tätä kentää. Ne urhoolliset miehet, elävät ja kuolleet, jotka täällä ovat taistelleet, ovat pyhittäneet sen sellaisella tavalla, että me emme voi sen pyhyyttä kartuttaa emmekä vähentää. Vähän maailma huomaa eikä kauvan muista, mitä me täällä puhumme; mutta koskaan ei se voi unohtaa, mitä nämät miehet ovat tehneet. Paremmin voisi sanoa, että meidän, jotka elämme, nyt tulee vihkiytyä siihen päättymättömään työhön, jota he niin ihanasti ovat tähän saakka suorittaneet. Paremmin voisi sanoa, että meitä täällä vihitään siihen suureen työhön, joka on jälellä meidän tehtävänämme — meidän, joiden tulee näiltä kunnioitetuilta kuolleilta saada enemmän intoa siihen asiaan, jolle he tällä paikalla ovat kantaneet rakkautensa viimeisen, täydellisen uhrin — meidän tulee täällä tehdä päätös, että vainajat eivät ole turhaan kuolleet, että kansakunta Jumalan avulla on uudestaan syntyvä vapauteen, ja ettei kansan hallinto kansan kautta ja kansan hyväksi ole häviävä maan päältä.

Tahallamme emme ole maininneet ollenkaan presidentti Lincolnin huolenpitoa sotamiehistä ja tumma-ihoisista hänen

ollessaan Valkeassa talossa, koska tahdomme omistaa eri luvun kummallekin aineelle sekä näiden asiain suuren tärkeyden vuoksi että myös sen selvän ja mieltäkiinnittävän kuvauksen tähden, jonka ne antavat hänen luonteestaan.

VIIDESKOLMATTA LUKU.

Presidentin suuri huolenpito sotamiehistä.

Aina siitä alkaen, kun ensimmäiset vapaaehtoiset aseisiin kutsuttiin, oli presidentti Lincoln kaiken aikansa, minkä hän oli Valkeassa talossa, alituisesti läheisissä tekemisissä unioonin sotamiesten kanssa. Hän osoitti heille heti ensi hetkestä alkaen lämpimintä myötätuntoisuutta, ja heillä puolestaan oli sama tunne Lincolnia kohtaan. Sotajoukossa mainittiin häntä lempinimellä »Isä Abraham«, ja Valkean talon isäntä nimitti heitä «pojiksi«. Esityksemme hänen julkisesta toiminnastaan olisi aivan epätäydellinen, jollei erityistä huomiota pantaisi hänen isälliseen huolenpitoonsa heidän parhaastaan. Vallitsevan ajatuksensa tässä asiassa lausui hän seuraavin sanoin:

— Tämä sota, johon olemme joutuneet, painaa raskaasti kaikkia yhteiskuntaluokkiä, mutta *raskaimmin sotamiehiä*. Sanotaan: »Kaikki, mitä miehellä on, antaa hän henkensä edestä«; ja kaikkien auttaessa kykynsä mukaan antaa sotamies henkensä alttiiksi ja uhraa sen monet kerrat maalleen. Korkein kunnioitus tulee siis sotamiehelle.

Hän puhui osaksi omasta kokemuksestaan. Ollessaan sotapalveluksessa lyhyen aikaa sodassa Mustaa Haukkaa vastaan, jossa sotilasten tarpeista oli kehnosti pidetty huolta, oli hän tutustunut sotilaselämän vaivoihin. Hän tiesi omasta kokemuksestaan, miten monta suurta kieltäytymistä on eroamattomasti yhdistynyt sotapalvelukseen; tämä mieskohtainen kokemus vahvisti epäilemättä hänen harrasta rakkauttaan uskollisiin ja synnyinmaata rakastaviin «sinipoikiin«.

Muutamat viranomaiset arvelivat, ettei sotamiesten ja heidän ystäväinsä pitäisi häiritä ja vaivata presidenttiä monilla anomuksillaan — että jonkun sotilastoimikunnan tai erityisen virkamiehen pitäisi vapauttaa hänet tästä työtaakasta. Tähän ei hän kuitenkaan tahtonut ollenkaan suostua. »Pojat« kuuluivat hänen perheeseensä, ja hänen piti pitää isällinen huoli heistä. Sellaiseen määräykseen olisi kyllä ollut syytä, koska presidentin jokapäiväiset toimet veivät joka hetken hänen ajastaan ja, kuten olemme nähneet, väsyttivät ja rasittivat häntä määrättömästi. Voi tuskin käsittää, miten hänelle jäi ollenkaan aikaa käytettäväksi sotamiesten hyväksi, kun lukee hänen jokapäiväisestä työstään seuraavan kuvauksen, jonka on tehnyt eräs, joka näki joka päivä häntä:

— Herra Lincoln nousee varhain ylös ja voi sentähden käyttää kaksi tai kolme tuntia joka aamu laajaan yksityiseen kirjevaihtoonsa, ja sen ohessa silmäilee hän jotakuta kaupungin sanomalehteä. Kello 9 syö hän aamiaisen; sitten menee hän sotavirastoon lukemaan sodasta tulleet sähkösanomat ja puhelemaan kenraali Halleck'in kanssa asemasta sotakentällä, josta hän on hyvin innostunut. Kun hän on palannut Valkeaan taloon, niin hänen yksityissihteerinsä esittelee hänelle aamupostin ja kirjoittaa muistiin vastaukset, jotka hänen pitää lähettää; muutamat kir-

jeet pitää presidentti vastatakseen itse niihin. Jokainen kirje otetaan huomioon, ja kaikki, jotka vastausta ansaitsevat, saavat sen, olkoon kirjoitustapa kuinka huono tahansa. Tiistaisin ja perjantaisin kokoontuu ministeristö; muina päivinä saavat puheille pyrkijät odottaa Valkean talon eteisessä ja lähettää nimikorttinsa sisään. Välistä ei presidentti ehdi lopettaa postiaan, ennenkuin Louis'illa on käsi täynnä käyntikorttia, ja näitä katsellen antaa herra Lincoln puheillepyrkijäin tulla sisään, ja tässä on vanhoilla tutuilla etuoikeus. Kolme, jopa neljäkin tuntia virtailee väkeä yhtä mittaa sisään, ja yhheksän kymmenestä pyytää virkaa; presidentti kuuntelee kärsivällisesti heidän anomuksiaan . . . Se yksinkertainen ja luonteva tapa, jolla hän puhuu, vaikuttaa sen, että hän tuntuu kävijöistä vilpittömältä ja uskolliselta ystävältä. Kello 4 jälkeen ei presidentti enään ota ketään vastaan, vaan lähtee silloin välistä ajelemaan vaimonsa kanssa . . . Hän syö päivällistä kello 6, ja harvoin sattuu, ettei joitakuita lähimpiä ystäviä ole kokoontunut pyöreän päivällispöydän ääreen, jossa hän jättää viran vaivat ja muistuttaa niille, jotka ovat käyneet Kentuckyssä, sen maan entistä vierasvaraisuutta.

— Iltasin kymmenestä kahteentoista, kertoo toinen, on hän tavallisesti vieraisilla — milloin ministeri Sewardin, milloin kenraali Halleck'in luona; ja jos kenraali Burnside sattuisi olemaan lähempänä, saisi hän nähdä vieraan luonaan joka ilta ennen maatapanoa. Jotka tuntevat hänen tapojaan ja tahtovat olla hänen seurassaan myöskin illalla, seuraavat häntä paikasta toiseen; viimeinen käynti tehdään tavallisesti kenraali Halleck'in luo, koska tämä voi saada viimeiset tiedot sotajoukosta. Muut saattavat olla unisia ja hitaita, presidentti ainakin on valveilla ja liikkeellä.

Kuinka tällaisten alati ahdistavien virkahuolien alaisena voi saada aikaa kuunnella kaikkia sotamiesten ja

näiden ystävien valituksia, joista useiden tutkiminen vaati hyvin paljon aikaa, sekä sen lisäksi aikaa käydä sairashuoneissa ja joskus sotajoukkojen luona «katsomassa, miten pojat käyttäytyvät«, on melkein selittämätöntä. Hän teki niin kuitenkin, kuten tapaukset, joita tahdomme kertoa, enemmän kuin riittävästi todistavat. Luultavaa on, ettei hänen mielensä ollut niin kokonaan kiintynyt mihinkään muuhun hallinnon haaraan kuin tähän. Hän ymmärsi täydellisesti, kuinka kansakunnan elämä riippuu sotilaasta — että miekkaan vetoaminen oli surullinen välttämättömyys — sentähden ansaitsi sotilas hänen mielestään suurimman kunnioituksen, eikä hän tätä mielipidettä koskaan kieltänyt. Viimeiseen päiväänsä saakka kohteli hän sotamiehiä niinkuin he tänä pelättävänä murros-aikana olisivat olleet tärkeämmät kuin kuvernöörit ja senaattorit. Eräässä tilaisuudessa oli niin paljon kansaa tervehdyksillä, ettei presidentti voinut tarttua kaikkia käteen, vaan seisoi ja kumarsi senaattoreille ja edustajille. Lopuksi huomasi hän haavoitetun sotilaan tulevan puutteellisesti puetun äitinsä kanssa; silloin jätti presidentti heti paikkansa, raivasi itselleen tien näiden molempain luo, tarttui heitä käteen ja tervehti heitä mitä sydämellisimmällä tavalla, onnitteli äitiä, koska hänellä oli poika, joka niin rakasti isänmaata, ja lausui myötätuntoisuutensa pojalle. Se oli liikuttava näky, joka monen silmistä houkutteli kyyneleet. Presidentti menetteli vain usein toistamiensa sanojen mukaisesti: Korkein kunnioitus tulee sotamiehelle. Kaikki, jotka näkivät tämän sydämellisen vastaanoton, olivat vakuutetut siitä, että presidentti tarkoitti sitä, mitä hän sanoi.

Tässä ja muissa samantapaisissa kohtauksissa näkyy herra Lincolnin luonteen todellinen tasavaltainen yksinkertaisuus. Ulkonainen korkeus ei rakentanut mitään muuria urhoollisen sotamiehen ja hänen oman rehellisen sydämensä välille.

Eräänä päivänä kulkiessaan erään käytävän kautta omiin yksityisiin huoneisiinsa juomaan kupin teetä, kuuli hän lapsen itkevän. Hän palasi heti vastaanottohuoneeseensa ja soitti; Daniel tuli heti.

— Daniel, onko joku nainen lapsineen odotushuoneessa?

— On, herra presidentti, ja hän on ollut täällä jo kolme päivää, vastasi Daniel. Hän ei ole voinut päästä sisään.

— Mene heti ja lähetä hänet luokseni, sanoi presidentti lisäten jonkun sanan mielipahastaan, että nainen oli syrjäytetty.

Nainen seisoi pian hänen edessään lapsi käsivarrellaan ja pyysi armoa miehelleen, joka oli tuomittu kuolemaan, koska hän oli karannut sotaväestä. Oli useita lieventäviä asianhaaroja, ja presidentti myöntyi hänen pyyntöönsä sekä kirjoitti päätöksensä paperisiekaleelle.

— Kas tässä, rakas ystäväni, sanoi hän, ottakaa tämä, niin saatte miehenne takaisin! Samalla sanoi hän, minne hänen piti viedä paperi. Viljavat ilokyyneleet oli ainoa vastaus, minkä onnellinen nainen voi antaa lähtiessään. Daniel meni hänen jälkeensä, nykäsi häntä saalista ja sanoi: Rouva, lastanne saatte kiittää siitä, että pääsitte presidentin puheille.

Eräs pieni, kalpea, sairaloisen näköinen poika odotti kerran muitten mukana päästäkseen presidentin puheille. Tämä huomasi hänet ja sanoi: Tulepas tänne, poikaseni, ja kerro minulle, mitä tahdot!

Pikku mies lähestyi ujona, pani kätensä presidentin tuolin käsinojalle ja sanoi:

— Herra presidentti, olen ollut rumpalina eräässä rykmentissä kaksi vuotta, ja eversti suuttui ja ajoi minut pois. Sairastuin ja olen maannut pitkän aikaa sairas-

huoneessa. Nyt olen ensi kertaa ulkona ja lähdin tänne kuulemaan, voisitteko te jotain tehdä minun hyväkseni.

Hänen sanansa liikuttivat herra Lincolnia, ja hän kysyi:

— Missä asut, poikaseni?

— Minulla ei ole mitään kotia, vastasi poika surullisena.

— Missä on isäsi?

— Hän kuoli sotaväessä joku aika sitten.

— Ja äitisi?

— Äitini on myös kuollut. Ei minulla ole isää eikä äitiä, ei veljeä eikä sisarta ja — tässä purskahti hän itkuun — ei yhtään ystävää — ei kukaan välitä minusta.

Herra Lincolnin silmät täyttyivät kyynelistä, ja hänen huulensa vapisivat silmänräpäyksen.

— Voitko myydä sanomalehtiä? kysyi hän sitten.

— En, olen liian huono siihen; tohtori sanoi, että minun täytyy lähteä sairashuoneesta, eikä minulla ole ollenkaan rahaa, eikä ketään, jonka luokse menisin.

Presidentti ei kyennyt enään sanomaan mitään. Hän otti lapun ja kirjoitti siihen: Ottakaa tämä poikaraukka huostaanne! Samalla hän kirjoitti siihen asianomaisen henkilön osoitteen. Sitten jätti hän lapun pojalle, jonka kasvoja valaisi hymy, koska hän näki presidentin todelliseksi ystäväkseen.

Eräs Washingtonin asukas kertoo:

— Odottaessani kerran vuoroani päästä presidentin puheille kiintyi huomioni vanhaan vaimoon, jolla oli surullinen, kärsivällinen ilme kasvoilla. Haalistunut päähine ja saali suojanaan odotti hän joukon seassa.

— Herra Lincoln kääntyi hänen puoleensa sanoen tavalliseen tapaansa: No, rakas ystäväni, mitä voin tehdä tänään teidän hyväksenne? Herra presidentti, vastasi vaimo, mieheni ja kolme poikaani lähtivät kaikki sotaan. Mie-

heni kaatui eräässä tappelussa. Sitten on minun ollut hyvin vaikea elää, aivan yksinäni kun olen, ja sentähden päätin tulla tänne pyytämään, että te vapauttaisitte vanhimman poikani sotapalveluksesta.

— Herra Lincoln katsoi häntä silmiin hetkisen ja vastasi sydämellisimmällä äänellään: Kyllä, kyllä! Kun te olette antanut *kaikki* meille ja teidän tukenne on teiltä otettu, on teillä täysi oikeus saada yksi pojistanne takaisin.

— Hän kirjoitti heti määräyksen nuoren miehen vapauttamisesta; vaimo otti sen, kiitti lämpimästi ja poistui.

— Olin unohtanut koko tapauksen, jatkoi M., kunnes viime viikolla taas olin siellä. Ja taas tuli sinne sama vaimo. Kuulin, että hän itse oli vienyt presidentin käskyn sotajoukkoon ja saanut tietää, että vapautettava poika, joka äskettäin oli taistelussa kuolettavasti haavoittunut, oli viety sairashuoneeseen. Hän meni sairashuoneeseen, mutta poika oli kuollut tai kuoli hänen siellä ollessaan. Lääkäri oli siellä nämät seikat merkinnyt presidentin määräyksen takasivulle, ja melkein kokonaan sortuneena oli äitiraukka palannut herra Lincolnin luokse. Presidenttiä liikutti syvästi hänen surullinen muotonsa ja kertomuksensa, ja hän virkkoi: Minä tiedän, mitä te tahdotte minun tekemään; minä teen sen, eikä teidän tarvitse sitä pyytääkään; minä vapautan teidän toisen poikanne. Sitten tarttui hän kynään ja alkoi kirjoittaa määräystä. Vaimo raukka seisoi vieressä; kyynelsilmin hän nosti hiljaa kätensä ja silitti hänen karkeaa tukkaansa, niin hellästi kuin äiti hyväilee poikaansa. Kun presidentti lopetti kirjoittamisen, oli hänelläkin sekä sydän että silmät täydet. Hän antoi vaimolle paperin sanoen: Nyt on *teillä* yksi ja *minulla* toinen jälellä olevista; se ei ole muuta kuin kohtuus. Vaimo otti paperin, ojensi taasen kätensä kunnioittavasti hänen päälleen ja sanoi vielä kyynelsilmin: Jumala siunatkoon teitä, herra

Lincoln! Eläkää tuhat vuotta ja olkaa aina tämän suuren kansan päänä!

Hon. Thaddeus Stevens seurasi erästä vanhanpuoleista rouvaa presidentin luo. Hän tuli pyytämään armoa pojalleen, jonka sotaoikeus oli tuominnut kuolemaan. Herra Stevens tiesi, että oli seikkoja, jotka voisivat oikeuttaa armahduksen. Kun presidentti oli kuullut vanhan rouvan kertomuksen, kääntyi hän herra Stevensin puoleen.

— Onko teidän mielestänne tämä tapaus sellainen, että minun sekaantumiseni siihen on oikeutettu?

— Kyllä; minä puolestani en ollenkaan epäilisi antaa armoa, oli vastaus.

— Silloin armahdan hänet, sanoi herra Lincoln ja alkoi laatia määräystä. Äidin sydän oli liian täysi hänen voidakseen puhua. Ainoastaan syvä liikutus todisti hänen suurta kiitollisuuttaan. Tullessaan alas rappusia kykeni hän jo hillitsemään tunteitaan niin paljon, että hän voi puhua, ja hän huudahti äkkiä:

— Tiesinhän minä, että se oli halpamainen valhe!

— Mitä tarkoitatte, hyvä rouva? kysyi herra Stevens.

— Minulle on kerrottu, että hän on ruma, ja se on valhe. Hän on kaunein mies, minkä olen nähnyt eläissäni.

Kongressin puhemies, Colfax, rupesi puolustajaksi eräälle valitsijamiehensä pojalle, joka oli tuomittu kuolemaan. Oli iltamyöhä, ja herra Lincoln oli yhtämyötäisistä käynneistä väsynyt ja tarvitsi lepoa. Hän suostui herra Colfaxin pyyntöön ja lisäsi:

— Muutamat kenraaleistamme valittavat, että minä armahduksillani ja lykkäyksilläni häiritsen kuria ja järjestystä sotaväessä; mutta minulle on virkistyksenä, kun päivän ankaran työn jälkeen voin löytää verukkeen ihmishengen pelastamiseksi, ja laskeudun levolle kuvitellen onnel-

lisena, kuinka iloiseksi nimikirjoitukseni tekee armahdetun, hänen perheensä ja ystävänsä.

Senaattori Harris New-Yorkista pyysi armoa nuorelle sotilaalle, joka odotti kuolemantuomion toimeenpanemista. Hänen ystävänsä olivat olleet sotaministerin luona pelastaakseen häntä; mutta ministeri oli vain vastannut:

— Hänen pelastuksekseen ei voida mitään tehdä; tämä on vaikea tapaus.

Siltä todella näyttikin, sillä mies oli kolmasti karannut ja kerran koettanut myrkyttää vartijansa. Hän oli kuitenkin ollut heikkomielinen. Senaattori Harris oli saanut todistuksia hänen mielenvikaisuudestaan ja tuli täysin vakuutetuksi, että korkeimman viranomaisen tulisi vapauttaa onneton kuolemantuomiosta. Oli keskiviikko, kello 12 yöllä, ja torstaina ammuttaisiin sotamies. Presidentti oli levolla. Hänelle lähetettiin makuuhuoneeseen tieto, että senaattori Harris tahtoi puhua hänen kanssaan eräästä tärkeästä asiasta.

— Antakaa hänen tulla! vastasi herra Lincoln.

Senaattori seisoi pian hänen vuoteensa vieressä. Poika on mielenvikainen, siitä ei ole epäilystä; hän ei ole vastuunalainen teoistaan, ja hänen teloituksensa olisi murha.

— Oletteko varmä siitä, että nämä tiedot ovat luotettavia? kysyi herra Lincoln.

— Täydellisesti. Sitäpaitsi emme pyydä armahdusta, vaan lykkäystä, kunnes lääkärintutkimus voi tapahtua.

— Hyvä, se on viisasta ja huokeaa, vastasi herra Lincoln. Asia lykätään.

Hän nousi ja käski, että heti lähetettäisiin sähkösanoma kysymyksessä olevaan paikkaan ampumisen lykkäämiseksi. Aikaisin aamulla lähetti hän vielä toisen, ja tuntia ennen kuin ampumisen piti tapahtua lähetti hän eri lankoja pitkin neljä sähkösanomaa, ettei käsky jonkun erehdyksen kautta tulisi liian myöhään.

Tuomari Kellog pyysi kerran armoa naapurinsa pojalle, jonka sotaoikeus oli tuominnut seuraavana päivänä ammuttavaksi. Oli melkein puoliyö, kun hän tuli Valkeaan taloon, ja presidentti oli mennyt levolle. Ensin meni hän kuitenkin sotaministerin luo toivoen voivansa saada asiansa toimeen häiritsemättä presidentin lepoa.

— Sellaisia armahduspyyntöjä on ollut liian monta, vastasi ministeri; on jo aika asettaa varoittava esimerkki.

— Mutta hänen armahdukseensa on riittävästi syitä, väitti tuomari sekä alkoi luetella niitä.

— Minä en sittenkään sekaannu asiaan, vastasi taipumaton ministeri.

— No niin, herra ministeri, huudahti tuomari suuttuneena; poikaa ei missään tapauksessa ammuta siitä voitte olla varma!

Hän lähti joutuisasti Valkealle talolle, missä vahtisotamies esti häntä sanoen:

— Minulla on määräys, etten saa laskea ketään sisään tänä yönä.

— Mutta minun täytyy päästä: elämä tai kuolema on kysymyksessä, toisti tuomari.

— Se seikka ei vaikuta minun saamiini määräyksiin, vastasi vahtisotamies.

— Minun *täytyy* päästä sisään, ja minä vastaan siitä, vastasi tuomari. Hän astui sisään ja meni suoraan presidentin makuuhuoneeseen lähettämättä ensin käyntikorttiaan, vaikka tapa sitä vaati. Innoissaan ja kiihkoissaan huudahti hän avatessaan ovea:

— Herra presidentti, olen äsken saanut tietää, että naapurini poika ammutaan huomenna, ja haluaisin, että te pelastaisitte hänen henkensä.

— Minkätähden hänet ammutaan? kysyi herra Lincoln.

— Sitä en tiedä, enkä voi auttaa, mitä hän on tehnyt. Hän on minun vanha naapurini, enkä voi suostua siihen, että hänet ammutaan, lisäsi tuomari yhä kiivaampana.

— Hyvä, vastasi herra Lincoln, en minäkään luule, että hänellä voi olla mitään hyvää siitä, että hän tulee ammutuksi. Antakaa minulle kynä!

Pysyen vuoteellaan kirjoitti hän armahduksen, jonka tuomari sai lähettää niin lähellä kuolemaa olevalle nuorukaiselle.

Benjamin Oven, nuori sotilas Vermont'ista oli tuomittu kuolemaan, koska hän oli nukkunut vartiopaikalleen. Hänen omaisensa olivat vaipuneet syvimpään suruun tämän kauhean tiedon johdosta. Jostain syystä oli hänelle myönnetty muutamiksi päiviksi lykkäystä, ja hän kirjoitti seuraavan kirjeen isälleen:

— Rakas isäni! Kun sinä saat nämät rivit, olen jo ijankaikkisuudessa. Ensin tuntui se minusta kauhealta, mutta nyt olen ajatellut sitä niin paljon, että se ei enään ollenkaan kauhista minua. He sanovat, etteivät sido minua, vaan saan kohdata kuolemaa kuten mies . . . Sinä tiedät, että minä lupasin Jemmy Carr'in äidille pitää huolta hänen pojastaan, ja kun hän oli sairas, tein kaikki, mitä voin, hänen hyväkseen. Hän ei ollut vielä terve, kun hänet komennettiin takaisin riviin, ja *tuon* yön edellisenä päivänä kannoin marssiessamme hänen tavaransa sekä omani. Iltapuoleen saimme marssia tavallista nopeammin ja kantamus alkoi tuntua hyvin raskaalta; mutta kaikki muutkin olivat väsyneitä, ja mitä Jemmyyn tulee, niin olisi hän vaipunut maahan, jos en minä silloin tällöin olisi tukenut häntä. Olin perin pohjin väsynyt, kun tulin leiriin, ja silloin oli Jemmyn vuoro olla vahdissa, ja minä menin hänen sijaansa; mutta minä olin aivan liian väsynyt, isä; en olisi voinut pysyä valveilla, vaikka pääni edessä olisi ollut pys-

syn suu. Mutta minä en tiennyt siitä, ennenkuin — niin, ennenkuin oli myöhäistä . . . Hyvä everstimme tahtoisi pelastaa minut, jos voisi. Hän sanoo, anna se anteeksi hänelle, että hän on tehnyt ainoastaan velvollisuutensa. Ja älä pane syytä minun kuolemastani Jemmyn niskoille. Poika raukka on aivan epätoivossaan eikä tee muuta kuin kerjää ja rukoilee saadaksensa kuolla minun sijassani. Minä en voi ajatella äitiä ja siskoa. Lohduta heitä, isä! Jumala auttakoon minua; tämä on hyvin vaikea kestää! Hyvästi, isä! Jumala näyttää minusta rakkaalle ja lähellä olevalle, ei ollenkaan sille, kuin hän tahtoisi minun hukkuvan ikuisesti, vaan ikäänkuin hän olisi huolestunut syntisestä, muserretusta lapsiraukastaan ja tahtoisi ottaa minut luokseen olemaan hänen ja Vapahtajani kanssa paremmassa, paljon paremmassa elämässä. Jumala siunatkoon teitä kaikkia!

Hänen sisarensa, joka oli paljon lukenut presidentin lempeästä sydämestä, otti kirjeen mukaansa ja lähti niin nopeasti kuin höyry voi hänet viedä Washingtoniin ja kiirehti herra Lincolnin eteen.

— No, lapseni, mitä te tahdotte näin varhain aamulla? kysyi presidentti.

— Veljeni henkeä, vastasi hän hyvin liikutettuna.

— Kuka hän on?

Hän sanoi nimen ja minkätähden hän oli tuomittu kuolemaan.

— Ah, tuo onneton uni, vastasi herra Lincoln; tuhannet ihmiset olisivat voineet sen kautta menettää henkensä.

— Niin sanoo isämmekin; mutta hän oli niin väsynyt kannettuaan Jemmyn tavaroita; tätä puhuessaan pani hän kirjeen presidentin käteen sanoen, että siinä oli kaikki selitetty.

Herra Lincoln luki Benjaminin kirjeen ja sitten kirjoitti hän kyynelsilmin ja liikutetuin sydämin nopeasti armahdus-

käskyn, ja ettei mitään viivytystä sen viennissä olisi tapahtunut, käski hän ajaa omat vaununsa esiin ja vei itse sen asianomaiseen virastoon. Ennenkuin hän lähti vastaanottohuoneesta, virkkoi hän kuitenkin sisarelle:

— Matkustakaa kotiin, lapseni, ja sanokaa isällenne, joka voi hyväksyä maansa tuomion silloinkin, kun se vei häneltä sellaisen pojan, että Abraham Lincoln pitää tätä henkeä liian kalliina hukkaantumaan.

Hän käski myös, että nuori sotilas saisi jonkun aikaa vapautta, että hän saisi palata sisarensa kanssa Vermontiin, ja kun veli ja sisar sittemmin tulivat Valkeaan taloon, kiinnitti presidentti yksityishuoneessaan kunniamerkin nuoren sotilaan olkapäähän sanoen: Olkapään, joka voi kantaa sairaan toverinsa tavarat ja sitten valittamatta kuolla sentähden, täytyy kantaa tätä sidettä.

Erään sotamiehen isä kääntyi jo ennen mainitun kongressin jäsenen Kelloggin puoleen saadakseen armoa pojalleen, joka oli tuomittu kuolemaan. Herra Kelloggin mielestä tämä tapaus oli niitä, joissa tuli osoittaa lempeyttä, ja hän sanoi sentähden huolestuneelle isälle: Odottakaa täällä, minä sillä aikaa otan selvän, mitä voidaan tehdä. Hän meni suoraan presidentti Lincolnin luo ja esitti asian hänelle. Kun hän tuli siihen osaan kertomusta, joka käsitteli peloittavaa taistelua erään sillan yli mentäessä, missä tilaisuudessa sotilas oli osoittanut erinomaista urhoollisuutta, hypähti herra Lincoln seisoalleen ja kysyi vakavana:

— Sanoitteko, että nuori mies tuli haavoitetuksi?

Hän oli ikäänkuin ihastunut löytäessään pätevän syyn pelastaa ihmiselämän.

— Pahasti haavoitetuksi, sanoi herra Kellogg.

— Hän on siis vuodattanut vertaan maansa puolesta? toisti herra Lincoln.

— On ja kunnialla.

— Kellogg, huudahti presidentti, ja hänen kasvonsa kirkastuivat, onhan raamatussa kirjoitettu jotain verenvuodatuksesta syntien pois ottamiseksi?

— Minä luulen teidän olevan oikeassa, vastasi herra Kellogg.

— No niin, siinä on meillä hyvä syy, eikä meidän tarvitse jatkaa enää, lisäsi presidentti. Hän otti kynän ja kirjoitti armahduskäskyn, jonka herra Kellogg vei mukanaan riemastuvalle isälle.

Vaikka hän oli hyvin lempeä hairahtuneita sotamiehiä kohtaan ja hyvin mielellään armahti, ei hänellä kuitenkaan ollut mitään armahtavaisuutta niille luottamusmiehille, jotka tunsivat myötätuntoisuutta kapinoitsijoita kohtaan. Kun Ohion edustaja Aleksanteri Long ehdotti kongressissa, että tunnustettaisiin etelävaltioiden liitto, nousi kenraali Garfield puhumaan ja ahdisti «kavallusta«, lausuen julki katkerimman harminsa, verraten ehdotuksen nostajaa Benedikt Arnold'iin, joka vaaran hetkenä kavalsi maansa, sekä vannotti kaikkia rehellisiä edustajia olemaan uskomatta, että «Ohion maassa kasvaisi toinen sellainen hirviö rumentamaan maan pintaa ja pimentämään päivän valoa.« Kun presidentti sai kuulla tämän puheen, osoitti hän mitä selvimmin sanoin suosiotaan ja kiitti sittemmin kenraali Garfieldia siitä, että tämä oli «nylkenyt Longin elävältä«.

Presidentti tuli eräänä päivänä City Point'in ylilääkärin luo ja selitti, että hän tahtoisi käydä kaikissa siellä olevissa sairaaloissa ja tervehtiä jokaista sotilasta kädestä.

— Tiedätteköhän, herra presidentti, mihin työhön ryhdytte? virkkoi lääkäri.

— Montako miestä täällä on sairaaloissa? kysyi herra Lincoln.

— Noin viisi, kuusi tuhatta, vastasi lääkäri; te väsytte lopen jo paljon ennenkuin olette kerinneet kaikissa huoneissa käydäkään.

Herra Lincoln hymyili. Luulen pystyväni siihen, sanoi hän. Joka tapauksessahan minä voin koettaa ja mennä niin pitkälle kuin jaksan. Luultavaa on, etten enään koskaan saa nähdä näitä poikia, ja minä tahdon, että he tietävät, miten suuren arvon minä annan sille työlle, jonka he ovat maalleen tehneet.

Kiertokulku sairashuoneissa alkoi; lääkäri näytti tietä ja presidentti pysähtyi jokaisen vuoteen luo sekä ojensi kätensä lausuen tervehdyksen yhdelle, jonkun myötätuntoisuuden sanan toiselle, ystävällisen kysymyksen kolmannelle, ja kaikki olivat iloissaan saadessaan tarttua hänen käteensä. Eräässä huoneessa tuli hän vuoteen luo, missä eräs kapinallisten sotamies makasi. Presidentti ei ehtinyt ojentaa hänelle kättään, ennenkuin katuva sotilas ojensi kätensä sekä purskahti itkuun, sanoen: Herra Lincoln, minä olen kauvan halunnut nähdä teitä pyytääkseni anteeksi, että olen nostanut käteni tuota vanhaa lippua vastaan.

Herra Lincoln itki ja tarttui sydämellisesti katujan käteen vakuuttaen olevansa valmis antamaan anteeksi. Tämä tapaus muistuttaa hänen sanojaan eräälle henkilölle, joka moitti hänen armahdusjulistustaan: Kun ihminen vilpittömästi *katuu* rikoksiaan ja antaa tyydyttäviä todistuksia siitä, voi tyynenä armahtaa, eikä *tästä säännöstä ole mitään poikkeusta.*

Kun kiertokulku sairashuoneissa oli päättynyt ja presidentti istui lääkärin huoneessa, tuli sana, että oli menty yhden osaston ohitse ja että siellä olevat pojat tahtoivat nähdä presidentin.

— Te olette kovin väsyneenä, herra presidentti, ja samoin minäkin, virkkoi lääkäri, ja parempi on, ettette mene; se ei merkitse mitään.

— Mutta minun täytyy mennä, vastasi herra Lincoln; minä en tahdo tieteni mennä kenenkään ohi, ja pojat tulevat pahoille mielin, jos eivät saa nähdä minua.

Hän meni ja lopetti päivätyönsä, joka vei useita tunteja, sekä palasi kotiinsa hyvin tyytyväisenä voituaan valmistaa paljon iloa ja lohdutusta urhoollisille pojille, joita hän isän tavoin rakasti.

Hänen kirjeensä ja viralliset asiakirjat ovat täynnä lauseita, jotka näyttävät, miten sotilaat, sekä upseerit että sotamiehet, alati olivat hänen sydämellään. Hänet kutsuttiin olemaan läsnä eräässä suuressa, kenraali Grant'in kunniaksi toimeenpannussa kokouksessa. Hänen vastauksensa päättyi näihin sanoihin:

— Hän ja hänen urhoolliset sotilaansa ovat nyt keskellä suurta koetustaan. Minä toivon, että te kokouksessanne niin sovittelisitte sananne, että ne muuttuisivat miehiksi ja aseiksi heidän avukseen.

Kirjeessään, jolla hän suostui rupeamaan uudestaan presidentin ehdokkaaksi, lausui hän lopuksi:

— Etenkin olen tyytyväinen siihen, ettei kokous unohtanut sotamiehiä eikä meriväkeäkään, koska heitä täytyy aina kiitollisena muistaa sen maan, jonka pelastukseksi he uhraavat henkensä.

Jos vain kansa ei ollut unohtanut sotilaitaan, sai se huoleti vähentää hänelle lausutuita ylistyssanoja.

Tieto verisistä taisteluista täytti aina presidentin sydämen surulla.

— Kauheaa, kauheaa!

Kuinka usein kaikuikaan tämä sana hänen huuliltaan! Usein oli hän niin liikutettu saatuaan surullisia tietoja sotakentältä, ettei hän voinut syödä eikä nukkua. Kun hänelle tuotiin sanoma ankarasta tappiosta ja suuresta mieshukasta erämaassa, huudahti hän:

— Jumalani, Jumalani, 20,000 sieluraukkaa yhtenä päivänä joutunut tekemään tiliä! Minä en voi kestää tätä!

Eräänä aamuna tapasi hänet ministeri Seward kävelemässä edestakaisin huoneessaan syvän surun ilme kasvoillaan; hän kysyi, kuinka presidentti voi.

— Tämä kauhea tieto pojista on karkoittanut sekä unen että ruokahalun, vastasi hän. Ei silmänräpäystäkään unta tänä yönä, ei palaakaan ruokaa tänä aamuna!

Se oli isän surua kaatuneista pojistaan, vilpitöntä ja hellää, kuten äidin suru.

Toisen kerran, kun hän sai tiedon suuresta mieshukasta eräässä ankarassa taistelussa, pani hän kätensä kasvoilleen sanoen:

— En voi enään koskaan tulla iloiseksi!

— Sotilaita kohtaan, jotka taistelivat maansa taisteluja, sanoo tohtori Holland, tunsi hän mitä syvintä myötätuntoisuutta. Milloin hyvänsä häntä onniteltiin menestyksestä, ei hän koskaan unohtanut kiitollisena mainita niiden urhoollisten miesten nimiä, jotka olivat voiton hankkineet. Näiden miesten koettelemukset, uhrautuminen, tarmo, henki ja jäsenet herättivät hänessä sääliä, joka todella riudutti hänen ruumiinsa voimia. He olivat alituisesti hänen ajatuksissaan, eikä taisteltu sitä taistelua, johon mennyttä uhria ei hänen oma elinvoimansa lisännyt. Hän ihaili soturia ja piti häntä eräässä tarkoituksessa korkeampana itseään. Vaikka hänen heikkouksiaan ei suinkaan ollut siveellinen pelkurimaisuus, tunsi hän, että taistelutanner oli pelättävä paikka, jota hän karttaisi, jos ei sen erityinen viehätys olisi pidättänyt häntä. Herra Lincoln ei täydellä todella luullut itsellään olevan sitä luontaista rohkeutta, joka hänellä sittenkin oli, jollei hän kenties olisi tullut araksi voimien vähetessä.

Sotamiehiä kohtaan osoitti hän sääliänsä monella tavalla, mutta ei koskaan enemmän kuin silloin, kun rikokset sotalakeja vastaan oli puheina. Eräs presidentin persoonallinen ystävä kirjoittaa kirjeessään tämän kirjan tekijälle: Minä tulin hänen luokseen eräänä päivänä sodan alkuaikoina. Hän oli kirjoittamassa armahdusta nuorelle sotilaalle, joka oli tuomittu kuolemaan, koska hän oli nukkunut vartiopaikalleen. Hän luki sen minulle ja virkkoi:

— Minä en voi ajatella astuvani ijäisyyteen tuon nuoren miesraukan veri vaatteissani. Sitten lisäsi hän:

— Ei saa ihmetellä, että poika, joka on kasvanut maatalossa ja todennäköisesti tottunut laskeutumaan levolle hämärissä, nukkui, kun hänet asetettiin vahtiin. Minä en voi suostua siihen, että hänet sentähden ammutaan.

— Tämän kertomuksen opetuksineen täydentää lontoolainen pastori Newman Hall, joka saarnassaan Lincolnin kuoleman jälkeen kertoo, että tämän nuorukaisen ruumis löydettiin Fredriksburg'in taistelukentältä kuolleitten joukosta; lähinnä sydäntään oli hänellä pelastajansa valokuva, johon hän oli kirjoittanut: Jumala siunatkoon presidentti Lincolnia! Samasta saarnasta mainittakoon toinenkin pieni kertomus, jossa on selvä totuuden leima. Eräs upseeri oli keskustellessaan saarnaajan kanssa lausunut: Ensi viikkona ollessamme sodassa tuomitsi sotaoikeus 24 karkuria kuolemaan, ja heidän kuolemantuomionsa lähetettiin presidentin allekirjoitettavaksi. Hän kieltäytyi. Matkustin Washingtoniin ja puhuin hänen kanssaan. Sanoin: Herra presidentti, jos nämä miehet eivät tule varoitukseksi muille, joutuu koko sotajoukko vaaraan. Armahtavaisuus muutamia kohtaan olisi julmuutta useita kohtaan.

— Herra kenraali! vastasi hän. Yhdysvalloissa on jo aivan kyllin monta itkevää leskeä. Älkää Jumalan tähden vaatiko, että minä lisäisin heidän lukumääräänsä, sillä sitä en tahdo.

Kuten tohtori Holland viittaa, tekivät rohkeat työt presidenttiin suuren vaikutuksen, eikä hän koskaan unohtanut sotilasta, joka oli kunnostanut itseään taistelussa. Yhteen aikaan, kun hän unioonijoukkojen tappioiden johdosta oli hyvin alakuloisena, sai hän tiedon menestyksestä Lännessä. Chickamaugan taistelu oli suoritettu, ja kenraali Garfieldin urhoollisuutta ja urotöitä kerrottiin hänelle, kuinka hän uskaliaasti marssi kenraali Rosecrans'in luota kenraali Thomas'in luo ja miten hän oli vienyt apua nälistyneille sotilaille.

— Mistähän tulee, kysyi herra Lincoln eräältä sotajoukon upseerilta, joka sattumalta oli läsnä, että Garfield on kahdessa viikossa toimittanut sen, mihin joku teistä vakinaisten joukkojen upseereista olisi tarvinnut kaksi kuukautta?

— Syynä on se, ettei hän ole saanut kasvatustaan West Point'issa kuten minä, vastasi upseeri nauraen; sillä hän luuli presidentin tahtovan antaa letkauksen West Point'in upseereille.

— Ei, se ei ollut syynä, vastasi herra Lincoln; mutta sentähden, että hänen poikana täytyi tehdä työtä elatukseksen.

Hän nimitti Garfieldin kenraalimajuriksi hänen osoittamansa rohkeuden, älyn ja voiman tähden. Muutamia kuukausia myöhemmin ehdotettiin häntä Ohion valtion edustajaksi kongressiin, ja Garfield kieltäytyi; silloin sanoi presidentti:

— Lähettäkää kaikin mokomin hänet tänne! Me tarvitsemme juuri kongressiin henkilön, jolla on sellainen kyky ja kokemus sota-asioissa.

Usein oli hän liikutettu, kun sai kuulla puhuttavan vanhempien, vaimojen ja sisarten uhrauksista. Hän näytti täydellisesti käsittävän, mitä isänmaataan rakastavat äidit

ja vaimot tunsivat erotessaan maan tähden ilolla rakkaistaan. Hän kuuli kerrottavan bostonilaisesta äidistä, joka sodassa oli menettänyt viisi poikaa, ja hän istuutui heti ja kirjoitti hänelle seuraavan kirjeen:

Valkeassa talossa, Washingtonissa,
21 päivänä marrask. v. 1864.

Rouva Bixbylle, Boston, Massachusetts.

— Rakas rouva! Olen sota-asiainviraston listoista nähnyt Massachusettsin kenraaliajutantin ilmoituksen, että te olette viiden pojan äiti, jotka kaikki ovat kunnialla kaatuneet taistelutantereella. Minä tunnen, kuinka heikkoja ja tehottomia sanani varmaan olisivat, jos koettaisin vähentää teidän suruanne, jonka syynä on niin valtaava vahinko. En kuitenkaan voi olla tuottamatta teille sitä lohdutusta, minkä tasavallan puolesta lausuttu kiitos antanee, sen tasavallan, jonka puolesta he ovat kuolleet. Rukoukseni on, että taivaallinen Isämme lievittäisi suruanne siitä, mitä olette menettänyt, sekä antaisi teidän pitää ainoastaan kalliin muiston rakkaista kuolleista ja oikeutetun ylpeyden, jota varmaan tunnette siitä, että olette laskenut niin kalliin lahjan vapauden alttarille.

Vilpittömästi kunnioittaen
Abraham Lincoln.

Harrastaessaan lämpimästi unioonin joukkojen parasta tervehti hän iloiten jokaista uutta laitosta sairaiden ja haavoittuneiden sotilasten hyväksi. Terveydenhoito-toimikunta, kristillinen toimikunta ja kaikki yhdistykset, joiden tarkoituksena oli avunanto sotilaille, voittivat hänen mielisuosionsa. Jokainen toimenpide tai yritys, joka voi tuottaa «pojille« jotain lievitystä, sai häneltä täydellistä kannatusta. Puhuessaan Washingtonissa sotamiesten hyväksi pidettyjen myyjäisten päättäjäisissä lausui hän:

— Tämän tavattoman sodan kuluessa on ryhdytty tavattomiin toimenpiteisiin, sellaisiin, joita ei ole nähty missään edellisessä sodassa; eikä sellaisten yritysten joukossa ole mitään merkillisempää kuin nämä myyjäiset, jotka on pantu toimeen sotamiesten ja heidän perheittensä hyväksi. Ja enimmin ovat näissä myyjäisissä puuhanneet Amerikan naiset. En ole tottunut pitämään ylistyspuheita; en ole koskaan oppinut sanomaan kohteliaisuuksia naisille; mutta se minun täytyy sanoa, että jos kaikki se, mitä kaunopuhujat ja runoilijat maailman luomisesta alkaen ovat naisen ylistykseksi sanoneet, sovitettaisiin Amerikan naisiin, ei se riittäisi heille heidän toimistaan tämän sodan aikana. Lopetan sanoen: Jumala Amerikan naisia siunatkoon!

Ilmaistakseen sääliänsä sodassa olevia «poikia« kohtaan oli hän läsnä Baltimoressa ja Filadelfiassa sotilasten hyväksi pidetyissä myyjäisissä. Kolme vuotta sitten oli hänen salaa täytynyt kulkea ensinmainitun kaupungin lävitse, ettei tulisi murhatuksi. Sen kaduilla oli Massachusettsin kuudes rykmentti kohdannut veristä vastarintaa matkallaan Washingtonia puolustamaan ja jättänyt useita sankarillisia jäseniään sinne kuolleina. Kaupunki oli silloin kavalluksen pesäpaikka. Mutta suuri muutos oli tapahtunut, ja herra Lincolnin läsnäolo sotilasmyyjäisissä oli suurimpana vetovoimana siellä. Viitaten tähän merkilliseen muutokseen, joka oli tapahtunut, lausui hän puheessaan:

— Kun muistamme, että olemme Baltimoressa, emme voi olla huomaamatta, että maailma muuttuu. Nähdessäni sen väenpaljouden, joka tänne on kokoontunut palvelemaan parhaan kykynsä mukaan unioonin sotamiehiä, muistuu mieleeni, miten kolme vuotta sitten nämä sotilaat eivät voineet kulkea Baltimoren lävitse. Tahdon sentähden sanoa: Siunatut olkoot ne miehet, jotka sellaisen muutoksen ovat saaneet aikaan, ja ne naiset, jotka heitä ovat auttaneet!

Näissä molemmissa tilaisuuksissa hän puhui isällisellä hellyydellä «poikien« uskollisuudesta ja kärsimyksistä sekä ylisti maan naisten itsensäkieltämistä ja ihmisystävällistä työtä heidän hyväkseen.

Tulot Filadelfian myyjäisistä nousivat 1,300,000:een dollariin, tulos, josta presidentti oli ihastuksissaan. Kun hän kuuli, että myyjäisten voitto yhdessätoista kaupungissa kohosi melkein *viiteen miljoonaan dollariin,* huudahti hän:

— Onkohan koskaan missään maassa tavattu niin paljon isänmaanrakkautta ja anteliaisuutta! Kuinka monet kärsimykset nyt poistetaankaan noilta urhoollisilta pojilta!

Olemme maininneet, että herra Lincoln vastusti sodassa koston oikeutta; sotamiehiemme kärsimykset Libbyvankilassa, Andersonvillessä, Belle Islessä ja muissa paikoissa etelävaltioissa pakoitti hänet kuitenkin kostoon, ainakin eräillä elïdoilla.

Kongressin asettaman valiokunnan tutkimukset vahvistivat kauheimmatkin kuvaukset kapinoitsijoiden vankiloista; herra Lincolnin sydän vuoti verta tätä kuullessaan, ja hänen vihansa syttyi. Puhemies Colfax lausui hänestä: Minä epäilen, lienevätkö edes hänen kaikkein lähimmät ystävänsä koskaan kuulleet hänen päästävän suustaan katkeria tai kostonhimoisia sanoja. Hän näytti olevan aivan vapaa suuttumuksesta ja kostonhimosta, vihamielisyydestä ja vääryydestä. Se raakalaismainen kohtelu, jota hänen «poikansa« saivat kokea Etelän linnoissa, oli kuitenkin melkein kumonnut hänen tunnetun mielilauseensa: Rakkautta kaikkia kohtaan, nurjaa mieltä ei ketään kohtaan! Hän voi sietää moitetta, vieläpä loukkauksiakin eikä vastannut koskaan herjauksiin samalla tavalla, vaikka hänen kimppuunsa käytiin kuinkakin kiivaasti; mutta koko hänen sielunsa nousi kapinaan sitä tapaa vastaan, jolla vanginvartijat unioonin sotilaita kohtelivat.

Eräs kirje, jonka tohtori Chapel kirjoitti palatessaan Etelän vankiloista, sai hänet itkemään, ikäänkuin onnettomat olisivat olleet hänen oman perheensä jäseniä. Kirje oli kirjoitettu kongressin valiokunnan puheenjohtajalle ja kuului seuraavasti:

— Hyvä herra! Minulla on kunnia lähettää Johan Breiring'in tekemä valokuva, johon halutut tiedot ovat kirjoitetut. Olen hyvin pahoillani, että teidän valiokuntanne ei ole näitä ennen saanut. Ei kukaan voi näistä valokuvistakaan saada itselleen oikeaa käsitystä sairaiden silloisesta tilasta. Ei yksikään kymmenestä kyennyt seisomaan omin jaloin; muutamat olivat niin syöpäläisten peitossa ja niiden syöminä, että näytti siltä kuin heissä olisi ollut rokko, ja olivat niin lopen laihtuneita, että he toden teolla olivat eläviä luurankoja ja tuskin sitäkään, kuten tulos osoittaa — neljäkymmentä sadasta neljästä on tähän päivään asti kuollut. Jos tämän saatanallisen kapinan historiassa on ollut jotain niin kauheaa, niin pirullista kuin tämä suuri nääntymys, niin on se välttänyt minun silmiäni. Parempi kaatua miekkaan Lawrencen, Fort Pillow'in tai Plymouth'in luona kuin tällä tavalla pitkinä, kauheina kuukausina vähitellen nääntyä nälkään.

Herra Lincoln ei voinut pakoittaa itseään antamaan vangiksi joutuneiden kapinoitsijain nähdä nälkää eikä mitään kovaa kohtelua. Koston täytyi saada joku toinen muoto, muuten ei hän tahtonut suostua siihen. Hänen jalo säälinsä sotilasten vaivoja ja vaaroja kohtaan ulottui vangittuihin kapinoitsijoihinkin, jotka olivat joutuneet meidän käsiimme. Frederick'issä, Marylandissa, kävi hän eräässä talossa, missä oli suuri joukko haavoitettuja liittoutuneiden miehiä. Katseltuaan ympärilleen virkkoi hän:

— Mielelläni tahtoisin tarttua teitä kaikkia käteen, jos ei teillä ole mitään sitä vastaan. Vakavat velvollisuu-

det, jotka minulla on tätä maata ja jälkimaailmaa kohtaan, pakoittavat minua jatkamaan sotaa. Epäilemättä on moni teistä ainoastaan voittamattomien seikkojen tähden meidän vihollisinamme. Minä en tunne mitään vastenmielisyyttä teitä kohtaan ja voin ojentaa teille käteni tuntien sääliä ja ystävyyttä.

Aluksi näkyi miehissä jonkun verran epäilystä, mutta se hävisi pian, ja liittoutuneet astuivat esiin tarttuakseen presidentin käteen. Muutamat olivat liian pahasti haavoitettuja voidakseen nousta pystyyn; herra Lincoln meni heidän luoksensa ja puristi jokaista kädestä sanoen:

— Olkaa reippaalla mielellä, kyllä tästä vielä hyvä lopuksi tulee! Teille annetaan paras hoito.

Se oli liikuttava näky, ja harvalla läsnäolijalla oli silmät kuivina. Monet liittoutuneista itkivät. Selvästi oli tämä odottamatonta kohtelua. Tämä oli sellainen kosto, johon presidentti täydellisesti luotti. Kun hän tuli pakoitetuksi tästä poikkeamaan, tuotti se hänelle tuskaa ja mielipahaa. Hän iloitsi sydämestään sellaisista tapauksista, joita kerrottiin Antietam'in taistelun jälkeen.

Eräs kristillisen toimikunnan lähettiläs tapasi useita haavoitettuja liittoutuneiden sotamiehiä eräältä pihalta, tallin seinustalta, lääkäriensä hylkääminä ja ilman auttajia. Siinä olivat he maanneet kuolleiden kanssa kolme vuorokautta saamatta ruokaa tai juomaa. Lähettiläs hankki heille ruokavaroja niin pian kuin mahdollista ja alkoi muutamien apulaisten kanssa pestä heitä; silloin eräs sotilas, jonka jaloista hän koetti vetää likaisia sukkia, alkoi ääneen itkeä.

— Miten on laitanne? Teenkö teille pahaa? kysyi lähettiläs.

— Ette, sitä ette suinkaan tee, nyyhkytti toinen.

— Mikä teitä sitten vaivaa? En todellakaan voi jatkaa, jollette sano, mikä teitä vaivaa.

— Paljon kylläkin, vastasi liittoutunut. Te nimitätte meitä kapinoitsijoiksi, ja luullakseni me semmoisia olemmekin, sillä olen taistellut vanhaa lippua vastaan; mutta kun me haavoitumme, tulette te luoksemme, ei kuten enkelit, vaan niinkuin Herra Jeesus Kristus itse, ja pesette meidän jalkamme; ja sitä minä en voi kestää.

Sellainen tapa kohdella vihollisia miellytti herra Lincolnia. Kertomus tästä tapauksesta teki hänet onnelliseksi koko päiväksi.

Tuhannet urhoolliset miehet, jotka kunnioittivat ja rakastivat Abraham Lincolnia, lepäävät Etelän mullassa. Heidät on pantu sankarihautoihin tuhansilta tappotantereilta, neljänä pitkänä, verisenä, kauheana vuonna; eikä yksikään sydän sykkinyt vilpittömämmin myötätuntoisuutta heidän kärsimyksiänsä kohtaan kuin presidentin; ei yksikään silmä vuodattanut katkerampia kyyneliä heidän kuolemansa tähden kuin hänen. Ja kun kansakunnan uhri oli täydellinen ja kun ei enään mitään ihmisveroa pantu vapauden alttareille verisillä tanterilla, kun maa riemuitsi lopullisesta voitosta ja palasi rauhantoimiin, silloin laskivat uskolliset miehet itse päällikön juhlauhriksi surevan ja rakastavan kansan itkien ja valittaen vihkiessä tuon arvaamattoman kalliin uhrin.

Rakastakoon tasavallan urhea joukko sankarillisen johtajansa muistoa, jonka ajatukset alituisesti seurasivat sitä taistelutanterilla. Kuinka kauniilta kaikuvatkaan hänen sanansa: «Muiston salaperäiset kielet, jotka kulkevat jokaiselta taistelutantereelta ja isänmaanystävän haudalta jokaiseen sydämeen, jokaiseen kotilieteen tässä laajassa maassa, kaijuttavat mahtavasti unioonin sopusointuista laulua, kun niitä taas luontomme paremmat tunteet liikuttavat, kuten varmasti tapahtuukin.«

KUUDESKOLMATTA LUKU.

Toiminta mustan rodun hyväksi.

Presidentti Lincolnin elämään Valkeassa talossa on myös hänen työnsä mustan rodun hyväksi painanut leimansa. Niin tärkeä ja vaikuttava oli hänen suhteensa sekä vapaisiin että orjina oleviin neekereihin, ettei olisi oikein häntä eikä asiaa kohtaan jättää erityisesti esittämättä hänen työtään heidän hyväkseen. Hän ei ollut ainoastaan maansa pelastaja, vaan myöskin ihmisrodun vapauttaja. Kun hänen suurena päämääränään oli unioonin pelastaminen, tuli orjien vapauttaminen hänelle välttämättömäksi. Hän lausui mielipiteensä tästä seuraavissa selvissä, voimakkaissa ja sattuvissa sanoissa, sittenkuin sotaa oli kestänyt kolme vuotta:

— Luonnostani olen orjuutta vastaan. Jos orjuus ei ole vääryyttä, silloin ei vääryyttä olisi ollenkaan. Minä en voi muistaa aikaa, jolloin en olisi käsittänyt, ajatellut ja tuntenut, että se on vääryyttä, enkä kuitenkaan ole koskaan katsonut asiata siltä kannalta, että presidentin virka antaisi minulle rajattoman oikeuden menetellä virallisesti tämän mielipiteeni ja tämän tuntoni mukaisesti . . . Minusta ei voisi tuntua siltä, että olisin parhaan kykyni mukaan koettanut suojella perustuslakeja, jos puolustaakseni orjuutta ja siihen kuuluvia laitoksia olisin antanut maan ja perustuslain kokonaan joutua perikatoon . . . En saata sanoa, että minä olen ohjannut tapauksia, vaan tunnustan aivan avomielisesti, että tapaukset ovat ohjanneet minua. Nyt, kun on kolme vuotta taisteltu, ei kansakunnan asema ole sellainen, mitä jompikumpi puolue tai joku ihminen olisi aavis-

tanut tai odottanut. Jumala yksin on sen tiennyt. Selvältä näyttää, mitä tulossa on. Jos Jumala nyt tahtoo ottaa suuren pahan pois ja tahtoo myös, että me Pohjassa ja te Etelässä saamme sovittaa osallisuutemme tähän pahaan, niin näkee siinä puolueeton historia uuden syyn tunnustaa ja kunnioittaa Jumalan hyvyyttä ja vanhurskautta.

Hänen muistettava kirjeensä Horace Greeleylle sisälsi seuraavat rivit, jotka tuntuvat sitä merkillisemmiltä, kuta pitemmälle aika kuluu:

— Jos olisi niitä, jotka eivät tahdo pelastaa unioonia, jolleivät samalla voi pelastaa orjuutta, ei minun mielipiteeni käy yhteen heidän kanssaan.

— Jos olisi niitä, jotka eivät tahdo pelastaa unioonia, jolleivät samalla voi hävittää orjuutta, ei minun mielipiteeni käy yhteen heidän kanssaan.

— Korkein päämääräni on unioonin pelastaminen, ei orjuuden pelastaminen eikä sen hävittäminen.

— Jos voisin pelastaa unioonin vapauttamatta yhtään orjaa, tekisin niin; jos voisin pelastaa sen vapauttamalla kaikki orjat, tekisin niin, ja jos voisin pelastaa sen vapauttamalla muutamia ja jättämällä toiset omille onnilleen, niin tekisin niinkin.

— Minkä minä teen orjuuteen ja mustaan rotuun nähden, sen teen, koska se edistää unioonin pelastumista; minkä jätän tekemättä, sen jätän tekemättä, koska se minun mielestäni ei edistäisi unioonin pelastumista.

— Minä teen silloin vähemmän, kun toimeni minun mielestäni vahingoittaa asiaa, ja minä teen enemmän, kun katson sen hyödyttävän asiaa.

— Minä koetan oikaista erehdykset, kun käy selväksi, että ne erehdyksiä ovat, ja minä omaksun uudet mielipiteet, niin pian kuin huomaan ne oikeiksi.

— Olen tässä ilmaissut tarkoitusperäni mielipiteitteni mukaan virkavelvollisuuksistani enkä tarkoita mitään rajoitusta usein lausumiini yksityisiin toivomuksiin, että kaikki ihmiset, missä ikinä ovatkin, olisivat vapaita.

Sellaisia periaatteita ja tarkoitusperiä silmällä pitäen taisteli herra Lincoln orjuutta — varsinaista kapinan syytä — vastaan ja otti vihdoin melkein 200,000 neekeriä unioonin sotajoukkoon sekä antoi vapauden jokaiselle orjalle maassa.

Sojourner Truth esitettiin herra Lincolnille. Hän oli tullut koko matkan Michiganista asti tervehtimään häntä.

— Hyvin hauskaa nähdä teitä, sanoi herra Lincoln ja nousi seisoalle sekä tarttui sydämellisesti eukon käteen. Tehkää hyvin ja istukaa!

— Herra presidentti, vastasi Sojourner, kun te ensin nousitte paikallenne, pelkäsin minä, että he repisivät teidät kappaleiksi, sillä minä vertasin teitä Danieliin, joka heitettiin jalopeurain luolaan; ja kun jalopeurat eivät teitä kappaleiksi raadelleet, tiesin minä, että Jumala oli teidät pelastanut; ja minä sanoin, että jos hän elää, näkisin teidät ennen niiden neljän vuoden loppua, ja niin on hän tehnyt, ja nyt olen täällä katselemassa teitä omin silmin.

— Tunnen vilpitöntä iloa siitä, että te olette saanut elää nähdäksenne tämän päivän, vastasi herra Lincoln.

— Minä pidän teitä arvossa, koska te olette paras presidentti, mikä on ollut, lisäsi vanhus.

— Te tarkoitatte, arvaan minä, heimolaistenne vapautusta, vastasi presidentti.

Keskustelua jatkettiin puoli tuntia, ja presidentti osoitti siinä samaa huomaavaisuutta ja hienotuntoisuutta, jota hän olisi näyttänyt Washingtonin sivistyneimmälle valkoiselle naiselle.

Kerran sai hän kuulla, että Fredrik Douglas, etevä entinen orja, oli Washingtonissa; hän lähetti hänen luokseen vaununsa sekä kutsun: Tulkaa juomaan teetä luonani!

Herra Douglas noudatti kutsua; ja ensi kerran oli musta mies kutsuttu vieraaksi Valkeaan taloon. Herra Douglas lausui sittemmin:

— Herra Lincoln on niitä harvoja valkoisia miehiä, joiden seurassa olen viettänyt tunnin saamatta minkäänlaista muistutusta siitä, että olen neekeri.

Concordin lapset Massachusettsin valtiossa lähettivät hänelle anomuksen, että kaikki orjalapset päästettäisiin vapaiksi. Hän antoi seuraavan vastauksen:

— Sanokaa pienoisille, että minua ilahduttaa suuresti nähdä, että heidän nuorissa sydämissään vallitsee oikeus ja jalo sääli ja että minä, kun minulla ei ole valtaa täyttää kaikkea, mitä he pyytävät, toivon heidän muistavan, että Jumalalla on valta ja että hän, kuten näyttää, *tahtoo* tehdä sen.

Eräs Washingtonin asukas astui kerran presidentin vastaanottohuoneeseen ja tapasi hänet lukemassa seteleitä.

— Tämä ei juuri kuulu minun tavallisiin toimiini, huomautti herra Lincoln; mutta Yhdysvaltain presidentillä on joukko velvollisuuksia, joita ei ole perustuslaeissa eikä kongressin asiakirjoissa mainittu.

Tulija vastasi kohteliaasti ja viittasi, että hän mielellään tahtoisi tietää, mikä erityinen velvollisuus vaati häntä seteleitä lukemaan.

— Nämät rahat kuuluvat eräälle neekeriparalle, joka on portinvartijana raha-asiaintoimituskunnassa, ja tätä nykyä hän on pahasti sairaana rokossa. Hän on sairashuoneessa eikä voinut saada palkkaansa, koska hän ei pysty kirjoittamaan nimeänsä. Minulla on ollut koko lailla vaivaa tämän vaikeuden voittamisessa ja palkan saannissa hänelle.

Olen nyt jakamassa rahoja ja hänen toivonsa mukaisesti lukemassa erilleen osan, jonka panen koteloon kirjoitettuani siihen omin käsin päällekirjoituksen.

Tuo hyväsydäminen mies oli heittänyt syrjään vakavat virkavelvollisuutensa auttaakseen ja palvellakseen erästä vähimpiä Jumalan luomista olennoista hänen hädässään ja huolissaan.

Eräs Louisianasta tullut neekerilähetystö kävi presidentin luona pyytämässä laajempia oikeuksia.

— Olen pahoillani, hyvät herrat, että te ette voineet hankkia itsellenne kaikkia oikeuksianne ja että asianhaarat eivät sallineet hallituksen antaa niitä teille. Minä haluaisin, että te tahtoisitte muuttaa anomuksenne niin, että se sisältää useita ehdotuksia, sillä sen luulisin antavan enemmän pontta pyynnöllenne; kun tämä on tehty, olette varmaan hyvät ja jätätte sen minulle.

— Jos te sallitte, vastasi lähetystön puheenjohtaja, tahtoisin mieluummin tehdä muutokset täällä.

— Oletteko siis te tämän erinomaisen kirjoituksen tekijä? kysyi herra Lincoln.

— Onpa se erinomainen tai ei, minun tekoani se on, oli vaatimaton vastaus. Neekeri istuutui nyt presidentin viereen ja teki ehdotetut muutokset. Eräs etelävaltioista tullut herra teki sen johtopäätöksen, että herra Lincoln ei tiennyt Louisianasta tulleitten lähetystön jäsenten olevan «mustia«.

Kapinoitsijain hallitus kohteli monella taholla sydämettömän julmasti unioonin mustia sotilaita. Kun tieto näistä kauheista asioista tuli presidentin korviin, antoi hän heti seuraavan julistuksen neekerisotilaitten suojaksi:

Valkeassa talossa 30 p:nä heinäk. 1863.

Jokaisen hallituksen velvollisuus on suojella kansalaisia, ovatpa he mistä yhteiskuntaluokasta hyvänsä, minkä

värisiä ja arvoisia tahansa, etenkin niitä, jotka sotilaina ovat maan palveluksessa. Kansain oikeus sekä sivistyneiden kansojen sotatavat eivät myönnä, että mikään värieroitus antaa oikeutta kohdella sotavankeja vihollisina. Sotavangin myynti tai orjaksi tekeminen ainoastaan ihovärin perusteella eikä rikoksesta sotalakeja vastaan on raakalaisuuteen palaamista ja rikos vuosisatojen sivistystä vastaan. Yhdysvaltain hallitus antaa kaikille sotilailleen saman suojeluksen; ja jos vihollinen myy tai tekee orjaksi jonkun ihovärin perustuksella, rangaistaan tämä rikos kostamalla vihollisten vangeille, jotka ovat meidän käsissämme. Sentähden määrätään, että jokaisesta Yhdysvaltain sotilaasta, joka vastoin sotalakeja tapetaan, ammutaan kapinallissoturi, ja jokaisesta, jonka vihollinen tekee tai myy orjaksi, pannaan yksi kapinallissoturi ankaraan pakkotyöhön, jota kestää, kunnes toinen vapautetaan ja häntä kohdellaan kuten sotavankia ainakin.

Abraham Lincoln.

Tässä näemme taas herra Lincolnin suurta huolenpitoa sotamiehistä. Kosto oli toimenpide, jota hän kammoksui; koko hänen luontonsa halveksi sitä. Ja kuitenkin ryhtyi hän näissä oloissa surullisen välttämättömyyden pakoittamana tähän keinoon suojellakseen sotamiehiään. Koskaan ei hän sallinut kostoksi nälkään näännyttää tai rääkätä kapinallissotamiehiä, mutta hän suostui ottamaan hengen hengestä.

Presidentti Lincoln lausui usein ihmettelynsä neekerisotilasten urhoollisuudesta ja uskollisuudesta. Kerran lausui hän wisconsinilaiselle tuomari Wills'ille:

— On niitä, jotka ovat olleet kyllin halpamaisia ehdottaakseen minulle, että Port Hudsonin ja Olusteen luona olevat mustat soturit lähetettäisiin takaisin vankeuteen, että

siten voitettaisiin heidän herrainsa kunnioitus, joita vastaan he ovat taistelleet. Jos tämän tekisin, ansaitsisin kirouksen sekä ajassa että ijankaikkisuudessa. Tulkoon mitä hyvänsä, sanani pidän, sekä ystävälle että viholliselle annetun.

Häntä kehoitettiin armahtamaan erästä orjakauppiasta, joka oli tuomittu viideksi vuodeksi vankeuteen ja tuhannen dollarin sakkoihin. Hän oli istunut määrätyt viisi vuotta vankeudessa ja häntä pidettiin nyt vielä, koska hän ei voinut maksaa sakkojaan. Useita henkilöitä ryhtyi puuhaamaan vangin hyväksi, ja he toivat presidentille häneltä hyvin liikuttavan kirjeen. Kun herra Lincoln oli kuullut orjakauppiaan asianajajan puheen sekä lukenut valituskirjeen, vastasi hän:

— Tämä on hyvin liikuttava vetoaminen minun tunteihini. Teille lienee tuttua, että minun heikkouksiani on kenties liian herkästi heltyä armon anomuksista; ja jos tämä mies olisi syypää pahimpaan murhaan, minkä ihminen on voinut tehdä, armahtaisin kenties hänet tällaisten rukousten tähden. Mutta mies, joka on voinut lähteä Afrikkaan, ryöstääkseen lapsia ja myydäkseen ne ikuiseen orjuuteen pelkästään rahaa hankkiakseen, on niin paljon pahempi kurjinta murhaajaa, että hän ei koskaan voi saada armahdusta minulta. Ei! Hän kuolkoon vankilassa ennen kuin hän minun toimestani saa vapauden!

Mustien kunnioitus presidentti Lincolnia kohtaan oli aina suuri, mutta se nousi korkeimmilleen, kun vapautus julkaistiin. Eräässä hänen vastaanotossaan oli koko joukko mustia kokoontunut Valkean talon ulkopuolelle, ja he odottivat kaksi tuntia, kunnes lukuisat valko-ihoiset puheillakävijät poistuivat. Vihdoin lähestyivät he pelokkaina vastaanottohuonetta, ikäänkuin epäillen, miten heitä siellä tervehdittäisiin; silloin herra Lincoln meni heitä vastaan hymyillen mitä ystävällisimmin sekä kehoittaen heitä tulemaan esille

ja tarttumaan häntä käteen. Heidän ilonsa oli rajaton, ja he antoivat tunteittensa purkautua mitä vilkkaimmin tavoin. Eräs silminnäkijä sanoo: He itkivät ja nauroivat, nauroivat ja itkivät ja huusivat kyyneleet silmissä: Jumala siunatkoon teitä! Jumala siunatkoon Abraham Lincolnia! Jumala siunatkoon massa Linkumia!

Presidentin tulo Richmond'iin, sittenkuin kapinoitsijain joukot oli sieltä karkoitettu, oli mustalle väestölle suuren riemun aiheena. Hän saapui valloitettuun kaupunkiin jalan, ja seuralaisina oli hänellä ainoastaan Tad ja meriväkeä, joka oli soutanut hänet ylös Jamesjokea. Niin hiljaa ja ilman mitään komeutta hän saapui, että neekerit aivan hämmästyivät; kun he pääsivät selville siitä, että «suuri vapauttaja« todella oli siellä, oli heidän riemunsa rajaton. Muutamat huusivat, monet itkivät, kaikki ikäänkuin mielettöminä ihastuksesta. Kunnia olkoon Jumalalle! Kunnia! Kunnia! Se oli vapautettujen orjain sydämestä lähtevä riemuhuuto.

— Minä kiitän sinua, rakas Jeesus, että minä näen presidentti Linkumin! huusi eräs nainen kadulla itkien kuten lapsi.

— Ylistetty olkoon Herra! huusivat useat hypäten ylös ja alas, ikäänkuin olisivat olleet järiltään.

Eräs silminnäkijä kertoo: Vanha neekeri huudahti: Siunatkoon hyvä Herra teitä, presidentti Linkum! Tätä sanoessaan hän otti hatun päästään, ja ilokyyneleet juoksivat alas hänen poskiaan. Presidentti otti myös hatun päästään ja kumarsi ääneti; tällä kumarruksella kumosi hän vuosisatojen muodot, lait, tavat ja tottumukset. Se oli kuolinisku «ritaristolle« ja luokkajaolle.

Eversti Mac Kaye sekä jotkut muut herrat olivat presidentin määräyksestä tutkineet vapautettujen asemaa Pohjois-Carolinan rannikolla. Kun he jättivät selonteon

matkastaan, kertoi eversti Mac Kaye seuraavaa, minkä eräs läsnäolijoista on meille kertonut:

— Hän oli puhunut tämän kansan käsityksestä vallasta. Hän sanoi, että heillä oli käsitys Jumalasta kaikkivaltiaana, ja entisessä asemassaan olivat he oppineet tuntemaan herrojensa vallan. Aina unioonin joukkojen tuloon asti ei heillä ollut käsitystä mistään muusta vallasta. Heidän herransa pakenivat meikäläisten lähetessä, ja tämä antoi orjille aavistuksen suuremmasta vallasta kuin heidän herrojensa valta oli. Tätä valtaa kutsuivat he «Massa Linkumiksi«.

— Eversti Mac Kaye kertoi edelleen, että he pitivät jumalanpalveluksiaan suuressa rakennuksessa, jota kutsuttiin «kiitos- ja ylistyshuoneeksi«; heidän kokoustensa johtaja, kunnianarvoinen musta mies, oli tunnettu nimeltä «kiitos- ja ylistysmies«. Muutamana päivänä, kun koko joukko kansaa oli kokoontunut. nousi oikein suuri sekamelska, kun useat koettivat kuvailla, kuka ja mikä «Massa Linkum« oli. Keskellä hämminkiä käski valkohapsinen johtaja olla hiljaa. Veljet, sanoi hän, te ette tiedä ollenkaan mitä puhutte. Kuulkaapas nyt minua! Massa Linkum, hän on kaikkialla. Hän tietää kaikki. Sitten katsoi hän kunnioittaen ylöspäin ja sanoi: Hän on maan päällä niinkuin Herra.

— Herra Lincoln näytti tulevan hyvin liikutetuksi tästä kertomuksesta. Hän ei hymyillyt, kuten moni muu olisi tehnyt, vaan nousi ylös paikaltaan ja käveli ääneti pari kolme kertaa lattian yli. Kun hän taas istuutui, sanoi hän hyvin vakavana: Suuri asia on olla kaitselmuksen aseena kokonaisen ihmisrodun vapauttamiseksi.

Baltimoren tumma-ihoinen väestö lahjoitti presidentille hyvin kauniin ja kallisarvoisen raamatun. Kolme mustaa pappia ja kaksi maallikkoa kuului lähetystöön, joka toimitti sen perille. Lahjaa seuraava kirjoitus huokui kunnioitusta

ja rakkautta. Presidentin vastauksena oli kuvaava puhe, jossa hän lausuu raamatusta:

— Se on paras lahja, minkä Jumala koskaan on ihmisille antanut. Kaikki se hyvä, mitä maailman Vapahtaja on tuonut, annetaan meille tämän kirjan kautta. Ilman tätä emme voisi eroittaa oikeaa väärästä. Kaikki ihmisille tarpeelliset totuudet sulkeutuvat siihen. Minä lausun teille sydämellisen kiitokseni tästä erittäin kauniista, minulle lahjoitetusta Jumalan sanasta.

Raamatussa oli seuraava kirjoitus:

— Abraham Lincolnille, Yhdysvaltain presidentille, yleisen vapauden ystävälle Baltimoren uskolliselta tummaihoiselta väestöltä kunnioituksen ja kiitollisuuden merkiksi. Baltimoressa 4 päivänä heinäk. 1864.

Eräs filadelfialainen neekerinainen lahjoitti hänelle kokoelman vahakukkia sekä siihen kuuluvan pöydän. Hänen sielunhoitajansa, herra Hamilton, puhui hänen puolestaan sitä annettaessa, mutta lopuksi lausui hän: Kenties rouva Johnson itse tahtoo sanoa jonkun sanan. Mitä hän sanoi, sen ilmaisevat parhaiten hänen omat sanansa: Minä katsoin alas lattiaan, ja minusta tuntui kuin ei minulla olisi sanaakaan sanottavana; mutta hetken perästä alkoi tuli palaa (tätä sanoessaan pani hän käden sydämelleen), ja se paloi ja paloi, kunnes se saapui aivan joka paikkaan minussa. Luulin, että se oli henki, ja katsoin ylös häneen ja sanoin: Herra presidentti, minä luulen, että Jumala on hakannut teidät kalliosta tätä suurta ja korkeaa tarkoitusta varten. Monet on kultaiset ja hopeiset lahjat tai muu vienyt harhaan; mutta te olette pysynyt lujana, koska Jumala oli teidän kanssanne, ja jos te olette uskollinen loppuun saakka, on hän vastakin teidän kanssanne. Presidentti käveli kyyneleet silmissä tarkastamassa lahjaani joka puolelta, vakuuttaen, että se oli kaunis, ja kiitti minua ystävällisesti, mutta

sanoi myöskin: Te ette saa antaa minulle kunniaa — se kuuluu Jumalalle.

Oli niitä, jotka kehoittivat herra Lincolnia julkaisemaan vapautusjulistuksensa jo paljon ennemmin. Lähetystöjä kävi hänen luonaan lausuakseen toivomuksiaan tässä suhteessa. Eräälle Chicagon pappien lähetyskunnalle, joka koetti saattaa häntä tähän toimenpiteeseen, antoi hän seuraavan vastauksen:

— Minä en aijo julkaista asiakirjaa, jonka koko maailma pakostakin huomaisi yhtä voimattomaksi kuin paavin bullan pyrstötähteä vastaan.

Hetken keskustelun jälkeen vakuutti hän kuitenkin, että tämä asia oli yöt ja päivät hänen sydämellään enemmän kuin mikään muu; hän lisäsi: mitä hyvänsä, joka näytäksen Jumalan tahdoksi, teen minä.

Kaksi tai kolme viikkoa ennen Antietam'in taistelua kutsui hän ministeristön jäsenet ylimääräiseen kokoukseen ja virkkoi heille:

— Minä olen kirjoittanut vapauttamisjulistuksen siinä mielessä, että nyt on aika julkaista se. Minä en ole kutsunut teitä koolle neuvotellakseni asiasta yleensä, sillä se on minulle selvä, mutta aivan yksinkertaisesti ilmaistakseni teille aikomukseni ja kuullakseni, mitä ehdotuksia mahdollisesti tahdotte tehdä.

Ministerit hämmästyivät, mutta lausuivat suuresti haluavansa kuulla julistuskirjan. Presidentti luki sen heille hitaasti ja selvästi, nähtävästi tuntien itse sen suuren vastuunalaisuuden, jonka hän otti itselleen. Kun hän oli lukenut asiakirjan ja antanut muille vapaan sananvuoron, huomautti ministeri Chase:

— Minä haluaisin pontevampaa kieltä mustien asestamiseen nähden.

— Minusta ei ole viisasta julkaista sitä juuri nyt, sanoi yliprokuraattori. Se tuottaa hallitukselle häviön syysvaaleissa.

Tämä tapahtui syyskuun ensimmäisen päivän tienoilla vuonna 1862.

— Nämät seikat olen tarkasti punninnut, hyvät herrat, oli Lincolnin vastaus.

Ministeri Seward virkkoi nyt:

— Herra presidentti! Minä hyväksyn julistuskirjan, mutta epäilen, kuinka sopivaa olisi julkaista se juuri tällä hetkellä. Uudistuvaisten vastoinkäymisten johdosta vallitseva yleinen alakuloisuus on niin suuri, että minä pelkään tämän tärkeän askeleen vaikutusta. Sitä pidettäisiin varmaan horjuvan hallituksen viimeisenä keinona — hätähuutona — ikäänkuin hallitus ojentaisi käsiään Aitiopiaan asti sen sijaan, että tekisi päinvastoin — viimeisenä hätähuutonamme peräymismatkalla. Minusta on parempi lykätä se, kunnes hallitus voi sen ilmoittaa maalle sodassa saatujen voittojen tukemana, kuin ilmoittaa se nyt mitä suurimpien onnettomuuksien jälkeen.

— Tämä on asia, jota en vielä ole tullut ajatelleeksi, vastasi presidentti; minä hyväksyn ehdotuksenne ja odotan ratkaisevaa voittoa.

Ennen neuvottelun loppua teki kuitenkin herra Seward vielä yhden ehdotuksen.

— Herra presidentti, minun mielestäni teidän pitäisi sanan «tunnustaa« jälkeen lisätä: «ja voimassa pitää«.

— Minä olen tarkasti miettinyt tämän sanan tärkeyttä, vastasi herra Lincoln; mutta minun tapojani ei ole luvata enempää kuin varmasti voin pitää, ja minä en ole valmis sanomaan, että tässä kohden voin «voimassa pitää«.

— Sille kannalle tulee kuitenkin asettua, toisti Seward. Hallituksen arvo ja julistuskirjan täydellisyys vaatii sitä.

Mietittyään vakavasti hetken aikaa vastasi presidentti: Te olette oikeassa, Seward, ja nämät sanat lisätään.

Julistuskirja pantiin syrjään, kunnes Antietamin taistelu oli taisteltu. Herra Lincoln odotti, kunnes hän tuli vakuutetuksi siitä, että jommoinenkin voitto oli saatu, ja sitten kutsui hän taas ministerineuvoston ylimääräiseen kokoukseen ja ilmoitti:

— Nyt on aika määrätä vapautus. Sitä ei voi enää lykätä. Yleinen mielipide tukee nyt sitä, monet lämpimimmistä ystävistäni ja puolustajistani vaativat sitä, *ja minä olen Jumalalleni luvannut tehdä sen.*

Ministeri Chase ei käsittänyt oikein viimeisiä sanoja ja pyysi selitystä.

Herra Lincoln vastasi:

— *Minä tein Jumalalle juhlallisen lupauksen, että jos kenraali Lee karkoitetaan Pennsylvaniasta, kruunaisin sen työn julistamalla orjille vapauden.*

Ministeristö kannatti yksimielisesti presidentin päätöstä, ja 22 päivänä syyskuuta 1862 julistettiin käsky, joka antoi tiedoksi, että 1 päivästä tammikuuta 1863 tulisivat vapaiksi kaikki henkilöt, joita pidettiin orjina jossain valtiossa tai määrätyssä valtion osassa, jonka asukkaat silloin olisivat kapinassa Yhdysvaltoja vastaan, ja hallitus tunnustaisi ja voimassa pitäisi sellaisten henkilöiden vapautta eikä ryhtyisi mihinkään toimiin sortaakseen heitä heidän koettaessaan päästä sitä nauttimaan.

Tämä käsky oli loukkauskivenä monelle Pohjassa olevalle orjuuden vastustajalle, jotka olisivat halunneet, että presidentti olisi sille laitokselle antanut surmaniskun varoittamatta ja ehdoitta. Kuitenkin nähdään, että myöhemmät tapaukset pakoittivat sekä heidät että muun sivistyneen maailman yhtymään presidentin mielipiteeseen paraimmasta menettelytavasta silloisissa oloissa. Etelässä nousi ankara

kuohunta, kun luvatun vapauden julistus tuli tiedoksi, ja kapinalliskongressi julkaisi muutamia väkivaltaisia uhkauksia. Satapäiväinen odotusaika kului, ja muistettava tammikuun 1 päivä vuonna 1863 tuli tuoden muassaan vapautusjulistuksen, joka ansaitsee ensi sijan Amerikan vapauden temppelissä. Jokaisen Yhdysvaltain kansalaisen, nuoren ja vanhan, ja jokaisen maan ihmisystävän kannattaa se lukea tarkkaavaisesti.

Tammikuun 1 päivänä 1863 julkisen vastaanottonsa jälkeen kirjoitti presidentti Lincoln nimensä julistuskirjan alle. Herra Colfax huomautti:

— Nimikirjoitus näyttää vähän vapisevalta ja epätasaiselta.

— Ei mistään epävarmuudesta tai epäilyksestä minun puoleltani, vastasi presidentti; mutta oli yleinen vastaanotto juuri ennen, eikä kolme tuntia kestävä käsien puristeleminen ole juuri omiaan parantamaan ihmisen käsialaa. Etelä on saanut varoituksen, että minä, jos se ei palaa velvollisuuksiinsa, tähtäisin iskun tähän sen voiman pääpylvääseen. Lupauksen täytyy nyt tulla täytetyksi, enkä minä ikinä peruuta ainoatakaan sanaa siitä.

Herra Carpenterin jalo tuuma ikuistaa vapautus maalauksella herätti presidentissä suurta innostusta. Kun työ oli melkein valmis, virkkoi taiteilija hänelle:

— Tunnen itseni ylpeäksi siitä, että olen ensimmäinen taiteilija, joka on ajatellut maalata taulun vapauttamisjulistuksen muistoksi.

— Niin, vastasi presidentti, kuten tapaukset ovat kehittyneet, on tämä tärkein teko minun hallituskautenani ja yhdeksännentoista vuosisadan suuri tapaus.

Kun herra Carpenterin työ oli valmis ja hän oli jättämäisillään Valkean talon, sanoi presidentti:

— Herra Carpenter, minun täytyy lähteä teidän mukaanne ja vielä kerran silmäillä teidän tauluanne, ennenkuin te lähdette pois.

Viimeinen keskustelu taiteilijan kanssa hänen taulunsa edessä oli erittäin mieltä kiinnittävä; ja presidentti lopetti sen tavalliseen yksinkertaiseen tapaansa, sanoen:

— Herra Carpenter, minä luulen, että olen melkein yhtä iloinen kuin te tämän työn onnistumisesta. —

Tämä luku olisi epätäydellinen ilman vapautusjulistusta, joka aina on oleva muistettava asiakirja Amerikan Yhdysvaltain tulevassa historiassa. Esitämme tässä siitä osia.

«Kahdentenakymmenentenä toisena päivänä syyskuuta Herramme vuonna tuhat kahdeksan sataa kuusikymmentäkaksi julkaisi Yhdysvaltain presidentti määräyksen, joka muun muassa sisälsi seuraavaa, nimittäin:

Että ensimmäisenä päivänä tammikuuta Herramme vuonna tuhat kahdeksan sataa kuusikymmentäkolme tulisivat vapaiksi kaikki henkilöt, joita pidetään orjina jossain valtiossa tai määrätyssä osassa valtiota, jonka asukkaat ovat kapinassa Yhdysvaltoja vastaan, silloin, sittemmin ja ainaiseksi; ja Yhdysvaltain hallitus sekä sen maa- ja merivoima tunnustaa ja voimassa pitää sellaisten henkilöiden vapautta eikä ryhdy mihinkään toimeen tahi toimiin sortaakseen sellaisia henkilöitä tai ketään heistä, miten hyvänsä he koettavatkin päästä vapauttaan nauttimaan.

* * *

Edellä mainitun vallan ja tarkoitusperän nojalla julistan ja käsken minä, että kaikki henkilöt, joita mainituissa valtioissa tai valtioiden osissa pidetään orjina, ovat nyt ja tästä lähtien vapaat; ja että Yhdysvaltain hallitus sekä sen maa- ja merivoima tunnustaa ja pitää voimassa sellaisten henkilöiden vapautta.

Minä käsken siten vapaiksi julistettuja pidättäytymään kaikesta väkivaltaisuudesta paitsi silloin, kun se on välttämätön itsensä puolustukseksi, ja kehoitan heitä, mikäli tilaisuutta on, alati uskollisesti tekemään työtä kohtuullista korvausta vastaan.

Minä julistan edelleen ja teen tiettäväksi, että sellaisia henkilöitä, jos ovat sopivia, otetaan Yhdysvaltain sotaväkeen palvelemaan varusväkenä linnoituksissa, varustuksissa ja asemilla sekä muissa paikoissa ynnä miehistönä kaikenlaisissa sota-aluksissa.

Ja tälle, kuten minä täydellisesti ja lujasti uskon, oikealle toimenpiteelle, jonka perustuslaki ja sotilaallinen välttämättömyys oikeuttaa, pyydän ihmiskunnan puolueetonta arvostelua ja kaikkivaltiaan Jumalan armollista suojaa.

Todistukseksi siitä olen minä tämän alle kirjoittanut nimeni sekä panettanut siihen Yhdysvaltain sinetin.

Annettu Washingtonin kaupungissa ensimmäisenä päivänä tammikuuta Herramme vuonna tuhat kahdeksan sataa kuusikymmentäkolme ja Yhdysvaltain riippumattomuudesta kahdeksantena kymmenentenä neljäntenä.

ABRAHAM LINCOLN.

(L. S.)

William H. Seward,
valtioministeri.«

Puhemies Colfax lausuu herra Lincolnista ja hänen julistuskirjastaan tuon suuren miehen kuoleman jälkeen:

«Mahtavan päällikön suuri työ, jonka kautta hänen maineensa säilyy kauvan sen jälkeen, kun hänen ruumiinsa on muuttunut mullaksi, on se, että hän on antanut vapauden sukukunnalle. Olemme oppineet kunnioittamaan pyhiä henkilöitä. Näiden joukossa on Mooses suuressa arvossa. Hän otti vastaan lain Jumalalta, ja hänen nimeään kunnioit-

tavat taivaan sotajoukot. Mutta eikö hänen suurin työnsä ollut kolmen miljoonan heimolaisensa vapauttaminen orjuudesta? Me kuitenkin väitämme, että Abraham Lincoln käskynsä kautta antoi vapauden useammille orjuudessa olleille ihmisille kuin Moses vapautti, eivätkä nämä olleet edes hänen heimolaisiaan. Sellaista valtaa ja sellaista tilaisuutta on Jumala harvoin antanut ihmiselle. Kun muut tapaukset ovat unohtuneet, kun tämä maailma on tullut tasavaltain verkoksi, kun jokainen valtaistuin on pois pyyhkäisty maailmasta, kun kirjallisuus on valaissut ihmisten mielet, kun ihmisyyden vaatimukset kaikkialla tunnustetaan, silloin tämä asiakirja kirkkaana loistaa historian lehdillä. Olemme kiitollisia siitä, että Jumala antoi Abraham Lincolnille viisautta ja armoa julkaista tämän käskyn, joka on paljon korkeammalla muita kirjoituksia, joita ihmiset ilman Jumalan erityistä ilmoitusta ovat tehneet.«

SEITSEMÄSKOLMATTA LUKU.

Edelleen Valkeassa talossa.

Herra Lincoln asetettiin uudestaan presidentin ehdokkaaksi kesällä 1864. Oli niitäkin johtajia, jotka vastustivat hänen toistamiseen valitsemistaan. Hän oli liian hidas ja liian lempeä ollakseen heille mieleinen. Heidän vastarintansa tuli kuitenkin lyhytaikaiseksi. Kun kansalliskokous kokoontui Baltimoreen, suli kaikki vastustus myrskyiseen herra Lincolnin ihailuun. Tiedot sotaväestä ilmaisivat, että sama tunne vallitsi joka rivissä — «pojat« pyysivät, että

«isä Abraham« valittaisiin uudelleen. Erään suureksi osaksi kansanvaltaisen rykmentin eversti kertoo miehistön seuraavan keskustelun:

— Kenen puolta *sinä* pidät, Joe? kysyttiin eräältä kansanvaltaiselta.

— Isä Abrahamin luonnollisesti; uusi mies turmelisi kaikki.

— Kuka tietää, vaikka uusi mies jouduttaisi kapinan loppua, väitti joku.

— Mutta me tiedämme, kuka meillä nyt on presidenttinä, vastasi kansanvaltainen; jos saamme uuden, täytyy meidän ensin odottaa ja oppia häntä tuntemaan.

— Niin se on, vastasi eräs toveri kovalla äänellä; nyt ei ole aikaa aselepoon.

— Sotilaat pitävät Lincolnia liian suuressa arvossa vaihtaakseen häntä keneenkään muuhun, virkkoi eräs.

Siten jatkui keskustelu, kunnes eräs saksalainen, joka siihen asti oli ollut äänetön kuuntelija, puuttui puheeseen.

— Minä olen isä Abrahamin puolella, sanoi hän. Isä Abraham pitää sotapojasta. Kun hän on palvellut 3 vuotta, antaa hän hänelle 400 dollaria ja värvää hänet uudestaan. Nyt on isä Abraham palvellut 4 vuotta. Me värväämme hänet vielä neljäksi vuodeksi.

Saksalainen ratkaisi kysymyksen siinä rykmentissä, ja hänen sanansa kuvasivat hyvin sattuvasti unioonin sotaväessä vallitsevia tunteita.

Kokouksessa sai Lincoln kaikkien muiden valtioiden äänet paitsi Missourin. Sen 22 ääntä annettiin kenraali Grantille, mutta siirrettiin heti, kun tulos saatiin tietää, herra Lincolnille.

Ei ollut kahta kuukautta kulunut tästä toisesta ehdokkaaksi asettamisesta, kun presidentti päätti kutsua viisi

sataa tuhatta miestä aseisiin. Kun kysymys esitettiin ministerineuvostolle, tehtiin heti vastaväitteitä.

— Se tuo onnettomuutta mukanaan, sanoi yksi.

— Se tekee tyhjäksi teidän uudelleen valitsemisenne, virkkoi toinen.

— Siitä saavat vihamiehenne aseen teitä vastaan; kansa on väsynyt sotaan, lisäsi ensiksi puhunut.

Pitkän aikaa keskusteltiin siitä toimenpiteestä. Presidentti kuunteli sävyisästi kuten ainakin, silloin tällöin lausuen sanan. Lopuksi päätti hän kuitenkin asian, eikä silloin vastustaminen enään ollut mahdollista. Hän nousi seisoalleen, asettui käskevään asentoon, joka hänelle oli tavallinen, kun hän oli aikeessa asettua jalolle kannalle, sekä virkkoi hyvin vakavana ja pontevasti:

— Hyvät herrat, ei ole välttämätöntä, että minut valitaan uudestaan, mutta välttämätöntä on, että sotarinnassa olevat urhoolliset poikamme saavat tukea ja maa pelastuu. Minä kutsun aseihin vielä 500,000 miestä, ja jos minä tämän toimenpiteen tähden häviän, teen sen kuin «Cumberland« liehuvin lipuin.

Jumala palkitsi hänen jalon päätöksensä menestyksellä. Hän ei hävinnyt, kuten Cumberland tai joku muu tykkivene. Vastustus hukkui hänen kasvavaan suosioonsa. Hän valittiin uudelleen ja sai siinä suurimman enemmistön, mikä koskaan on nähty presidentinvaalissa. Kansalaisäänestyksessä oli hänen enemmistönsä 413,428 ääntä 4,015,902:sta; valitsijamiesten toimittamassa vaalissa sai hän 212 ääntä ja kaikkiaan annettiin 233. Kun presidentti otti vastaan onnitteluja tästä voimakkaasta kannatuksesta, virkkoi hän:

— Minä kiitän Jumalaa tästä kansan näyttämästä hyväksymisestä. Mutta samalla kuin olen syvästi kiitollinen tästä todistuksesta, että se luottaa minuun, samalla on

tämä tunteeni, mikäli sydäntäni tunnen, vapaa kaikesta persoonallisesta riemastuksesta. Minä en ahdista kenenkään vastustajani syitä. En tunne mitään huvia jonkun voittamisesta; mutta minä kiitän Kaikkivaltiasta tästä kansan näyttämästä päätöksestä seistä lujasti kannattamassa vapaata hallitusta ja ihmisyyden oikeuksia.

Presidentti Lincolnin uudelleen valitseminen kartutti unioonin sotajoukkoa 500,000:lla miehellä. Se vei kapinallisilta viimeisen toivon, joka vaalipäivän koittaessa horjui ja siitä lähtien nopeasti riutui.

Maaliskuun 4 päivänä 1865 asetettiin hänet toisen kerran Yhdysvaltain presidentinvirkaan. Suuri kansanjoukko oli katsomassa tätä kunnioitusta herättävää toimitusta ja kuulemassa hänen merkillistä virkaanastumispuhettaan. Tehtyään virkavalansa suuteli herra Lincoln yleisen tavan mukaan avonaista raamattua. Se henkilö, joka antoi hänelle raamatun, pani merkille, mitä värsyjä presidentin huulet koskivat. Siinä oli Esaiaksen viidennen luvun 26 ja 27 värsy, jotka kuuluvat seuraavasti:

— Sillä hän nostaa lipun ylös kaukana pakanoitten seassa, ja viheltää niille maan ääristä: ja katso, he tulevat äkistä ja nopeasti. Ei ole kenkään heistä väsynyt eli heikko, eikä kenkään torku eli makaa; ei myös päästä kenkään vyötä lanteestansa, eikä kenenkään kengänrihmoja rikota.

Kapinan nopea kukistaminen antaa näille sanoille merkillisen selityksen; näihin ennustuksen sanoihin on ainiaaksi yhtynyt presidentti Lincolnin muisto.

Hänen puhettaan tässä tilaisuudessa on pidetty merkillisimpänä kaikista valtion asiakirjoista. Usein on sitä verrattu Washingtonin «hyvästijättöpuheeseen«, kuten se todella olikin Lincolnin hyvästijättösana Amerikan kansalle. Ja kuten Washingtonin elämäkerta olisi vajavainen ilman

edellistä, niin puuttuisi Lincolninkin elämäkerrasta oleellinen luku, jos siinä ei olisi mainittu puhe. Se oli lyhyt, valtava ja selvä sekä kuuluu seuraavasti:

— Kansalaiset! Kun nyt toisen kerran astun tekemään presidentin virkavalaa, on minun vähemmän tarpeellista kuin edellisellä kerralla seikkaperäisesti lausua mielipiteitäni. Silloin näytti olevan paikallaan tarkka esitys suunnasta, jota aijoin kulkea. Nyt, neljän vuoden kuluttua, joina yleisiä julkaisuja alituisesti on annettu jokaisesta käännöskohdasta ja muutoksesta siinä suuressa taistelussa, joka yhäti vetää kansakunnan huomion puoleensa sekä koettelee sen voimia, voitaisiin vähän uutta esittää. Aseittemme menestys, josta kaikki muu etupäässä riippuu, on yhtä hyvin tunnettu yleisölle kuin minulle; ja se on, kuten toivon, kaikkien mielestä tyydyttävä sekä rohkaiseva. Vaikka runsaita tulevaisuustoiveita on, en kuitenkaan uskalla ruveta tulevaisuutta ennustamaan.

— Vastaavassa tilaisuudessa neljä vuotta sitten suuntasivat kaikki levottomina ajatuksensa uhkaavaan sisälliseen sotaan. Kaikki pelkäsivät sitä, kaikki koettivat sitä välttää. Juuri silloin, kun tältä paikalta kuului puhe, joka kokonaan tarkoitti kansakunnan *pelastamista* ilman sotaa, koettivat kapinallisten lähetit, joita kaupungissa oli, *hävittää* kansakunnan ilman sotaa, pyytäen hajoittaa unioonin ja jakaa voimat keskustelujen kautta. Molemmat puolueet tahtoivat välttää sotaa; mutta toinen tahtoi *alkaa sodan* mieluummin kuin sallia kansakunnan elävän; ja toinen tahtoi mieluummin *ottaa sodan vastaan* kuin sallia kansakunnan häviävän. Ja sota tuli.

— Kahdeksannes koko väestöstä oli tumma-ihoisia orjia, mutta nämä eivät olleet tasan jaettuina valtioihin, vaan kasaantuneina Etelään. Näihin orjiin liittyi erityiset ja painavat edut. Kaikki tiesivät, että nämä edut tavalla

tai toisella olivat syynä sotaan. Tämän harrastuksen lujittaminen, vahvistaminen ja levittäminen oli se tarkoitusperä, jonka tähden kapinan hommaajat tahtoivat hajoittaa unioonin, vaikkapa sodallakin; mutta hallitus ei muuta oikeutta vaatinut kuin sen, että saisi estää sen leviämistä territorialueihin. Kumpikaan puolue ei odottanut, että sota tulisi niin pitkäksi ja laajaksi kuin se on tullut. Ei kumpikaan odottanut, että taistelun syy lakkaisi samalla kuin itse taistelu tai ennenkin. Jokainen odotti helpompaa voittoa ja vähemmän hämmästyttävää ja perinpohjaista tulosta. Molemmat lukevat samaa raamattua ja rukoilevat samaa Jumalaa ja pyytävät häneltä apua toista vastaan. Voi näyttää ihmeelliseltä, että joku uskaltaa pyytää vanhurskasta Jumalaa avukseen puristaakseen leipänsä muiden työstä ja otsan hiestä; mutta älkäämme tuomitko heitä, ettei meitä tuomittaisi. Molempain rukoukset eivät voineet tulla kuulluiksi, eivätkä kummankaan puolen rukoukset ole täydellisesti täyttyneet. Kaikkivaltiaalla on omat tiensä. «Voi maailmaa pahennusten tähden, sillä pahennukset kuitenkin tulevat; voi kuitenkin sitä ihmistä, jonka kautta pahennukset tulevat!« Jos otaksumme, että Amerikan orjuus on pahennus, joka Jumalan suunnitelmien mukaan kuitenkin on tullut, mutta jonka hän nyt, kun sitä on hänen määräämänsä aika ollut, tahtoo ottaa pois, sekä että hän on antanut tämän kauhean sodan rangaista sekä Pohjaa että Etelää ikäänkuin hyvin ansaittu «voi« niille, joiden kautta pahennus on tullut, huomaammeko silloin siinä mitään, joka olisi ristiriidassa niiden jumalallisten ominaisuuksien kanssa, joita elävään Jumalaan uskovat aina ovat ymmärtäneet hänessä olevan. Harras toivomuksemme ja palava rukouksemme on, että tämän kauhean sodan vitsaus pian otettaisiin pois. Kuitenkin, jos on Jumalan tahto, että sitä jatkuu, kunnes kaikki rikkaudet, jotka kahdessasadassa viidessäkymmenessä

vuodessa ovat kootut orjien palkattoman työn kautta, ovat kulutetut, ja jokainen orjapiiskan puristama veripisara on korvattu miekan vuodattamalla verellä, niin täytyy meidän sanoa, kuten 3000 vuotta sitten sanottiin: «Herran tuomiot ovat totiset ja kaikki vanhurskaat.«

— Tunnussanamme on: rakkautta kaikkia kohtaan, ei nurjaa mieltä ketään kohtaan; tahdomme pitää järkähtämättä kiinni oikeudesta, niinkuin Jumala antaa meidän sen tajuta; pyytäkäämme päättää se työ, joka on osaksemme tullut, sitoa kansakunnan haavat, pitää huolta siitä, joka on taistellut, hänen leskestään ja isättömistä lapsistaan, ja tehdä kaikki, mikä voi tuottaa ja pystyssä pitää oikeaa ja pysyvää rauhaa keskenämme ja kaikkien kansojen kanssa.

Hallintovirkamiesten uudistus, josta sittemmin on ollut niin paljon puhetta, veti herra Lincolnin huomion puoleensa siihen aikaan, kun hänen toinen presidenttiaikansa alkoi. Hän virkkoi senaattori Clark'ille:

— Ettekö te ja jotkut muut voisi saada aikaan yleistä lausuntoa siihen suuntaan, ettei mitään muutoksia tehtäisi virkamiehistössä paitsi hyvistä ja täysin pätevistä syistä?

— Se olisi oivallinen toimenpide, vastasi senaattori. Te ette eroittaisi ettekä panisi virkaan ketään pelkistä puoluesyistä?

— Aivan niin! Minusta tuntuu kuin pelkkä ajatus, että minun uudestaan täytyisi nähdä sama kuin ensi vuotta täällä ollessani, tekisi lopun minusta.

— Minua ei kummastuta kuulla tätä, vastasi herra Clark. Yhdeksän kymmenestä teidän luonanne käyvistä hakee virkaa tai ovat ihmisiä, joilla ei ole mitään vakinaista tointa.

— Sitäpaitsi on aivan väärin jonkun valtiollisissa asioissa hommailleen miehen hyväksi, joka on tehnyt puolueelleen jonkun palveluksen, eroittaa valtion virkamiehiä,

joiden pitäisi saada jäädä paikoilleen. Sitten lisäsi hän, tarkoittaen viran-etsijöitä: On kuin jokainen kävijä haluaisi syöksyä minun kimppuuni ja peukalollaan ja etusormellaan repiä irti osan olemuksestani.

Senaattori nauroi tälle vertaamiselle petolintujen raatelemaan luurankoon. Presidentti jatkoi:

— Olen päättänyt tehdä mahdollisimman vähän muutoksia toisena virka-aikanani niihin virkoihin nähden, jotka ovat minun asetettavinani. Arvaan, etten eroita ketään paitsi jostain virheestä. Jonkun henkilön viralta paneminen käy tosin helposti, mutta kun hänen paikkansa on täytettävä, tulee 20 hakijaa ja niistä täytyy minun tehdä 19 vihamiehikseni.

Senaattori Clark yhtyi tähän mielipiteeseen, joka hänestä ilmaisi todellista valtioviisautta, sekä toivoi, että presidentti voisi toimia oman mielensä mukaan. Viimemainittu lopetti keskustelun lausuen seuraavan terävän arvostelun:

— Täältä minun paikaltani, missä kaikki tiet virkaylennykseen näyttävät yhtyvän yhdeksi solmuksi, näyttää siltä kuin kansamme nopeasti lähestyisi sitä hetkeä, jolloin voidaan sanoa, että *seitsemän kahdeksannesta* koettaa etsiä, miten voisivat elää jälellä olevan kahdeksanneksen kustannuksella.

Kolmen viikon kuluttua siitä, kun hän uudelleen oli astunut presidentinvirkaan, matkusti hän City Point'iin, osaksi virkistääkseen kuluneita voimiaan, osaksi ollakseen lähellä sotaliikkeitä, jotka nyt nopeasti lähenivät ratkaisuaan. «Sinipojat« tervehtivät häntä ihastuksella, joka osoitti, kuinka suuresti he rakastivat häntä.

Suuri sotaväen tarkastus oli määrätty pidettäväksi 25 päivänä maaliskuuta presidentin kunniaksi; mutta kenraali Lee hyökkäsi ja valtasi samana aamuna Fort Sted-

man'in, ja ankarasti oli taisteltava, ennen kuin hän saatiin karkoitetuksi, mikä urotyö muutamassa tunnissa oli kunnialla suoritettu. Presidentti Lincoln kävi taistelutantereella heti taistelun jälkeen ja sanoi, kun joku lausui mielipahansa sen johdosta, että suuri paraati oli estynyt:

— Tämä voitto oli parempi kuin kaikki paraadit.

Sotaneuvottelu pidettiin heti senjälkeen City Point'issa, ja presidentti oli läsnä sekä kenraalit Grant, Sherman, Sheridan, Meade ja Ord; sitten seurasi muistettava kolmipäiväinen taistelu, joka kesti perjantain, lauvantain ja sunnuntain sekä ratkaisi Richmondin kohtalon.

Herra Lincoln jäi City Point'iin ottaen vastaan tiedot sotajoukosta sekä lähettäen ne edelleen Washingtoniin. Hänen ensimmäinen sähkösanomansa, jonka hän lauvantaina sotaministerille lähetti, kuului näin:

— Kiivas taistelu aamulla; meikäläiset pakoitetut peräytymään.

Muutamia tuntia myöhemmin sähköitti hän:

— Menetetty ala jälleen meikäläisten hallussa.

Sunnuntaiaamuna oli tiedonanto:

— Joukkomme voittavat kahden päivän ankaran taistelun perästä, jossa erinomaista urhoollisuutta osoitettu molemmin puolin.

Iltapäivällä sähköitti hän:

— Kenraali Grant on ottanut 12,000 vankia ja 50 tykkiä.

Maanantaiaamuna:

— Richmond on valloitettu!

Myöhemmin samana päivänä sähköitti hän ministeri Stantonille:

— Lähden Richmondiin.

Ministeri sähköitti heti takaisin:

— Älkää panko henkeänne sillä tavoin vaaralle alttiiksi!

Seuraavana aamupäivänä sai hän vastauksen:

— Sain eilen sähkösanomanne; menin Richmondiin ja palasin tänä aamuna.

Tämä ei hänen puoleltaan ollut mikään kevytmielinen uhkayritys, vaan hänen filosoofinen tapansa katsoa vaaraa, kuten lähemmin opimme tuntemaan seuraavassa luvussa.

Maanantaina oli presidentti Lincoln ilman mitään komeutta saapunut voitettuun kaupunkiin. Valloittajat ottavat muutoin tavallisesti voittamansa kaupungit ja vallat haltuunsa suurella korskalla ja loistolla kulettavat mukanaan taistelussa saatuja voitonmerkkiä. Mutta uskollisena aatteilleen piti herra Lincoln enemmän sydämensä halun mukaisena saapua kukistettuun kaupunkiin ilman rumpujen pärinää. Ilman mitään loistavaa seuruetta kulki hän katuja kuten yksityinen mies vapaaehtoisesti pakenevan Jefferson Davis'in pääkortteeriin. Ja vaikka hän otti kavaltajien kaupungin haltuunsa ilman mitään sotaista loistoa ja juhlallisuutta, mainitsee kuitenkin historia hänen saapumistaan sinne voittoretkenä, ja isänmaata rakastavat isät kertovat sitä lapsilleen Lincolnin todellisen suuruuden kunniaksi.

Presidentti Lincoln viipyi Richmondissa tiistaiaamuun ja asui talossa, jonka kapinan pääkavaltaja oli äsken jättänyt. Uskolliset asukkaat olivat peloissaan hänen turvallisuudestaan, kun tuli tiedoksi, että hän oli siellä. Monet sanoivat hänen käyntiään Richmondissa «uhkarohkeaksi yritykseksi». Kukaan ei hyväksynyt, että hän, kuten heistä näytti, suotta pani henkensä vaaranalaiseksi, ja he tunsivat suurta helpotusta, kun sähkösanoma toi tiedon, että hän taas oli Washingtonissa.

Puhemies Colfax moitti tätä hänen näennäistä välinpitämättömyyttään, ja siihen presidentti vastasi:

— Minä olisin itse ollut levoton, jos joku muu olisi ollut presidentti ja mennyt sinne; mutta minusta se ei tuntunut ollenkaan vaaralliselta.

Ennen Washingtoniin tuloa luki hän kotimatkalla kaksi kertaa Shakespearen sanat, jotka Macbeth sanoo murhatusta Duncanista, kiinnittäen ystävien huomiota niihin:

«Haudassaan on Duncan
Ja elon kuumeen jälkeen hyvin nukkuu.
Pahintaan petos tek': ei teräs, myrkky,
Ei ulkosodat, kapinat, ei mikään
Hänt' enää saavuta.«

Ystävät, jotka kuulivat hänen huomautuksensa tästä mieltä kiinnittävästä paikasta, muistivat ehdottomasti hänen surmansa jälkeen tämän omituisen sattuman.

Richmondin kukistusta vietettiin Pohjassa ja Lännessä ilotulituksilla, puheilla, soitolla, kellonsoitolla ja yleisellä riemulla. Kaikkialla muistettiin Lincolnia, ja hänen viisauttaan, isänmaanrakkauttaan ja sankarillisuuttaan ylistettiin.

Viikkoa myöhemmin, kun tieto Richmondin valloituksesta oli lentänyt yli maan, seurasi sanoma Leen antautumisesta Appomattox'issa, ja se, mikäli mahdollista, teki yleisen riemun kymmenkertaiseksi. Sota oli lopussa ja perustuslaillinen vapaus pelastettu. Capitoliumin läntisen sisäänkäytävän päälle piirrettiin seuraavat sanat, joiden yläpuolella komea lippu liehui:

«Herralta on tämä tapahtunut ja on ihmeellinen meidän silmissämme.«

Valtioministerin viraston oven päälle asetettiin:

«Unioonin on pelastanut uskollisuus perustuslaille, usko kansaan ja luottamus Jumalaan.«

Riemun päivä oli tullut. Tervetullut *rauhan* sanoma levisi salaman nopeudella yli maan ja kiiti valtameren alitse vieraihin maihin, missä miljoonat ihmiset iloiten yhtyivät juhlallisuuksiin, joilla vietettiin taistelun päättymistä ja vapauden voittoa. Kuten silloin, kun Cornwallis antautui ja

vapaussota oli lopussa, kansa oli suunniltaan riemusta, niin herätti nyt tieto: *Lee on antautunut* ihastuksen ilmaisuja melkein mielettömyyteen asti. Kaikkia riemun ilmaisukeinoja käytettiin, ja kaikki näytti riittämättömiltä. Kirkonpalvelijat riensivät kirkkoihinsa ja soittivat kelloja; pyssynlaukaukset yhtyivät tykkien jyrinään; tuttavat kohtasivat toisiaan ja kävivät syleilyyn; toiset itkivät, toiset nauroivat; kaikki riemuitsivat. Ei koskaan ole niin monta kelloa soinut yhtaikaa, niin monta tykkiä laukaistu, niin monta voittohuutoa kohotettu, niin monta soittokuntaa soittanut, niin monta lippua liehunut tai niin monta ilotulta sytytetty rauhan palaamisen ja kansakunnan pelastuksen juhlistamiseksi.

Lincolnin ylistys oli kaikkien huulilla, ja niin on ollut siitä päivästä tähän hetkeen saakka. Iloiten kunnioittaa kansakunta hänen muistoaan, ja eräs kansallishallituksen myöhemmistä toimenpiteistä, runsas lisäys hänen leskensä eläkkeeseen, oli kunnioituksena hänen muistolleen.

Herra Lincoln oli täyttänyt hallituksensa tehtävän, *hän oli kukistanut kapinan ja pelastanut unioonin.*

Charles Sumner lausuu presidentti Lincolnin hallituksesta: Kulmakivi kansakunnan itsenäisyydelle on jo pantu, ja siihen on piirretty nimi *Yrjö Washington.* On toinenkin kivi, jolla myös on paikkansa kulmassa. Se on riippumattomuusjulistus kaikkine täytettyine lupauksineen. Tähän kiveen tahdomme kiitollisina uurtaa nimen *Abraham Lincoln.*

— Molemmat olivat he kansakunnan johtajina koettelemuksen aikoina; ja molemmat ajattelivat ainoastaan yleistä hyvää rehellisesti, alituisesti ja puhtaasti, ja sentähden on heidän nimillään aina sama merkitys kuin isänmaalle uhrautumisella. Molemmat olivat he maan päämiehinä voittoisan sodan aikana; molemmat olivat maansa edustajia tärkeässä historian käännekohdassa.

— Lincolnin tehtävä muistutti suuresti Washingtonin täyttämää tehtävää. Sitä työtä, jonka Washington oli vajavaisena jättänyt, jatkoi Lincoln. Henkiheimolaisia olivat he elämäntehtävältään, henkiheimolaisia isänmaanrakkaudessaan, ja sama kunnioitus heitä seurasi kuoloon asti.

KAHDEKSASKOLMATTA LUKU.

Murhaajan luoti.

Olemme nähneet, että Lincolnin ystävät aina siitä lähtien, kun hän tuli presidentin-ehdokkaaksi, pelkäsivät, että hänet murhattaisiin. Presidentillä itsellään oli kyllä syytä pelätä tulevansa ammutuksi, sillä hänellä oli koko kasa uhkauskirjeitä, joihin hän aivan sattuvasti oli kirjoittanut: «murhaajankirjeitä« ja sitten pannut ne syrjään. Hänen levottomat ystävänsä koettivat usein saada hänen huomiotaan käännetyksi tähän asiaan. Kun hänelle kuvailtiin, että hän tarpeettomasti pani henkensä alttiiksi, vastasi hän kieltämättä vaaraa:

— Heti sen jälkeen, kun minut oli Chicagossa asetettu presidentin-ehdokkaaksi, aloin saada kirjeitä, joissa uhattiin minun henkeäni. Ensimmäinen ja toinen herätti minussa jonkinlaista vastenmielisyyttä, mutta lopuksi totuin joka viikon postissa tapaamaan sellaisia kirjeitä, ja virkaan-asettamispäivään asti sain niitä yhtämittaa. Eivät ne nytkään ole mitään harvinaisia, mutta ne eivät enää ollenkaan saata minua levottomaksi.

Kun joku kummasteli sitä, että hän oli niin välinpitämätön vaaraan nähden, jota hänen ystävänsä pitivät niin uhkaavana, vastasi hän:

— Eihän mitään voi verrata tottumukseen.

Kerran asetettiin ratsastava vartio Valkean talon porttien edustalle; mutta hänen pyynnöstään se poistettiin. Minä en hellittänyt, ennenkuin niistä pääsin, sanoi hän eräälle ystävälleen.

— Eihän mitenkään sovi, lausui hän kerran, että presidentti pitää ovensa edessä vahteja paljaat miekat kädessä, ikäänkuin kuvittelisi olevansa tai koettaisi olla tai tahtoisi näyttää olevansa keisari.

Hän meni kerran kenraali Halleckin luo tämän kotiin ja vastusti sitä, että kenraali Wadsworth hänen pyytämättään piti ratsuväkeä saattamassa hänen vaunujaan, kun hän ajoi sotilaskotiin ja sieltä palasi. Hän sanoi puoleksi leikillään, puoleksi tosissaan:

— Emmehän, vaimoni ja minä, voi kuulla edes toistemme puhetta heidän sapeliensa ja kannuksiensa kalinalta; ja muutamat näyttävät olevan niin tottumattomia ja kömpelöitä, että enemmän pelkään jonkun heistä vahingossa minut pyssyllään ampuvan kuin jonkun Stewartin ratsastavan partiojoukon revolverillaan minut kaatavan.

Melkein samaan tapaan vastasi hän eversti Halpinelle, joka koetti kuvailla hänelle Valkeassa talossakin olevia vaaroja ja joka sanoi:

— On kahdenlaisia vaaroja, mietittyjä valtiollisia murhia ja pelkän mielettömyyden väkivaltaisia hyökkäyksiä.

Presidentti vastasi:

— Mitä valtiolliseen murhaan tulee, niin luuletteko sitten, että Richmondin kansa mieluummin täällä näkisi Hannibal Hamlinin kuin minun? Tässä suhteessa on minulla vakuutus hengestäni, joka on ainakin Illinoisin aavi-

kon arvoinen. Ja sitä paitsi, lisäsi hän vakavampana, jos sellaista salaliittoa olisi ja he tahtoisivat päästä minuun käsiksi, ei mikään valppaus voisi heitä siitä estää. Me olemme niin toisiimme sekaantuneet, että, noudatettakoon mitä varovaisuutta hyvänsä, salaliiton, jos sellaista on olemassa, olisi hyvin helppo hankkia yhdelle tai useammalle kätyrilleen tilaisuus tavata ja murhata minut. Sen pelon ilmaiseminen vartijoita asettamalla y. m. herättäisi kenties ainoastaan ajatuksen siitä, antaisi kenties aiheen juuri siihen, mitä on tarkoituksena ehkäistä. Mitä taas hulluihin tulee, herra majuri, niin on minun vaan kestettävä mitä tulee, ja ne, jotka nykyisin ovat enimmin järjiltään, ovat, niin pelkään, muutamat omat liian innokkaat puoluelaiseni. On hyvin mahdollista, että on sellaisia vaaroja, joita te ja monet muut kuvailette minulle; mutta en luule asian siitä vähintäkään paranevan, että ilmoittaisimme maailmalle niitä edeltäpäin pelkäävämme.

Kerran saatiin varmat todisteet kapinoitsijain tuumasta viedä pois Lincoln tai tappaa hänet siinä yrityksessä, niinkuin kerran oli koetettu ottaa vangiksi tai tappaa Washington. Kun todistukset hänelle esitettiin, vastasi hän:

— Hyvä, vaikka tuskin olisikaan totta, en voi käsittää, mitä kapinoitsijat hyötyisivät tappaessaan tai saadessaan käsiinsä minut. Olen vain yksilö, eikä se auttaisi heidän asiaansa eikä tekisi vähintäkään muutosta sodan kulkuun.

Aamulla 14 päivänä huhtikuuta vuonna 1865 palasi presidentin poika, kapteeni Robert Lincoln, sotajoukosta, ja tunti kului häneltä seikkaperäisen kertomuksen antamiseen isälleen Leen antautumisesta. Samaan aikaan sai hän kirjeen kenraali Owen Allenilta, joka vannotti häntä olemaan panematta henkeään vaaraan, kuten hän oli tehnyt Richmondissa. Hän vastasi:

— Minä aijon seurata ystävieni neuvoa ja noudattaa asianmukaista varovaisuutta.

Huhtikuun 14 päivä oli juhlapäivä lainkuuliaille ihmisille. Oli näet tasan neljä vuotta kulunut siitä, kun Fort Sumter jätettiin vihollisille; ja tänä päivänä oli vanha lippu määrätty pystytettäväksi entiselle paikalleen linnoitukseen. Charlestonin juhlallisuuksissa puheineen, soittoineen, tykinlaukauksineen ja muine riemunosoituksineen oli läsnä suuri joukko isänmaanystäviä kaikista osista maata.

Erityisen juhlallisuuden oli määrä sinä iltana tapahtua Fordin teaatterissa, ja presidentti Lincoln, kenraali Grant sekä muut kaupungin korkeimmat virkamiehet olivat siihen kutsutut. Oli ilmoitettu sanomalehdissä, että nämät ylhäiset henkilöt olisivat läsnä.

Herra Ashmun ja herra Colfax olivat presidentin luona, kun hänen vaununsa ajettiin esille. Viimeksi mainittu aikoi seuraavana aamuna lähteä Californiaan. Herra Ashmunilla oli tärkeitä asioita esiteltävinä presidentille, ja tämä kirjoitti lapulle, ennenkuin nousi vaunuihinsa:

— Herra Ashmun ja hänen ystävänsä pääsevät puheille kello 9 huomen-aamuna. A. Lincoln.

Nämät olivat viimeiset sanat, mitä hän kirjoitti. Lähtiessään sanoi hän herra Colfaxille:

— Älkää unohtako sanoa kaivosseutujen väestölle, mitä teille tänä aamuna puhuin kehityksestä, kun rauha tulee.

Sitten istuutui hän vaunuihin, ja kun ne lähtivät liikkeelle, lisäsi hän: Minä sähköitän teille, Colfax, San Fransiskoon.

Kello oli 10 minuuttia vailla 9, kun hän astui teaatteriin rouva Lincolnin, neiti Harrisin ja majuri Rathbonen kanssa. Kenraali Grant oli kutsuttu Filadelfiaan.

Lukuisat läsnäolijat nousivat seisomaan ja osoittivat päämiehelleen niin suurta kunnioitusta kuin ainoastaan ne

voivat, jotka ymmärsivät antaa täyden arvon sodan lopulle ja rauhan palaamiselle.

Tuntia myöhemmin pelästytti läsnäolijoita pistoolin laukaus, vaikka monet aluksi luulivat, että se kuului esitykseen. Rouva Lincolnin huuto ja murhaajan hyppääminen presidentin loosista näyttämölle selvitti kuitenkin heille, että tässä tapahtui todellinen murhenäytelmä. Murhaaja huusi hypätessään näyttämölle:

— *Sic semper tyrannis!* (Näin käyköön aina hirmuvaltiaitten!) Sitten heilutti hän välkkyvää tikaria huudahtaen: Etelä on kostanut! ja pakeni.

Kaikki läsnäolijat olivat hetkisen hervottomina, kykenemättä oikein käsittämään surullista todellisuutta.

— John Wilkes Booth! huusi joku katsoja.

— Ampukaa hänet! Ampukaa hänet! Hirttäkää hänet! Näin huusivat sadat, jotka nyt heräsivät siihen tosiasiaan, että heitä oli pelästyttänyt murhaajan laukaus. Naiset huusivat ja pyörtyivät; miehet uhkailivat; jokainen oli suuresti säikähdyksissään ja hämmennyksissään; sadat itkivät pelosta ja kauhusta. Näkyä on mahdoton kuvata. Ilon korkeimmalta huipulta oli silmänräpäyksessä syöksytty sanomattomaan suruun. Hetken pelon ja levottomuuden lisäksi levisi vielä liikutetun väkijoukon poistuessa tieto, että myös ministeri Seward ja varapresidentti Johnson oli murhattu. Sadat saivat heti sen käsityksen, että kapinoitsijain usein toistamia uhkauksia ministeristön jäsenien murhaamisesta ja hallituksen anastamisesta väkivaltaisesti nyt paraikaa pantiin toimeen. Kaikkia mahdollisia huhuja verisistä väkivaltaisuuksista levisi kaupungissa ja herätti pelkoa, että tasavaltainen valtiomuoto hajoitettaisiin anarkiiaksi sekä että kauhea verilöyly hävittäisi sen, mitä maan kavallus turhaan oli koettanut kumota.

Huhut näyttäytyivät tosiksi, ainakin mitä valtiomin-isteri Sewardiin tuli. Eräs salaliittolaisista, Lewis Payne, halpamainen mies, oli tunkeutunut ministerin huoneeseen, missä hän vuoteessaan makasi, ja antanut hänelle kolme puukonpistoa. Herra Seward oli avuton, koska hän vielä kärsi erään vaikean taudin seurauksista, ja ilman hänen palvelijansa rohkeaa ja voimakasta esiintymistä olisi murhaaja hänet siihen tappanut. Herra Sewardin poika oli läsnä ja sai samoinkuin neljä muuta henkeä pahoja haavoja konnan kädestä, ennenkuin tämä pakeni talosta.

Tiedoton presidentti kannettiin sillä välin kadun yli herra Petersonin taloon, jonne kaupungin etevimmät lääkärit riensivät hänen avukseen. Pian selvisi, ettei tuota hyvää ja suurta miestä minkään lääkärin taito voinut pelastaa. Luoti oli mennyt pään takaosaan, vasemmalta puolelta korvan takaa, sekä tunkeutunut aivoihin ja pysähtynyt vasemman silmän taakse.

Keskiyön tienoissa seisoivat ministeristön jäsenet kuolevan presidentin vuoteen ympärillä ynnä rouva Dixon, jota rouva Lincoln oli lähettänyt hakemaan, neiti Harris, majuri Rathbone, kapteeni Lincoln ja hänen äitinsä, joka viimemainittu oli melkein mielettömänä surusta, sekä lisäksi useita muita ystäviä. Kun yliläkäri Barnes ilmoitti, ettei ollut «toivon kipinääkään«, purskahti ministeri Stanton kyyneliin ja huudahti:

— Oi ei, ei, tohtori, ei!

Senaattori Sumner seisoi pitäen presidentin toista kättä omissaan ja nyyhkytti ikäänkuin hänen pitäisi erota isästään. Rouva Lincoln kulki edestakaisin, huoneesta toiseen, ja vääntеli epätoivossaan käsiään sanoen:

— Kuinka tämä voi olla totta? Miksi ei luoti sattunut minuun mieheni sijasta?

Kerta toisensa perästä jätti hän huoneen, mutta palasi pian väännellen toivotonna käsiään ja toistaen:

— Miksi sai se tapahtua? Minun täytyy seurata häntä!

Kapteeni Robert Lincoln osoitti suurta itsensä hillitsemistä ja lohdutti mitä hellimmin äitiään sekä pyysi häntä etsimään lohdutusta Jumalassa. Välillä ei hänkään kuitenkaan kyennyt hillitsemään tunteitansa ja väistyi eteiseen, missä hän hetkiseksi antoi vallan suurelle murheelleen palatakseen uudistetuin voimin lieventämään äitinsä surua.

Sellaista valituksen ja tuskan yötä ei oltu koskaan ennen eletty Washingtonissa. Hitaasti kuluivat sen pitkät tunnit suuren surukuorman painostamina. Haavoitettu makasi koko tämän kauhean yön tietämättä kärsimyksistään ja ympäröivien ystävien surusta. Ennen kello kahdeksaa aamulla lähetti ministeri Stanton seuraavan sähkösanoman joka suunnalle:

Abraham Lincoln kuoli tänä aamuna kello 22 minuuttia yli 7.

Palaamme murhaajaan. Monet henkilöt, jotka näkivät hänet ja kuulivat hänen äänensä tuon tuhoisan laukauksen jälkeen, tunsivat hänet. John Wilkes Booth oli huono, irstas mies, joka koko sydämestään suosi kapinoitsijain asiaa. Heti ryhdyttiin toimenpiteisiin hänen ja hänen rikoskumppaniensa vangitsemiseksi. Pian tuli ilmi, että Booth oli edellisenä päivänä innokkaasti puuhannut tuumiensa valmistuksissa ja että hänellä oli rikoskumppaneja. Selväksi kävi, että useita ministeristön jäseniä oli määrätty surmattaviksi ja että kenraali Grant olisi myös joutunut uhriksi, jos hän olisi jäänyt kaupunkiin. Boothin matka-arkusta löydettiin kirje, jossa oli ilmoitus, että murha oli ollut määrätty maaliskuun 4 päiväksi — Lincolnin virkaan-astumispäiväksi — ja että sitä silloin ei suoritettu, koska rikoskumppanit olivat kieltäneet häntä mitään tekemästä, ennenkuin oli «saatu tieto Richmondista.«

Eversti Baker valiomiehineen ajoi Boothia takaa erääseen taloon ala-Marylandissa ja tapasi siellä eräässä talossa hänet sekä Herold'in, joka myös oli salaliittolaisia. Herold antautui, mutta Booth kieltäytyi sitä tekemästä; sitten sytytettiin lato, ja Boston Corbett ampui murhaajan hänen koettaessaan paeta. Lewis Payne, joka oli tehnyt murhayrityksen herra Sewardia vastaan, Yrjö Atzerodt, joka oli saanut toimekseen murhata varapresidentti Johnsonin, kaksi, jotka olivat auttaneet Boothia teaatterissa, sekä kolme muuta heidän rikoskumppaniaan otettiin kiinni ja asetettiin sotaoikeuden eteen. Neljä heistä tuomittiin kuolemaan ja hirtettiin 1 päivänä kesäkuuta.

Tahdomme tässä kertoa piirteen murhaajan elämästä, joka tähän saakka ei ole ollut yleisön tiedossa. Eräs entinen merikapteeni, joka oli kotoisin Massachusettsista, virkkoi, kun hän sai tietää, että John Wilkes Booth oli murhannut presidentin:

— Se ei kummastuta minua ollenkaan; juuri sitä voi odottaakin!

— Miksi te niin sanotte? kysyi joku.

— Senpä minä kerron teille, vastasi kapteeni. Kun Wilkes Booth oli noin kymmenen vuoden vanha, kuletin minä erästä laivaa Liverpoolista New-Orleansiin, ja Wilkes, hänen isänsä ja muu perhe oli laivalla. John Wilkes oli vallattomin ja häpeemättömin sen ikäinen poika, minkä koskaan olen tavannut. Kuten useimmat pojat, jotka kulkevat kohti turmiota, oli hän nenäkäs ja tottelematon äidilleen. Äiti ei voinut hänelle kerrassaan mitään. Kun äiti kerran nuhteli häntä hänen tavallisesta hävyttömyydestään häntä kohtaan, tuli isä saapuville. Kun tämä huomasi, mitä oli tekeillä, kirkui hän vaimolleen: Mitä? Kohteletko sinä poikaa tuolla tavoin! Ei hänestä ikinä miestä tule, jos sinä häntä niin kohtelet. Kapteeni lisäsi: Minua ei ollen-

kaan kummastuta, että sellaisesta pojasta lopuksi tuli murhamies.

Presidentti Lincolnia oli monta kertaa ennen kuolemaansa verrattu Vilhelm Oranialaiseen, joka alamaisiltaan sai nimen «isä Vilhelm«, kuten meidän oli tapana kutsua rakastettua presidenttiämme «isä Abrahamiksi«. Mutta kun kavallus oli tehnyt tuhotyönsä ja Lincolnimme oli murhattu samaten kuin Vilhelm Oranialainenkin, tuli «aikansa jaloimpien ja rakastetuimpien hallitsijain« yhtäläisyys vielä sattuvammaksi ja liikuttavammaksi.

Keskiyön tienoissa huhtikuun 15 päivää vastaan alkoi tieto murhayrityksestä presidenttiä vastaan levitä sähkölankoja myöten. Paljon ennen auringon nousua ehti surusanoma maan suurimpiin kaupunkeihin, jotka olivat öisinkin sähkösanoma-yhteydessä Washingtonin kanssa. Kuvernöörit, pormestarit ja muut virkamiehet herätettiin unestaan ottamaan vastaan kauheaa sanomaa. Kun miehet ja naiset lähtivät päivän töihin, kohtasi heitä kaikkialla surullinen uutinen, jota pian seurasi herra Stantonin sähkösanoma ja tieto presidentin kuolemasta.

Ei koskaan ennen ollut sellainen suru kohdannut tasavaltaa. Väestö oli useita päiviä riemuinnut sodan loppumisesta, ja kaikki huulet olivat kertoneet presidentti Lincolnin ylistystä hänen viisaan ja onnellisen hallituksensa johdosta. Isänmaallinen ilo oli kohonnut huippuunsa; oli kauhea muutos tulla yhdellä iskulla sysätyksi syvimpään suruun. Yleisön rohkeus horjui tämän surutaakan alla. Vahvat miehet itkivät kaduilla kulkiessaan. Isot miehet peittivät käsillään kasvonsa ja nyyhkyttivät niinkuin joku heidän omaisistaan olisi heiltä riistetty. Kauppapuodit muuttuivat suruhuoneiksi. Toiminta ja liike pysähtyi. Ei rikkaalla eikä köyhällä ollut halua tehdä kauppaa tai työtä. Naapurit huusivat toisilleen: Kauheaa, kauheaa! ja purskah-

tivat itkuun. Suru oli yleinen. Sekä nuoret että vanhat tunsivat sen painon.

Muutamia kolkkoja tuntia kului hitaasti, ja kansa alkoi kokoontua kirkkoihin ja kokoushuoneisiin viedäkseen asiansa Herran eteen. Ihmisillä ei ollut mitään lohdutusta sellaiseen murheeseen. Kun niin suuri suru painostaa vahvoja miehiä, että he voivat puhua vain kyyneleet silmissä, silloin ei ole lievitystä muualla kuin armoistuimen luona. Ja niin jättivät miehet työnsä ja naiset kotinsa kokoontuakseen saman alttarin juurelle; rikas ja köyhä, oppinut ja opinsaamaton kohtasivat toisensa Korkeimman edessä. Satoja ja tuhansia sellaisia kokouksia pidettiin tänä surullisena lauvantai-iltapäivänä, 15 päivänä huhtikuuta 1865. Lohdutuksen sanat, rukous ja kyyneleet antoivat surevalle kansalle jonkunlaista lievitystä.

Seuraava päivä oli sunnuntai — mutta, mikä sunnuntai! Surun vertauskuvia oli jo alkanut näkyä kirkoissa ja julkisissa rakennuksissa, myymälöissä ja yksityisten asuinrakennuksissa. Ikäänkuin yhteisestä tuumasta oli väestö alkanut jo lauvantaina pukea kotejaan ja työpaikkojaan surupukuun. Myymälät tyhjennettiin kaikesta, mitä voitiin käyttää sen yleisen surun ilmaukseksi, joka vallitsi kaikkien sydämissä. Sunnuntaina tulvi temppelit täyteen vilpittömästi surevia ihmisiä. Suruharsoon verhotuista saarnastuoleista puhuivat papit suuresta menetyksestä ja johtivat murheellisia kuulijoitaan Herran luo. Sitä päivää eivät koskaan unohda ne joukot, jotka näissä surujumalanpalveluksissa olivat.

Muutamissa paikoin purkautui yleinen suru kostona. Niinpä New-Yorkissa lauvantai-aamuna aseellisia miehiä kokoontui kaduille ja uhkasivat kuolemaa kaikille kavaltajille. Heidän lukunsa kasvoi nopeasti, kunnes noi 50,000 oli kokoontunut; he kulettivat mukanaan liikkuvaa hirsi-

puuta ja vannoivat silmänräpäyksessä kostavansa ensimmäiselle, joka uskaltaisi lausua sanan kapinoitsijain puolustukseksi. Muuan ajattelematon henkilö virkkoi, että Lincolnia olisi pitänyt ampua jo aikoja sitten; hänet lyötiin kuoliaaksi heti paikalla. Sureva ja kostonhimoinen rahvas virtaili *Worldin,* erään ei-isänmaallisen lehden, toimistoon purkaen äkäisiä uhkauksia. Näytti melkein mahdottomalta ehkäistä väkivaltaisuuksia; verinen kohtaus oli odotettavissa. Tänä ratkaisevana hetkenä astui esiin komea herra, jolla oli käskevä ulkomuoto ja ääni, City Hall'in parvekkeelle, mistä sähkösanomat oli kansalle luettu; kohottaen oikean kätensä pyytääkseen hiljaisuutta, huusi hän kirkkaalla, sointuvalla äänellä:

— Kansalaiset! Pilvet ja pimeys ovat hänen ympärillään. Hän teki pimeyden vaipakseen, teltakseen ympärillensä mustat vedet, paksut pilvet. Vanhurskaus ja oikeus ovat hänen uskonsa perustuksena. Armo ja totuus ovat hänen kasvojensa edessä. Kansalaiset! Jumala johtaa, ja hallitus Washingtonissa on vielä jälellä.

Näitten vakavien sanojen vaikutus oli ihmeellinen. Raivostunut kansanjoukko tyyntyi. Kunnioittava hiljaisuus vallitsi noissa suurissa laumoissa, kun puhujan ääni vaikeni, ikäänkuin se olisi kuunnellut sanomaa taivaasta. Muutos oli ihmeellinen. Puhuja oli kenraali James Garfield, joka 16 vuotta myöhemmin tuli presidentiksi kaatuakseen samoin murhaajan luodista neljä kuukautta sen jälkeen.

Mitkään kansalaiset eivät vilpittömämmin surreet suurta poislähtenyttä kuin tumma-ihoinen rotu. Washingtonin neekeriväestö kulki ympäri katuja väännellen käsiään ja itkien, kuten muinoin Rakel itki lapsiaan. He kokoontuivat kaduilla joukkoihin ja pukivat murheensa kovaäänisiin valituksiin. Monet näyttivät olevan aivan lohduttomia. Syvempi ja vilpittömämpi suru ei varmaan koskaan ole painanut ihmissydäntä.

Erään New-Yorkin lehden kirjeenvaihtaja kirjoittaa Charlestonista, Etelä-Carolinasta:

— En ole koskaan nähnyt niin murheellisia kasvoja tai kuullut niin syviä huokauksia kuin täällä Charlestonissa sinä päivänä, jona tuo kauhea sanoma saapui. Tummaihoiset olivat ikäänkuin lapset, jotka ovat kadottaneet vanhan rakkaan isänsä.

Eräs tämän kirjoittajan ystävä oli eräässä Pohjois-Carolinan kaupungissa, kun tieto murhasta tuli siellä olevien mustien tiedoksi. Suuressa surussaan seurasivat he johtajaansa yksinkertaiseen rukoushuoneeseensa. Ystävämmekin meni sinne ja tapasi koko seurakunnan polvillaan purkamassa tunteitaan kiivaisiin nyyhkytyksiin sekä äänekkäisiin valituksiin. Vieläpä heidän patriarkallinen johtajansakin oli liian murheensa vallassa voidakseen puhua; hänkin oli polvillaan ja itki kansan kanssa. Vihdoin nousi eräs vanha nainen, jota jo vuosien taakka painoi, ja vapisten mielenliikutuksesta puki surunsa sanoihin. Hän löi mustat kätensä yhteen, nosti kyyneliä vuotavat silmänsä taivasta kohden ja huudahti:

— Ylistäkää Herraa! Ylistäkää Herraa! He ovat tappaneet massa Linkumin, mutta he eivät voi tappaa Jumalaa!

— Amen! Amen! Amen! kaikui vastaukseksi huoneen joka nurkasta ilmaisten sekä heidän menetyksensä suuruuden että erittäinkin heidän ilonsa siitä, että Jumala oli jälellä. Tästä hetkestä olivat heidän kielensä siteet irtautuneet ja he saivat helpotusta tuosta lohdullisesta ajatuksesta: He eivät voi tappaa Jumalaa.

Kongressin puheenjohtaja Colfax lausui:

— Muistellessani tätä jaloa miestä, jolla aina oli mitä parhaat toimintaperusteet, joka oli niin kokonaan vapaa itsekkäisyydestä, joka niin unohti itsensä, joka oli niin puhdas ja lempeä ja hyvä, joka eli meidän hyväksemme ja

lopuksi kuoli meidän hyväksemme, tunnen minä, kuinka en pysty kuvaamaan hänen monipuolista oivallisuuttaan — hänen älykästä kykyään — hänen jaloa luonnettaan — hänen hehkuvaa isänmaanrakkauttaan.

— — — — — — — — — — — — — — — —

— Murhattuna, arkkuunsa pantuna ja haudattuna elää hän niiden harvojen kuolemattomien nimien joukossa, jotka eivät ole syntyneet tänne kuollakseen; *elää* uskollisten isänä koettelemusten aikoina; *elää* kaikkien tumma-ihoiseen ihmisrotuun kuuluvain kiitollisissa sydämissä, jotka hän koroitti sortajan jaloista vapauden ja ihmisyyden kunniaan; *elää* jokaisessa surevassa perheessä, joka on uhrannut isän, puolison, pojan tai ystävän kuolemaan kuten hänkin maansa puolesta; *elää* kunniakkaasti yhdistyneenä oikeuden, vapauden ja ihmisrakkauden, noiden kolmen taivaallisen periaatteen marttyyreihin; *elää* kaikkien niiden sydämissä, jotka avaran maan päällä vihaavat sortoa, orjuutta ja vääryyttä. Ja jättäen jälkeensä muiston, joka näyttää, miten hän rehellisyytensä ja periaatteidensa kautta omin neuvoin kohosi kansan syvimmistä riveistä maan korkeimpaan arvoon ja sai itselleen nimen, joka loistaa jälkimaailman silmissä vuosisatojen vieriessä, nousi hän ylös korkeuteen.

YHDEKSÄSKOLMATTA LUKU.

Hautausjuhlallisuuksia.

Hautajaisvalmistuksiin ryhdyttiin heti. Presidentin ruumis vietiin Valkeaan taloon, missä se balsamoitiin ja pantiin kallisarvoiseen arkkuun komealle ruumisalttarille.

Maanantaina kokoontui kongressin jäseniä sekä muita Washingtonin etevimpiä henkilöitä Capitoliumiin, missä asetettiin toimikunta järjestämään hautausjuhlallisuuksia. Keskiviikko määrättiin ruumiin siunaamisen päiväksi, ja kuusi senaattoria sekä kuusi edustajahuoneen jäsentä valittiin kantajiksi; yksi henkilö kustakin valtiosta ja territoriumista määrättiin seuraamaan surujunassa kansallisvaliokuntana Springfieldiin.

Tiistaiaamuna avattiin Valkea talo niille kymmenille tuhansille, jotka odottivat saadakseen vielä kerran nähdä rakastetun hallitsijan piirteet. Koko päivän myöhään iltaan saakka kulki ihmisiä, kaiken-ikäisiä ja säätyisiä, katkeamattomana virtana ruumishuoneen lävitse. Tuhannet eivät voineet päästä suuren kansan paljouden takia päivän kuluessa huoneeseen, ja nämät palasivat alakuloisina kotiinsa.

Ruumiin siunaamisen aikana keskiviikkona oli kaupunki kaikkine julkisine rakennuksineen mustaan verhottu. Mitä vaihtelevimpia laadultaan olivat surun vertauskuvat. Taidetta oli käytetty mitä runsaimmin määrin antamaan ilmausta kaupungissa vallitseville suruntunteille.

Ruumiin siunaus tapahtui Valkean talon itäisessä salissa, missä presidentin perhe ja sukulaiset sekä joukko ylhäisiä henkilöitä oli läsnä. Rouva Lincoln oli niin syvästi rusennettu, ettei hän voinut olla saapuvilla. Monta kuvernööriä, senaattoria, tuomaria, edustajaa ja muuta korkeaa henkilöä oli saapunut unioonin eri seuduista. Juhlamenot olivat yksinkertaiset, mutta valtavat, sopivat sille todella tasavaltaiselle valtiomiehelle, jota kansakunta itki. Pastori tohtori Gurley osoitti vainajalle tulevaa ja kaunopuheliasta kunnioitusta. Hän lausui:

— Varmaan ei ole kukaan Washingtonin päivien jälkeen ollut niin lähellä kansan sydäntä kuin Abraham Lincoln. Eikä tämä rakkaus ja luottamus ole erehtynyt. Hän

ansaitsi sen; ansaitsi sen hyvin; ansaitsi sen kokonaan. Hän hankki sen luonteellansa, teoillansa, hengellänsä ja elämällänsä . . . Hän kasvoi hetken tärkeyden ja suuruuden mukaan; hän näki velvollisuutensa suuren vaarassa olevan kansan ohjaajana, ja hän päätti tehdä velvollisuutensa, hehdä sen täydellisesti etsien tukea ja johtoa häneltä, josta on kirjoitettu: Hän antaa voimaa väsyneelle ja väettömille kyllin väkeä . . . En unohda koskaan, miten voimakkaasti ja syvästi liikutettuna hän tässä samassa huoneessa lausui meille papeille ja muille henkilöille, jotka kansalaistaistelumme vaikeimpana aikana olivat saapuneet ilmaisemaan kunnioitustaan: Hyvät herrat, minun menestyksentoivoni lepää tässä suuressa ja kauheassa taistelussa horjumattomalla perustuksella, joka on Jumalan vanhurskaus ja hyvyys. Ja kun tapaukset näyttävät kovin uhkaavilta ja tulevaisuus pimeältä, niin toivon kuitenkin, että kaikki jollain tavalla, jota me ihmiset emme voi nähdä, lopuksi hyvin käy, sillä asiamme on oikea, ja Jumala on meidän puolellamme. Sellainen oli hänen korkea ja pyhä uskonsa; se oli varma ja luja ankkuri hänen sielulleen. Se teki hänet vahvaksi ja kestäväksi. Se teki hänet rohkeaksi velvollisuuden tiellä, oli se kuinka epätasainen ja vaarallinen hyvänsä. Se teki hänet uskaliaaksi oikean, Jumalan ja ihmiskunnan asian puolesta, sekä sai hänet lujasti ja järkähtämättömästi pitämään kiinni tiestä, mitä hänen mielestään silloin ja nyt kaikkien mielestä sekä Jumala että ihmiset vaativat hänen astumaan.

Kun jumalanpalvelus presidentin asunnossa oli päättynyt, vietiin ruumis Capitoliumiin lukuisamman ja arvokkaimman kulkueen saattamana kuin koskaan ennen oli nähty Washingtonissa. Leveä katu, joka vie Valkeasta talosta Capitoliumiin, oli yhtenä tiheänä ihmisjoukkona, ja kaikki siihen yhtyvät pääkaupungin kadut olivat täynnä surevia

katselijoita. Kun kahdeksan harmaan, mustiin verhotun hevosen vetämät ruumisvaunut lähestyivät Capitoliumia, virittivät useat soittokunnat surumarssin, johon linnoituksista vastattiin moninkertaisilla tykinlaukauksilla. Arkku laskettiin ruumisalttarille, ja sitten toimitti tohtori Gurley muut paikkaan ja tilaisuuteen soveltuvat menot. Senjälkeen avattiin ovet, että ne kymmenet tuhannet, jotka eivät saaneet nähdä häntä Valkeassa talossa, nyt saisivat tilaisuuden siihen. Siitä hetkestä tulvaili ihmisiä huoneeseen ja sitä tulvaa kesti kaiken yötä ja pitkälle seuraavaan päivään, sillä kaikki tahtoivat luoda silmäyksen kunnioitetun ja rakastetun presidentin kasvoihin.

Sama päivä oli koko maassa omistettu surujuhlallisuuksille presidentti vainaan kunniaksi. Sadoissa ja tuhansissa kaupungeissa avattiin kirkot ja julkiset salit, ja papit sekä maallikot puhuivat kokoontuneille joukoille johtaen heitä armoistuimen eteen.

Surujuna lähti Washingtonista aamulla 21 päivänä huhtikuuta. Yhdessä presidentin arkun kanssa vietiin myös Willien. Isä ja poika olivat siis yhtyneet kuolemassa matkustaakseen kotiin, kuten he eläessään olivat neljä vuotta sitten sieltä yhdessä lähteneet. Juna oli mustiin verhottu, veturista viimeiseen vaunuun saakka.

Baltimoressa, missä kavaltajat neljä vuotta sitten olivat koettaneet saada hänet hengiltä ja pakoittaneet hänet kulkemaan yöaikaan kaupungin lävitse, oli suuri kansanpaljous kokoontunut osoittaakseen vainajalle kunnioitustaan. Kaupunki oli melkein yhtä syvässä surupuvussa kuin itse Washington; ja kun arkku lyhyeksi aikaa avattiin yleisölle, vuodatettiin siellä yhtä vilpittömiä kyyneliä hänen ruumiinsa ääressä kuin missään muussa osassa maata.

Asukkaat kaikissa pikkukaupungeissa, joiden kautta juna kulki, kokoontuivat asemille ja seisoivat junan ohitse kulkiessa paljain päin, kellojen soiton ja joskus jonkun

soittokunnan puhaltaman juhlallisen surumarssin sekä rakennuksissa olevien mustien verhojen ja lippujen ilmaistessa vielä heidän suruaan.

Surujuna saapui Filadelfiaan lauvantai-iltana, ja ruumis vietiin Indepence-Hall'iin sadan tuhannen ihmisen muodostaman kulkueen seuraamana ja vielä kolmen, jopa neljänkin sadan tuhannen ihmisen katsellessa. Illan juhlallisessa hämyssä ja hautaushymnin sävelien kaikuessa kannettiin presidenttivainaja historialliseen saliin, jossa nyt oli nähtävänä pelkkiä lippuja, kukkia ja suruverhoja. Harva oli se, joka ei muistellut näitä kuolleen profeetallisia sanoja, jotka hän neljä vuotta sitten oli lausunut samassa salissa ollessaan matkalla Washingtoniin ottaakseen vastaan korkean virkansa:

— Kaikki ne valtiolliset mielipiteet, jotka minulla on, ovat, mikäli minä olen kyennyt niitä omistamaan, saadut niistä mielipiteistä, jotka täältä polveutuvat ja tästä salista ovat maailmaan lähteneet. Minulla ei ole koskaan ollut valtiollista ajatusta, joka ei olisi johtunut niistä mielipiteistä, jotka ovat saaneet muodon itsenäisyysjulistuksessa . . . Ja nyt, ystäväni, voiko tämä maa pelastua sillä perustuksella? Jos se on mahdollista, pidän itseäni yhtenä maailman onnellisimmista ihmisistä, jos voin edistää sen pelastumista. Todella kauheaa olisi, jos se ei voisi pelastua tätä perustusta hylkäämättä! Mutta jos maa ei voi pelastua tätä perustusta hylkäämättä, olisin valmis sanomaan, että *haluaisin mieluummin tulla murhatuksi heti paikalla.*

Puhuttuaan vielä muutamia sanoja lisäsi hän:

— Minä en ole sanonut mitään, jossa en olisi valmis pysymään ja, *jos niin olisi kaikkivaltiaan Jumalan tahto, myöskin sen puolesta kuolemaan.*

Kuinka ihmeellisiltä tuntuivatkaan nämät sanat nyt, kun silmäin edessä oli se kauhea todellisuus, että itsenäisyysjulistuksen viholliset lopuksi olivat vieneet häneltä hengen.

Lauvantai-illasta maanantai-aamuun kävi kolmesataa tuhatta henkeä katsomassa murhatun presidentin kasvoja — vakava, hiljainen, sureva joukko, joka Indepence Hallissa virtaili sisään ja ulos yötä ja päivää osoittaakseen vainajalle vilpitöntä kunnioitustaan.

New-Yorkissa oli surusaatossa enemmän kuin sata tuhatta henkeä, joista 20,000 oli sotamiehiä. Sata soittokuntaa soitti ja saattoa oli katsomassa lähes miljoona ihmistä.

Albanyssa, Dunkirk'issä, Clevelandissa, Columbuksessa ja Piquassa tapahtui samanlaisia surujuhlallisuuksia. Sunnuntaina, 30 päivänä huhtikuuta, oli ruumis Indianapolissa ja sitä katseli enemmän kuin satatuhatta henkeä, niiden joukossa viisituhatta sunnuntaikoululasta, jotka toivat mukanaan kukkia siroittaakseen niitä paareille.

Chicagossa olivat valmistukset surujuhlallisuutta varten aivan kuvaamattomat. 36 valkopukuista mustavöistä nuorta tyttöä, avopäin, musta samettiside tähtineen otsalla sekä kädet täynnä ijäisyyskukkia ja seppeleitä, kohtasivat saaton ennen sen tuloa kaupungintalolle ja laskivat kukkansa ruumisvaunuille. Kun arkku asetettiin tilavaan saliin, lauloi suruhymnin satalukuinen laulukunta, jota kuulijat eivät nähneet. Puheenjohtaja Colfax piti kauniin puheen. Tässä muutamia ajatuksia siitä:

— Vapauden alttarille ei ole laskettu mitään jalompaa uhria.

— Illinois sulkee syliinsä murhatun, mutta kunniaan koroitetun poikansa.

— Häntä pitivät yllä rukouksemme, ja hän palasi kyyneltemme kostuttamana.

Niinä kahtena päivänä, jolloin ruumis oli Chicagossa, osoitti viisisataa tuhatta surevaa kansalaista ja naapuria kaivatulle vainajalle kunnioitustaan.

Mutta Springfieldissä, hänen kotikaupungissaan, hänen uskottujen ystäviensä ja tuttaviensa joukossa oli kuitenkin kaikkein valtavimmat kohtaukset. Monet itkivät ääneen, kun näkivät hänen vielä kuolleenakin tutut kasvonpiirteensä. Vanhat miehet ja naiset, nuorukaiset ja tytöt, kaikki surivat häntä kuten veljeä ja isää. Kaupungin ympäristöstä, aina 15 peninkulman päästä ja etempääkin, tuli surupukuista kansaa — niin monta tuhatta, että he tuskin mahtuivat kaupunkiin. Ja kun kuollut vietiin Oak Ridgen kirkkomaahan, missä piispa Simpson piti ruumispuheen, oli monet tynnyrinalat maata «yhtenä merenä ylöspäin käännettyjä kasvoja«. Kaksi viikkoa siitä, kun surujuna oli lähtenyt Washingtonin kaupungista ja alkanut 1600 peninkulmaa pitkän matkansa, laskettiin hänen maalliset jäännöksensä hautaan, jolle kiitollinen synnyinmaa sittemmin on pystyttänyt kallisarvoisen muistopatsaan.

Muitten kaupungissa näkyväin muistolausceiden joukossa oli seuraavat:

— Mieluummin kuin luopuisin tästä periaatteesta, tahtoisin tulla murhatuksi heti paikalla.

— Washington maansa isä; Lincoln sen pelastaja.

Piispa Simpsonin puheen loppusanoilla tahdomme päättää kertomuksemme hänestä, joka uutisasukkaan kodista on raivannut itselleen tien Valkeaan taloon.

— Hyvästi, päällikkö! Kansakunta itkee sinua. Äidit opettavat jokeltaville lapsilleen sinun nimeäsi. Maamme nuoriso on pyrkivä kulkemaan hyveittesi viittoamaa tietä. Valtiomiehet tutkivat sinun historiaasi saadakseen siitä oppia. Tosin ovat huulesi mykät, kuitenkin puhuvat ne vielä. Sinun äänesi on vaiennut, mutta vapauden huuto kaikuu kautta maailman, ja orjaraukat kuuntelevat sitä riemuiten. Kuolema on sinut vanginnut, ja kuitenkin kuljet vapaasti. Siteet ja kahleet murtuvat käsissäsi. Sinä et kaatunut it-

sesi tähden. Murhaajalla ei ollut mitään vihankaunaa sinua kohtaan. Meidän sydämeemme oli isku suunnattu, meidän kansallista elämäämme tavoiteltiin. Me kruunaamme sinut marttyyriksemme — Ja ihmiskunta kohottaa sinut, voittoisan poikansa, valtaistuimelleen. Sankari, marttyyri ja ystävä, hyvästi!

TL 2009 D84 D3197

Kirjasarjaa

Mainioitten miesten elämäkertoja

on kustannuksellamme tähän saakka ilmestynyt:

1. **Fiilip Melankton,** hänen elämänsä ja vaikutuksensa. Kirjoitti *Jaakko Gummerus.* 1897. 179 sivua. Hinta 1 mk. 50 p.

2. **Fransiskus Assisilainen.** Kirjoitti *Henry Ussing.* Suomennos Tanskan kielestä. 1899. 180 sivua. Hinta 1 mk. 25 p.

3. **Mikael Agricola,** hänen elämänsä ja kirjallinen toimensa. Kuvaili *Jaakko Gummerus.* 1903. 126 sivua. Hinta 1 markka.

4. **Abraham Lincoln.** Uutisasukkaan poika ja miten hänestä tuli presidentti. Kuvannut *W. M. Thayer.* Suomentanut *W. Kantele.* 354 sivua. Hinta 2 mk.

Eteväin miesten elämäkerrat ovat mitä parasta ja jalostuttavinta lukemista!

Toiminimi K. J. Gummerus.
Jyväskylä.